

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COM- PONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAMEN-

torum ratione Liber primus, Leonharto Fuchſio autore.

P R A E F A T I O.

QUANT aliquot recentium medicorum de hodie vsitata componendorum miscendorumq; medicamentorum ratione scripta, sed talia fere omnia, vnde nullus plane, aut saltem exiguus ad lectorem fructus venire potest. Nam vel prodigiosa & distorta oratione ac barbarie prorsus sunt defœdata & contaminata, vel nullo ordine contexta, vel imperfecta & manca, ita sanè vt horrido ac monstroso sermonis genere offensus lector, ab eorum lectione resiliat, & quòd rem nec ordine, nec perfectè tradant prorsus abijciat, & indigna esse in quibus multum operæ po-

Recentium medicorum de miscendorum medicamentorum ratione scripta qualia.

nat, iudicet. Quod quum ipse mecum reputarem, operæ precium me facturum existimaui, si scriptum aliquod, in quo ad eam rem cognitu necessaria omnia, tolerabili oratione, breuiter, & perspicuè traderentur, pararem. Quod vt facerem, me non parum etiã hortabatur, quod intelligerem eos qui antea medicinam non exercuerunt, sed eam iam facere incipiunt, hac maximè parte plurimum laborare, illisq; miscendorum ac componendorum medicamentorum ratione plurimum difficultatis parere adeoq; indigere, qui eos quasi manu ducat. Qui certè si illis nõ contingat, non rarò in miscendis medicamentis impingant necesse est. Proinde vt haberent quod ipsis quasi viam quandã ad rectè miscenda & componenda medicamenta strueret, hoc qualecunq; scriptum parare volui. Nequaquam autem hæc medicinæ pars quæ rectè componere medicamenta docet negligenda erit, idq; duabus potissimè de causis. Primò quidem quod hanc pleriq; morbi requirant, adeoq; necessaria sit. Si enim contra singulos morbos simplicia haberemus medicamenta in quibus nihil omnino desideraremus, compositis medicamentis non indigeremus. Nunc quia morbi & circumstantiæ multis modis componuntur fere fit, vt multo nobis opus sit apparatus. Hinc ars est inuenta, qua diuersa medicamentorũ substantiæ miscentur. Fit etiã vt medicamenta non tantum ad morborũ proflagationem, sed etiã ad sui conseruationem aliorum opem requirant. Atq; hæc altera est compositio nis medicamentorum causa. Vt duplex sanè compositio nis medicamentorum finis sit: Vnus, quod morbi talem misturam desiderent: alter, quod alioqui medicamenta conseruari nequeant. Caterùm vniuersum hoc opus in quatuor digestsimus libros, vt nõ esset quod desiderare vel medici, vel pharmacopœi possent. In horum quidem primò, simplicium medicamentorum, eorum præcipuè quorum hodie in Seplasijs & medicorum officinis frequens est vsus, nominelaturas, & vbi opus fuit eorundem genera etiã & notas, ordine, vt speramus, optimo perstrinximus. Nisi enim simplicium medicamentorum exquisitam quis habeat noticiam, vt composita rectè construat fieri haud potest. Vt enim domum struere nemo potest, nisi materias è quibus hæc constat per spectas habeat: ita sanè nullus componere medicamenta potest, qui non prius simplicium, veluti horum materiam, noticiam sibi parauerit. Caterùm formas & vniuersam simplicium historiã vt hic attingeremus, neq; necesse fuit, neq; conueniebat. Nam hac ratione liber ille immensam in molem abiisset. Et quæ ad hoc institutum pertinent, in tribus tomis quos de Stirpiũ historiã inscripsimus, plensimè docuimus: ad quos, eos qui pleniorẽ tractationẽ requirunt,

Operis diuisio.

Quæ in primo libro tractentur.

Simplicium cognitio necessaria.

A ablega-

ablegamus. Deteximus tamen hic non paucos tum Medicorum, tum Seplassiariorum errores, quos in vsurpandis simplicibus adulterinis haecenus commiserunt, & adhuc hodie (tanta est quorundam impudentia & proteruitas) committunt. Nomina verò eorundem produximus ea duntaxat, quæ optimis tum Græcis, tum Latinis autoribus recepta sunt: idq; non alia sanè de causa, quàm vt hac ratione efficeremus, vt abiectis tandè ac repudiatis barbaris & ineptis medicamentorū nomenclaturis, quibus hodie passim Medici & Seplassiarij vtuntur, pro illis, Latinis, receptis, & perspicuis vt affuecerent. Neq; enim perpetuò illis cum balbis & indoctis pharmacopœis balbutiendum & ineptiendum erit. Verùm quum haud ignorarem, Latinas & proprias nondum omnibus esse cognitatas: non piguit etiam barbaras, hodieq; vsitatas, vbi necessitas ita postulare videbatur, adijcere nomenclaturas. Non enim ijs tantum qui singula simplicia suis & Latinis nominibus appellare nouerunt, verumetiam ijs qui per ignorantiam Græcæ & Latinæ linguæ consuetis ac barbaris vt coguntur, inferuire voluimus. Quippe studiorum nostrorum ratio sic comparata est, vt ea ad omnium commoditatem conferamus. Vt igitur imperitæ pharmacopœorum profus consuleremus, indicem quoq; parari curauimus, in quo Latinæ & barbaræ voces ex aduerso positæ essent, vt ad hunc in singulis compositionibus, in quibus Latinis vsi sumus nomenclaturis, confugerent, & quod illis simplex vsurpandum esset, cognoscerent. Non solum autem simplicium medicamentorum nomenclaturas, sed eorundem etiam collectionem, asserationem, preparationem, delectū & temperamenta in hoc primo libro obiter exposuimus: & præterea quæ ex ijs singulares corporis partes iuuant medicamenta, nominatim indicauimus. Adiecimus quoq; secundarum medicamentorum simplicium qualitatum commemorationem. Postremò breuem etiam purgantium medicamentorum hodie vsitatorum descriptionem subiiecimus, ac singulorum pondera & illorum vehementiam infrenantia medicamenta monstraui-mus. Vt hinc pateat, hunc librum non solum medicis ipsis, sed & pharmacopœis mirè esse vtilem. In altero huius operis libro ponderum, quibus hoc tempore tum medici, tum pharmacopœi vtuntur, & eorum medicamentorum omnium quæ hodie in officinis medicorum prostant, conficiendorum ratio exponitur. Qui vtique rectissimè Medicamentarius liber inscribetur. Ita enim verius & latinius, quàm, vt vulgò solet, Dispensatorium nominabitur. Nam & veteres Græci eos libros in quibus medicamentorum compositiones traduntur, *φάρμακον βιβλίον* appellarunt. Atq; is sanè liber itidem ad vtrosq; medicos nimirum & pharmacopœos pertinet. In tertio compositorū medicamentorum, quæ intro in corpus sumuntur, construendi modus ac formulæ, eorundemq; miscendi hodie vsitata ratio docetur. In quarto, eorum quæ extrinsecus corpori admouentur medicamentorum conficiendorū ratio monstratur. Hic vt etiam is qui eum præcedit tertius, ad medicos ferè tantum spectat. Nihil igitur earum rerum, quas saltem ad ritè miscenda & componenda medicamenta cognoscere tum medicos tum pharmacopœos oportet, omisimus, aut negligenter præteriuimus. Quinetiam passim, vbi necessitas postulauit, singulis medicamentis Annotationes adiecimus, ne imperitus lector in plerisq; hæere posset. Proinde qui expedite & vtiliter composita medicamenta construere, aut ea quæ ab alijs composita sunt dextrè vsurpare velit, eum sanè quatuor hos libros quos de Compositione medicamentorum huius temporis vsitata inscripsimus, diligenter euoluere, & assidue in manibus versare oportet, præsertim pharmacopœos, vt tandem veteres suos errores non solum cognoscant ac discant, verumetiam dediscant, abijciantq; & ad meliorem frugem redeant,

Quæ in altero.

Medicamentarius liber.

Quæ in tertio.

Quæ in quarto.

QVID

QVID MEDICAMENTVM, ET QVO A NVTRI-

mento distet, ac quotuplex sit medicamentorum natura.

CAPVT PRIMVM.

Vum vniuersa huius operis tractatio futura sit de medicamentis, ordinis utiq; ac methodi ratio postulat, ut primum quid sit medicamentum, & deinceps quotuplex eius natura, exponamus. Medicamentum itaq; Galeno lib. 1. Simp. cap. 1. & lib. 3. de Temperamentis teste, est omne id quod naturam substantiamue nostri corporis alterare & immutare potest. Vel breuius, quod alterandae naturae vim habet. Quocirca nutrimento plane aduersatur, atq; ut dici

Medicamentum quid.

solet, illi ex diametro pugnat. Nutrimento enim est, quicquid corporis nostri substantiam augere potest. Vel, quod augendae naturae vim obtinet. Non

Nutrimento quid.

augebit autem, nisi prius ab ea alteretur, illiq; assimiletur. Iam dictis igitur definitionibus sua vtriusq; illorum naturae proprietates rectissime explicatur, declaraturue. Caeterum natura medicamentorum quadruplex est. Siquidem vel

Medicamentorum natura quadruplex.

nulla substantiae suae mutata parte, sed tota integraq; seruata vincunt, corpusq; ipsum afficiunt ac immutant, ad eum sane modum quo id cibos. Atq; haec prorsus grauias, & naturae animalis corruptricias sunt, ideoq; Graecis *δυσληντήρια*, hoc

Prima. δὲ λήνηρια.

est, venenata, letalia, seu mortifera dicuntur. Eiusmodi certe sunt, quae frigidityte sua interimunt: veluti cicuta, mandragora, papauer, hyoscyamus, & id genus alia. Haec autem non toto genere, hoc est, naturae suae contrarietate, adeoq;

Sola quantitate letalia.

semper, humanae naturae aduersantur, ac letalia sunt, sed sola quantitate. Nam horum quodq; si exigua quantitate sumatur, nullam euidentem hominibus

noxam infert, tantum abest ut mortem afferre queat: haud secus quam si copiosae flammae paucillum aquae instilles, aut lignum illi iniicias humidum ac viride. Et si verò haec ipsa toto genere, adeoq; quocunq; modo sumpta non occidunt, sunt tamen nihilominus ex genere deleteriorum seu letalium, quia magna quantitate sumpta interimunt. Neq; utiq; eo minus genere letalia sunt dicenda, quod quum minima quantitate exhibentur, nullam sensibilem noxam

Obiectio diluitur.

inferunt. Sic namq; neq; ignis ipse calidus sit, neq; nix frigida, oportet. Nam horum quoq; si quid prorsus exiguum est, nullum euidentem in corporibus nostris excitat pathos. Quippe centesima vniuersae scintillae pars est quidem omnino genere ignis, caeterum adeo nos non vrit, calefacitue, ut corpori incidens, ne sensum quidem vllum sui excitet. Ad eundem modum frigidae guttae centesima portio non modo nihil offendit, aut refrigerat, sed nec sensum sui vllum prebet. Nequaquam igitur sic iudicanda deleteria sunt, sed totius naturae suae contrarietate, ut fusius Galenus lib. 3. de Temp. cap. 4. & libro 3. de Simplicium medic. facul. cap. 17. 18. & 19. ostendit. Secunda medicamentorum species seu natura eorum est, quae vbi mutationis initium ab animalis corpore consecuta fuerint, subinde putrescunt, ac corrumpuntur, vnaq; corpus ipsum corrumpunt ac putrefaciunt. Eiusmodi sunt quae erodendo putrefaciendoq; interimunt medicamenta: ut sunt, auripigmentum, aconitum, cantharides, chrysocolla, & ijs similia. Sunt autem toto quidem genere letalia, hoc est, naturae suae contrarietate interimentia, adeoq; in genere eorum quae secundum naturam sunt numerari non possunt, quando quidem minima etiam quantitate sumpta erodunt, putrefaciunt, & corrumpunt: nisi vna cum excrementis, priusquam iniuria afficiant corpus, excernantur: aut cibis, aut alijs quae vim eorundem obtundunt, mixta fuerint, quemadmodum copiosius lib. 3. de Simplic. medic. facultatib. cap. 20. 21. & 23. Galenus monstrat. Tertia medicamentorum species eorum est, quae corpus quidem calefaciunt, mali tamen nihil adferunt. Talia quidem sunt, absinthium,

Secunda.

Toto genere letalia.

Tertia.

A ij thium,

Quarta.

thium, origanum, abrotonum, & id genus alia, quæ sunt potestate calida. Quarta species eorum est medicamentorum, quæ agunt & patiuntur aliquid, sed spacio temporis planè vincuntur. His porro accidit, vt tam medicamenti quam nutrimenti rationem habeant. Quatenus autem medicamenta sunt, eatenus corpus nostrum afficiunt & alterant: quatenus verò nutrimenta sunt, eatenus in corpus nihil planè agunt, sed ab illo alterata ac prorsus adsimilata calorem naturalem augent. Eiusmodi sanè est lactuca, ut li. 3. de Temp. ca. 5. Galenus fusius ostendit.

QVID SIT MEDICAMENTVM SIM-

plex, & eiusdem diuisio.

CAPVT SECVNDVM.

*Simplex.**Natura.*

*Galenus à pu-
gnantia vni-
dicatur.*

Natura.

*Medicamen-
ti simplicis
alia defini-
tio.*

*Simplicia me-
dicamenta
improprie
dicta.*

*Simplicia
proprie.*

QVum in primo huius operis libro simplicium medicamentorum ratio aliqua ex parte nobis explicanda veniat, principiò quid sit medicamentum simplex, & quot sint eiusdem genera, nobis exponendum erit. Medicamentum igitur simplex, collatione ad compositum nuncupatum est. Neque enim simplex est, nisi id quod immixtum & sincerum est. Aut quod tale est, quale ipsum natura produxit. Proinde simplex medicamentum, Galeno lib. 1. de Simpl. medic. facul. cap. 1. teste, est, quod natura sua sincerum, & à mixtura alterius medicamenti alienum est. Natura verò hic nihil aliud, nisi substantiam seu essentiam significat: ita vt verborum Galeni is sit sensus. Medicamentum simplex est id, cuius substantia sincera est, & cum alterius medicamenti substantia non commixta. In hanc sententiam idem Galenus cap. 4. iam citati libri, exquisitè ac sincerè aquam vocat eam, quæ alterius substantiæ mistione vacat. Quod ideo esse adijciendum duximus, ne imperiti variarum vocis naturæ acceptionum, adeoq; parum æqui iudices, sibi pugnantia docere Galenum existimarent, dum in libro 3. de Simp. medic. facul. cap. 13. scribit, omnia propemodum medicamenta, licet sensu simplicia appareant, natura tamen esse composita. Eo namq; in loco, natura non significat substantiam seu essentiam, vt in prioribus, sed potius facultatem. Quapropter is est verborum Galeni sensus: Tametsi medicamenta propemodum omnia sensu simplicia esse apparent, adeoq; cum alia substantia minimè commixta, tamen facultate naturæ composita sunt. Verum, ne quis tergiversari possit, ac dicere naturam hoc loco non idem quod facultatem denotare, Galeni testimonium producemus, qui eodem in loco se ipsum interpretatur, ac perspicuè naturam non nisi facultatem significare monstrat, inquit: Quin & subinde compositas, easq; diuersissimas in se facultates continent. Simplicia verò medicamenta ferè omnia, compositas ac diuersas planè in se habere facultates, in eo quod ibidem mox sequitur capite, brassicæ, lenticulæ, conchularum, & multorum aliorum medicamentorum exemplis ostendit. Neque hoc solum in loco Galenus naturam pro facultate usurpat, sed multis etiam alijs, præsertim lib. 2. de Sympt. causis, cap. 1. vbi hanc pro facultate sumi manifestis testatur verbis. Caterum alij succinctius medicamentum simplex ita definiunt. Est quod à natura eiusmodi productum est, & cui nulla alia aliunde, aut nostra opera, substantia accessit, & admixta est. Hæc autè cū priorè in idem planè recidit. Nonnunquã verò medici improprie simplicia medicamenta vocare consueuerunt, quæ reuera composita sunt: idq; non alia sanè de causa, quam quod paucioribus constant medicamentis simplicibus. Quàm alia eiusdem generis composita. In hanc sententiã diatrion pipereon quod reuera compositum est simplex Galeno lib. 4. de Tuenda sanitate dicit. Sic Actuarius, Nicolao, & alijs, Oxymeli simplex & compositum, & alia per multa vocantur simplicia. Igitur simplicia medicamenta proprie loquendo illa duntaxat nominantur, quibus nulla aliunde, vel à nobis mistio accessit, non obstante quòd ex qualitatibus & facultatibus diuersis constet. Quæ verò minus composita sunt ceteris eiusdem generis, κατὰ χευστικὸς etiam simplicia interdum appellatur. Quæ

DE COMPOS. MED. LIB. I.
QVAE AD RECTE COMPONENTA

medicamenta necessaria sint.

CAPVT TERTIVM.

5

QVum iam nobis clarè expositum sit quid compositi medicamenti nomi-
ne intelligendum veniat, restat vt nunc quæ ad rectè & legitimè compo-
nenda medicamenta præcipuè necessaria sint, explicemus. Quanquam autem
hæc res latè pateat, nec breuibus sat dici queat, tamen quum hodie munus com-
ponendi medicamenta totum sit in manibus hominum quorundam, magna ex
parte rudium & imperitorum, quos pharmacopolas nominant, ea saltem per-
stringemus, quæ in illis maxime requiruntur, & septenario numero comple-
ctuntur. Principio nanq; qui medicamentorum componendorum sibi su-
munt prouinciam, ij minimū vtriusq; linguæ latinæ nimirum & græcæ, cogni-
tionem habeant, si non exquisitam, quam profecto in eis non requirimus, sed
tantam saltem quæ illis ad intelligendos in latinam linguam conuersos materiae
medicæ scriptores Dioscoridem, Galenum, Serapionem, Mesuen, & Auicen-
nam sufficiat, & quæ ad cognoscendas græcas voces quæ in eorundem officinis
adhuc remanserunt, & hodie vsitate sunt, illis satis sit. In summa, grammatices
saltem præcepta probè teneant, si vltra progredi nequeunt. Quantum enim ea
in parte omnes hæcenus laborarunt, notius est quàm vt pluribus à me dici de-
beat. Qui igitur ætate iam prouecti sunt, ac ita consenuerunt, vt discere linguas
nec velint, nec possint, id saltem agant, modo Christiani dici & haberi, & de
omnibus benè audire velint, vt ministros nō tantum sedulos, verum etiam do-
ctos habeant. Et si hac in parte non præstent quod ab illis postulatur, magistra-
tus officium erit, vt seueriter constituat eorundem ministros examinari, nec
vllum admittat, nisi in quem antea diligenter à medicis est inquisitum. Secun-
do loco, vt exquisitam simplicium medicamentorum noticiam habeant, eorum
potissimum quibus in componendis medicamentis hodie vsitatis, quotidiana-
nus vsus esse solet, necesse est. Qua quidem in re plurimum illis adiumenti con-
ferent. Theophrastus & Dioscorides, nostricq; quos de stirpium historia con-
scripsimus commentarios, in quibus initio eorundem nomina, & cur ita deno-
minata sint, dein genera, formam, locum, tempus, temperamenta, ac facultates
ipsorum diligenter & copiose explicauimus, adiectis singulorum iconibus ar-
tificiosissime expressis atq; depictis, ita vt nihil quod ad illorum plenam cogni-
tionem requiritur, desiderare ab ipsis possit. Non verò satis erit pharmacopœis
vt simplicium legitimam habeant cognitionem, sed vt ea quæ cognouerunt ritè
colligant tertio loco ab ipsis requiritur. Siquidem nisi id accurata diligentia
præstent, ad vsum medicum parum idonea & efficacia medicamenta simplicia
reponent. Quarto loco, vt ea quæ ritè ab ipsis collecta sunt, ita asseruent, ne situ
& squalore, aut alia de causa putrescant, viresq; suas amittant, & omnino pere-
ant, oportet. Quinto loco, vt ex ijs quæ collegerunt, non nisi quæ optima sunt
ad vsum medicum deligant, necessum est. Eum quoq; delectum eos in coemen-
dis peregrinis adhibere oportet, vt scilicet in ipsorū officinis nihil venale pro-
stet quod non sit optimum, aut saltem minimè adulterinum & suppositiuum.
Non est igitur vt pharmacopolæ qui officinam instruunt, in hanc tantum cu-
ram incubant, vt vascula auro & argento incrustata, variecq; picta habeant, vt
quæ plus ad ostentationem, quàm ad necessitatem faciunt, quod vulgus officina-
nas has tantum admiretur, verum id studeant vt superfluas & inutiles has im-
pensas, ad comparanda optima medicamenta insumant. Hac nanq; ratione tum
sibi, tum ægrotis melius consulent. Sexto loco, ut ijs medicamentis quæ id po-
stulāt, præparationes suas, quo suauiora palatoq; gratiora fiant, vel melius con-
seruari, aut compositionibus misceri queant, adhibeant. Septimo & vltimo

Pharmacopæorum munus est officium.

1. Vtriusque lingua periti sint.

2. Simplicium cognitionem habeant.

3. Ritè colligant simplicia.

4. Probè collecta asseruent.

5. Delectum in usu simplicium adhibeant.

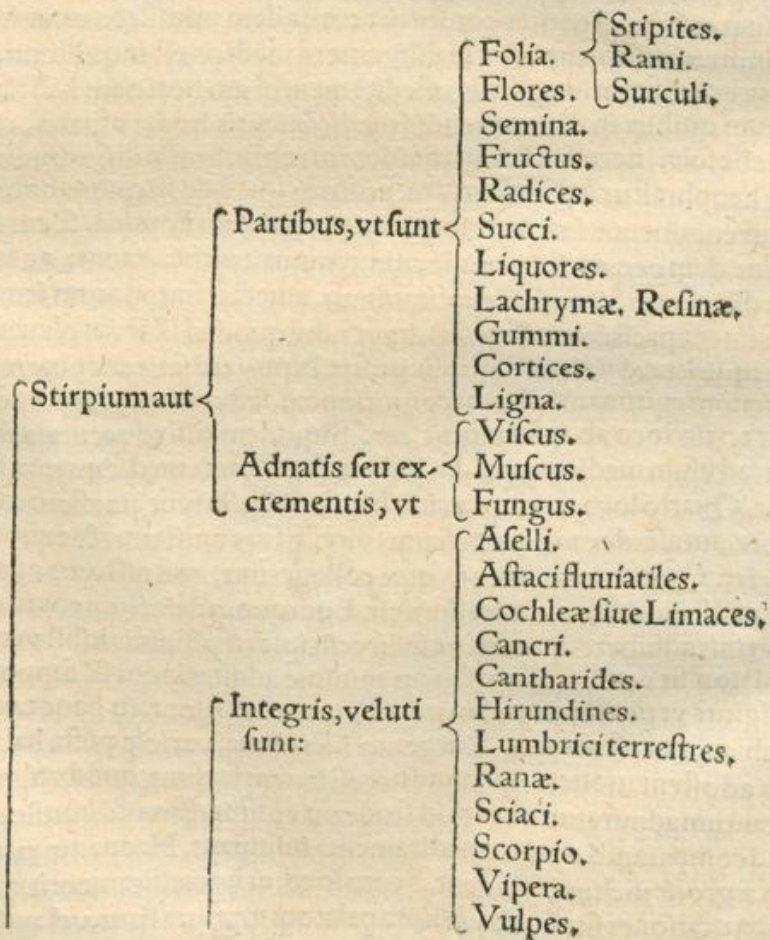
6. Præparationem quibus oportet adhibeant.

A iij loco,

7. Reftè componant & difponant.
Simplicium vfitatorum officinis medicamentarijs generalis diuifio.
A ftirpibus fumpta.
Ab animalibus.

Ex venis & latebris terræ.
Ex mari, aquis & littoribus.

loco, vt ijs omnibus factis, ea ita ordine difponat, vt omnia ad manum fint, & ex ijs recta & legitima ratione medicamenta componat, atque parata feruet. De ijs igitur omnibus, excepta cognitione linguarum, quæ à grammaticis petenda & difcenda erit, ordine dicemus, initio à simplicibus quorum hodie in officinis medicamentarijs vſus eſt ſumpto. Horum autem quædam eſt ſtirpibus ſumuntur, earundemq; partes ſunt, vt folia, flores, ſemina, fructus, cortices, ſtipites, rami, furculi, ſucci prædenſi concretivæ, liquores, gummi, refinæ, ligna, & radices. Alia verò ſtirpium ſunt adnata ſiue excrementa, vt muſcus, viſcus, fungus. De quibus omnibus præter Dioſcoridem, Galenus etiam à libro ſexto de ſimpl. medica. facul. vſq; ad nonum tractat. Quædam ab animalibus petuntur vel integris, vel eorundem partibus, vel ex ijs prouenientibus, vel eorundem excrementis. De quibus Galenus libro decimo iam citati operis abundè ſcribit. Nonnulla eſt venis & latebris terræ ſumuntur, vt ſunt metalla, lapides, gemmæ, & terræ diuerſæ ſpecies. De quibus libro nono iam nominati operis Galenus tractat. Aliqua eſt mari, aquis, & littoribus, quæ tamen eſt genere animalium non ſunt, ſumuntur. De quibus Galenus libro vndecimo ſapientius iam dicti operis diſſerit. Atq; in eum quidem modum Galenus ſimplicia medicamenta diuidit libro primo de compositione medicamentorum generalium capite primo. De ſingulis autem ordine dicemus à ſtirpium folijs exorſi, vbi prius iam dictam materiæ medicæ diuifionem in ſchema digeſtam, & contractam ſtudioſorum oculis ſubiecerimus.

Mate.

Materia medica
petitur
vel ex

Animalibus, vel	Partibus eorundem, ut est,	Antalium	Taxi. Vrsi. Vulpis. Cerui. Hirci. Tauri.
		Adeps, siue sebum.	
		Cerebrum leporis.	
		Cerebellū passeris.	
		Cornu ceruinum.	
		Cranium humanum.	
		Coagulum.	
		Dentalium. Entalium.	
		Ebur.	
		Genitale cerui.	
		Gluten piscium.	
		Glutinum tauri.	
		Lupi iecur.	Bubulina. Ceruina. Hircina. Vitulina. Hominiſ. Anatis. Anseris. Ardeæ. Capri. Canis. Cati. Gallinæ. Porci. Suis.
		Lupi intestinum.	
		Maxilla luci.	
		Medulla.	
		Oculi cancri.	
		Os de corde cerui.	
		Operculū buccinæ.	
		Operculū purpuræ.	
		Pinguedo.	
		Pulmo vulpi.	
		Vngula asini, & alcis	
		Vngula capri.	
		Vnicornu cornu.	
	Prouenientib. ex eis, aut excrementis ipsorum.	Butyrum.	Moschus.
		Caseus.	Propolis.
		Cera.	Pili.
		Lac.	Fel.
		Lana succida.	Oesyphus.
		Mel.	Castorium.
		Mel virgineum.	Mumia.
		Oua.	Salua.
		Sanguis.	Sudor.
		Serum.	Stercus.
		Sericum. Seta.	Vrina.
		Senecta serpētis, Zybetum,	
		Testa oui,	
Terre lateris:	Gemmae.		
	Lapides.		
	Metalla.		
	Terræ.		
Mare, aquis, & littoribus.	Ambra	Pissasphaltus.	
	Bitumen.	Sales.	
	Flos maris.	Spongia	} maris.
	Garum.	Spuma	
	Margarita.	Succinum.	
	Muria.	Vmbilicus veneris.	
	Pila marina.	Corallus vterq.	

LEONHARTI FVCHSII
DE STIRPIBVS.

Caput Quartum.

- Abrotonum.* **A**Brotonum geminum est, mas & foemina. Mas vulgaris est, ac cognita omnibus, ideoque omnibus in officinis prostat. Foemina paucis agnoscitur, & quae sub eius nomine à pharmacopoeis hodie venditur, adulterina est, & absinthij Pontici genus, ut in primo tomo nostrorum de Stirpium historia luculentis argumentis ostendimus. Ibidem studiosi vniuersam quoque Abrotoni foeminae verae tum historiam, tum imaginem affabre expressam inuenient. Vtriusque coma, & floribus utimur.
- Pharmacopolarum erratum.*
- Absinthium.* Absinthij multa sunt genera, ut loco iam citato monstrauius. Vbi autem apud veteres Absinthij mentio incidit, non vulgare & quod omnibus notum est, vsurpandum erit, sed Ponticum: quod non est nisi id quo haecenus Seplasiarij pro Abrotono foemina, ut diximus, ad sua medicamenta vsi sunt. Est tamen & vulgaris Absinthij suus vsus, & ob id minimè abijciendum, ut fusius loco iam ostenso docuimus. Comam tantum cum floribus ad medicamentorum confectionem adhibemus. Santonici tamen semine ad enecandos vermes utimur, quod ob id pharmacopoei semen lumbricorum appellant.
- Ponticum.*
- Semen lumbricorum.* Acanthus, vel Acantha, officinis germanicis non agnoscitur. Quam enim illae Brancam vrsinam appellant, veterum Acanthus non est, sed Sphondylium potius sylvestre: quod nos alibi euidentibus argumentis monstrauius. Vera igitur in vsum medicum reuocanda erit, posthabita & abiecta adulterina. Historiam verò & imaginem pictam in primo nostrorum de Stirpium historia commentariorū tomo pharmacopoei inueniēt. Utimur tum folijs, tum radice.
- Acanthus.*
- Branca vrsina.*
- Error pharmacopoeorū.*
- Acetabulum.* Acetabulum geminum est, Vnum, quod Umbilicus Veneris, & Cymbalaris, à folijs in acetabuli modum orbiculatis, & ineuidenter cauis, dicitur. Hoc nostris officinis adhuc ignotum est, eius tamen iconem in nostris de stirpium historia commentarijs inuenient. Alterum, vulgò & Seplasijs Crassula maior vocatur. estque, quod passim scilicet nascitur, omnibus cognitum. Utimur folijs, semine & radice. Vtriusque pictura est in nostris commentarijs.
- Umbilicus Veneris.*
- Crassula maior.*
- Adiantum.* Adianti duo genera officinis medicorum hodie innotescere coeperunt, sed sub nomine Capilli Veneris, candidum nimirum, & nigrum. Errant autem pharmacopoei plurimum, qui pro Adianto, vel ut ipsi appellant Capillo Veneris, herba utuntur quae Ruta muraria nominatur, quum sit altera potius Trichomanis, ut alibi fusius diximus species.
- Error Seplasiariorum.*
- Agnus.* ἄγνος, agnus, quod Latinis non est nisi casta: sic enim Graecis uocatur haec herba, quod ad castitatem plurimum conferat. Vitex Latinis dicitur. Vulgò medicorum & Seplasijs graeca & latina iunctis vocibus, non sine risu eruditorum, Agnus castus appellatur. Foliorum, florum, & seminis vsus est. Nostrae tamen officinae semen tantum venale exhibent.
- Vitex.*
- Agnus castus.*
- Aiuga.* Aiuga, siue Abiga & Ibiga, quae veteribus dicta est herba, & postea abiectis duabus literis b & g, Iba, hodie mutatione b in v, Iua Seplasijs & medicis nuncupatur. Alio nomine Chamæpitys vocatur, quasi pumila & humi nascens pites. Multi in Germania pharmacopola pro Iua, non sine maximo errore vsurpant herbam, quae Sideritis est species. Coma cum floribus & semine utimur.
- Iua.*
- Chamæpitys.*
- Seplasiariorum erratum.*
- Lolium.* Aera Graecis, Lolium Latinis nominatur. Germanicis officinis nec cognitum, nec vsitatum. Praestaret autem, propter veterum auctoritatem, qui illo creberrimè vsi sunt, & eius in medicina necessarias facultates esse vsitatisimum. Quare operam dabunt ut in vsum reuocent Lolium Seplasiae: quod facile poterunt, si historiam & imaginem eius pictam in nostris Commentarijs traditam, legent ac intuebuntur.

Alline,

Alfina, vulgò & officinis Morsus gallinæ dicitur. Eius multa sunt genera, quæ alibi demonstrauimus. *Morsus gallina.*

Althæa, alio nomine Ebiscus, & Ibiscus appellatur. Sepalsijs Bismalua, & Maluauifcus. Foliorum, seminis, & radicis vsus esse debet. *Althæa.*

Amarantus multorum est generum, sed ex illis vnum duntaxat, nempe luteum, Sepalsijs cognoscitur, & Stichas citrina nominatur. Coma & florum luteis corymbis vtimur. *Amarantus. Stichas citrina.*

Anagallis trium est generum. Duo autem, nempe puniceum & cæruleum, passim proueniunt. Nullus verò est prorsus in nostris officinis Anagallidum vsus: quod reprehensione non vacat. Nam quum mira earundem sit facultas & vtilitas, expedit vt in vsum quotidianum reuocentur. Quod planè, quia passim proueniunt, facillimum erit. *Anagallis.*

Anethum nulli non cognoscitur. Vtendū coma, floribus, folijs, & semine. *Anethum.*

Anonis, siue Ononis, vulgò Resta bouis nominatur. Trium est generum, purpureum, luteum, & candidum. Debet etiam huius stirpis aliquis deinceps esse in Sepalsijs vsus. Nam illam hætenus, vt alias multas vulgares, supra modum tamen vtilis, medici neglexerūt, peregrinas interim & incognitas vsurpantes. *Resta bouis.*

Anthemis etsi multorum est generum, tamen vnicum tantum, nempe quod leucanthon, chamæmelum latinis, vulgò Chamomilla dicitur, Sepalsijs cognitum & vsitatum est. Eius coma & flores vsurpant medici. *Anthemis. Chamomilla.*

Apium fatium est id quod vulgò petroselinum nominatur. Vtimur folijs & semine. Quod igitur Sepalsiæ hodie pro Apio vtuntur, non est nisi Elæoselinon: quod alibi abundè ostendimus. *Apium fatium. Sepalsiarum error.*

Artemisiæ plura sunt fastigia: ramosa, & vnicaulis. Ramosa iterum in geminas partitur species, fruticosam, & non fruticosam. Fruticosa est quæ in hodiernum usque diem in officinis Artemisiæ nomen retinet. Non fruticosa, quod eximie morbis vteri conferat, Matricaria medicis & pharmacopœis nominatur. Aliorum generum nostratibus officinis nullus est vsus. Vtimur coma cum floribus. *Artemisia. Matricaria.*

Asplenon Sepalsijs Ceterach dicitur. Vfus est eius foliorum duntaxat. *Asplenon.*

Atriplicis duo primaria sunt genera, fatiua & syluestris. Foliorum & seminis vsus est. *Ceterach. Atriplex.*

Balsamita officinarum non est nisi Sifymbrium Græcis simpliciter appellatum. Vfus est foliorum & florum. *Balsamita.*

Betonica coronaria gemina existit, atilis & syluestris. Officinæ detritis duabus prioribus literis, & mutatione o in u, Tunicam vocant. Vtuntur autem altili duntaxat, eius flores & radices ad medicamentorum compositiones vsurpantes. Est & betonica altera non coronaria dicta ad prioris differentiam, quæ priuatim Græcis Cestros vocatur. Duum generum existit, purpurea & alba. Prior tantum Sepalsijs vsitata. Vtuntur autem coma cum floribus. *Betonica coronaria. Betonica non coronaria.*

Beta duum est generum, alba & nigra. Alba in purgandis per nares cerebri humoribus valentior. Foliorum succi, & radicis vsus est. Confundunt nostræ ætatis medici Betam, non sine maximo errore, cum Blito. nam Bletam vocant adiecta litera l, quæ Beta illis dicenda erat. Blitum autem à Beta diuersum esse, sciunt omnes qui vel leuem simplicium medicamentorum noticiam habent. *Beta. Error medicorum, Betam cum Blito confundentium.*

Branca vrsina. vide Acanthus. *Branca vrsina.*

Brassica hortensis & esculenta multarum est specierum, vt alibi ostendimus. Sepalsijs Caulis appellatur. *Brassica. Caulis.*

Brassica marina est quæ hodie officinis medicorum Soldanella nominatur. *Brassica marina.*

Folia Soldanella.

- Folia eius in puluerem redacta, & ex succo ac liquore aliquo conueniente hausta, miram in aqua inter cutem sananda efficaciam præbent.
- Buglossum ueterum.* Buglossum ueterum est herba, quæ Seplasijs & vulgò Borrage nuncupatur. Hodie medici & pharmacopœi floribus duntaxat huius herbæ utuntur, quum Nicolai Myreplici exemplo, folijs etiam & radicibus utendum esset.
- Borrage.*
- Buglossa officinarum.* Buglossa officinarum. vide Echion.
- Cotula non fetida.* Buphthalmum Seplasijs Cotula non fetida vocatur. Pauci verò sunt qui hanc hodie rectè agnoscunt, quum propemodum omnes Chrysanthemi quoddam genus pro ea usurpent. Effigies veri Buphthalmi in nostris Commentarijs de Stirpium historia extat.
- Error quorundam detestus.*
- Bursa pastoris.* Bursa pastoris, vel Pastoris bursa hodie vulgò dicta, veteribus quod sciam, non fuit cognita. Ob insignes tamen suas quas in constringendo habet vires, in frequenti medicorum usu esse meretur. Folijs autem cum semine utendum.
- Calamintha.* Calamintha Latinis nominata, Seplasijs Calamentum appellatur. Eius plura sunt genera: altera tamen duntaxat nostrates officinæ utuntur. Coma cum floribus utendum.
- Chamamelum.* Chamamelum. vide Anthemis.
- Fumaria.* Capnos & Capnios, latinis Fumaria, Seplasijs autem Fumus terræ nuncupatur. Atq; hæc est quæ Dioscoridi pingitur. Altera est quæ ab Aëtio describitur, & tum medicis quibusdam, tum officinis Aristolochia rotunda nuncupatur, manifestè repugnantibus folijs, quæ minimè sunt hederacea, ut alibi copiosè admodum demonstrauimus. Vtus hodie foliorum & seminis duntaxat prioris, alterius verò, radicis tantum.
- Carduus benedictus.* Carduus benedictus. vide Cnicus.
- Cassutha.* Cassutha recentiorum Græcorum, Seplasijs Cuscuta nominatur.
- Cuscuta.* Centaurium est geminum, maius & minus. Maius officinis Rhaponticum hodie nominatur, ut infra fufius docebimus. Minus suam retinet appellationem, & Centaurea minor, in aliud genus deflexa uoce, appellatur. Maioris radice duntaxat utuntur officinæ. Minoris coma cum floribus.
- Centaurium Rhaponticum.*
- Cerefolium.* Cerefolium. vide Myrrhis.
- Chamædryas.* Chamædryas duarum est specierum, vna Dioscoridis, altera Theophrasti. Præstat uti hac vel altera quæ haberi potest, modò adulterinam pro vera non usurpemus. Utimur coma cum floribus.
- Chamælaea.* Chamælaea Seplasijs Mezereon nominatur. Paucis autem hodie vera Chamælaea cognoscitur. Qua verò stirpe hodie nostrates officinæ pro Mezereon utantur, paulopost exponemus. Eius iconem in nostris de stirpium commentarijs inuenient Pharmacopœi.
- Chamæpitys.* Chamæpitys. vide Aiuga.
- Cichorium.* Cichorium, officinis Cicorea, latinis Intybum syluestre dicitur.
- Cicuta.* Cicuta venenata & letalis est herba. Utimur eius semine, sed extrinsecus admoto. Semen tamen quo hodie pharmacopœi utuntur non est legitimum, nec è Cicuta stirpe, sed potius ex ea herba, quam Cicutariam vulgò nominant, excerptum. Quippe Cicutæ semen non est rotundum, sed oblongum, ut alibi copiosius diximus.
- Cnicus.* Cnici duo sunt genera, satiuæ & syluestris. Satiuæ Seplasijs Cartamus, vulgò Crocus syluestris nominatur. Syluestris duas partitur in species. Vna est quæ recticaulis dicitur, & officinis non cognoscitur. Altera humicaulis, quæ Seplasijs Carduus benedictus appellatur.
- Carduus benedictus.*
- Chelidonium.* Chelidonium duum est generum, maius & minus. Maius passim nascitur, & nulli non cognitum est. Minus iudico hodie esse omnibus ignotum. Herba enim quam vulgus medicorum Scrophulariam minorem vocat, Chelidonium minus non

non

non est, quod nullam penè acrimoniam, vel certè tam exilem vt sensui ferè non occurrat: sed est potius altera Malacocicisi species, vt alibi à nobis ostensum est.

Scrophularia minor.

Cynoglossum officinarum non est id quod Dioscorides & alij veteres pingunt, sed potius ea herba quam illi Lycopsum nominant. Reuocandum igitur in vsum medicum veterū Cynoglossum, cuius quidem folijs, non radice vtendum erit. Eius effigies est in nostris de Stirpium historia commentarijs.

Cynoglossum officinarum.

Daphnoides Seplasijs Laureola nuncupatur. Eius folijs pro Mezereon nostrates vtuntur officinæ, quum tamen, vt paulo supra est monstratum, Mezereon non sit nisi Græcorum Chamalæa. Semine verò eiusdem pro Coccognidio, vt infra latius dicemus, vtuntur.

Daphnoides.

Delphinium duplex est, satiatum & syluestre. Satiatum in Germania non nisi fatum prouenit. Syluestre passim in agris & segetibus gignitur, vocaturq; Seplasijs Consolidaregalis.

Delphinium.

Consolidaregalis.

Dictamnus officinis Diptamus. Vera autem dictamno multis annis nostrates officinæ non sunt vsæ, sed radice alterius herbæ, quam Diptanum album vocant, quum Cretensis potius folijs illis vtendum fuisset. Iam verò innotescere satis cœpit, nec iam est facile inuenire officinam, in qua nō venalis habeatur.

Dictamnus.

Ebiscus. Vide Althæa.

Ebiscus.

Echion multorum est generum. Eius generis herba est quæ hodie Seplasijs Buglossa vocatur. Vtendum illius coma, floribus, & radice.

Echion.

Buglossa officinarum.

Elelisphacos, Latinis & officinis Saluia nominatur. Foliorum duntaxat vsus est.

Saluia.

Equisetum Seplasijs Cauda equina dicitur. Coma eius vtimur.

Cauda equina.

Ebulus nomen suum in officinis retinet. Folijs potissimum hodie vtimur.

Ebulus.

Eleoselinum latinis sonat Apium palustre. Seplasijs simpliciter, non tamen sine errore, Apium appellatur, quum ita nominatum, propriè non sit nisi quod vulgò medicorum Petroselinū nuncupatur. Vfus foliorū, florum, & seminis.

Eleoselinum.

Apium officinarum.

Erigeron, latinis Senecio dicitur. Errant officinæ medicorum quæ pro Senecione vtuntur aquatico nasturtio, quod tamen alterum Sifymbrij genus est. Ita nullam prorsus cognitionem herbarum habent, qui hodie componendis medicamentis præsent. Coma cum floribus vsurpatur.

Error officinarum in Senecione.

Eruca hortensis vera paucis est cognita. Imaginem eius in primo nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo pictam dedimus. Syluestris est quæ vulgò deprauato & decurtato nomine Rucula nominatur. Folijs & semine vtimur.

Eruca.

Rucula.

Eupatorium triplex existit. Vnum Dioscoridis, Galeni, & aliorum Græcorum medicorum, quod ab officinis Agrimonia vocatur. Vfus foliorum eius & radicis. Alterum Auicennæ, quod sub nomine Eupatorij simpliciter, omnibus propemodum in officinis prostat. Alio nomine Kunegundis herbam, & Organum aquaticum nominant. Hæc tamen quum omni adfrictione vacet, pro vero & Græcorum Eupatorio vsurpari non debet. Tertium est Mesue, quod Græcis Ageratum dicitur, paucis pharmacopœis cognitum. Effigies eius est in nostris Commentarijs expressa. Eo vtendum, quum ex præscripto Mesues Seplasiarj componunt medicamenta: sicuti altero, vbi Auicennæ medicamenta construunt. Errant toto cœlo pharmacopœi, qui pro Eupatorio vtuntur

Eupatorium Græcorum.

Agrimonia.

Auicenna.

Herba Kunegundis.

Mesue.

Scarlea syluestri, vel vt nonnulli vocant Saluia agresti. Siquidem nullus vquam neq; Græcorum, nec Arabum ea herba pro Eupatorio vsus est.

Pharmacopœorum immensus error.

Eufragia veteribus, sub hoc præsertim nomine incomperta herba. Apparet hanc vetustioribus herbarijs Euphrosynō fuisse dictam, propter causam alibi abundè expositam. Ab alijs non ineptè Ophthalmica est nuncupata. Folijs cum floribus vtimur.

Eufragia.

Ophthalmica.

Fœnicu-

- Feniculum.* Fœniculum omnibus est notum, & retinet nomen suum hodie in officinis medicorum. Vfus comæ eius, seminis, & radicis.
- Fumaria.* Fumaria. Vide Capnos.
- Gingidium.* Gingidium non est herba quæ officinis Cerefolium dicitur, sed potius Lapula agrorum, vt alibi euidentibus argumentis ostendimus. Comacius vtendum. A nostratibus pharmacopœis non agnoscitur, ideoq; in illorum officinis nullum obtinet vsum. Eius iconem dedimus primò nostrorum de Stirpium historia commentariorum tomo.
- Halicacabus.* Halicacabus geminus est, peregrinus, & vulgaris. Posterior officinis duntaxat cognitus est, & deprauata voce Alchechengi nominatur, vtimur succo foliorum, & fructu.
- Hedypnois.* Hedypnois duum est generum, maior & minor. Maior Seplasijs nota, Taraxacon dicitur. Coma cum floribus vtimur.
- Helxine.* Helxine, vulgò & officinis medicorū Parietaria nominatur. Folijs vtimur.
- Parietaria.* Hyoscyamus ab officinis barbara & deprauata voce Iusquiamus vocatur.
- Hyoscyamus.* Vfus comæ & seminis.
- Hyssopum.* Hyssopum nomen suum in Seplasijs retinet. Folijs eius cum spica florum vtimur.
- Intybum.* Intybum duplex est, satium & syluestre. Satiuum iterum in duo partitur genera: latifolium, quod vulgò Medicorum & Seplasijs Endiuia nominatur.
- Endiuia.* Angustifolium, quod iisdem Scariola nuncupatur. Plurimum errant pharmacopœi qui pro Endiuia vtuntur herba quadam, quæ est syluestris lactuca. Alij ijs non minus hallucinantur, qui alteram Sonchi speciem loco Endiuia vsurpant.
- Scariola.* Syluestre Intybum Cichorium dicitur. Officina deprauata nonnihil voce Cicoream vocant. Vfus est foliorum, seminis & radicis.
- Error pharmacopœorū.*
- Cichorium.*
- Iuncus odoratus.* Iuncus odoratus Græcè $\sigma\chi\omicron\iota\nu$. Huius flore, qui Actuarius & alijs recentioribus Græcis $\sigma\chi\omicron\iota\nu\delta$ appellatur, maximè vtendum esset. Hodie tamen ad nos flos minimè defertur, sed culmi duntaxat eiusdem, superiore nimirum parte à camelis, qui ea vescuntur, Galeno attestante, & maximè delectantur, erosa. Eam enim in Arabia semitis copiosissimè prouenientem cameli depascuntur. Hinc Germanis *Camelherw*, id est, fœnum camelorum, nominatur. Quod autem falsò Galenus sit à Matthiolo notatus, in appendice aduersus illum scripta docuimus. Seplasiæ etsi culmos tantum venales proponant, tamen nihilo minus deprauata voce Squinantum, quum dicendum esset illis Schoenantho, vocant. Floris culmorum, & radicis vsum esse in officinis medicorum deberet. Sunt tamen, vt Monachi illi qui in Mesues filium commentarios ediderunt, quod prætereundū nobis minimè erit, qui culmos illos legitimos esse negent, quòd scilicet linguam non mordicent, nec rosæ odorem spirent. Sed vicissim non defunt, qui Schoenanthum recens linguam validè mordicare, & rosæ odorem referre attestantur. Nec mirum vetus & odorem & saporem amittere, præsertim quum ab eo, vt Galenus autor est, omnis vis vetustate euanescat. Sed nec illud quod passim in officinis prostat odore prorsus vacat.
- Laurus.* Laurus nomen suum retinet. vtimur eius folijs & fructu.
- Vularia.* Laurus Alexandrina, Seplasijs Vuularia nuncupatur. vsum foliorum duntaxat est.
- Lactuca.* Lactuca multarum est specierum. vtimur folijs, & semine.
- Lapathum.* Lapathum, quod officinis corrupta nonnihil voce Lapatium dicitur, multorum est generum, quorum duo duntaxat Seplasijs vsitata sunt, nempe Oxylapathum, quod illis Lapatium acutum vocatur, ex Oxalis, quæ iisdem Acetosa nominatur. Vfus foliorum, seminis, & radicis,
- Lapatium acutum.*
- Laureola.* Laureola. vide Daphnoïdes.

Lichen,

Lichen, officinis medicorum Hepatica nuncupatur. Vtitur folijs. *Hepatica.*

Lolium, quod officinae hodie nec cognoscunt, nec usurpant, veteribus vsitatissimum fuit. Quare in quotidianum vsu reuocandum. Quale verò sit, discant è nostris de Stirpium historia Commentarijs. Ibidem enim duo illius genera recensuimus, adiectis eorundem picturis.

Lotus syluestris est herba illa qua nostrates officinae hactenus propemodum omnes pro Meliloto, non sine errore, vsae sunt. Quae enim vera Melilotus sit, paulo post indicabimus. Lotum illam vulgus medicorum, & Germani etiam nostri Saxifragam luteam appellant. Vtitur eius coma cum floribus. *Lotus syluestris. Seplasiarum error.*

Lupus salictarius, officinis medicorum Lupulus dicitur. Coma cum floribus vtitur. *Lupulus.*

Malua multarum est specierum. Officinae pumila maxime vtuntur. Vfus verò est foliorum eius, & seminis. *Malua.*

Malabathrum Dioscoride teste, folium est sui generis, quod Indicae paludes gignunt, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Hoc namque ita à Dioscoride pingitur. Folium Indum Graeci appellant. A quo vnguentum Malabathrinum, dictum est. Alterum Malabathrum folium est arboris cuiusdam in Syria nascentis, ideoque Malabathrum syriacum nominatum, & Plinio lib. 12. cap. 26. celebratum. Vnde Galeno lib. 7. de compos. medicament. vnguentum syriacum appellatum est. Vtrumque folium hodie ad nos deferri desijt. Est praeterea aliud cuiusdam plantae folium perpetuo viride, amplum, folio Nucis iuglandis simile, in quadam Indiae regione quae Malabar dicitur natum, quod incolae decurtata non nihil voce Batrum nominant. Hoc cerebrum & stomachum roborat, ac cor exhilarat, veneremque incitat, & halitum oris commendat, itidem Indiae incolis priuatim Folium appellatur. Ab hoc vnguentum foliatum diuitibus Romanis mulieribus nuncupatum est. Vt iam dicta tria sint distincta genera. Hinc Galenus lib. 7. de compos. medicament. general. cap. 12. in vnus medicamenti compositionem tria haec vnguenta *μαλαβάθρινον, καὶ φελιάτου ῥώμα ἐπὶ καλουμένου, καὶ σνριακόν* adhibet. Differunt etiam haec, eodem teste, à *ναρδίνω*, secus ac Plinius putauit. Non temere autem hoc ad vsu erit admittendum, quod eius facultas nos lateat, sed vbi Malabathro seu Folio opus sit, casia odorata, vel Indica nardus, Galeno autore, supponenda erit. In horum locum Arabes quartum inuexerunt folium oblongum, Laurino proximum, sed maius, & neruis tribus illud intercurfantibus distinctum, odore & sapore Cinnamomi iucundo. Quapropter quidem è sapore colligunt Cinnamomi esse folia. Hoc vnum hodie cognoscitur, illudque officinae, vt Mauritanii, quos illae maxime imitantur, simpliciter Folium nominant. *Malabathrum. Folium Indum. Vnguentum Malabathrinum. Syriacum. Folium.*

Marrubium officinis hodie Graeca appellatione Prasiuum nuncupatur. Coma cum semine vsus est. *Marrubium.*

Maiorana, Sampsychnus alio nomine dicitur. Vtitur folijs cum floribus, & femine. *Maiorana.*

Melilotum quo Seplasiae hodie vtuntur propemodum omnes, non est verum & legitimum, sed potius lotus, vt paulo ante dictum est, syluestris. Verum autem Melilotum in nostris de Stirpium historia Commentarijs pinximus. Ex his itaque discant Seplasiarum quo illis deinceps Meliloto sit vtendum, nec in veteri errore, toties moniti, persistant, nec praefracte adulterinum subinde ad medicamentorum compositiones usurpent. *Melilotum. Officinarum error.*

Melissophyllum officinis Melissa dicitur. Sunt autem vulgaris Melissae duo genera. Vna cum luteis floribus, qua communiter omnes propemodum officinae vtuntur. Altera cum purpureis floribus, quae Turcica, discriminis gratia, nominari potest. Vtraque grauiter odorata est, & cimices verius quam citrum *Melissa. Lutea. Turcica.*

B redolet,

- redolet. Tertium Melissæ genus, quod copiosè in Boiaria iuxta Ingolfradium
 provenit, odore suo planè Citrum refert, præsertim quum arida existit, ideoq̃
 vera est, & Citrago rectissimè nuncupatur. Hac etiam Seplasiæ Ingolfradianæ
 pro Melissa vtuntur.
- Citrago.* Mentha multorum est generum, quæ singula alibi nominatim expressimus.
 Vfus comæ cum floribus.
- Mentha.* Mentastrum nomē suum in officinis in hodiernum vsq̃ diem retinet. Vten-
 dum folijs cum floribus.
- Mentastrū.* Mercurialis duplex, mas & fœmina. Vfus foliorum & feminis.
- Mercurialis.* Morus. Morus arbor est, cuius folijs, fructu, & radice vtendum esse veteres tradunt.
- Morus.* Muscus. Muscus, Seplasijs Vinea vocatur.
- Muscus.* Myrrhis. Myrrhis non est nisi herba quæ vulgò & officinis Cerefolium dicitur. Folijs
 & semine vtimur.
- Myrrhis.* Nasturtium. Nasturtium nomen etiam suum hodie in officinis retinet. Vfus foliorum &
 feminis.
- Nasturtium.* Nepeta. Vide Calamintha.
- Nepeta.* Ocimum. Ocimum multorum est generum, officinæ Basilicon vocant. Vfus comæ
 cum floribus & semine.
- Ocimum.* Basilicum. Ononis. Vide Anonis.
- Ononis.* Origanum. Origanum est multarum specierum. Seplasiæ nostrates hæcenus omnes
 syluestri, vtpote vulgari & passim proveniente, duntaxat vsæ sunt. Iam affe-
 runt etiam Creticum, Heracleoticum, & alia quædã genera. Vfus est comarū et
 florū. Effigies omniū in nostris Commentarijs de Stirpium historia habentur.
- Origanum.* Osyris. Osyris Seplasijs Linaria dicitur. Vtimur folijs cum floribus.
- Osyris.* Oxalis. Vide Lapathum.
- Oxalis.* Parietaria. Vide Helxine.
- Parietaria.* Cotula fœ-
 tida. Parthenium officinis, & vulgò Cotula fœtida dicitur. Errant autem qui
 hanc herbam Matricariam esse arbitrantur. Vfus comæ cum floribus.
- Cotula fœ-
 tida.* Mater sylua-
 rum. Periclymenon vulgò & Seplasijs Mater sylvarum, caprifolium, & Liliū
 inter spinas vocatur. Vfus foliorum & feminis.
- Mater sylua-
 rum.* Caprifolium. Perfoliata officinis, dicta, veteribus incognita fuit. Vtimur folijs & semine.
- Caprifolium.* Perfoliata. Personata officinis & vulgò Lappa maior, & Bardana nominatur. Vfus fo-
 liorum & radicis.
- Perfoliata.* Lappa maior. Bardana. Phyllitis. Phyllitis Seplasijs Scolopendria vocatur. Coma eius frequenter vtuntur
 medici. Floribus nanq̃ & semine vacat.
- Lappa maior.* Bardana. Phyllitis. Scolopendria. Plantago. Plantago maior, minor & media. Vtuntur folijs, semine, & radice.
- Phyllitis.* Scolopendria. Polium. Polium duplex est. Inter ea montanum optimum est. Errant nonnulli phar-
 macopœi qui pro Polio vtuntur Chamæpityos specie. Vfus est comæ.
- Plantago.* Polium. Polygonon. Polygonon officinis Corrigiola dicitur. Vtimur coma cum floribus.
- Polygonon.* Corrigiola. Populus duplex, alba & nigra. Vfus foliorum, florum, corticis, & feminis.
- Populus.* Portulaca. Portulaca itidem duplex, sativa & syluestris. Vtimur folijs & semine.
- Portulaca.* Prasium. Vide Marrubium.
- Prasium.* Psyllium. Psyllium nomen suum vetus retinet in medicorum officinis. Coma cum se-
 mine vtimur.
- Psyllium.* Pulegium. Pulegium duorum est generum, mas & fœmina. Vfus foliorum cum se-
 mine.
- Pulegium.* Rosa. Rosa gemina, sativa & syluestris. Vtimur coma & floribus.
- Rosa.* Rosmarinus. Rosmarinus coronaria utilis folio & flore, quem vulgus medicorum simpli-
 citer *rosmarino*, genere pro specie vtens, appellat.
- Rosmarinus.* Anthos. Rumex. Vide Lapathum.
- Anthos.* Rumex. Ruta. Ruta duūm est generum, hortensis, quæ omnibus cognita est: & syluestris,
 quæ

quæ rursus gemina est, vna scilicet montana, & altera quam Syri Harmala, no- Harmel.
stræ ætatis medici Harmel nominant. Errant capitaliter Seplasiarij & Medici, Capitalis Se-
qui pro Harmala, vel vt ipsi loquuntur Harmel, Cicutæ semine vtuntur. Ruta- plasiariorum
rum omnium historias & picturas alibi studiosis dedimus. error.

Sabina, officinis Sauina vocatur. Comæ vsus est. Sabina.

Salix, nomen retinuit suum in hodiernum diem. Vtuntur folijs duntaxat. Salix.

Salvia duplex, maior & minor. Vfus comæ cum floribus. Salvia.

Sambucus antiquum hodie nomen obtinet in officinis medicorum. Vten- Sambucus.
dum folijs eius, & radice.

Sampsychem. Vide Maiorana. Sampsychem

Sanguinalis. Vide Polygonum. Sanguinalis.

Sanicula duum est generum, & vtraque vulneraria est. Seplasiæ primi generis Sanicula.
tantum Sanicula vtuntur. Comæ verò eius vsus est.

Satureia verum & antiquum nomen suum retinuit. Folijs vtuntur officinæ. Satureia.

Scabiosa multarum est specierum, quas omnes alibi monstrauimus. Vfus Scabiosa.
foliorum cum floribus.

Scarlea, aut potius Orminum syluestre, duobus potissimum hodie cogni- Scarlea.
tis distinguitur generibus: est enim maior & minor. Maiorem Seplasiæ priua- Gallitricum.
tim corrupta voce Gallitricum vocant. Callitrichum nanq; illis dicendum erat,
quæ tamen appellatio Adianto, quod illæ Capillum Veneris nominant, con-
uenit. Minor est quam vulgus medicorum Saluiam syluestrem appellant: &
nonnullæ officinæ, non nisi maximo errore, vt diximus supra, pro Eupatorio
vtuntur. Vfus foliorum cum floribus & semine. Officinarum
quarundam
error.

Scolopendriion. Vide Asplenon. Scolopendri-
um.

Scolopendria. Vide Phyllitis. Scolopendria

Scordium verum, magna Seplasiarum pars hætenus ignorauit, & pro eo, Scordium.
magno errore, Allij syluestris radice vsæ sunt. Iam hunc errorem omnes fere
abiecerunt. Foliorum cum floribus vsus est. Error Sepla-
siarum.

Semperuiuum plurima habet genera. Seplasiæ maiorem, & minorem fœ- Semperuiuum.
minam maximè vsurpant. Folijs autem cum floribus vtuntur.

Senecio. Vide Erigeron. Senecio.

Serpyllum nomen vetus retinet. Coma cum floribus utilis est. Serpyllum.

Seris. Vide Intybum. Seris.

Sisymbrium simpliciter, officinis Balsamita nominatur, vt supra quoq; mo- Sisymbrium.
nuimus. Vtuntur folijs cum floribus. Sisymbrium autem cardamine est, quod Balsamita.
vulgò & Seplasijs Nasturtium aquaticum dicitur. Vfus eius vt prioris. Nasturtium
aquaticum.

Sonchus duplex est, aspera & non aspera. Posteriore officinæ quædam pro Sonchus.
Endiuiâ vtuntur: quod ferendum erat, nisi idem quoq; medici nonnulli face- Medicorum
rent: quorum tanta est pertinacia & stupiditas, vt moniti etiam, imò de errore pertinacia.
conuicti, illum tamen deserere nolunt. Sciunt autem nunc ferè omnes, Endiui-
am appellationem deprauatam ex Intybo promanasse, vt indigni sint quos am-
plius moneas: imò qui errorem ne nunc quidem agnoscere volunt, hos perpe-
tuò cecos esse conuenit. Foliorum & florum vsus esse debet.

Solanum Seplasijs corruptè Solatrum nominatur. Hoc quum multarum sit Solanum.
specierum, duabus tantum, nempe hortensi, & altera quæ Halicacabus dicitur,
vtuntur. Hortensis folia duntaxat vsurpant. Halicacabi semen.

Spica nardi, & Spica simpliciter non est nisi radix quæ sub eo nomine passim Spica nardi.
in officinis medicorum venditur, vt alibi fusius monstrauimus. Sic verò est ap-
pellata, non quod reuera spica sit, & in caulium cacumine proueniat, sed quod
Spicæ formam radix hæc repræsentet.

B ij Spica

- Spica celtica.* Spica celtica, aliàs Romana dicitur. Eius effigies est in altero nostrorū Com-
mentariorum tomo.
- Spinachia.* Spanachia, vulgò Spinachia dicitur. Coma cum semine vtimur.
- Spina alba.* Spina alba Seplasijs & Serapioni Bedeguard, nominatur. Hodie pharmaco-
pœis ferè omnibus incognita: ideoq; fit vt alius aliam pro ea vsurpet herbam.
- Bedeguard.* singuli enim peculiarem propemodū habent Bedeguard, ita vt nonnulli etiam
eò infania veniant, vt spongiolas quas syluestris Rosa profert, pro illa vtantur,
silentibus interea medicis, æquè, vt ipsi, imperitis. Germanicis Seplasijs con-
sultissimum erit, vt pro spina alba vtantur ea quæ passim apud nos prouenit, &
in altera nostrorum de Stîrpium historia Commentariorum editione picta est,
quod illa sit vera Spina alba, & Dioscoridis descriptioni optimè quadret. vten-
dum folijs, semine, & radice.
- Spina arabica* Spina Arabica, vel Aegyptia Serapionis & officinarum est Sucaha, vt con-
Sucaba. ferenti vtrinq; descriptiones & facultates sole clarius patet. Est autem Spina
Arabica hodie incognita, ideo eius succedaneo vtendum: quod quale sit, suo
infra indicabimus loco.
- Stichas pere-* Stœchas vel Stichas duplex est: vna cæruleis, altera purpureis floribus, vt
grina. alibi monstrauius. Priore Seplasia pro Stichade Arabica vtuntur, quum ta-
Arabica. men neutra esse Arabica videatur. Arabica namq; modò Auicennæ creden-
dum sit, semine destituitur. Singulae autem iam dictæ suis in spicis semen pro-
ducunt. Sunt tamen legitima Græcorum Stichades, & quidem nobis peregrina.
Præter enim has duæ aliæ officinis medicorū vsitatae sunt, quarum altera
- Spica nardi.* Spicanardi appellatur, altera verò Lauandula. Plurimam in medendo efficaci-
Lauandula. am habent, ideoq; in vsu medico minimè contemnendæ.
- Stichas ci-* Stichas citrina officinis dicta, est Amaranti lutei species, vt alibi ostendi-
trina. mus.
- Millefolium.* Stratiotes millefolia, Seplasijs simpliciter Millefolium vocatur. Vfus est fo-
liorum cum floribus.
- Tamariscus.* Tamarix officinis Tamariscus appellatur. Vtimur folijs, cortice tum ligni,
Tamarix. tum radicis.
- Thymelæa.* Thymelæa hodie à paucis agnoscitur. Eius semen est granum siue coccum
Gnidium, pro quo tamen officina nostræ hodie fructu seu semine Daphnoïdis
vtuntur, vt supra quoq; monuimus. Eius effigiem alibi dedimus.
- Tithymali.* Tithymalus est multorum generum, quæ propemodum omnia alibi picta
Esula. legentium oculis subiecimus. Seplasia aliquot eius genera Esulas nominant.
Nicolaus tamen Myrepsus sic duntaxat Tithymalum Cyparissiam, non Pity-
usam, vt Matthiolum falsò censet, appellat, & interdum etiam eandem nominat
Chamæpityn, nulla alia haud dubiè de causa, quàm quod magnam similitudi-
nem cum Chamæpity, quod ad foliorum formam attinet, habeat. Hodie Esula
minor vocatur.
- Polytrichum* Trichomanes Dioscoridis officinis Polytrichum nuncupatur. Magni vsus
& non contemnendi herba. Coma eius vtimur, quod floribus & semine va-
cet.
- Thymum.* Thymum nomenclaturam suam in Seplasijs retinuit. Coma cum floribus
vtendum. Putant pleriq; atqui falsò, Thymum vulgare esse Serpyllum satiu-
um.
- Vngula ca-* Tussilago officinis vngula Caballina nominatur. Folijs eius tantum vtun-
bällina. tur hodie medici. Flos enim eius fugax est, nec non nisi verno tempore compa-
ret. Quum verò hoc tempore quo floret folijs adhuc suis destituatur, fit vt à
paucis tum cognoscatur.
- Verbascum.* Verbascum multarum est specierū, quas omnes alibi ostendimus. Seplasijs
Tapfus

Tapfus barbatus dicitur. Folijs & floribus utimur. Verbasculorum duo sunt genera, odoratum & non odoratum. Officinis herba paralyfis vocatur, & com-
ma, odorati maximè, ac floribus utuntur.

*Tapfus bar-
batus.*

Verbascula.

Herba Para-

lyfis.

Verbenaca.

Verbena.

Error quo-

rundam de-

rectus.

Betonica.

Verbenaca est duplex, supina & recta. Supina officinæ tantum utuntur, & Verbenam nominant. Vfus est foliorum cum floribus. Recta multa habet genera, quæ alibi monstraui-
mus. Errant qui inter genera eiusdem recensent herbam quæ est Erysimum oleraceum, quod diffusè & ex professo in nostris de Stirpium historia Commentarijs monstraui-
mus.

Vetonica, Seplasijs Betonica non coronaria nuncupatur. Duùm est generum, purpurea & alba. Purpurea officinæ tantum utuntur. Foliorum cum floribus maximè v-
sus est.

Viola purpurea seu nigra, siue Martia. Eius tum folijs, tum floribus in officinis utuntur.

Viola.

Vitex. Vide Agnus.

Atq; hæ sunt stirpes quibus nostrates officinæ maximè utuntur.

DE FLORIBVS.

Caput quintum.

Vsus autem priuatim in nostratibus officinis sequentium florum est.

Anethi. Vide in stirpibus.

Anethi.

Anthos vulgus medicorum, & pharmacopœorum posteriorum Græcorum exemplo, Rosmarini florem appellat. Vide Rosmarinus.

Anthos.

Balauftium syluestris Punice flos est, ut Cytinus fatiuae, Theophrasto, Galieno, & Dioscoride testibus. Intelligunt autem prædicti autores per florem non solum foliola, sed & calycem qui pomum producit. Cuius quidem rei testis est lib. 23. cap. 6. Plinius, qui Cytinum primum huius pomi partem florere incipientis nominat. Et Galenus lib. 6. de Comp. medic. local. cap. 1. Cytinum interpretatur primogenitum punicum. Quare minus rectè Cornarius in suis super iam citatum locum commentarijs Galenum negligentia in simulat, quin potius diligentia tribuendum erat, quod hoc loco quid per cytinum intelligat, tam diserte explicare, & lectorem à confusione asserere voluerit. Per florem igitur Punice, & futuri pomi formam, & foliola quæ super calycem sunt, prædicti autores accipiunt. Plinius verò florem ipsum tam fatiuae, quam syluestris nondum apertum, & qui foliola rubra nondum ostentat, Cytinum nominare videtur. Balauftium autem foliola rubentia quæ iam ex calyce eruperunt. Plinium sequuntur recentiores & nostræ ætatis medici in vniuersum omnes, qui per balauftium cuiusuis mali punice florem intelligunt, contra quàm Græci, qui syluestris duntaxat punice florem ita nominant. Retinuit itaq; flos ille in officinis medicorum veterem nomenclaturam.

Balauftium.

Cytinus.

Galenus à

Cornarij ca-

lumnia de-

fenfus.

Betonica coronaria. De qua capite præcedenti diximus. Vfus est quoque florum alterius Betonice, quam Cestron Græci vocant.

Betonica co-

ronaria.

Cestron.

Buglossi.

Cichorij.

Chamameli.

Croci.

Buglossi. Borriginem Seplasiæ appellant, ut antea monstraui-
mus.

Cichorij. Vide Intybum.

Chamameli. Camomillam officinæ medicorum nuncupant. Vide Anthemis.

Croci. Optimus autem ad medicamenta Coryceus, recens, oblongus, integer, plenus, non fragilis, flauissimus, & odoratissimus. Hodie primas tenet
Vienensis.

Cyani. Frumenti florem officinæ appellant. Eius duo sunt genera, fatiua scilicet & syluestris, ut alibi docuimus.

Cyani.

Echij. Buglossam Seplasiæ nominant, ut præcedenti capite dictum est.

Buglossæ.

B iij

Ephe-

Ephemeris non letalis. Lilium conuallium. Ephemeris non letalis, quod vulgus medicorum & officinæ illorum Lilium conuallium, & Germani nostri Mañ florem nuncupant. Quidam sciolus, quem indignum vt à nobis nominetur censemus, nuper alteram Polygonati speciem pro Ephemero, non letali multorum risu, produxit. Matthiolus putat inter Ephemeris genera numerandum haud esse, qua de realibi multa diximus, et ipsius opinionem confutauimus.

Epithymum Arabum & Græcorum Epithymum vnum & idem. Epithymum Græcorum & Arabum vnum & idem est. Hallucinantur itaq; plurimū, qui Dioscoridis aliorumq; Græcorum Epithymum, ab eo quod Arabes pingunt, & hodie in officinis vsurpatur, diuersum esse putant. Quippe vtrunq; capillamentum Thymi est. Esse autem vnum & idem vtrorumq; Epithymum, principiò facultates quas illi tam Græci, quam Arabes tribuunt, liquidò monstrant. Ex æquo enim huic pituitam atramq; bilem per inferna ducendi vim inesse tradunt. Præterea descriptio Epithymi quæ est apud Dioscoridem satis testatur, non esse ipsum ab Arabum Epithymo diuersum. Is namq; Epithymum suum à Romanis inuolucrū vocari scribit: quod quidem nomen ei quo in officinis vtimur, & ab Arabibus, præsertim Serapiõe, & Mesues filio, pingitur, optimè quadrat. Nam rubrum est capillamentum, quod Thymi flores, inuolucris instar, ambit, quale etiã in alijs herbis, Thymbranimirum, quod ob id Græcis ἐπιθουμῶρον dicitur, & in lino, quod posteriores Græci priuatim Cassutham, nostri Cuscutam vocant, inuenitur. Deniq; Dioscorides Epithymum habere inquit capitula tenuia, leuia, caudas capillorum modo obtinentia: quæ certè singula indicia communis vsus & Arabum Epithymo pulchrè conueniunt. Quare vt diuersum ab eo sit, fieri nequit. Sed ijs quæ diximus quispiam forte reclamabit, & Dioscoridis auctoritatem opponet, qui disertè ait Epithymum Thymi esse florem. Quod si verum est, vt nemo inficias ire poterit, ab eo quod Arabes describunt diuersum sit necesse est, qui non esse Thymi florem, sed eius potius inuolucrum memoriæ prodiderunt. Cui ita respondemus, rectè quidem Dioscoridem statuere Epithymum esse Thymi florem, siquidem florem ille appellet, non id quod propriè Thymi flos dicitur, sed id quod crinium vel cinnorum modo capitula Thymi ambit, ac florum quadam imagine comat capillamentum. Hincq; adeò factum est, quòd non contentus fuerit simpliciter florem nominare: sed adiicit, atq; perspicuè explicat, quale id sit quod Thymi capitula cingit, aut quod flores Thymi inuoluit & ambit: nempe capillamentum aliquod Cassutham referens. Vnde omnibus palàm fit, Epithymum non solum capillamentū esse quod Thymi flores cingit, sed etiam ipsos flores, tam Thymi, quam capillamenti, qui vnà quum capillamentum illud tollitur, decerpuntur. Cuius rei testis est Auicenna, qui lib. 2. cap. 229. Epithymiū hisce verbis describit: Est, inquit, semen, & flos, & stipites parui contracti. E quibus sanè verbis manifestum omnibus fit, Epithymum esse capillamentum seu inuolucrum quod simul flores, semen & summitates stipitis seu coliculos Thymi in se complectitur. Id quod confirmat maximè, quod nunc pharmacopœi etiam Epithymum eiusmodi afferant, qd Thymi folia, flores, & semen sibi admixtum habet. Vt rectissimè Dioscorides capillamenta illa flores Thymi ambientia & cingentia, atq; florum quadam imagine comantia, Thymi flores dixerit, capillamenta scilicet ipsa floribus connectens, vt qui à capillis illis separari nequeat, & vnà vt cum eis decerpantur necesse sit. Quapropter rectissimè fecit Galenus quòd Epithymo facultates Thymi assignat, quanquam efficaciores. Nec obstat nostræ sententiæ, quòd Plinius lib. 26. cap. 8. duo Epithymi genera esse statuat. Nam is, vt post eum multi quoq; alij, Dioscoridis locum non rectè intellexit, quemadmodum copiosissimè tomo primo nostrorum de Stirpium historia commentariorum diximus. Sed hæc de Epithymo in præsentia dixisse satis sit.

Genistæ

Obiectio alia dissoluta.

Genistæ nostratis, quâ corrupta nonnihil voce Seplasiæ Genestam vocant, flores pharmacopœos habere oporteret. Sed tanta est multorum negligentia, ut illos planè negligant, nec inter reliquos flores locum obtinere patiantur. Utuntur enim eius duntaxat semine.

*Genista.
Pharmacopœorum negligentia.*

Iunci odorati, Squinantum barbari nominant, flores in Seplasijs nostratis haud prostant. Eius enim duntaxat culmos venales exponunt.

Iunci odorati

Lauandulæ. vide Stœchas.

Lauandulæ.

Leucoiorum luteorum. Cheiri nuncupant officinæ. Vide supra.

Cheiri.

Liliorum alborum, quidem flores vsurpant Seplasiæ, aliorum nequaquam.

Liliorum alborum.

Maluæ syluestris floribus vtuntur maximè.

Maluæ.

Meliloti, cuius multa esse genera constat, ut alibi diximus. Officinæ prope modum omnes, flores Loti syluestris pro Meliloti floribus venales exponunt, quum potius earum herbarum floribus illis ad conficienda medicamenta vtendum esset, quas in altero nostrorum de Stirpium historia commentariorum tomo primam, & quartam speciem fecimus. His enim leuis quædam astrictio inest, quam in Meliloto veteres requirunt, quum contra Lotus syluestris nullam prorsus habeat, acrisq; magis sit. Græcorum succedanea, quorum nonnulli falso autorem esse Galenum sibi persuadent, quod multa in ijs non satis commodè pro alijs substituta sint: inter succedanea Meliloti referunt Lotum syluestrem: quod non alia de causa fecerunt, quam quod concoquendi & discutiendi facultatem, perinde atq; Melilotum, habeat. Quasi verò solas has facultates Melilotum, & non etiam illis coniunctam astrictionem, qua Lotus syluestris prorsus destituitur, obtineat. Atq; ea haud dubiè causa est cur hæcenus etiam officinæ ea pro Meliloto vsæ sint. Quum autem habeamus aliam herbam quæ præter iam dictas tertiam etiam habeat, nempe adstrictoriam facultatem, necesse est ut illa vtantur. Præstaret tamen eas prima specie vtî, si eius copia haberi posset.

Meliloti.

Galenus non est autor græcorum succedaneorum.

Melissophylli, officinis Melissæ. Vide supra.

Melissophylli.

Nymphææ, Seplasijs Nenupharis. Facultatis tamen florum eius Dioscorides & Galenus priuatim non meminerunt, quod eandem quam semen & radix facultatem habeant. De illorum itaq; sententia semine potius, & radice medicis vtendum erit, quæ, ut ijdem testantur, refrigerandi & exiccandi potestatem obtinent. Arabes contra floribus esse vtendum præcipiunt, illisq; refrigerandi in tertio, in secundo autem humectandi vim tribuunt. Atq; hos quidem flores quarta species Nenupharis producit, quando quidem illi præter binas quas Græci commemorant, duas alias recensent. Ut hinc constet, eam Nymphæam, cuius flores humectare Arabes memoriæ prodiderunt, non esse Nymphææ speciem, sed herbam ab ijs diuersam, & hodie omnibus incognitam. Quapropter toto cælo errant nostri temporis medici, quod suis Nymphæis, quæ sunt Græcorum, humectandi etiam facultatem assignant. Ita Arabum scripta sæpè numero errandi occasionem medicis præbent. Et mirum planè est, Serapionem etiam inter Nenuphares suas quæ frigida & humida sunt, numerare, quam calidam esse, & tenuium partium scribit. Adeò nihil est in vniuersa Arabum doctrina certum ac solidum. Decebat autem Serapionem huic tertiæ Nenuphari vt peculiare nomen imponeret, aut ita designatione aliqua perspicua illam declararet, ut à cæteris dignosci posset. Quod quum non fecerit, non temerè hoc Serapionis institutum admiratus sum. Quanquam magis miret, Matthiolum tam nullius momenti rationibus Arabibus patrocinari ausum fuisse.

*Nymphææ.
Nenupharis.*

Medicorum nostri temporis error.

In Arabum doctrina nihil certum ac solidum.

B iij Origani,

- Origani. vide supra.
- Perficorum.* Perlicorum floribus subducendialuum vim inesse, experientia compertum est. Excipiuntur Saccharo, vt aliarum quarundam herbarum flores.
- Prunella.* Prunellæ, cuius multa esse genera constat, vt alibi diximus, flores veteribus innominati, aut saltem neglecti fuerunt.
- Rosarum. vide supra.
- Anthos.* Rosmarini, anthos officinis, recentiorum Græcorum exemplo nominantur.
- Sambuci.* Sambuci, omnibus noti.
- Scabiosæ.* Scabiosæ vocatæ multa sunt genera. Herba in vsu medico minimè contemnenda.
- Spartum à Genista distat.* Sparti, quod à Genista distat, id quod omnes sciunt quibus vtracq; stirps visa est, imò vtriusq; pictura, quam alibi exhibuimus, planissimè vtracq; esse diuersas demonstrat. Spartum folijs ferè destituitur, Genista verò multifolia existit.
- Stichadis.* Stichadis. Suprà.
- Verbasci.* Verbasci. vide supra.
- Herba paralytici.* Verbasculi odorati, Seplasijs herba paralytici, vt supra est ostensum.
- Violarum.* vide supra.
- Agni casti flores.* Viticis, officinis Agni casti. Vide supra.

DE SEMINE.

Caput sextum.

- Semen.* Semen à fructu differt, perinde atq; contentum à continente, seu potius veluti pars à suo toto. Quod exemplo clarius euadet. Pomum & pyrum, item perlicamala, arborum fructus sunt: nuclei autem in medio fructuum reperti, femina. Pari ratione cucumer, cucurbita, pepo, & id genus alij fructus sunt, quibus plurimalata & conspicua insunt semina. Semen autem Græcis propriè *σπέρμα* dicitur. Crebrò tamen Dioscorides & Galenus *καρπύου* etiam vocant. Quare diligenter considerandum quando fructum, & quando semen significet. In Seplasijs autem nostratibus magna ex parte sequentium vsus est seminum.
- Altheæ.* Altheæ.
- Ammi.* Ammeos, cuius iam multa cognoscuntur genera. Quod autem inter illa legitimum sit, ex nostris de Stirpium historia Commentarijs descendum erit, nempe id quod paruum nominatur, & odore suo Origanum refert.
- Amomum.* Amomi semen in omnibus officinis desideratur. Quod enim sub Amomi nomine prostat, eius herbæ semen est, quam nos Petroselinî Macedonici non quidem eius quam officinæ ita vocant, vt mihi falsò Bernardus Dessennius Cronenburgius affingit, quum ne per somnium quidem mihi in mentem venerit, sed eius potius cuius iconem in commentarijs meis de stirpium historia subieci pro vero Petroselino. Et si non omnes officinas vno & eodem semine pro Amomo vti scio. Non autem semine Amomi priuatim vli sunt veteres, vt ex Dioscoride satis constat, sed toto frutice, ligno scilicet vel furculis eius cum semine seu fructu vuis simili. Interdum etiam solis racemis, vt liquet ex lib. 9. Galeni *κατὰ τόπους* cap. 3. & lib. 7. *κατὰ γένος* cap. 9. Quum itaq; vero Amomo destituamur, succedaneo eius in componendis medicamentis vtendum erit: quod, quale sit, suo monstrabimus loco. Non esse autem Rosam Hierichontis, hinc maximè liquet, quòd illi vt Amomo non insit origani odor, nec acris sapor. Quare Acoro vero, pro Amomo vtendum erit,

Anethi.

- Anethi.
 Anisi.
 Apij fatiui, quod est Petroselinum vulgare, vt alibi multis argumentis ostendimus. Errant igitur pharmacopœi, quod pro Apij veri semine, alterius cuiusdam, nempe Elaoselini, semen vsurpant. *Apium fatiuium.*
Error Seplasiarum.
- Aquilegiæ.
 Asparagi, officinæ abiectio primæ literæ Sparagi fati inepitè nominant. *Asparagi.*
 Atriplicis, cuius multas esse species constat, quas omnes alibi indicauimus. *Atriplicis.*
 Vtuntur hortensis maximè semine.
 Brassicæ, Caulem officinæ vocant. Cuius itidem multa esse genera alibi diximus. *Caulis.*
- Cari, carei, & caroi, Seplasiæ Carui semen appellant. *Carui.*
 Cannabis. *Cannabis.*
- Cardamomi. Duplex est autem Cardamomum, vnum quidem Græcorum, id nimirum quod Dioscorides & alij Græci describunt. Id autem Serapioni & alijs Arabibus Cardumenum vel Cordumenum dicitur, id quod ex vtrorunq; collatione fit manifestissimum. Hoc hodie desideratur, & Seplasijs incognitum & inusitatum est. Alterum, quod Serapioni Sacolla nominatur. Cardamomum autem Auicennæ & Sacollam Serapionis esse eandem rem, vtriusq; descriptiones inter se collatæ monstrant. Digerunt verò Arabes suum Cardamomum in duo fastigia, maius scilicet ac minus. Maius, appellant cuius semen Ciceris amplitudine grandescit, & quod fractum intus granula alba, angulosa, & odorata, gustu suo mordaci linguam vellicantia, habet. Minus, in inuolucris suis semina lentis magnitudine obtinet, minore odoris fragrantia. Seplasiæ Arabum imitatione itidem duo Cardamomi genera faciunt. Vnum maius, quod in siliquis concipit semina triangula, colore fusca, gustus acerrimi, sine vlla adstrictione. Granum paradisi vocant: Nicolaus Myrepsus Menegetam. Ad quam sanè appellationem alludentes Hispani Malagretam, Itali Melligertam vel Meleglettam, quod scilicet à regno Melliaduehantur, nuncupant. Minus itidem in siliquis flauis semē continet angulosum, colore ex terreo flauum, quod illa simpliciter Cardamomum nominant. Vnde perspicuum euadit, officinarum Cardamomum non esse Dioscoridis. neq; enim densa sunt & ad frangendum contumacia, nec in gustu vllam amaritudinem relinquunt. Vtrunq; autem ad Cardamomum maius Arabum magis, etsi per omnia non respondens, referendum esse videtur. Nam siliqua in qua concipiuntur Ciceris nigri magnitudine grandescit, granaq; intus angulosa, mordacitate sua gustum vellicantia continet. Minore autem prorsus carent, quod non est nisi id quod Actuario, & alijs recentioribus Græcis Capsicon, vulgò piper Indianum appellatur, quod alibi abundè satis ostendimus. Eo igitur rectè pro Cardamomo minore deinceps vtentur Seplasiæ. *Cardamomū duplex. Græcorum.*
Arabum. Sacolla. Cardamomū Arabum geminum. Maius. Minus. Cardamomū officinarum. Maius.
Granum paradisi. Menegeta. Minus.
- Cepæ. Sunt autem eius aliquot genera, quæ alibi indicauimus. *Cepa.*
- Ciceris rubri & nigri. *Ciceris.*
- Cici, quod latinis alio nomine Ricinus dicitur. Arabes Cheruam, barbari & officinæ Cataputiam maiorem vocant. Quapropter in compositionibus Arabum & recentiorum pharmacopœi pro Cherua & Cataputia maiore Ricini semine vti debent. *Ricinus. Cherua. Cataputia maior.*
- Cicutæ, quo certè non sine capitali errore in plerisq; compositionibus pro Rutæ semine vtuntur officinæ, vt supra quoq; in Ruta diximus. Errant verò etiam in eo, quod pro Cicutæ semine, Cicutariæ alterius vsurpant semen, vt supra quoq; diximus. *Officinarum error in Cicutæ.*
- Citrei

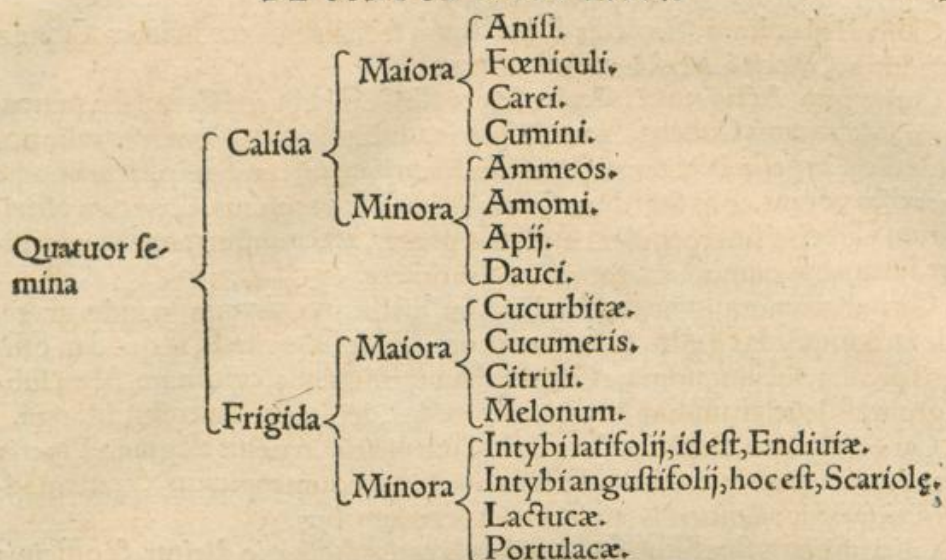
Citrei

- 22
- Citrus.* Citrei mali, Citri Seplasiae nuncupant.
Cartamis. Cnici. Cartami. Vide supra.
 Coriandri quod omnibus notum est.
- Cotoneorum.* Cotoneorum, cydoniorumue.
Granum tinctorium. Coccus baphica, vel coccum baphicum, id est, granum tinctorium, infecto-
 riumue. Arabes Karmes vel Chermes & Alkarmes nominant. Nihil autem est
 granum tinctorium nisi baccula, lenticulae, amula, ramis adnata licis coccife-
 ra. Caeterum Granum tinctorium communis vsus, & quod hodie in officinis
 prostat, non est id quod a Dioscoride pingitur. Nam hoc nullam lentis faciem,
 ut Dioscorides asserit, refert. Videtur itaque esse granum quod ad radices qua-
 rundam herbarum, maxime Pimpinelle reperitur, ex cuius medulla tenues,
 formicae instar, vermiculi exoriuntur: argumento quod hoc inane intus de-
 prenditur. Hoc rustici in pluribus Italiae locis colligunt. Huius meminisse
 apparet Plinium lib. 24. cap. 4. ijs verbis. Est autem genus Cocci in Attica ferè
 & Asia nascens, celerrime in vermiculam se mutans, quod ideo Scolecion, qua-
 si vermiculosum, vocant improbantque. Caeterum granum hoc paruum obscu-
 re rubrum siue puniceum, non solum ex Italia, sed & alijs regionibus, nempe
 Thuringia, Polonia, & Occidentalibus plagis ad nos affertur. Officinis gra-
 num tinctorum appellatur. Huius grani duae sunt partes: altera interior seu
 medullaris, melior ac praestantior, quam nonnulli Grani tinctorij pulverem
 nominant: altera exterior corticosa, quae longe priori est inferior. Eximie con-
 fert hoc granum mulieribus abortientibus, cum pari Thuris pondere in potu
 sumptum.
- Granum Cnidium.* Coccon gnidium, seu granum Cnidium, Seplasijs Coccognidium compo-
 sita dictione vocatum, semen est Thymelaeae. Hallucinantur plurimum phar-
 macopoei qui pro eo vtuntur Daphnoidis semine, ut supra quoque in dictione
Error Seplasiariorum. Thymelaeae monuimus.
- Cucurbita.* Cucurbitae, cuius tamen apud veteres nulla fit mentio.
Cucumeres. Cucumerum omnis generis, quae singula ferè alibi ostendimus. Inter ea Ci-
 trulus etiam appellatus Cucumer continetur.
 Cumini satiui. Nam sylvestris nullus est in officinis vsus.
- Daucus.* Dauci veri. Quod non temere adijcimus, quia magna pharmacopoeorum
 pars Staphylini erratici semine, quanquam nullo errore, pro Dauco vtatur.
- Eruca.* Erucae verae. Nam raro etiam officinae legitimae Erucae semen vsurpant, imò
 pro ea Sinapis quodam genere vtuntur, quod in nostris de Stirpium historia
 Commentarijs latius monstrauius.
- Orobus.* Erua, Orobum Graeca quidem nomenclatura Seplasiae nuncupant. Estque
Eruum. duplex, candidum & rufum. Neutrum hodie cognoscitur a nostratibus phar-
 macopoeis. Non enim est hoc semen quod pro eo aliquot annos uti coeperunt:
 Ochri enim & Lathyri semina esse constat, ut alibi monstrauius. Errant ta-
 men omniu maxime qui pro Eruo seu Orobo sylvestri vicia, & Aphace vtun-
 tur. Afferunt iam aliud semen pro Orobo Siculo, quod ipse Cicerculam esse
 potius arbitror. Proinde pro vero Eruo tantisper, dum in noticiam pharmaco-
 poeorum venerit, eius succedaneo vtendum erit. Quod quale sit infra in catalo-
 go succedaneorum quaerendum erit.
- Foeniculi.
 Foenigraci.
 Fabarum.
 Genistae.
- Hippofelinum.* Hippofelini, quod falso Seplasiarij pro Petroselino Macedonico vsurpant.
 Nicolaus

- Nicolaus Myrepsus Macedonifium appellat: vnde haud dubie Macedonici Petroselini nomenclatura qua hodie vtuntur promanauit.
- Halicacabi, officinis Alchachengi vocatur, vt supra quoque diximus. *Alchechengi*
- Hordei.
- Hyoscyami albi & flauī. Seplasijs barbara & inepta voce Iusquiami semen nominatur. *Hyoscyami.*
- Intybi fatiui vtriusque, Endiuia & Scariolae officinis semen appellatur. Vide Intybus. *Endiuia & Scariolae.*
- Lactuca. Supra.
- Lathyrus, quod Seplasijs Cataputia minor dicitur. *Cataputia minor.*
- Laureolae, non sine magno errore rerumque confusione, officinis Coccognidium vocatur. *Laureolae.*
- Lens, notum omnibus semen.
- Ligusticum vel Libypticum verum nostratibus officinis adhuc incognitum est. Nam Leuisticum illis nuncupatum non esse veterum Ligusticum, omnes deprehendent, qui illud cum Ligustici descriptione conferre volunt. Neque est, vt plerique censent, Smyrnium, propterea quod Brassicae semen simile haud habeat: sed est Dauici genus, vt alibi abunde ostendimus.
- Linguae auis, fraxini est semen, vt in nostris de Stirpium historia Commentarijs indicauimus. *Lingua auis.*
- Lini. Vide supra.
- Lithospermon geminum est, fatium & syluestre. Satiuum iterum est duorum generum, maius & minus. Maius Lachrymam Iodoci nominant. Minus, Miliū solis Seplasijs & medicis nuncupatur. Hoc solum hodie vsitatum est, & a syluestri, quod nigrius est, variat. *Lachryma Iodoci. Miliū solis*
- Lupini. } Retinent suas appellationes.
- Maluae. }
- Maioranae. Vide Sampfychum.
- Melonum inter Cucumeris genera recensetur. *Melonum.*
- Myrti. Seplasiae myrtillorum semen appellant. *Myrtilli.*
- Nasturtij, omnibus notum.
- Nigellae tria sunt genera, vt alibi diximus. Vtuntur duorum seminibus officinae. Lutea enim nigella illis incognita est. Gith Barbari Nigellam nominant.
- Haecenus maximo errore pharmacopoei semine cuiusdam stirpis quae in segitibus nascitur, & a nonnullis Pseudomelanthium, a nobis autem Lolium putatum, & adulterinum nominatur, vsi sunt. *Pharmacopoeorum error.*
- Ocymi, Seplasijs Basilici nuncupatur. *Basilicum.*
- Oxalidis, officinis Acetosae dicitur. *Acetosa.*
- Orizae, Seplasijs detrita vna litera Rizae nominatur. *Riza.*
- Orobi. Vide Eruum.
- Paoniae. Gemina est maris & foeminae discrimine. Officinis nostratibus foeminae duntaxat semen vsurpatur. *Paonia.*
- Papaueris albi & nigri.
- Palmularum nuclei, officinis Dactylorum ossa dicuntur. *Dactylorum ossa.*
- Petroselini, Seplasijs Apij semen vocatur. Vide Apium. *Apium.*
- Personaciae, officinis Bardanae semen appellatur. *Bardana.*
- Pastinacae syluestris, Seplasiae pro Dauici vtuntur semine. *Pastinacae syluestris.*
- Plantaginis vtriusque. *Plantaginis.*
- Portulacae vtriusque.
- Rapi.
- Rapha.

- Raphani.
Cataputia maior. Ricini, officinis Cataputiæ maioris dicitur semen. Vide Cici.
Anthera. Rosarum, officine id genus seminis Antheram nominant, atqui falso. Antheræ namq̃ medicamentum est compositum ad oris morbos accommodum.
Error medicorum & pharmacopœorum. Decipiuntur itaq̃ medici & pharmacopœi, qui putant semen rosarum esse id croceum quod capillamentis insidet, quum semen in capite sit. Caput autem est globulus ille ab inferiore florum parte, quem si aperias, re quadam quasi lana plenum videbis. Huius capitæ exterior cortex ubi maturuit, rubescit, & semen ipsum ambit.
Caput rosarum.
Sumach. Rhois. Seplasiæ Sumach appellant.
Bruscus. Rufci, officinæ vnius literæ adiectione veterem appellationem deprauantes, Brusci semen nuncupant.
Harmel. Rutæ syluestris, officinis & Arabibus Harmel dicitur. Vide Ruta.
Lumbricorum semen. Santonici, Seplasiæ lumbricorum semen vocant.
 Saxifragæ albæ, quam veteribus incognitam putamus, semine iuxta radices proueniente, non eo quod in cacumine caulium producitur, officinæ vtuntur.
Scilla. Scilla, officinis Squilla, qua quidem voce Varro quoq̃ in libris suis de re rustica vsus est, ne quis barbaram esse vocem suspicetur. Scillæ autem inter semina mentionem facimus, quod Dioscorides eius seminis in medicina aliquem esse vsu memorie prodiderit.
Siler montanum. Sefeli, Seplasijs Siler montanum nominant. Semen verò illud quod sub Sileris montani nomine in officinis medicorum prostat, non est Sefelis Malsiliensis semen, quod acrimonia omni destitutum sit. Dent igitur operam vt verum habeant pharmacopœi, aut loco eius Ammi verum vsurpent. Cæterum Sefelium generum est: Malsiliense, Aethiopicum, & Peloponnesiacum. De quibus alibi copiose diximus.
Sesaminum. Sesami. Officinæ vnius syllabæ adiectione veterem nomenclaturam deprauantes, Sesaminum appellant.
Officina Sinapi & Eruca semen confundunt. Sinapi. Seplasiarij Sinapi & Erucæ semina inter se confundunt. Vide quæ supra de Eruca annotauimus.
Staphisagria. Staphidis agricæ siue vuae syluestris, officinis Staphisagriæ semen decurtata appellatione vocatur.
Thlaspi. Thlaspi, quod duum est generum, nostrates officinæ ignorant. Historia eorundem & pictura est in altero nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo.
Tritici. Tritici, omnibus notum.
Vrtica. Vrticæ. Seplasiæ propemodum omnes semine eius vrticæ quæ apud nos passim in sepibus prouenit vtuntur, quum ad medicamentorum compositiones eius potius quæ vera est, & Romana hodie nominatur, semen, quod Linum prorsus, nisi minus esset, refert, vsurpare debent, quod alibi quoq̃ fusius monuimus.
Seplasiarum error.
Agnus. Viticis. Vide Agni.
Bombacum. Xyli, barbaris & officinis Bombacis, Bombacijs, & Bombasi, item Coti semen dicitur. Historiam vniuersam in altero nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo reperient studiosi.
Cotum.
Spelta. Zeæ, Seplasijs Speltæ.
 Ex ijs qui ordine iam commemorauimus seminibus nonnulla vulgus medicorum, & officinæ peculiaribus donarunt appellationibus. Nam aliqua calida maiora, alia minora: nonnulla item frigida maiora, alia minora nominant: & singula quaternario sunt complexæ numero, in hunc modum,

Quatuor

DE FRUCTIBVS.

Caput septimum.

Fructus est ea stirpis pars, quæ carne constat & semine. Sæpe quoque pro se-
mine ipso sumitur, vt dictum est in eo quod præcedit capite. In officinis au-
tem sequentium maximè vsus est.

Amygdala dulcia & amara. Probantur flauissima, plena, integra, non con-
fracta, nec erosa, tamen leuia, intus albissima.

Anacardium Actuario, & recentioribus Græcis appellatum: veteres enim
eius non meminerunt: fructus est arboris cuiusdam Indiæ, cordi auiculæ non
dissimilis: vnde nomen putatur illi esse inditum. Nomen in officinis non nihil
immutatum Anacardi retinuit. Germanis quod pediculorum effigiem exhi-
bet *Elephantenlaus* nominatur. Sit plenius, habilis, fuscum, resina in cortice
multa, acri, nigra, nucleo intus albo, quo in melle cocto fit, mel anacardinum,
ad hunc quidem modum. Anacardiæ seorsum trita in aceta iustæ quantitatis
diebus septem perfunduntur, octauo die lento igne ad medietatem coquantur,
& per linteolum colantur. Fax remanens siccatur. In succo autem mel iustæ
quantitatis ad spissitudinem coquitur.

Auellanæ. Laudantur graues, nucleo intus sonante.

Baccæ Iuniperi, Sepalsij, Grana Iuniperi appellantur.

Baccæ lauri, nomen vetus retinent.

Balanus myrepice, hoc est glans vnguentaria, Plinio lib. 12. cap. 21. Myroba-
lanum Arabibus Ben dicitur. fructus est arboris Myricæ similis, magnitudine
Mefues filio teste, Auellanæ nucis, vel Pistacia referens, albo cortice, trique-
tro, fractu facili, nucleo intus conferto, & admodum pingui, è quo à putamine
repurgato hodierno etiam tempore, quemadmodum ex amaris Amygdalis,
exprimitur liquor, quo in preciosa vnguenta olei vice vtuntur. Oleum Balani-
num Dioscoridi uocatur. Glans autem vnguentaria sit ampla, vetus, cortice le-
ui, tenui, pleno, medulla leui, pingui.

Caricæ ficus sunt passæ siue aridæ. Habentur præstantissimæ quæ in calatho
spartaceo digitis aut pugnis vtrinque pressæ, sic illis mollitia sua cedunt, vt mu-
tuos partium dictarum motus sibi propè occurrentes sentias. Odore præterea
sunt iucundo, non calorem putredinosum referente.

Cappares, ab officinis ineptè admodum Cappari vocantur.

C Calicu-

Fructus
quid.

Anacardium.

Mel anacar-
dinum.

Grana Iuni-
peri.

Glans vn-
guentaria.
Ben.

Caricæ.

Cappares.

- Cupula glandium.* Caliculi glandium, Sepalsijs & barbaram sectantibus medicinam Cupulae glandium, Graecis *κουφάνιδες* nominantur.
- Carpesium.* Carpesium, Actuarius & Nicolao Myrepsio Combeba vel Compeba nuncupatur, Mauritanis Cubeba. Nam Actuarius disertè scribit, Combebas alio nomine dici Carpesia. Nec temerè diximus Mauritanis. Nam quas officinae hodie Cubebas vocant, ab ijs sunt diuersae, vt alibi diffusè docuimus. Caeterum officinarum Cubebae sint corpulentae, plenae, graues, acres, minus tamen quam piper, subamarae, admodum aromaticae, sub dulces.
- Carpobalsamum.* Carpobalsamum, id est, fructus Balsami. Sit flauum, plenum, grande, graue, odoratum, mordax gustu, & feruens in ore. Vnde suspicio est, id quod in officinis prostat, sub hoc nomine Carpobalsamum non esse legitimum. Nam subnigrum est, leue, euanidum, nec gustui mordax, deniq; parū aut nihil odoratū.
- Caryophyllum.* Caryophyllum, Sepalsijs Caryophyllum dicitur, fructus est grano Piperis grandior fragiliorq; ex atro rufescens, in clauum modum capitatus, exertis in aduersum quatuor denticulis sese stellatim decussantibus.
- Casia fistularis.* Casia fistularis siue fistulacea, quae nigra etiam Actuarius dicitur, & officinis Casia fistula, veteribus indicta, recentioribus tantum Graecis & Arabibus medicis cognita fuit. Probat̃ur foris & intus nigra, ampla, collucens, grauis, plenior, & quae concussa clausis intus granis non strepat, pulpa intus pingui, splendente, succulenta. De qua infra plura dicemus.
- Citrium.* Citrium, seu citreum siue medicum, & aureum malum, officinis Citrum appellatur. Inter Citrea mala numerantur etiam quae ab auri colore Aurantia, vel vt vnus literae detritioe Sepalsiae vocant Arantia, & Limones nominantur. Sint autem haec omnia mala odore valido & iucundo, cortice tenui, raro, colore Limones pallido, Citria flauo, Arantia rubescente, quamuis viridia etiam per maturitatem inueniantur: carne intus multa, firma, & succo odorato, acido, interdum dulci, quandoq; ex vtriusq; misto.
- Cucumer.* Cucumeres hortenses varij sunt. Cucumeris agrestis, seu, vt vulgus medicorum vocat, asinini fructus praefertur absolutus & maturus, & virore deposito flauus, amarus. Ex quo succus, quem Elaterium vocant, extrahitur, ad modum à Dioscoride praescriptum.
- Cydonia.* Cydonia, vel cotonea, Sepalsijs Citonia sint bene habita, flauescencia, & odorata.
- Colocynthis.* Colocynthis, officinis Coloquintis corrupta voce nominatur. Vtimur eius medulla cortice ablato. Haec autem quanto leuior, tanto melior.
- Galla.* Galla, quaedam immatura, Graecis *κουφάνις* dicta. Quaedam matura, Glans vnguentaria, vel Granum Ben. vide Balanus myrepsice. Glandes.
- Gossipium.* Gossipium, barbaris bombax & Cotum appellatur. vide Xylum.
- Malum punicum.* Malum punicum siue granatum, cortice seu corio integro, rufo, duro, & denso, graue, maturum, granis intus rubris, succo vinoso plenissimum.
- Myrobalani.* Myrobalani quinque generibus distincti, veteribus extra Dioscoridem, qui horum lib. 1. cap. de palmameminit, & Arabicos Myrobalanos vocat, incogniti, recentioribus autem Graecis & Arabibus noti. Flauiluteiue, Sepalsijs citrini dicti, multum in viride inclinant, densi, graues, ampli, cortice crasso, denso, os paruum complectente. Cepuli, officinis Chebuli vocati, ampli sunt: & quo maiores, eo meliores: subnigri, in rubrum inclinantes, aut ex fusco nigrescentes, & carnosi. Carulei siue nigri, Sepalsijs Indi appellantur, solidi, magni, graues, sine ossibus, oliuae figura. Empelatici, vel Empelici, officinis Emblici, graues, lapillorum penè figura, cute ossibus harente, colore in cinereum languente. Beletzici Sepalsijs Bellirici dicti, magni, graues, instar pyri rotundi. De ijs omnibus infra copiosius dicemus, Myrti

Myrtibacca, officinis Myrtilli. Laudantur recentes, plenae, odoratae, & bene nutritae. *Myrtilli.*

Myxa, & Myxa, ac Myxaria Actuaria, Graecisq; alijs recentioribus dicuntur. Seplafijs Sebesten. A mucoso autem lentore, quo abundant, Graecis appellatas esse Myxas constat. Acuminatae sunt, parum rugosae, graues, nigrae, carne multa ex rubeo nigricante, firmiore, glutinosa, dulci & subacida, esse prunorum inaequali, nucleo intus exiguo, dulci. *Myxa. Sebesten.*

Morum. Notus est fructus arboris, quam Morum celsi barbari vocant. *Morum.*

Nux cupressi, Latinis & Graecis pilula cupressi nominatur. Probatur perfecta, recens, ac mollis, seminis plena, etiam in ipsis hiatibus. *Nux cupressi.*

Nux Indica fructus est praegrandis, circumatae rotunditatis, inuolucris, tectus, cortice primum calloso herbarioq; intus villoso, tenui exterius tunica vestiente: qua extrita, solutus in capillamenta fatiscit, capaci subtus orbe duro lignoso, triplici foramine, concauo anfractu, grandi, nullis loculamentis interfecto, dulci intus quum recens est liquore: nucleo molli, candido, carnosum, quum inueterauit cartilaginoso. *Nux Indica.*

Nux moschata, vel myrepica, hoc est, vnguentaria, officinis muscata vocatur. Sit grauis, oleosa, odorata. Hinc est quod Symeoni Sethi odorata nux appellatur. Eius historia est in altero nostrorum de stirp. historia commentariorum tomo. *Nux moschata.*

Nux vomitoria, Seplafijs Vomica. Sic dicta quod vomitum citet. Non est autem eadem cum Serapionis nuce vomica, quod Auellana multo maior sit, nec nodosa, sed plane compressa, & hirsuta. Quum igitur Serapionis delineationi nux vomica officinarum non respondeat. Quum itaq; non eadem sit, nec quid sit, satis adhuc constet nux vomica officinis dicta, adeoq; eius vsus vix periculo vacet, non temere illam deinceps ad conficienda medicamenta adhibere medici & pharmacopoei debent. Ac certe nulla iactura, huius vsu carere possunt. Prudenter itaq; fecerint, si ea abiecta, deinceps radicibus tertiae Aphaces speciei, quas Erdnuß Germani vocant, pro ea vsi fuerint, praesertim ubi vomitum mouere student. *Nux vomica.*

Nux pinea, officinis simpliciter Pineae nuncupatur. Sit plena, recens, & alba. Vitetur flaua, aut etiam pallida, oleosa, rancida. *Pinea.*

Nux pontica, praenestina. vide Auellana. *Auellana.*

Oliua melior magna, ovalis figura, pallida aut rufa, plena, solida, carne multa, densa, subamara & subdulci, osse intus paruo, longo, nucleum delicatissimum complexo. *Oliua.*

Oxyacantha vel Oxyacanthi bacculae, Mauritanis & barbaris medicis Berberis nominatur. Est autem a Berberi officinarum diuersa, ut quibus vera Oxyacantha ignota est. Quae autem sit vera Oxyacantha alibi monstrauimus. Ac debent deinceps pharmacopoei verae illius Oxyacanthae baccis uti, & non, ut haecenus fecerunt, suae Berberis, quae est veterum Vua vrsa, ut in nostris de stirpium commentarijs copiose docuimus. In penuria tamen Oxyacanthae, baccarum Berberis fructu uti licebit. *Berberis.*

Oxyphoenix & Oxyphoenicon Actuaria & alijs recentioribus Graecis dictus ab acido suo sapore, palmae syluestris fructus est. Thamar Indus officinis vocatur. Sit subniger seu subfuscus, mollis, recens, pinguis, ex dulci acidus, & vinoso sapore.

Palmulae, officinis Dactyli, a digiti figura dicti, fructus palmae sunt. Probantur magna, flaua, parum rugosae, molles, plenae tamen & carne intus multa, subdura, ad nucleum candicante, ad corticem rubescente, non pertusae, non vermiculosae, & quae concussu nihil, aut minimum sonent, sapore vinoso. *Dactyli.*

C ij Piper

- Piper.** Piper trium est generum, longum, album, & nigrum, non in vna, sed diuersis stirpibus, secus ac Theophrastus, Galenus, Plinius, & Dioscorides memoria prodiderunt, natum. Siquidem piper rotundum in frutice gignitur. Hoc ubi Labruscæ vna modo pubescit, album nominatur. Vbi vero Octobri mense per maturitatem decerptum, & sub feruenti sole palmeis tegetibus expansum torretur quousq; nigrescat, & rugosum euadat, quod tridui plerumq; spatio fit, nigrum appellatur. Proinde piper rotundum albumue, & nigrum eiusdem fruticis sunt fructus, nec alia in re distant, quam quod hoc magis, illud verò minus est maturum. Longum autem alia arbores ferunt, quæ utiq; piperis sapore, oblongum aliquid producunt, compactilibus callis racematim coherentibus, veluti Ponticæ nucis iulum, quod Incolæ illic piper longum vocant, ut fufius tomo altero nostrorum de stirpium historia commentariorū docuimus. Cæterum longum piper, sit corpulentum, integrum, recens, linguam tardè, sed diu commordens. Candidum acrius est longo, & nigro, plenissimum, graue, non rugosum. Nigrum, quod iam à sole superassatum & exiccatum est, maius, cortice tenuiore & minus rugoso, graue admodum existit.
- Longum.**
- Candidum.**
- Nigrum.**
- Fisticum.** Pistacium, Sepalsiæ barbara, & prorsus inepta voce Fisticum appellant. Sit recens, nucleo intus herbaceo, sapore iucundo.
- Pruna.**
- Damascena.** Pruna fatiua multorum sunt generum. Inter ea, Galeno etiam attestante, Damascena cæteris præstant ad subducendam aluum. Probantur ampla, & plana, carne intus multa, succulenta, osse exiguo.
- Prunus syluestris.** Prunus syluestris arbor est, quem admodum alibi fufius monstrauimus, qui fructum profert quem vulgari more Prunulum & Pruneolum nominant. Germani nostri *Schlehen* sua lingua vocant. Idem affirmant, & nobiscum planè sentiunt, Ruellius, Iacobus Syluius, Euricius Cordus, Conradus Gesnerus, Musa Brasauolus, & quotquot nostra ætate de stirpibus aliquid memoriæ prodiderunt, vno dempto Cornario: cuius certè aduersus me furor eousq; progressus est, vt catenas nunc & compedes requirat: quas sanè illi iam dudum pro suis Nitris & Brabylis misissem, nisi me pigeret ac puderet cum eo conuicijs certare. Nam id genus certaminis mulierculas potius, quam viros doctrina exultos decet. Omisissis igitur contumelijs, erroneam eius opinionem de Poterio & Brabylis ea qualicet modestia detegemus, detectamq; subinde confutabimus. Is namq; non sine maxima temeritate, apertam, & omnium medicorum consensu comprobata veritatem impugnans, spinam illam quæ fructum *Schlehen* Germanis appellatum producit, Poterium esse contendit: ac rationibus nullius momenti fretus, hanc opinionem constanter tueri conatur, quarum hæc prima est. Dioscorides inquit, de Poterio inter reliqua spinarum genera tractat, igitur Germanis *Schlehendorn* dicta existit. Bella mehercle ratio, quasi verò necesse sit Poterion ideo esse *Schlehendorn*, quòd aculeatum sit, & inter spinarum generarecenseatur. Si enim hæc ratio procedit, quæ fit vt non Rhamnum, aut Paliurum dicamus esse *Schlehendorn*: vtrumq; enim spinosum esse constat. Sed ita colligit *Μαδενικώτατος*, si dijs placet, Cornarius. Non esse autem spinam *Schlehendorn* nominatam Poterium, non aliundè certius, quam ex eiusdem historia, quæ est apud Dioscoridem, probari potest. Is in primis, præter alia, in Poterio requirit spissam lanuginem, folia exigua, rotunda, florent paruum, fructum gustu odoratum & acrem, nullius vsus: quorum sanè indiciorum nullum in spina quam nos cum multis alijs doctis viris, & ex professo medicis, Prunum syluestrem appellamus, nec etiam eius fructu, reperitur. Siquidem in ea nulla apparet lanugo, nisi ea quam non rarò prætereuntes oues inuitæ rapientibus spinis & aculeis concedere coguntur. Folia præterea eius non sunt parua, & rotunda: sed propemodum eiusdem cum Pruni fatiæ folijs magnitudine,

Poterij delinatio.

dine, & oblonga. Neq; flos eius exiguus est, sed Cerasi floribus, qui satis magni sunt, æqualis. Et quod omnium maximum est, fructus eius neq; odoratus, neq; acris, multiq; in medicina vsus, ita vt omnes huius spinæ notæ reclamant Poterij historię. Quapropter furere, & mente destitutum esse oportet, qui Poterium esse *Schlehdorn* affirmare, omnibus reclamantibus notis, audet. Atqui Cornarius eam probationem qua docemus neq; facultatem, neq; notas Poterij conuenire spinæ & fructui quem *Schlehdorn* nominant, mirum in modum, tanquam prorsus absurdam, ridet & contemnit, quum tamen omnium testimonio nulla possit esse efficacior. Nam qua alia ratione ostendemus hanc stirpem hoc vel illo nomine esse insigniendam, quàm quòd omnes tum notæ, tum facultates quas illi veteres tribuerunt, ei conueniant? Quum itaq; Poterion eas notas quæ veterum testimonio in spina producente fructum *Schlehen* apparent, minimè habeat, ab ea sit diuersum est necesse. Deniq; quum fructus *Schlehen* dicti sint acerbi, & odore destituti: Brabyla verò Poterij fructus, odorata & acris, vt hoc nomine diuersa esse fateamur necesse est. Sed vide miram Cornarij, dicam ne impudentiam, an improbitatem. Is enim vt errorem suum aliqua saltem ratione tegeret, aut imperitioribus fucum faceret. Dioscoridem *σπιυν* pro *σπυφός*, hoc est, acrem pro acerbo, dixisse nugatur. Verum quis vnquam credit Dioscoridem hos duos sapes inter se diuersissimos, & multo interuallo distantes, sic confudisse, vt alterum pro altero vsurparit? Verum qui apertam veritatem oppugnare studet, huic vt eiusmodi cõfingat nugas, necesse est. Pudeat igitur Cornarium, qui leonis sibi passim, non sine multorum risu, nomen vendicat, istius commenti, quod certè in puero ferulis plectendum esset. Non ignoramus quidem, Dioscoridem alicubi inappropriè vsus esse quorundam saporum nominibus: quod Galenus lib. 1. de Simpl. medic. facul. cap. 34. & lib. 11. capite de Pinguedine, testatum etiã reliquit: sed non est cur hinc colligamus id ipsum etiã in Poterij historia fecisse. Fatemur itaq; Dioscoridem adstringentium appellatione interdum ab usum fuisse: sed quòd idem in acris fecerit, id constanter negamus. Aut producat vnum saltem locum quo huic rei fidè faciat, & victos nos esse confestim fatebimur. Atqui, fat scio, id ipsum nunquam facturum est, quòd Dioscorides perpetuò acrium voce rectè sit vsus. Aut proferat nobis vnicum saltem fructum quem ille acrem esse affirmarit, qui gustantibus talis non fuerit? Nulli præterea radici ab eodem attributa est acrimonia, quam non simul etiã hodie gustu exerat: adeò vt Cornarij commentum omniũ sit vanissimum. Et rectissimè fecerit, si deinceps non leonis, sed apri potius sibi nomen vendicet. Vt enim aper agros, prata, vineas quas ingressus est deuastat: ita Cornarius legitimas & omnium consensu approbatas optimorum autorum lectiones perturbat, & magna temeritate vastat & immutat. Atq; hætenus Brabyla non esse fructus quos *Schlehen* appellant, liquidò nos monstrasse confidimus. Vt mirari subeat Bernardi Dessennij stuporè, qui audet me falsò traducere, quasi Brabyla esse fructus Prunorũ syluestrium dixerim, quum id ne per somnium vnquam mihi in mentem venerit. Sed ij lapsus frequentes admodum sunt in ijs, qui ex aliorum scriptis, parum rectè intellectis, omnia corradunt, vt & ipsi in scriptorum numero esse possint. Eiusmodi certè est hic Dessennius, qui nihil aliud suis annotationibus consecutus est, nisi compilatoris nomen, quando quidem nullo iudicio omnia in vnum fascem ex alijs corraferit, & lectori miras tenebras offuderit. Nunc reliquum est, vt eos fructus esse pruna syluestria doceamus. Prunos autem syluestres principiò esse spinarum genera, præter omnium propemodum hodie viuentium medicorum consensum, Columella disertè admodum testatur. Prunum præterea syluestrem Virgil. lib. 4. Geor. vocauit spinum, vbi ita cecinit:

*Cornarius
aper rectius
quàm leo
diceretur.*

*Schlehen
sunt pruna
syluestria.
Dessennij
stupor.*

C iij Spinus

Spinos iam pruna ferentes.

Atq; hinc factum est, ut Germani hanc spinam sua lingua *Schlehdorn* nominarint. Neq; sanè temerè: plurimus namq; huius in sepibus construendis usus est, quo ingressum alienorum, ac bestiarum suis spinis & aculeis prohibeat. Ex historia quidem eius, quòd à veteribus notis suis delineata non sit, nullum testimoniùm proferre possumus. Quòd si tamen hanc spinã diligenter spectes, cum sativa Pruni radicibus, caudice, folio oblongo, & minutim per oras ferrato, flore candido, & foliato, atq; fructu planè conuenire deprehendes, vt necesse sit, speciẽ eius syluestrem esse. Facultates deniq; quas veteres Prunis syluestribus adscribũt omnes, fructibus quos *Schlehen* vocant, inesse cõstat. Adstringũt enim, aluumq; sistunt. Id quod succus ille quẽ ex hoc fructu hodie conficiunt pharmacopœi, & pro vera Acacia, nullo tamen, aut saltẽ ferendo errore, in suis officinis vtunt, satis confirmat. Atqui cognoscere lectorẽ oportet quid aduersus hæc Cornarius pducat: Fructus, inquit, *Schlehen* nominati nõ solũ palãm adstringunt, sed sua acerbitate oẽs à gustu suo auertunt: nec edĩ possunt priusquã vieti ac flaccidi ex repositione fiant. Quod palãm adstringere fructus iam dictos asserit Cornarius, inficias ire haud possumus: siquidem experientia id ipsum confirmat. Quidã aut ad oppugnandã nostram sententiã hæc ratio momenti habeat, non video. Neq; enim ijs verbis aliud euincit, quã q; syluestria pruna immatura maturis magis, quandoquidẽ acerba admodũ sint, adstringãt, quod libenter illi cõcedimus. Nam, Galeno quoq; lib. 7. The. metho. ca. 7. attestante, nullum eorũ quæ *σενφνα* Græcis, acerba latinis dicunt, modicè adstringens est. Hinc est q; pyra syluestria, quẽ lib. 1. Simp. ca. 37. inter acerba recenset, idem Galen. li. 6. eiusdẽ operis magis quã reliqua pyra adstringere & deficcare, fluxusq; repellere scribat. Proinde plurimũ errat Cornarius, q; fructũ *Schlehen* nullũ vsum in sistenda aluo prestare posse ait. Quanto enim fructus illi acerbiores fuerint, tãto ad sistendã aluũ aptiores erũt. Cornario tamen nõ concedimus fructus *Schlehen* vocatos edĩ nõ posse, nisi vbi vieti & flaccidi iam facti fuerint. Quippe in cõfesso est, prætereũtes hanc spinã tum viros, tum mulieres, pueros ac senes eius fructu priusquã flaccidi fiant vesci, tantũ abest vt acerbitate sua oẽs à gustu suo auertat. Et meminĩ me quum puer essem creberrimè hoc fructu nondum flaccido, magna auuiditate, vsum esse. Cæterũ nullius probati autoris testimoniũ, nulla etiam ratione Cornarius Pruna syluestria ante maturitatem non esse admodũ acerba, ut sunt fructus *Schlehen* dicti, docere potest: imò contrarium planè è verbis Dioscoridis iam ostendimus. Quippe dum is inquit columellam, gingiuas, acton sillas fluxione infestatas, Pruna syluestria ubi maturuerunt & siccata fuerunt, reprimere posse, manifestè innuit maturis etiam iam Prunis syluestribus tantã inesse adstrictionem, vt intumescentes paulo antè nominatas partes iuuare, & fluxionem auertere queant. Nam reprimendĩ facultas non nisi adstringentibus, vt omnib. in confesso est, inesse solet. Quòd si igitur matura iam Pruna syluestria adstrictionẽ aliquã obtinent, & eam quidẽ tantam vt reprimere possint, multo maiorẽ habeant dum adhuc immatura sunt, necesse est. Acerba enim, adeoq; adhuc immatura, immodicè esse adstringentiã, paulò antè ex Galeno monstrauimus. Quapropter Cornarij ratio frigida planè, & nullius momenti sit oportet. Pergit deinceps Cornarius, more suo, ineptire, & negat fructus *Schlehen* appellatos cũ Sapa coctos, stomacho commodiores fieri, & magis aluum sistere: quẽ tamẽ vsum præstare posse Pruna syluestria quum Dioscorides testatum reliquerit, vt hoc nomine inquit ille sint diuersi fructus est necesse. Verũ vt temerè id ipsum affirmatur, ita rectissimè negari potest. Nam *Schlehen* adiecta Sapa stomacho fieri vtiliores, aluumq; magis sistere sole meridiano clarius est. Siquidem Sapa, vt lib. 7. de Comp. med. localũ cap. 1. testis est Galenus, *εμπλαστικώτατη ἐστὶν ἢ ἀδυσκλώτατη*: hoc est, vehementem obturan-

Cornarij argumenta improbata.

turandi facultatem obtinet, & minimè mordax est. Quocirca emplastica illa sua & citra morsum exiccante facultate efficit, vt Pruna syluestria, & Schleben fructus appellati, stomacho magis sint vtiles. Asperitatē enim eorū, quā quia acerbī sunt efficere solent, lenit: & vt magis aluū sistāt, eo q̄ meatus obturet & exiccet, planè præstat. Vt hanc quoq̄ Cornarij rationem concidere sit necesse. Posunt autem fructus Schleben per se cocti exhibiti, & succus etiā eorundē quacumq̄ ratione extractus, per se datus, aluum sistere. Id quod Acacia officinarū, quæ nō est nisi succus ex fructibus illis Schleben dictis, coctis expressus, tessellatimq̄ confectus, & insolatus, abundè docet. Nam hæc, haud secus atq̄ vera & veterū Acacia, refrigerat, exiccet, & adstringit, vt quotidiana experientia confirmat, & gustus quoq̄ testimonio comprobatur: vt pluribus rationibus non sit opus. Postremò spinam ferentem Schleben nō esse Prunum syluestrem, hoc argumento probare conatur Cornarius, quod humilis sit hæc spina, & nō iusta arbor, vt Prunus syluestris. Verū quā nullius momēti hoc sit argumentū, omnibus constare arbitror, quū nemo sit qui ignoret spinam ferentem fructus Schleben dictos, ad iustæ arboris proceritatē assurgere. Et puto paucos esse qui oculis suis non conspexerint multas eiusmodi spinas quæ geminam viri altitudinem exceßerint. Quod autē magna ex parte humilis sit hæc spina, nulla alia de causa accidit, quā quod succrescere illam agricolæ non patiant, sed crebrò ad parandas sepes, atq̄ in alios vsus necessarios, nempe ad muniendas vineas, & agros, succidāt. Porro Latinos autores hos fructus Prunula & Pruneola nominasse nusquam dixi, vt mihi imponit Cornarius, sed sic vulgò appellari, in Commentarijs meis de Stirpiū historia scripsi, id quod verissimum est, & eius rei testes habeo doctissimos viros, Ruellium, Cordum, Syluium, & alios multos supra nominatim citatos. Quare ad confutandam erroneam Cornarij de Brabylis opinionem pluribus argumentis non est opus: ad ea igitur quæ restant dicenda progrediemur.

Ribes non est nisi alterum genus Vux crispæ, veteribus incognitum. Nam Arabum Ribes, diuersum est ab eo quod officinæ vsurpant, vt alibi fusius monstrauimus. Laudatur fructus eius plenior, acinis paucis, bene nutritis potius quā densis, paruis, & strigosis.

Rhus Seplasijs Sumach dicitur. Duo eius in vniuersum Galeno etiā teste sunt genera. Vnum, quod Græcis μαγειρικόν, id est, culinarium, quod eo pro sale aspergerent obsonijs, nominatur. Alterum Græcis ευροδενδικόν, hoc est, coriariū vocatur, quod ad denfandos pilos eo vterentur. Quod certè non est ita accipiendum, ac si diuersæ essent stirpes, ex vna enim & eadem stirpe vtrunq̄ genus sumitur. Siquidem culinarium semen eius & succus maxime appellatur. Coriariū autem folia, & fruticis ramusculi, quod ijs præcipuè coriarij vterentur. Quanquam interdum vtrunq̄ genus ad medicamenta vsurpatur, vt semen etiā à coriarijs. Ceterū Galenus lib. 6. de Compos. medic. localium, Nicolaus Myrepsus, & pleriq̄ alij, Syriaci quoq̄ Rhoeis mentionē faciūt, qui non est nisi succus ex Rhoe in Syria proueniente collectus, q̄d è Galeni verbis fit manifestissimum: ait enim, ὁ χυλὸς ὃς ἀπὸ τῆς συρίας κομίζεται. Quapropter Matthiolius falsò mihi tribuit quod Syriacū Rhoeis peculiarem quendā succū, & separatim genus fecerim. Nam hic disertis verbis dico, esse succū Rhoeis, nec ab alijs nisi loci ratione differre. Calumniosè igitur præsentem locū, & contra animi mei sententiam Matthiolius est interpretatus. Vt non temerè à quibusdam ματαίολοις appellatus esse videatur.

Rubi mora, quæ βάρτινα Græcis, Latinis Vacinia dicuntur, vt alibi fusius monstrauimus. Sunt etiā mora arboris omnibus nota.

Senæ folliculi, quorum præcipuus esse deberet vsus, sint subnigri, semine intus amplo & compresso, Deteriores subalbi, nondum iustæ magnitudinis &

Acacia officinarum.

Spina ferens Schleben ad iustæ arboris proceritatem ascendit.

Ribes.

Rhus.

Sumach.

Culinarium.

Coriariū.

Matthioli in lumina depulsa.

Vacinia.

Mora arboris.

Senæ.

maturitatis. Decerpendi autem sunt, caduci enim inefficaces existunt. Folia secundum locum tenent si viridia sint, & plena, non subalba. Surculi inutiles purgationi, ob id abijciendi. De ea plura infra.

- Pinea.* Strobili officinis nuces pineæ nominantur. Probantur pleni, recentes, albi. Improbantur contra, pallidi, oleosi, rancidi.
- Passula.* Vuæ passæ, officinis Passulæ dicuntur. Laudantur pingues, carnosæ, cortice tenui.
- Vua vrsi, Berberis officinarum.* Vua vrsi, officinis Berberis nominatur, ut alibi monstrauimus.
- Xylocerata.* Xylocerata, vel simpliciter Cerata & Ceratia, Latinis filiquæ, Seplasijs Xylocerata, barbara prorsus & deprauata voce, nuncupantur.
- Xylocerata.* Zizipha Græcis recentioribus, & Actuatio Zinzipha, officinis Iuiube appellantur. Probantur recentes, amplæ, oblongæ, carne intus multa, succulenta, laxa, dulci, vinosâ: graues, sapore dulci, nucleo paruo, foris rufæ, intus pallidæ, aut albescentes.

DE RADICIBVS.

Caput octauum.

Officinis nostratibus radices quæ nominatim nobis iam ordine perstringentur, vsitatae sunt.

- Luparia.* Aconiti Lycoctoni, Seplasiæ Lupariam hodie appellare solent.
- Acorus.* Acori veri radix complicata in obliquum, geniculis intercepta, candida, acris gustu, & modicè amaro, odore non ingrata, geniculis intercepta. Quare ea videtur esse radix quæ à quibusdam Galanga maior vocatur, quod omnes iam dictas in se notas habeat. Non quod certò asseram radicem hanc esse stirpem quæ Acorus reuera est natam esse. Quæ enim hæc esset temeritas id constanter affirmare, quod oculis meis non viderim vnquam? At fac non esse Acorum, tamen præstat hac in Acori veri inopia vt, reiecta vulgaris Acori, quem vulgus herbariorum Gladiolum luteum vocat, radice, quod à veri Acori radice tota sua natura diuersissima sit. Vt maiorem in modum hallucinari tum medicos, tum pharmacopœos sit necesse, qui adulerino hoc Acoro pro vero vtuntur, magno ægrotantium malo ac detrimento. Non est enim adulerinus Acorus vsurpandus, nisi vbi medico vt refrigeret & exiccet consilium est. Magnam quoque in profluuiio sanguinis omnis generis sistendo efficaciam habet, quod alibi fusius ostendimus.
- Error medicorum & officinarum radice Gladioli lutei vocati pro Acoro vero vtentium.* Agaricum, quod Galenum secutus, inter radices recensere volui, quum fungus verius sit, leuius, rarius, mollius, albius, breuius, friabilius sit, sapore initio dulci, mox amaro, tandem etiam subacri. De quo infra plura. Cur autem Galenus Agaricum inter radices numerarit, tomo primo nostrorum commentariorum diximus.
- Althea.* Althea, siue Ebisci, lenta, intus alba.
- Angelica.* Angelicæ, fatiuræ præsertim.
- Apium.* Apii fatiui, Seplasijs petroselinii vocatur. Nam herba cuius radice pro Apio vtuntur nostrates officinæ, est Elæoselinum, id est, palustre Apium, quod sua sponte in palustribus locis nascitur.
- Officinarum error.* Ari, qua vtique radice pro Serpentaria, quæ latinis Dracuntium dicitur, officinæ vti debent, si vera Serpentaria destituuntur, & nequaquam illa, quæ alio nomine Bistorta dicitur, vt paulo post fusius demonstrabitur.
- Ari radice pro Serpentaria vtantur officinæ.* Aristolochia, officinæ ineptè Aristologiam nominant, & pronunciant. Quum autem gemina sit Aristolochia, rotunda & longa, altera, nempe rotunda, omnes propemodum Seplasiæ nostrates destituuntur. Quæ enim sub hoc nomine passim prostat, non est legitima, sed eius herbæ radix quæ Aëtio Cap-

nos appellatur, vt supra quoq; monuimus. Affertur tamen nunc à quibusdam pharmacopœis vera, qua omnibus planè vtendum esset. Quanquam si haberi vera nequeat, Capni Aëtij radice, vtpote vehementer quoq; amara, pro ea sine errore vtilicebit. Longa non carent officinæ, vt pleriq; censent, qui eam qua illæ vtuntur Clematitin esse arbitrantur. Nam folia Hedera liquidò docent esse Aristolochiam longam, & non clematitin, vt alibi copiosius monstrauius. Non prohibeo tamen ne ea vtantur quæ aliunde affertur, & nostrate longe maior existit.

Asari radix numerosa, geniculata, tenuis, obliqua, Gramini similis, odorata. Asarum.
Asclepiadis, Seplasijs Hirundinaria & Vincetoxicum appellatur, numero-
sa, tenuis, odorata. Hirundina-
ria.

Asparagi, adempta vnaliter Sparagi radix nostratibus officinis dicitur. Vincetoxicum

Asphodeli veri radice omnes Germaniæ nostræ officinæ carent. Nam ea quam sub hoc nomine ad conficienda sua medicamenta vsurpant, Lilij genus existit, & longè alias quàm vera Asphodelus facultates obtinet. Facillimè autem veri Asphodeli copiam illis suppeditabit diligens inquisitio, quòd in plerisque locis huius prouentus sit vberissimus. Etiam multi pharmacopœi veram in suis officinis repositam habent. Asparagus.
Asphodelus.
Seplasarum
erratum.

Behen Serapioni duplex, alba & rubea. Radices illæ ex Armenia ad nos hodie non afferuntur. Quare Behen alba & rubea nostratium officinarum non sunt legitima, sed eas de quibus Serapio, & alij Mauritanij scripserunt, ementuntur. Nam Behen radices Armenicæ ac veræ magnitudine sunt radicis Pastinacæ minoris, contortæ, & suauis odore. Officinarum verò crassæ sunt, & odoris, rubra saltem, expertes. Præterea Behen veræ radices tenacitatem quandam mansæ obtinent, qua Seplasiarum prorsus carent. Deniq; in Italia non in Armenia effodiuntur. Quo fit vt nulla sese offerat nobis ratio, qua probare possimus Behen communis vsus esse Arabum legitimum. Ben album quo magna ex parte vtuntur officinæ, videtur esse Polemonij radix, quòd alibi fufius docuimus. Quid verò sit Ben rubrum, certò statuere nondum possum. Actuarius certè, vt ex compositione Antidoti Diamoschi sole meridiano clarius conspicitur, & Nicolaus Myrepsus multis in locis Behemum album & purpureum, nominant Hermodactylum candidum & purpureum, forsitan quòd digitorum quandam imaginem radix illa exhibeat. Vnde iterum liquet officinarum Behen, rubrum maximè, quum digiti crassitudinem excedat, non esse legitimas, sed suppositicias, quemadmodum fufius in eius historia diximus tomo nostro de stirpium histor. commentarijs altero. Behem.

Bistortæ, quam Seplasiæ falso Serpentariam nominant, quòd Serpentaria vera non sit nisi Dioscoridis, & aliorum veterum Dracunculus & Dracuntium. Hinc capitaliter errant magna medicorum pars, qui Seplasiariorum imperitia decepti, vt cæci cæcos habeant duces, non sine maximo agrotantiũ detrimento, radice Bistortæ, cui vehemens & immensa adstringendi facultas inest, in vnguentorum thoraci & pectori illinendorum compositionibus, & ad thoracis ac pulmonis excreationes faciles reddendas, vtuntur: quum Dracunculi potius radice, quæ, Dioscoride & Galeno testibus, iam dictam facultatem obtinet, illis vtendum esset. Et mirum est eos hodie etiam, num sæpius monitos, huic errori esse implicatos, quum tamen, modò diligenter inquirere vellent, veri Dracunculi copiam habere possent. Vtantur autem saltem in veri Dracunculi penuria hortor Ari radice, quæ passim prouenit, & easdem, Dioscoride & alijs attestantibus, facultates habet. Atqui scio quorundam medicorum adhuc tantam esse dicam inscitiam an temeritatē nescio, vt ne nunc quidē toties moniti errorem deserere velint. Quorum certè pertinaciã magistratum vindicare decet, atq; seuera

Asarum.

Hirundina-
ria.

Vincetoxicum

Asparagus.

Asphodelus.

Seplasarum

erratum.

Behem.

Ben album
officinarum
est Polemo-
nij radix.Hermodacty-
lus albus &
purpureus
posteriorum
Græcorum.

Bistorta.

Medicorum
& pharma-
copæorum
error non se-
rendus &
plectendus.

seuera

seuera huius animaduersione, talium carnificū petulantia, quum verbis emendarī non possit, cohercenda: ac ne latius progrediatur, cōhibenda.

Bryonia.
Borrago.

Bryoniae radix foris cinericea, intus albicans, ampla, consummata. Buglosi, borraginis officinis dicitur. Nam recentiores Græci non tantum floribus, sed & radicibus Buglosi vtuntur: & recte quidem. Nam quum radices illæ sint succosæ admodum, fieri non potest quin sint efficaces.

Calamo aromatico vero caremus.

Calamus aromaticus seu odoratus verus in officinis nostris non habetur. Nam qui hoc nomine venditur, calamus non est, sed radix. Neq̄ habet eas notas quæ illi à Dioscoride tribuuntur. Siquidem arundini similis non est, nec odore fragantissimo præditus: fistulis deniq̄ intus plenus nequaquam est, nec ex India affertur. Qui igitur in officinis sub nomine calami aromatici prostat, radix est, mea sententia, non quidem veri odorati calami, siquidem vili precio venditur, & sæpe admodum recens cernitur, sed eius qui in Mæotide nascitur, quod alibi copiosius monstraui. Porro quum hæc radix in commanducando glutinosa sit, linguam adstringens, amara, & subacris, eiq̄ propemodum omnes veri calami Indici notæ quadrent, profecto tuto & citra ullius reprehensionem pro calamo aromatico in veri penuria Seplasiæ vtī possunt.

Capparis.
Cardapatium.

Capparis lignosa, grandis, & numerosa est radix. Chamæleonis albi, Cardapatium Seplasijs dicitur, in lætis collibus crassa, in montosis gracilior, in profundo alba, aliquatenus aromatica, graui odore, dulcis.

Rhaponticū officinarum est Centaurij magni radix.

Centaurij magni, quæ huius ætatis medicis & pharmacopœis Rhaponticū vocatur, crassa, grauis, solida, tripedalis, si integra est, succo vbi recens est prægnans.

Cichorium.
Costus.
Matthiolum calumniō depulsa.

Cichorij. Vide Intybum. Costi, qui Græcis triplex est, Arabicus, Indicus, & Syriacus. Arabes costum dulcem & amarum faciunt, quemadmodum posteriores etiam Græci, potissimum Actuarius, & Nicolaus. Non potuit autem sibi temperare Matthiolum, quin libro 5. suarum epistolarum medicinalium mihi genuinum infingeret, errorisq̄ insimularet, quod Arabas secutus dulcem etiam esse aliquem Costum dixerim, ita nunquam non me ex insidijs obseruat, & ea etiam quæ recte à me dicta sunt, in calumniam rapit. Dulcem enim dixi Costum, vt in commentarijs meis de stirpium historia latius monstraui, non simpliciter, quod talis nullus, legitimus saltem, existat, sed collatione ad alterum qui plus eo amaritudinis habet. Quare mirari satis non possum, cur de aliorum dictis temerè iudicandi auctoritatem sibi arroget Matthiolum, quum hinc aliam quam multorum odium mercedem sibi sperandum esse sciât. Extant quidem in officinis medicorum sub Costi appellationibus dulcis & amari radices duæ, sed à veri costi notis plurimum distantes. Nam nec candidæ, nec leues, nec gustu feruentes, nec odoratæ sunt. Suspicio est Mentæ Sarracenicæ, quum vulgus herbariorum Costum hortensem nominat, esse, alteram saltem, radicem. Nos, vt speramus, veras Costos, dulcem & amaram, in altera nostrorum de Stirpium historia Commentariorum editione pictas dedimus. Ad quos nunc lectorem ablegamus.

Costus officinarum qualis.
Vera Costus.

Cucumer asininus.
Cyclaminus.

Cucumeris syluestris, asinini Seplasijs appellatur, magna, & candida radix. Cyclamini, nigra, & aliquantum lata. Officinæ medicorum perperam ad tertiam latinorum inflexionem huius radicis appellationem detorquent, Cyclaminis nominantes radicem.

Cyperus.
Curcuma officinarum.
Serapionis.

Cyperī radix rotunda, nigro colore, suauī odore, gustu amara. Est verò aliud Cyperi genus in India natum Zingiberis specie, quod manducatum Croci vim & colorem reddit. Hoc interdum inter Zingiberis radices inuenitur, & Curcuma Seplasijs nominatur. Porro Serapionis Curcuma, vt ex vtriusq̄ historia

istoriæ collatione patet, non est nisi Chelidonium maius. Quapropter de Serapionis sententia Chelidoniij potius radice, quam Cyperi Indici pharmacopœis vtendum esset. Nihil autem refert vtro vtantur, quod Cyperus quoq; Indica præsentem, Dioscoride attestante, psilothri vim illita exhibeat. Germanis Cucurma, *Geel genffer* dicitur.

Cynoglossi radix qua nostrates officinæ vtuntur non est veri Cynoglossi radix, nam ea, Dioscoride teste, nullius est in medicina vsus: sed eius herbæ quæ Græcis Lycoplis vocatur, vt alibi fusius docuimus.

Dictamni radix, quam Diptami, deprauata non nihil voce, vulgus medicorum, & pharmacopœi appellant, & in officinis prostat, non est veri Dictamni radix, ea enim vt autor est Dioscorides, inutilis est: sed potius albi vocati Dictamni, vt alibi abunde monstrauius. Non est autē abijcienda hæc radix, quod firmum habet in medicina vsus, nec eum sanè contemnendum. Veri Dictamni folijs cana lanugine in tectis vtimur, vt supra est ostensum.

Doronicum vocabulum multis accommodatur herbis. Est enim quoddam Doronicum, quod orientale & Mauritanorum dicitur, quod hodie ignotum est & inusitatum. Aliud est, quod Romanum appellatur, paucis rectè cognitum, officinis nostris ignotum. Tertium est, quo hodie officinæ vtuntur omnes. Quartum Dulcichinum nominatur, itidem officinis inusitatum. Quintum, vulgatum vocatur. De quibus omnibus copiosissimè tomo primo nostrorum de stirp. histo. commentariorum tomo diximus. Ad quem nunc Lectorem ablegamus.

Dracunculi radix nusquam ferè in officinis medicorū prostat. Nam omnes propemodum pharmacopœi pro ea Bistortæ radice, maximo sanè errore, vtuntur, vt supra quoq; monuimus: quum potius in veri Dracunculi penuria Ari radix illis vsurpanda esset, cui etiam forma non absimilis est.

Ebuli longa, digitali crassitudine radix.

Elenij, enulæ campanæ vocant officinæ, subalba, aut subrufa, odorata, subacris, vegeta magna.

Eryngij radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Officinæ corrupta voce Iringum appellant. Trium est generum apud Dioscoridem, vt alibi monstrauius, vbi eorundem quoq; picturas exhibuimus. Istius radice, tanquam legitimi, officinæ vti debent.

Ellebori vtriusq; tum albi, tum nigri. Albus radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo capite exeuntibus, cepearumq; modo fibratis. Niger hodie Germanis non cognoscitur. Nam qui hoc nomine venditur Enneaphyllon fatium est. Circumfertur quoq; ab Agyrtis radix sub Ellebori nigri appellatione, quæ legitima non est, vt alibi diximus.

Esulæ radicis cortex probatur tenuis, leuis, fractu facilis, casia fistulæ modo rubescens.

Filicis radix nigra, oblonga, gustu subadstringente.

Fœniculi, nota est.

Galanga minor appellata radix, est subrubra, geniculata, intorta, grauis, sapore acerrimo linguam vellente, odore, & figura quadam Cyperi. Vnde nonnullis Cyperus Babylonicus vocatur.

Garyophyllatæ seu Benedictæ intus rufescens, capillamentis multis fibrata, odore Caryophylli.

Gentianæ radix, colore foris buxæo, intus crocante, amarissima, frangi contumax.

Glycyrhizæ, officinis deprauata prorsus voce Liquiritia dicitur, radix longa, coloris buxæi, fractu contumax, sapore subacerbo, & dulci,

Hermo-

Cynoglossi.

Dictamnus.

Doronicum.

Orientale.

Dracunculus.

Ebulus.

Enula campana.

Iringus.

Elleborus.

Esula.

Filix.

Fœniculi.

Galanga.

Cyperus Babylonicus.

Benedicta.

Gentiana.

Liquiritia.

- Hermodactylus.* Hermodactyli radix rotunda, ampla, foris & intus alba, mediocriter dura. De qua infra copiosius differemus.
- Enula campana.* Inula, Enula campanae Seplasijs nominatur, radix. Vide Elenium.
- Iris Illyrica.* Iridis Illyricae, quae duum est generum, Plinio lib. 21. cap. 7. teste, Raphanitis & Rhizotomos. Raphanitis est, quae a similitudine Raphani sic est dicta. Hanc Galenus, Paulus, & Aetius Astragaliten, quod radix eius cum Astragali radice similitudinem habeat, vocant. Vtriusque pictam imaginem in altera nostrorum de Stirpium historia Commentariorum editione dedimus. Probatum parua, densa, frangi contumax, subrufa, amara, odorata. Florentina tantum officinae nostrae hodie vtuntur. Germanica illi non dissimilis, sapore acri & mordaci.
- Florentina.* Florentina tantum officinae nostrae hodie vtuntur. Germanica illi non dissimilis, sapore acri & mordaci.
- Lapathium.* Lapathi, lapathij officinis dicitur, radix oblonga, crocei intus colore.
- Magistratia.* Laserpitij, officinis Magistrantiae, Ostrutij, vel Astrutij radix nominatur. Nam herba ita vulgo appellata, nobis Laserpitium Germanicum dicitur, cuius etiam radice eiusque succo in penuria veri Laserpitij vtilicebit.
- Lilium.* Lilij tum albi, tum punicei radice in officinis vsus est. Sed puniceum non sine maximo errore, Affodillum deprauata voce nominant, ac pro Asphodeliradice vtuntur: quod paulo supra quoque indicauimus.
- Officinarum error.* Affodillus officinarum est
- Lilij species.* Lycopios, Cynoglossae Seplasijs vocata, radix rubra, & adstringens.
- Cynoglossa.* Mandragora vera radicibus nititur bene magnis, binis, ternisue inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis. Eius effigies est in nostris de Stirpium historia Commentarijs, quae satis docet Agyrtarum Mandragoram esse ficticiam, vt ibidem etiam fusius docuimus.
- Meon.* Mei radix officinarum, non est nisi eius herbae quam Germani nostri *Beerswurk* nominant, radix. Ac possunt quidem officinae nostrae radice illa pro vero Meo sine omni errore tantisper vti, donec verum ad nos aduehatur: siquidem Germanicum hoc Meum: ita enim appellare placet: easdem quas Meum facultates habeat. Sunt qui Meum Sistrum, Spiculam, & Anethum syluestre nuncupent.
- Nardi spica.* Nardus Indica etsi radix est, vt Galenus etiam lib. 1. de Antidotis testatur, tamen Nardi etiam spica, a formae similitudine quam cum spica habet, appellatur. Radix dodrantalis, digiti parui crassitudine, multis fibris donata, leuis, nigra ad rubedinem vergens, adstringens, subacris, leniter amara, & odorata.
- Nymphaea.* Nymphaeae radicibus, perinde atque semine, Dioscoride & Galeno testibus non tantum floribus pharmacopoeis vtendum esset. Cur autem flores, tanquam humectans medicamentum, quum potius desiccant, in vsum venerint, Arabibus acceptum ferendum erit, vt supra, & alibi plenius docuimus.
- Filipendula.* Oenanthes, Filipendulae Nicolao & Seplasijs radix nominatur. In multa rotunda capita extubert.
- Paonia.* Paoniae vtriusque maris & foeminae radix digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba. Foeminae radicibus seu glandes circiter septem, aut octo inhaerent.
- Quinquefolium.* Pentaphylli, officinis Quinquefolij dicitur, radix oblonga, & subrufa.
- Petroselinum.* Petroselini veri radix in officinis non habetur. Nam quam sub hoc nomine vsurpant, Apij satiuu radix est, vt supra quoque indicauimus.
- Radice officinae carent.* Peucedani radix a plerisque pharmacopoeis non cognoscitur. Nigra est, crassa, succosa, graui odore. Pictura extat in nostris Commentarijs.
- Peucedanum.* Polypodij radix dulcis, austera, digiti parui magnitudine, cirris & nodis plena, ex rubro nigrescens, colore intus herbaceo, Pistacij instar.
- Polypodium.* Polygonati, Seplasijs Sigilli Salomonis dicta radix alba, mollis, longa, crebro geniculata, digiti crassitudine. Duum est generum stirps, Alteram duntaxat officinae agnoscunt,

Pimpi-

Pimpinella maioris & minoris radix, eius quam sic in Germania vocant herba ab officinis vsurpanda. Nam quam hoc nomine insigniunt Itali herba, Sanguisorba nobis appellatur. Vtriusque generis herbarum picturas & facultates in nostris Commentarijs de Stirpium historia reperient studiosi.

Pyrethri, est longa, pollicari crassitudine, gustu feruidissimo, & igneo.

Pyrethri.

Phu, Valeriana officinis nominatur. Duum est generum, vera & germanica. Vera, hoc est, quae Dioscoridi delineationi per omnia respondet, radicem habet superius digiti minoris crassitudine, ex obliquo villosam, in nigri Ellebori modum, capillamentis inuicem contextis, flavescentibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate Nardum aemulantibus donatam. Nos tertiam in nostris de Stirpium historia commentarijs adiecimus.

Valeriana.

Raphani, magna, Rapi specie, subacris.

Raphanus.

Rha ponticum veterum in officinis desideratur. Quae enim sub hoc nomine vtuntur, Centaurij magni radix est, vt supra quoque ostendimus. Rha ponticum enim veterum adeoque verum, radix est nigra, Costo nigro foris, Centaurio magno intus similis, sed minor, ruffior, fungosa, & laxa, aliquantum leuis, sine odore, quae mansa colorem reddit pallidum ad Crocum inclinantem, teredinibus non exesa. Ea igitur sit oportet, quae a D. Gerardo Imperatoris Caroli Oratore e Ponto allata, & tandem mihi ante annos paucos a doctissimo viro, & amico omnium carissimo, D. Andrea Vesalio transmissa pro vero Rha pontico radix est, vt quae omnes in se Rha pontici veterum notas habet, adeo vt nihil dubitem legitimam esse. Nam magna ex parte digitalis est tum longitudinis, tum crassitudinis, fungosa, leuis, colore exterius nigro, intus luteo, eodem nimirum quo vulgare Rheum barbarum modo commansa colorem reddit pallidum, in odore, gustu astringens, adeoque purgandi vi destituta, ut infra latius dicemus. Eius effigies est in nostris de Stirpium historia commentarijs.

Rha ponticum.

Andreas Vesalius.

Rha Indicum, & ipsi proximum Rha barbarum, quod Raved sceni Mauritanis dicitur, quod in officinis medicorum vsitatum est, laudatur subnigrum, in rubrum inclinans, graue pro raritate sua, contractum, ex rufo & glauco alternans, & Croci modo tingens. Seruatur annis tribus, aut quatuor in milio, vel cera sola oblitum. De eo infra plura, & loco paulo ante citato.

Rha barbarum.

Rubiae fatiuae radix tenuis, longa, rubra. Officinis Rubiae tinctorum nuncupatur.

Rubia tinctorum.

Ruscii, quam Seplasiae vnus adiectione literae, Brusci nominant, radix Germani similis, acerbata, & subamara.

Bruscus.

Satyrii, officinae inepta voce Satyrionis appellant, radix in officinis desideratur. Nam qua sub huius nomine ad Diasatyrii compositionem vtuntur pharmacopoei, aut Orchios, aut Satyrii basilici radix est, quae impetum nullum ad venerem excitat. Quum itaque hodie vix verum Satyrium agnosceretur, licebit pro eo vti herba, quam nos in altera editione Satyrium trifolium odoratum germanicum nominauimus. Picturam illuc quoque reperient studiosi. Aut Orchios, quae etiam Cynosorchis nominatur, radice pro Satyrio vtendum.

Satyrium.

Saxifragi albi radix multis fibris capillata, eique multa Coriandri seminis quantitate referentia grana adherent, quibus Seplasiae, non sine errore, pro semine vtuntur, quum semen suum excussis floribus in caulium cacumine proferat.

Saxifraga alba.

Scillae, Varro Squillae, radix probatur bonae magnitudinis, bene habita & nutrita, alba.

Scilla.

Scordij herba, non radice, vt haecenus maximo errore Seplasiae fecerunt, vtendum erit, vt ex Dioscoride abunde liquet. Radix autem quam huc usque vsurparunt, non fuit Scordij, sed Allij syluestris. Nunc plerique reiecto veteri errore, vero Scordio, quod facile haberi potest, vt incipiunt, Quod vrinam

Scordium. Officinarum error.

D alijs

alijs quoq; nonnullis in medicamentis facerent: ita enim promptè veteres de-
discerent errores.

- Scrophularia.* Scrophularias Seplasię duas habent, vnam maiorem, alteram minorem. Ma-
Maior. ior non est nisi Galeopsis Dioscoridis. Minor verò est altera Malacocissi spe-
Minor. cies, ut alibi fufius monftrauimus.
- Consolida* Symphyti maioris, officinis Consolidæ maioris radix vocatur, foris nigra,
maior. intus alba, viscosa.
- Tamariscus.* Tamaricis siue Myricæ, Tamarisci Seplasijs dicitur.
- Thapsia.* Thapsiæ radix, non est nisi Turbit eius quod à Mefue describitur radix
quemadmodum in tertio nostrorum de Stirpium historia Commentariorum
tomo ostendimus.
- Turbit.* Turbit Arabibus laudatur, cuius cortex est albus, gummosus lactis crassi-
tie, vacuus, arundinaceus, fractu facilis, recens, foris cinericius. Cuius autem
fruticis radix sit, alibi nempeloco iam citato, ostendimus.
- Esula.* Tithymali Cyparissij, Mefue & Auicennæ Esulæ minoris est radix. Quod
non temerè adijcitur, quia Nicolaus Myrepsus interdum Chamæpityn Esulam
hanc vocat, vt supra quoq; est dictum.
- Tormentilla.* Tormentillæ radix in nigro rubea, modicè intorta, fibris capillata.
- Turpetum.* Turpetum, officinis Turbit dicitur. De quo paulo antè diximus, & infra co-
piofius differemus.
- Vitis alba.* Vitis albæ, Seplasijs Bryoniæ dicitur. De qua supra fatis.
- Zedoaria.* Zadura, Zaduaría, Zudar, Zudera, & Zaduar posterioribus Græcis appel-
latur, officinis Zedoaria, Serapioni præsertim rotunda, Zurumbet. Sapore
ac colore ferè Zingiberis.
- Zingiber.* Zingiber Galeno, alijs Gíngiber, Seplasijs Zínziber nominatur. Eius ra-
dix sit intus candida, odorata, Piperis sapore, ponderosa, fracta, solida, non te-
redinibus exesa. Condienda est recens, non vetus, impostorum quorundam
more, qui ut teredinum foramina obstruant, rubricam aqua subactam superli-
nunt.

Radices quinque communes. {
Apj.
Asparagi.
Fœniculi, alijs Graminis.
Petroselini.
Rufci.

DE SVCCIS.

Caput Nonum.

- Succus quid.* **S**uccus propriè loquendo est id quod ex tota stirpe, partèue eius aliqua con-
χυλός. cisa, aut tusa, torculari, vel manibus, vel aliter exprimitur. Græcis χυλός di-
citur. Nam illi χυλός interpretantur ὑγρῶν ἐκπίεσμα. Nos more officinarum, suc-
corum, nomine eos tantum hic inaudiri volumus, qui ab expressione liquidij
Mucilago. permanent. Cæterum succus qui ex glutinosis seminibus, verbi gratia lini,
psylli, fœnigræci, cydoniorum, aut radicibus, vt althææ, extractus, quum len-
Muccago. torem habeat, Viscago seu Muccago dici potest. Officinæ mucilaginem nun-
cupant. Hinc emplastrum διαχυλῶν, id est, è lentis & glutinosis succis, appella-
tum est. Porrò succi aut per se seruantur, veluti acetum, vinum: aut misto sale, vt
Succi quo- omphacinum oleum: aut superfuso phialæ oleo, vt rosarum succus, granatorū,
modo ser- limonum, cotoneorum, sambuci, & similia. Succu pauci admodum in officini-
uandi. nis medicorum prostant, quòd nimirum citra corruptionem & putrefactio-
nem multo tempore conseruari facile nequeant. Sunt enim ij propemodum
omnes.

Ace,

Acetum album tenuius, ob id valentius nigro & medio, præfertim si æquè sit acre & vetustum. *Acetum.*

Acidus citrei mali succus, officinis acetositas Citri nominatur. *Acetositas Citri.*

Cotoneorum, cydoniorum.

Brassicæ.

Elaterium succus est, qui ex Cucumeris sylvestris fructu exprimitur. Optimum læue, non ponderosum, cum candore leniter humectum, gustu amarissimum, quod lucernarum luminibus obiectum facile flagrat. *Elaterium.*

Iridis.

Limonum.

Malorum granatorum puniceorum.

Mel optimum purum, adeò vt totum pelluceat, odorū, flauum, acerrimum, dulcissimumq; gustanti & iucundissimum: consistentia nec crassa, nec liquida, sed tam sibi cohærens, vt continuitatem suam quasi linea longissima non intercisum seruet, si digito attollitur. Idem coquendo paucam spumam emittit. *Mel.*

Oleum omphacinum ex immaturis oliuis expressum ad viride inclinatur, odor rufus, purum, pellucidum, tenue, odore exiguo, sed grato, sapore dulci, subacri. *Oleum.*

Omphacium succus ex vua immatura expressus, officinis Agrestis nominatur. *Omphacium. Agrestis.*

Oxyacanthæ fructus succus Sepalsijs Berberorum appellatur, vide supra. *Berberorum succus.*

Rosaceus.

Violaceus.

Vinum, deligitur varium pro scopis medicorum diuersis.

Cæterarum quum herbarum ac stirpium succi æstate tantum & vere è viridibus herbis, vsu poscente, exprimantur, & hyberno tempore, quo omnes herbe frigore emoriuntur, haberi non possint, in horum locum recentiores tum Græci, tum alij medici Serapia, de quibus suo dicemus loco, & stillaticios liquores, seu, vt hodie loquuntur, aquas distillatas, excogitarunt. Sic autem nominant, liquorem vi caloris è stirpe extractum. In quorum tamen vsu modum aliquem esse oportet, præfertim vbi non diligenter, & in duplici vase sunt eliciti. Siquidem is modus cæteris est præstantior, vt qui succo stirpis tum odorem, tum saporem conciliet. Modum hunc elicendi stillaticios succos Ioannes Marnardus libro decimoquinto Epist. 5. ostendit. Et cauendum unicè in succo stillaticio elicendo, ne plumbeis vel æreis instrumentis vtamur, quod is à metallicis illis organis malam eorum qualitatem sibi vendicet, & si gustetur nunquam non, vel frequentissimè fumidum virus, nidoremq; relipiat. Quæ res non modo agris ingentem molestiam afferunt, & nauseam plerumq; mouent, sed & plurimum noxæ ventriculo, iocinori, alijsq; visceribus inferunt. Cæterum stillaticij liquores, qui duplici vase vitreis instrumentis, calens aqua balneo ab herbis & floribus elicuntur, non solum proprias stirpium qualitates referunt, sed etiam ne tantillum quidem tum fumi, tum rei adustæ relipiunt, modo caueatur, ne eius vasculi in quo stirpes continentur fundum, aquam in cacabo bullientem attingat, sed solo vapore ab eo eleuato incalescat. Nam à lento ac miti illo calore: qui pelentus ignis calor est in feruente aqua, quod eius acrimonia ab humiditate obtundatur: è totius stirpis substantia vapores exhalant, qui in succum vertuntur omnium serè partium vices seruantem, quæ ex odore, & sapore, quem succus ille retinet, cognoscuntur. Euenit autè hoc, quod aqua feruens sua ipsius humiditate partes tenuiores illas retinet, conseruat ac cohibet. Iam dictam elicendi stillaticios liquores rationem Matthiolus quoq; tanquam cæteris præstantiorem laudat. Tamen vt esset sibi à nobis dissentienti

D ij occa- tata.

Matthioli reprehensio

occasio, aut vt nostrum saltem sententiam arrodere possit, alteram quoq; eliciendi liquores hac minus exquisitam rationem probare voluit, nec omnino esse reiiciendam putauit. Vt hinc palam fiat, Matthiolum nunquam non alios reprehendendi occasionem querere, etsi quod reprehensione dignum sit haud inueniat. Cæterum in confesso est Galenum in diplomate seu duplici vase omnia propemodum coxisse, quod is modus extrahendi facultatem esset optimus. Nam quæ ita exprimuntur nullam præ se ferunt adustionem, quæ magna ex parte stillaticijs liquoribus multa inest, quæ non tantum ingrata est, sed etiam non mediocriter ad morborum curationem obest. Hinc est quod liquores illos stillaticios patulis vasis exponere soli coguntur, quò calor alienus exhalat. At is pariter tenuissimas, & sæpe nobilissimas rerum partes secum educit. Nec melior est eorum quæ calore fimi putrescunt conditio. Nam hic alienam putredinis qualitatem, quæ saluti vehementer obest, adiunctam habet. Præstat igitur is modus qui in duplici fit vase. Sed quum tenuiores maximè partes ignis actione eliciantur, præstat tum maximè liquoribus stillaticijs vti, vbi celerem actionem requirimus, vt in syncope, apoplexia, & id genus alijs morbis celerem opem desiderantibus. Vbi verò tanta celeritate opus non est, consultius est vt herbarum ac stirpium earundem decoctis vtamur, præsertim quum integras earundem vires requirimus. Nam quum omnes propemodum stirpes, Galeno etiam libro tertio de Simpl. medica. facul. cap. 14. attestante, licet sensu simplices apparent, natura tamen sint compositæ, adeoq; maximè contrarias in se habeant facultates, nempe excernendi & sistendi, adstringendiue, rarefaciendi & condensandi, reserandi & contrahendi, aperiendi & occludendi, cæterasq; vniuersas oppositiones: fieri vix potest vt in stillaticijs liquoribus omnes hæ facultates stirpium insint. Quippe, vt iam dictum est, tenuiores maximè partes ignis feruore eliciuntur, crassiores autem in stirpibus ferè vniuersæ remanent. Quapropter vires, quæ antea fuerunt coniunctæ, & per totam substantiam æqualiter diffusæ, iam separantur. Cæterum stillaticiorum liquorum nomenclaturas nihil attinet referre, quòd nulla propemodum sit herba ex qua hodie succus non eliciatur.

Stillaticijs liquoribus quando vtendum.

Quando non vtendum.

DE LIQVORIBVS.

Caput Decimum.

Liquor quid. **L**iquor, qui Græcis *ὀρός* dicitur, est qui ex stirpe, aut parte eius aliqua, vulnèrata, terebrata, scarificata, castrata sponte defluit, non curando gustu suauis, aut ingratus sit. Hic paulopost diu insolatus, aut lento igne siccatus concrefcit, quapropter omnes eius ferè generis liquores officinæ concretos vocant. Sunt verò Sepalsijs repositi & vlitati liquores qui sequuntur.

Acacia vera. Acacia succus ex fructu seu semine exprimitur Aegyptiæ spinæ, & in vmbra siccatur. Interdum etiam ex folijs, vt Dioscorides autor est. Verararissimè, aut nunquam habetur in nostris officinis. Huius autem loco vtuntur succo ex bacis syluestrium prunorum expresso, tessellatim confecto, & insolato, non admodum magno errore, quòd & is succus haud secus atq; veterum Acacia adstringat, siccet, & refrigeret, etsi minori efficacia.

Aloe. Aloe optima sit pinguis, glutinosa, friabilis, facile liquefcens, ex rubro rufa, iecoris modo coacta, & intus foueis plena, proinde minus grauis, bono odore, eximia amaritudinis, sincera, nitida, arenularum & calculorum expers. De qua suo loco fusius dicemus.

Cera

Cera fauis oclufa exprimitur. Probatur flauiffima, odorata, pinguis, co-
acta, leuis, pura, & aliena omni materia carens. Expeditur etiam alba, vel natu-
ra, vel ablutione. Fit viridis mifta ærugine. Rubea minio tingitur. Cera virgi-
nea officinis dicta, non est nifi veterum Propolis, quæ in alueariorum foribus
inuenitur.

Cera.
Alba.
Viridis.
Rubea.
Cera vir-
ginea.

Cyrenaicus liquor est Laseris seu Laserpitij, siue Silphij herbæ, qui caule
ipfius, aut radice scarificata, defluit. Est acer, mordax, modicè rufus, translucens,
odoratus, & qui dilutus citò albescat. Officinis medicorum Afa dulcis, &
Belzoe, vel Beltzoin, & Beltzuinum nominatur. Sed qui sub hoc nomine in
officinis prostat, non est legitimus, aut saltem quarundam rerum accessione de-
prauatus, quòd neque acer, neque mordax fit. Non esse autem Silphij liquorem
hinc etiam sciri potest, quod Strabo libro vltimo Geographiæ scribat, Silphi-
um suo propemodum tempore defecisse. Plinius quoq; lib. 19. cap. 3. multis iam
annis non inueniri memoriæ prodidit. Quum igitur Strabonis & Plinij testi-
monio constet Silphium Cirenæ eorum ætate penè defecisse, neque inibi facile
inuentum esse; nihil mirum uideri debet, si nostra quoq; tempestate defecerit,
atque nullum iam ad nos vehatur quod legitimum fit. Præstaret itaque succo
Laserpitij Germanici, quod Magistrantiam nominant nostri, ad compositio-
nem medicamentorum vti. Ad vsum autem suffumigiorum nihil obstat cur non
Benzoen adhibeamus. Laserpitij verò liquor Syriacus, Medicus, Parthicus,
& Persicus vocatus, virus & putrilaginem, Dioscoride teste, olet, ideoq; Se-
plafijs Afa fœtida, & Germanis Diaboli stercus appellatur, ob virosum quem
reddit odorem. Afa verò vox deprauata est & corrupta, à Laffere herba haud
dubiè detorta. Vt enim veteribus Laser duplex est, odoratum, & virosum, ita
quoq; officinis gemina est, Afa dulcis & fœtida.

Propolis.
Cyrenaicus
liquor.
Afa dulcis.
Beltzoe.

Dacrydion, officinis corrupta voce Diagridion dicitur. Scammonia fuccus
correctus est, vt infra latius dicitur.

Afa fœtida.

Euphorbium liquor ex Libyca emanans arbore existit, lacteus, vrens, te-
nuum partium, vel Orobi seu Erui magnitudine, Sarcocolla modo emicans:
vel in ouillis aut hædinis ventriculis exceptum & concretum, vitreum, trans-
lucens, acre, recens, albissimum. Ob eius certè acrimoniam violentissimam
nunquam nisi inuitis pharmacopolis tunditur. Quippe etsi nares, & os omni
prorsus diligentia sibi muniant, tamen tanta est eius acrimonie vis, vt omni-
bus vnà cum aëre penetratis munitis, in eorundem tandem nares perueni-
at, vbi molestissimum excitat ardorem, qui nō facile tollitur. Quapropter acu-
rata diligentia in tundendo Euphorbio opus est. Recens albius est & calidius,
acleui gustatu os accensum diutius sic tenet. Color autem hic caducus est, &
citò euanescit, fitq; vetustate pallidius, aut flauius. Bimum aut trimum adhuc
mediocre viribus est, & interdum quadrimum: quinto autem vel sexto anno
exoluitur, procedenteq; tempore totum elanguescit: ne quis vulgi errorem se-
cutus, annis decem posse integrum seruari, etiam cum Milio, lentibus, fabis,
existimet. Recentis tamen, quia viribus est violentis, non vtendum temerè erit.
Annotino igitur, nam recentius igneum & venenosum est, vtendum.

Euphorbiū.

Galbanum liquor est nascentis in Syria ferulæ. Laudatur odore graui, sapo-
re abominabili, pingue, in Ammoniaci & thuris modum cartilaginofum, mi-
nimè lignosum. Metuendum ne id quo passim officinæ vtuntur, ab impostori-
bus sit vitiatum, lignorum ferularumq; ramentis, lapidibus & alijs compluri-
bus recrementis adiecta. Qui itaq; optimo destituuntur, id saltem quod impu-
rum est ad modum à Dioscoride præscriptum purgent.

Galbanum.

Glycyrrhizæ liquor, aut verius succus, ex radice eius nominis stirpis expri-
mitur. succus.

D iij

Glycyrrhizæ
succus.

Liquiritia. mitur. Seplasia deprauato nomine, liquiritiam nominant. Nos quod concretus sit succus ille, inter liquores etiam hunc commemorare uoluimus. Probatetur dulcissimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui contractus splendescat, nigerrimus, & qui linguae subditus totus eliquescat.

Glaucium. Memithe. Glaucium liquor aut succus est herbae ad Hierapolim Syriae nascentis. Graecis in multo usu fuit. Arabibus memithe dicitur: Gustu amarum, & intus colore croceum, forinsecus autem rufescit.

Hammoniacum. Hammoniacum siue Hammoniacum thymiana, liquor est stillans ex ferula quadam Cyrenaica in Africa, prope Iouis Hammonis, unde illi nomen, oraculum. Sunt qui Hammonicam guttam appellant. Seplasiae unius literae adiectione Armoniacum vocant. Probatum purum ligno, arenis, terra, sordibus, bene coloratum, odore castorij, sapore amaro, praedensum, & Thuris masculi similitudine minutis glebis cartilaginofum. Vnde palam fit hodie syncerissimi parum ad nos conueni. Siquidem rarissimum Ammoniacum uisitur, quod suis minutis glebis thus referat. Nam omne ferè, quo officinae utuntur, piceae resinae modo in massam compactum conspicitur, impurum, ac quam plurimis impostorum adulterij vitiatum.

Hypocisthis. Hypocisthis ueluti fungus ad pedem Cisthi, forma cytini, nascitur. Non temerè autem à nobis dictum est, ueluti fungus. Siquidem fungus reuera non existit, sed potius germen quod è Cisthi radicibus Punicorum costinis, Dioscoride teste, simile pullulat. Quare non erat cur Matthiolus hic me, more suo, flagellaret, & simpliciter fungum Hypocisthim me dixisse scriberet. At ab eius morsu nemo est qui tutus esse queat. Liquor expressus etiam Hypocisthis simpliciter, aut cum adiectione liquor Hypocisthidis uocatur. Officinae ineptissima uoce Hypoquistidis succum appellant. In offas conformata est nigra, lenta, sapore adstringente, odore non ingrata. Timendum ne Hypocisthis qua officinae passim utuntur non sit legitima, sed ex Hirci barbae herbae radicibus ab impostoribus confecta, qui succum inde exprimunt, ac ut cõcresecat, insolant. Errandi occasionem ijs qui officinis parat Hypocisthidem Arabes dederunt, qui Cisthum hirci barbulam appellat. Siquidem illi sibi persuadentes hirci barbam, quam Graeci *τραγοπώγωνα* nominant, illam esse stirpem de qua Arabes scribunt, non modo se ipsos decipiunt, sed etiam alios qui nunc adulterina Hypocisthidae utuntur. Quum autem sine legitima Hypocisthidae non possit optima conficitheriaca, praestat succedaneo eius uti, quod Galeno teste, est acacia, aut Dioscoride autore, syluestris floris Punicae succus. Ceterum ante praeparationem quaedam Hypocisthis flaua, alia uirens, alia candida.

Ladanum. Ladanum ex altero Cisthi genere fit, quod nonnullis Ledon & Ladon nominatur. Officinae unius literae adiectione deprauantes appellationem legitimam, Laudanum uocant. Laudatur odoratum, sub uiride, facile, mollescens, pingue, resinofum, quod arenas non collegit, nec squalore oblitum est. Impostorum malitia fabulo, & alijs adulterij vitiatum.

Lycium. Lycium, à Lycia regione dictum, liquor est Pyxianthae. Optimum est quod vri potest, & restinctum rubentem spumam ostendit, glebis extrinsecus nigris, intus quum fregeris rufis, odore minimè uiroso, cum amaritudine adstringens, crocino colore. Quas sanè notas id quod in officinis prostat non habet. Neque enim igni admotum accenditur, nec intus rubescit, neque in gustu amaricat, ut adulterinum sit necesse est fateamur. Dabunt igitur operam pharmacopœi ut legitimum sibi comparent,

Mel

Mel aërium, Galeno appellatum non est nisi Manna Arabibus, nomine ab *Mel aërium.*
 Hebraeis mutuato, dicta. Mel verò aërium appellatum est, quod sublucanis *Manna.*
 temporibus ex aëre veniens arborum ramis, & frondibus, herbis, lapidibus, &
 solo interdum hæreat. Itaque coria super terram extendentes, & arbores ac stir-
 pes excutientes, quod ab eis mellis instar defluit, excipiunt, & fictilia eo im-
 plent. Relictum breui temporis curriculo coalescens grumofum, gummi mo-
 do, efficitur. Duùm igitur in vniuersum est generum, altera liquida, quæ in fi-
 ctilibus asseruatur, & Arabico nomine Tereniabin, Hippocrati mel cedri- *Tereniabin.*
 num, Galeno, vt diximus, aërium, & ros Libani appellatur. Hæc quia nunc *Mel cedri-*
 nullo in precio habetur, seruari desijt. Altera arida, quæ hodie in arculis li- *num.*
 gneis aut vitreis asseruatur. Huius tria potissimum sunt genera, quorum alter-
 rum ab orientali plaga, alterum à Calabris defertur. Eius quod ab oriente
 asportatur duæ sunt species. Altera præstantissima, exiguo grano Mastichæ
 asimilis est. Hincq; adeò Granata, & Mastichina vulgò nominatur. Altera *Granata.*
 vilis, quæ grano constat grandiori, floccorum lana, & bombycis effigie, hincq; *Mastichina.*
 adeò Bombycina vocatur. Tertia compacto est grano, pingui, dulci, flauoq;
 prædita, vulgò Brianfona. Porrò quæ à Calabris affertur trium est generum. *Brianfona.*
 Vna, quæ stirpium frondibus insidens colligitur, & primas obtinet partes, fo-
 liorumq; Manna cognominatur. Minutis constat granulis, translucida, gra-
 uis, candida, gustu dulcis ac suavis. Altera, quæ ramis insidet. Hæc secun-
 das sibi asciscit partes. Tertia, quæ lapidibus, & solo inhæret, granis constans
 crassioribus, & colore minus syncero, adeoque prioribus duabus vilior existit.
 Siue itaq; Manna liquida sit, siue arida, eligatur alba, recens, dulcis, pura, & ex-
 crementorum quoad licet expers, ex stirpibus odoratis & salubribus collecta.
 Sola arida in vsu est, liquida contempta. Durationis tempus variatur. Alia
 enim statim post annum exolefcit, & situm redolet, vt Mastichina, quæ vno
 duntaxat anno in suis viribus persistit. Alia tardius corrumpitur, vt ad quin-
 quennium asseruari possit, veluti est quæ in Italia prouenit, præsertim in Ca-
 labriensi agro. Omnes tamen sicciore loco gaudent. Mala cineritiâ. Pelsima
 fusca, cœnosa, antiqua. Hæc tempore mollescit, dolumq; prodit. De ea infra
 plura.

Opium, liquor ex inciso Papauere nigro defluens. Quum enim multi ac va- *Opium.*
 rij sint *ὀπιοί*, id est, liquores, solius tamen Papaueris nigri *ὀπιός*, neutro in genere
ὀπιόν medicis Græcis priuatim nominatum est: præfertur Thebaicum. Opti-
 mum habetur graue, densum, gustu amarum, odoratu soporiferum, quod faci-
 le aqua diluitur, læue, candidum, neq; asperum, neq; grumofum, quodq; inter
 colandum non vt cætera coeat, & in sole diffundatur, deinde ad motum lucer-
 nis non atra luceat flamma, extinctum deniq; odoris vim seruat. Vnde perspi-
 curum euadit, Opium officinarum non esse legitimum è lachryma quæ ex con-
 ciso Papaueris capite exit concretum, sed potius id quod è foliorum & capitum
 contritorum succo confectum est, & Meconium vocatur, opio longè inferius.
 Et id quidem Glaucij, vel Chelidonij, vel syluestris lactucæ succo, adultera-
 tum, cuius rei minia eius amaritudo, & quod aqua colliquatum croceum red-
 dat colorem, argumento est. Candidum præterea non est, sed ex nigro vire-
 scens, aut potius ex luteo nigricans, & asperum magis, quàm læue, accensum
 denique non modo nigram, sed aterrimam edit flammam. Dabunt igitur ope-
 ram pharmacopœi vt vel legitimum sibi comparent opium, vel ipsi sibi ex Pa-
 paueribus satis conficiant.

D iij Opobal

Orobalsamū.
*Βαλσαμεί-
λαιον.* Orobalsamum, quod *βαλσαμείλαιον* vocari scribit Simeon Sethi. Probat-
tur recens, validi odoris, sincerum, non ad acorem vergens, dilui facile, læ-
ue, adstringens, gustu modicè mordens, in laneam vestem effusum, nec macu-
lam facit, nec si eluatur notam relinquit, lac coagulat, in aqua aut lacte ce-
lerrimè liquatur, & colore lactescit. Hodie in nostris officinis non habe-
tur.

Opopanax. Opopanax liquor è Panacis Heraclij radice incisa emanans, candidus dum
recens est: dum aruit colore foris croceo, aut subflavo, intus candido, odore gra-
ui, sapore amarissimus, læuis, pinguis, friabilis, tener, facile in aqua lique-
scens.

Propolis.
*Cera vir-
ginea.* Propolis, officinis Cera virginea dicitur. vide Cera.

Sagapenum ferulaceæ herbæ in Media nascentis liquor est. Serapinum Ara-
bibus & Seplasis vocatur. Atq; hoc nomine nō raro etiam à Nicolao Myrepto
appellatur. Laudatur pellucidum, foris rufum, intus candidum, acre, odore
Porri, seu medio in Laferis liquorem & Galbanum, quibus adulteratur.

Scammonii. Scammonia vel Scammonium, laudatissimum quod est nitidum, rarum, fi-
stulis tenuibus, fungosum, leue, taurino glutini, vel Gummi colore simillimū,
linguam parum vehementer vrens, linguæ saluosæ tactu, vel humoris alicuius
albescens in fragmentis, & lactescens, tenerum fractu, ac pulueratu facillimum.
Si verò linguam vehementer exurat, Tithymali succo vitiatum indicatur, qua-
le est quod à mercatoribus ad nos defertur Syriacum & Iudaicum, compactum,
densum, graue, & Erui fortasse farina, & lacte Tithymali alijsq; impostura vi-
tiatum. Nam quod probatissimum est, rarum inuentu est. Id quod pharmaco-
pœis partim acceptum referendum erit. Hi nanque illud præstantissimum
Scammonium esse existimant, quod linguæ saliuæ madentis contactu, facile,
confestimq; albescit. In quo Dioscoridis doctrinam hi negligere manifestè vi-
dentur, vt qui admoneat, non solum illi experimento fidendum esse, sed etiam
alijs ac certioribus, id namq; adulterato quoque lactis Tithymali admistione
euenit. Caterùm Scammonium illud, quo omnes ferè officinæ vtuntur, Ti-
thymali succo vitiatum esse hinc liquido patet, quod decem, vel quindecim eius
grana aluum pluries deiciant, quum synceri drachma, Dioscoride teste, id vix
præstare possit.

Quum Saccharum latinis, & voce parum immutata barbaris medicis Zuc-
carum appellatum, inter succorum genera locum sibi vendicet, & de eo inter
eruditissimos nostræ ætatis dissensio ingens orta sit, nulla, me sanè iudice, alia
de causa, quàm quod veterum *σακχαρ* ù *σακχαρον*: sic enim nominant à nostro &
hodie vsitato non satis discreuerint. Quare de hac ipsa re meam sententiam, qua
fieri potest breuitate, & quidem perspicuè, exponam. Sacchar veterum, vt ex
eorundem monumentis liquet, geminum fuisse constat. Vnum quidem, cuius
Dioscorides lib. 2. cap. 73. & Galenus lib. de Simp. medica. facul. 7. Item lib. 8. de
Medendi ratione capite 4. Plinius quoq; lib. 12. cap. 8. meminerunt, qui vnani-
mes scribunt, hoc ipsum mellis in calamis concreti esse genus, in India atq; felici
Arabia inuentum, & illinc aduectum. Quinetiam Seneca sic scribit: Aiunt,
inquit, inueniri apud Indos mel in arundinum folijs. Is vtiq; melleus ros salis
modo supra calamos siue arundines coactus & concretus, Archigeni mel arun-
dinū, alijs verò, vti Paulo Aeginetæ, à iam dicta cōcretione, & natali solo, sal In-
dus est vocatus. Mel verò arundineū Archigeni nuncupatū est, qd noctis frigo-
re primū agglutinatū arundinibus, mellis speciem habeat, Sal aut Paulo est di-
ctum,

*Saccharum
veterum du-
plex.
Primum.*

*Mel arundi-
neum.
Sal Indus.*

ctum, quod interdum calore solis superueniente, induretur, & ita concreſcat, vt falis effigiem capiat. Nec temere à nobis dictum eſt, ſupra calamos. Nam ijs verbis Dioſcoridis loquendi rationem, qui inquit, ἐπὶ τῶν καλάμων, id eſt, ſupra arundines Saccharum inueniri, exprimere voluimus. Præpoſitionem autem ἐπὶ hoc in Dioſcoridis loco ſignificare ſuper vel ſupra, eſt Galeno fit maniſeſtiſſimum, qui libro paulo antè citato, diſertis verbis ſcribit, Sacchar περιπύσθαι καλάμοις, id eſt, arundinibus circumquaſque concreſcere. Niſi enim ijs verbis Galenus extrinſecus & ſuper folia arundinis concreſcere Saccharum, ſignificare voluiſſet, non περιπύσθαι καλάμοις, ſed adiecta præpoſitione ἐν, haud dubiè ἐν καλάμοις, id eſt, intra arundines, cōcreſcere dixiſſet. Item ex Alexandro Aphrodiſæo, qui lib. 2. Probl. 72. in hūc ſcribit modum. Quod Sacchar Indi appellant, mellis coagulatum eſt, ſole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem. Auicenna in ſuper Saccharum ſuper arundinem inueniri falis effigie Canone ſecundo cap. 757. memoriæ prodidit. Denique Ariſtoteles libro quinto de hiſto. animal. cap. 22. in omnibus mundi tractibus mellis materiam nocte decidere ſcribit. Quapropter ſi Saccharum, vt iam oſtenſum eſt, mellis genus eſt, vt eſt ſublīmi æthere decidat, & ex æris rore fiat, neceſſe eſt. Ex ijs autem quæ diximus, duo ſe Matthioli errata produunt, quorum primum eſt, quod Saccharum non ſuper arundinem concreſcere, ſed potius per eiſdem internodiorum fiſſuras exire, & reſudare ſomniat. Nam quod impudenter affirmat, nullius probati autoris teſtimonio confirmare poterit. Neq; enim Plini j teſtimonio, qui loco ſuprà citato ſcribit, Mel in arundinibus concretum colligi, iuuari poteſt, quum enim conſtet ipſum locum illum ad verbum eſt Dioſcoride tranſtuliffe, in arundinibus pro eo quod ſuper arundines dixerit, neceſſe eſt. Si verò ſecus locum intelligat, intra arundines, gummium modo, concretum colligi Saccharum fateatur, oportet. Quod ſi fecerit, per Deum immortalem oro, quomodo id quod in arundinibus ita concretum eſt, ex iſdem reſudare poterit? Nec Strabonis locum ad ſuæ opinionis, fanè falſiſſimæ, confirmationem conducere ſibi perſuadeat, quod in eo de alterius generis veterum Saccharo, vt eſt ſequentibus clariuſ patebit, Strabo loquatur. Vt ſole meridiano clariuſ ſit, Matthiolum nullo proſus veterum autorum teſtimonio fretum, Saccharum hoc primi generis lachrymam eſſe, quæ ex arundine exudet, adſtruire. Alter huius calumniatoris error eſt, quod ex rore ſaccharum concreſcere non poſſit, ſed à ſole calefactum, rarefactumq; in auram euaneſcat, magna pertinacia contendat. Neque enim Dioſcorides, Galenus, Aphrodiſæus, neque vllus aliorum veterum vnquam dixit, Saccharum à ſole fuiſſe diſcuſſum, & in auram euaniſſe, ſed potius ab eo coactum & concretum fuiſſe. Sed quid multis opus eſt verbis, quum Matthioli proteruitas, ſuis iplius verbis tum edoceri, tum euinci poſſit? Nam iſ mannam arborum folijs in Calabria inhaerentem, à ſole tactam nō euaneſcere, expreſſis fatetur verbis, dum libro primo ſuorum in Dioſcoridem Commentariorum in hunc ſcribit modum. In Calabria, vbi laudatiſſima eſt, manna in rorem breui tēporis curriculo coaleſcit, grumofa q; gummi in modum efficitur: Ibidē quoq; mannam illam minutis granulis, in ſtar Maſtichis conſtare tradit. Nec certè fieri poteſt, vt in opacis locis, quod ipſe ex incolarum narratione falſo adſtruit, in eam duriciem concreſcere queat: ſed vt à ſole fiat, quemadmodum omnes veteres & probati autores docuerunt, neceſſe eſt. Non tamen inſicias eo, vt roris aliqua ſaltē pars in auram euaneſcat, maior tamen eius pars ſemper in grumos coaleſcit. Qua de re minimè mirandū eſt, quando quidē idem ſere quotidie in luto euenire conſpiciamus. Nam eiſdem partes liquidas priuſquam dureſcat, in auram euaneſcere nemo non videt. Præterea cur ſaccharū veterū primi generis ſuper arūdines concretū fuiſſe haud adſtrues

Matthioli
errata duo
I.

Itē

Simile

adstrueremus, idēq; veterum autoritate freti, quum nostrum & id quo nunc passim utimur, etiam in loco humido liquefactum, à sole concrefcere & indurescere omnibus constet. Mirum igitur est, cur Matthiolus non secum reputarit, mendacem oportere esse memorem. Ita enim sibi non tam impudenter contradixisset, sed cur nunc secus atque olim sentiat potius indicasset. Verum eius tanta est inconstantia, & in alios inuehendilibido, vt præijs quid dicat parum curet, modo aliorum sententias perstringat, & easdem pro erroribus traducat. Hanc verò eius inconstantiam Franciscus Alexander fol. 12. ijs verbis notare voluit. Matthiolus, inquit, se aliter olim sensisse confessus non est, nec mutata opinionis veniam poposcit, ac si eius sapientiæ ratio, eiusq; doctrina ea sibi dignitatis insignia adoptauerit, vt more Gnatonis Terentiani, nutet ac fluctuet, & rem se dignam facere polliceatur. Hæc ille. Sed de primo genere Sacchari veterum satis. Alterum Sacchar veterum, seu vetustioribus scriptoribus cognitum, ex arundinibus quibusdam, vel ex earundem radicibus exprimebatur, eoque tum veluti liquido melle tum in cibo, tum in potu utebatur. Hinc est quod à nonnullis Mauritanis Mel cannae sit nominatum. Ex Aegypto, & India maxime afferebatur. Id genus autem Sacchari veteribus fuisse cognitum, in primis Narbonensis Varronis versiculi sole clarius docent, qui sunt huiusmodi:

Alterum Saccharum veterum.
Mel cannae.

*Indica non magna nimis arbore crescit arundo.
Illius ex lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeunt succo contendere mella.*

Lucanus insuper, quem C. Casare, & L. Casiano consulibus natum esse constat, tertio Pharsaliae eius Sacchari meminit ita canens:

Quiq; bibunt tenera dulces ab arundine succos.

Stattius præterea Papinianus, qui Neruae Imperatoris temporibus claruit, de eodem lib. 1. suarum sylvarum, sic scriptum reliquit:

Et quas percoquit Hypasita cannas.

Saccharum nostrum à Saccharo veteri alterius generis, saltem genere non differt.

Strabo quoque, quem sub Octauiano celebrem, fuisse constat, lib. 15. non solum arundines illas exprimi, sed & decoqui solitas fuisse memoriae prodidit, in eum scribens modum. Eratosthenes arborum radices, præsertim magnarum arundinum, & natura, & decoctione dulces esse tradit. Et rursus ibidem, ubi de eodem Eratosthene ita scribit: Dixit etiam arundinem mel sine apibus gignere. Solinus deniq; qui Plinij contemporaneus fuit, cap. 65. de India scribens, inter alia ita ait. Quæ palustris sunt, arundinem creant ita crassam, vt filsis internodijs, lembi vice vectitet nauigantes. E radicibus eius exprimitur humor dulcis ad melleam suauitatem. Quinetiam Galenus qui sub Antonino Casare, ijs iuniore, vixit, arundinum illarum in Aegypto nascentium dulcium, vnde melleus ille humor exprimebatur, lib. 4. de Simpl. medic. facul. cap. 14. meminit, inquiens: *Ἐπὶ τῶν καλὰ μὲν αἰμαλακῶν ῥίζῶν*. Quo quidem in loco interpres Gaudanus, maximo errore, maluarum, pro arundinum conuertit. Non est enim, verisimile Galenum talium rerum diligentem & solertem indagatorem, Saccharum siue melleum liquorem Iulij Casaris, Varronis, Neruae Imperatoris, & aliorum ætate notissimum ignorasse. Quum itaque Sacchar veterum alterius generis, ante Galeni quoque tempora notissimum, vt ostendimus, fuerit, dubium non est, quin ille eius loco prædicto mentionem fecerit. Manifestum insuper est, quod ab eodem, Saccharum cuius hodie in Seplassiorum officinis, & passim vsus est, & more Mauritanorum Zuccarū appellatur, genere non differat. Vt enim veterū Saccharum: alterius generis fuit arundinū succus, ita quoque nostrum, earundem succus existit. Differunt tamen inter se aliqua ratione, quod veteres Saccharum suum magna ex parte ex arundinibus expresserint,

ferint, licet interdum etiam decoquendo, vt ex Strabone & Statio monstratum est, extraxerint. Nostrum verò decoctione tantum efficitur. Siquidem Sacchariarundines minutim concisæ ignis calore tantisper decoquuntur, donec vniuersus liquor, diu efferuescens, igneque consumptas, in Saccharum, salis modo, in vasis fundo contreuerit, indureturque ac dealbetur. Non est autem cur quisquam existimet priscos hanc decoquendi rationem ignorasse, quod illa etiam vfos esse paulò ante ostenderit: sed de industria, quod ille succus expressus ijs suauissimum potum præberet, eo vti noluerunt. Maluerunt igitur eo liquore, ob melleam suauitatem, pro potionem vti, quàm ignis calore, vt hodie fieri solent, ad salis consistentiam ac duriciem decoquendo deducare. Postquam verò spes lucri quotannis arundines incidere, adeoque partem modumque quò liquor ille ijs ipsis prius minutim concisis, ac deinde decoctis, ad salis consistentiam redigere Indos docuit, verisimile est, quod spes lucri allekti, succo expresso pro potu vti desierint. Aut certè quum succum illum incorruptum in alias, & maximè distantiores, regiones transferre haud potuerunt, in eam qua hodie affertur formam redigere voluerunt. Proinde quum Saccharum veterum alterum, & nostrate ex eadem arundine, vt monstratum est, colligantur, vt inter se differant genere fieri nequit. Differunt autem hac solum ratione, vt dictum est, quod nostrum solum arte & igne præparetur, adeoque artificiale sit, veterum verò interdum expressum, aliquando verò decoctione elicatum & extractum, adeoque naturale & artificiale fuerit. Sed hic Matthioli nostram, vt caper vitem, arrodit sententiam: neque enim ob immensam suam reprehendendi libidinem alios perpetuo pungere non potest: atque veterum & nostrum Saccharum idem nequam esse, sed inter se differre, hoc argumenti genere probare conatur. Saccharum veterum, inquit, Galeno & Paulo testibus, *ὅν οἱ τῶν ἀδῶν*, id est, non siticulosum est: nostrum verò Saccharum contra sitim affert, vt experientia docet, quare vt inter se eadem sint, fieri non potest. Sed non videt homo ille, totus ad calumniandum comparatus, prædictos autores Saccharum suum non simpliciter *ὅν οἱ τῶν ἀδῶν* dixisse, sed collatum potius cum melle. Quod dicimus, eorundem verba diligentius expensa, satis confirmant, & omnium maximè Auicenna, qui lib. sui Canonis 2. cap. 757. illorum sententiam disertè explicans, ita scribit. Saccharum antiquorum, minorem quàm mel sitim efficit. Quapropter iam citati autores Saccharum non simpliciter, quasi omnino non excitet sitim, sed quod perinde atque mel, sitim non efficiat vehementem significarunt. Et quid opus est verbis multis: mel vehementiorem Saccharo excitare sitim, experientia quotidiana docet. Caterùm quum Saccharum quod hodie decoctione paratur, non solum in medicum vsum, verum etiam in culinarium expetatur, vt ferè cibus nullus in delicijs sit, nisi Saccharo conditus fuerit, præstat vt de ipsius delectu aliquid dicamus. Quum enim illud quo plus coquitur, eò magis purum, & elaboratius fiat, candescat & durecat: coctio namque depurat, defecat, & cogit: ideò ex multiplici coctura, diuersos quoque bonitatis gradus recipit. Quum enim primum coquitur, adhuc quidem lentum & fœculentum est. Deinde verò, semper magis atque magis defecatum, durius, ac solidius fit, donec ad bonitatis fastigium peruenerit, ac perfectionis finem consecutum fuerit. Hinc est quod illud hodie finum appellant, purissimum & præstantissimum, nomine à fine mutato, quia candore, duritiæ, ac suauitate ad finem bonitatis peruenerit. Infimum verò, & ab hoc prorsus euarians lentum, humidum, nigricans, insuaue, fœculentum, & primæ decoctionis nominatur. Inter hæc duo extrema, duo quoque sunt media, alterum quidem infimo proximum, secundæ decoctionis: alterum verò summo, tertiarum decoctionis dictum. Quid multa: quanto diutius excoquitur, tanto candidius, ac durius fit Saccharum.

Prisci decoquendi Sacchari rationem non ignorarunt.

*Matthioli calumniæ de-
pulsæ.*

Sacchari nostratis delectus.

Finum Saccharum.

Saccha

Optimum Sa- Sacharum itaq; nostrum præstantissimum est, quod durum, solidum, & mu-
charum. tuo metarum allisu sonorum, ligni sicci & solidi instar, existit: tamen ob siccita-
tem & imperceptam raritatem leue, dulcissimum, candidissimum, & niuis in-
Valentinum. morem scintillans, cohærens: quale Valentinum in metas pyramidum æmulas
coactum, paruas, ponderis libræ vnus & dimidiæ, carissimum, & confectioni-
Madere. bus siccis aptissimum. Illi dotibus, & precio est proximum, quod Madere vel
Medere appellant: sed in metas ponderis librarum 6. 7. 8. 9. & decem formatur,
confectionibus expetitur. Afferitur ex Canarijs in ripa fluminis Nigui nunc
dictis insulis, olim Fortunatis, etiam intus albicans, bonitate prædictis inferi-
us, metis constans maximis pondere librarum 10. 12. Ignobilissimum foris albi-
dum, intus subrubrum, tanquam alio factum, & foris dolo tectum, metis æqua-
libus, omnium glutinosissimum: condituris siccis ineptum, liquidis seruit, Se-
rapijs scilicet, conseruis vocatis, & similibus. Sacharum quod purius & candi-
dus est, officinæ Finum: quod verò minus est expurgatum, rubrum nominat.

Finum. Sanguis draconis recentioribus Græcis vocatus, legitimus, non est, ut qui-
Rubrum. busdã videtur, nisi liquor cuiusdã arboris in Africana nascens, colore sanguinis,
Sanguis dra- pellucidus, leuis & fractuminimè contumax, vi eadẽ qua lapis Hæmatites præ-
conis. ditus. Siquidẽ arbor hæc scarificata liquorẽ emittit sanguineũ, quem instar gum-
mi densatũ e cortice abradunt incolæ. Quòd abunde cõfirmant ea quæ Aloisius
Cadanustus Venetus capite quarto suæ nauigationis scribit inquit: In insula
Sancti portus dicta, sanguis draconis reperitur, qui liquor est cuiusdam arboris.
Nam statò anni tempore incolæ arbores ferro fauciant, corticesq; earundem
incidunt, qui sequenti anno liquorem gummosum emittunt, colore purissimi
& summè naturalis sanguinis, quem colligentes ahenis igni, resinæ modo de-
coquunt, ac defecant, sanguinemq; draconis nominant. Lignum quoq; eiusdem
arboris in frusta confectum incolæ decoquunt, liquoremq; inde colle-
ctum igne aut sole densant. Porro liquorem hunc Africanum iidem non nisi
Dioscoridis Cinnabarin esse dicunt, quod illa olim ex Africa, perinde atq; is li-
quor Africanus, allata sit, & quod pictorum in vsum veniat, inducendis pur-
pureis, & rubris vmbris pauca quantitate, & quod Hæmatiti facultate similis
sit. Verum etsi non admodum reluctet quin illis concedam sanguinem draco-
nis officinarum, esse liquorem Africanum, tamẽ mihi nondum persuadere pos-
sum eundem esse Dioscoridis Cinnabarin, quod is hanc inter metallica recen-
seat, adeoq; fossile potius aliquid, quàm liquor arboris esse videatur. Accedit
quod is sanguis draconis non magni constet, sed vilis satis precio vendatur, &
haud exigua quantitate afferatur. Quare mihi animus in eam magis inclinat sen-
tentiam, vt credam officinarum sanguinem draconis aut esse liquorem illum
Africanum, aut eum qui ex herba illa quæ hodie vulgo dicitur sanguis draco-
nis, exprimitur. Cæterum in nonnullis Serapio Mauritanus maximo errore
sanguinem hunc Draconis, Syderitidis Achilleæ herbæ succum esse memoriæ
prodidit. Quod ere copiose tomo nostrorum de Stirpium historia commenta-
riorum primo, in historia Achilleæ disseruimus. Plinius quoq; non minori er-
rore hunc saniem siue sanguinẽ ex draconis pugna cũ elephante elisum & com-
mixtum putauit, vulgi secutus opinionem: quod liquorem illum, qui intento
nec diluto sanguinis instar colore præditus est, sanguinem animantium falso
esse credidit. Atq; hinc est, quòd veterem appellationem à vulgi opinione na-
tam recentiores subinde Græci retinuerint, & Seplasiæ in hodiernum vsque
diem, quod in picturis propriè sanguinem reddat, sanguinem draconis vocet.
Officinis medicorum tertium sanguinis draconis genus etiam prostat, factici-
um & adulterinum, quod ex hircino sanguine, bolo armenio, & succo sorborũ
diutius insolatis constat: & globi, compressi tamen & non assurgentis, forma
para-

Serapionis
error.

Plinij erra-
tum.

Sanguis dra-
conis facti-
cius.

paratur. Hoc præstat abstinere, & prioribus duobus, utpote nativis & legitimis, uti.

Thapsiæ liquor, herbæ ferulacæ.

Thapsia.

DE LACHRYMIS.

Caput Undecimum.

Lachryma, quæ à Græcis *δάκρυον* dicitur, humor est ex stirpe sua sponte defluens, ac Gummi modo concreescens. In officinis autem medicorum, sequentium maximè lachrymarum usus est, quarum exactam noticiam habere pharmacopolas oportet, quod non desint mangones & impostores, qui eas adulterent, ac vitient.

Bdellium lachryma arboris est Saracenica. Optimum est carens cortice, ligno, sordibus, translucens & clarum, gustu amaro, intus pingue, & si tactu subigitur mollescit. Scythicum, Galeno teste, resinosis, atrius, emolliens magis. Arabicum, resinosum, lucidum, liuescens. Indicum, sordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum. Adulteratur gummi, & id quidem minus est amarum, & minus suffitu odoratum. Quapropter quum Bdellium officinarum amarum non sit, & accensum gummi odorem referat, dubium non est quin adulteratum sit.

Cancamum lachryma est Arabica arboris, Myrrhæ quodammodo similis. Lacha Actuario, Arabibus & Sepalsijs Lacca dicitur, id quod ex collatione Serapionis & Dioscoridis liquidò patet. Cæterum Lacha quæ passim in medicorum officinis prostat, neque est Dioscoridis aliorumque Græcorum Cancamum, neque Serapionis lacca, quod scilicet odore prorsus careat, neque cum Myrrham affinitatem habeat. Ut maiorem in modum hallucinetur Matthiolus, qui nos Dioscoridis Cancamum non omnino destitutos esse putat. Errat etiam quod Cancamum, & Laccam Arabum inter se non differre somniat. Si enim Cancamum, ut paulò post dicemus, grato odore spirat, quomodo rogo Arabum Lacca, quæ sapore, ut Matthiolus fatetur, ingrato est, esse poterit? Tres autem res Lachæ appellatione veniunt. Vna, quæ est veterum Græcorum Cancamum, Arabici ligni lachryma, myrrhæ quodammodo similis, ut diximus, boni odoris: sic enim in Dioscoride conuertendum erit, ut in quo falso *βουώδες*, id est, virosi odoris, pro *εὐώδες*, legitur, quod hanc lectionem non solum Paulus, qui habet *εὐώδες*, verum etiam Serapio, qui conuertit, habens odorem bonum, hodie ignorata. Altera facticia, quæ Venetijs, & alijs locis è cocci seu grani tinctorum, & Bersilij fece, qua maximè pro conficiendo colore rubro obscuro utuntur pictores, paratur. Tertia, ex qua ruber fit color, qui vulgò Carmesinus appellatur. Hæc tinctoribus est expetita, ideoque à Nicolao Myrepsò in antidoto è lacca, infectorum lacca, Arabibus rubralacca nominatur. Roris modo supra arborum surculos insidet, præsertim mespili, & coalescit in gummi. Quod confirmat Ludouicus ille Romanus lib. 6. suæ navigationis cap. 21. ubi sic scribit. Mittit etiam ea regio Laccam, unde conficiunt rutilum colorem. Gignitur hæc in arbore luglandibus nostris haud absimili. Infectores floccorum purpuræ eam macerant, ut colorem ebibant lanæ, & quod remanet lacca dicitur. Hoc autem modo solet elui. Ramuli & frutices qui illo scatent gummi, feruente aqua, in qua aristolochia & iuncus odoratus inferbuerint, resperguntur, & pistillo subiguntur: dein aqua, quum sidunt, emittitur. Quæ certè omnia ex Isaac cuiusdam sententia Serapion recenset, adeoque inter se Cancamum, quæ lachryma est, & tertiam lacca speciem, quæ gummi est, vulgòque Arabes sectanti Charmes & Chermesim appellatur, ex quo floridus ruber fit color, qui Charmesinus nuncupatur,

E

cupatur,

Lachryma
quid.

Bdellium.

Scythicum.
Arabicum.
Indicum.

Lacha.

Lacha tri-
plex. 1.

2.

3.

Serapio: Can-
camum est
Laccam con-
fundit.

Arabum doctrina confusa.

cupatur, miscuit & confudit. Vt Arabum doctrina nihil sit confusius & incertius. Est tamen præter hoc Serapionis Charmes tertium & nouum Chermelinum Arabibus ignotum, quo hodie puniceo & purpureo colore serica stammina inficiuntur, bacca exigua herbarū, maximè Pimpenellæ, radicibus adnascens, de quo supra, vbi de tinctorio grano egimus, multa à nobis dicta sunt. Hoc loco me immerito pungit Matthiolus, quasi parum rectè Chermelinum esse laccæ colorem quo panni rubri inficiuntur putauerim. Siquidem ea in re Serapionem autorem secutus sum, qui huiusce laccæ infecturam Chermes vocat. Sed verba Matthioli subiiciam. Verum, inquit, Fuchsius se autoritate Serapionis tueri non potest, quod proprio capite de Chermes, per Chermes nihil sanè aliud intelligat, quàm Coccum infectorium Dioscoridis. Quo fit vt existimauerim in eo capite de laccæ omnino subesse mendam, vel auctoris, vel interpretis. Hæc ille. Si subesse mendam putauit Matthiolus, cur non in Serapionem, aut eius interpretem cuius ego verba retuli, potius quàm in me errorè illum translit: præsertim quum metipse hæc ex Serapione verba referat, inquit. Conquitur hæc & inficiuntur inde panni rubeo colore, quam infecturam Chermes vocant. Atq; placuit sibi vt Fuchsiū præ reliquis omnibus tanquam creberimè hallucinantem traduceret. Sed quo candore id fecerit, omnibus notum esse arbitror, qui in lectione Arabum paulò diligentius versati sunt, vtpote quibus satis constat, illis duplex esse Chermes. Vnum quidem, quod simpliciter Chermes, vel granum quo panni tinguntur, dicitur. Id profectò non est nisi Dioscoridis κόκκοι βαφικοί, id est, granum tinctorium. Alterum est, rubræ laccæ, vt diximus, infectura. De vtroq; diuersis tamen in locis Serapio agit. Quum igitur vtrunq; Serapioni Chermes nominetur, parum candidè fecisse Matthiolum constat, quod me reprehenderit propterea quod colorem eius laccæ rubræ quæ tenuibus lignorum surculis inhæret, Serapionem secutus Chermes appellauerim. Cur enim mihi non licuisset Arabum verba bona fide referre? Amatus Lusitanus tertiam hanc Laccam nō in arboribus coalescere scribit, sed apud Indos, quum terra vel pluuia, vel arte plus iusto irrigatur, formicas alatas ligna quædam gracilia ab incolis sic disposita in altum conscendere, & in ijs laccam generare, & hac de causa in laccæ ligna inueniri. Quæ si vera sunt, laccæ non est, nisi, si Dijs placet, formicarum alatarum sterces, & Arabum doctrina nihil vanius erit. Sed nihil dubitamus hoc esse Lusitani figmentum, est enim homo ille in effingendis eiusmodi fabulis exercitatisimus. Cuius rei fidem faciant eius Centuriæ, quæ fabulis sunt refertissimæ, & Luciani dialogis similes.

Hedera lachryma.

Granni Hedera officinarum non est legitimū.

Myrrha.

Myrrha versus parum tuus.

Hedera lachryma in caudice aut trunco interdum concreuit. Hæc Dioscoride & Galeno testibus, Psilothrum est, & illitu pediculos necat. Quapropter quod in officinis sub hoc nomine venditur, minimè legitimum est, sed planè spurium & adulterinum: quod gustu neq; mordax sit, neq; calorem præferat, tantum abest vt Psilothrum esse possit. Hic verò error facile ex officinis explodetur, si modò Pharmacopœi ex ipsa potius Hedera lachrymam decerpere, quàm à dolosis mercatoribus hanc comparare velint.

Myrrha arboris Arabicæ est lachryma. Probatur recens, squalore & situ obducta, leuis, tota concolor, & quæ confractas vnguium modo, & lauas venas ostendit, glebis minutis, amara, acris, odorata. Omnibus antefertur Troglodytica, subflaua, perlucida, mordax, odoris gratissimæ, nullo vitata liquore. Post hanc secunda est tenuis, Bdellij modo facile sub digito mollescens, odore grauiuscula. Mala, nigra, grauis, retorrída, præter modum exoleta, quæ Caucasalis dicitur. Vera inuenturara est, nam in optima Myrrha, Galenus libro primo de Antidotis teste, Opocalpason, quod lethale est, de industria à nonnullis eorum

eorum qui eam præparant, admixtum, inuenitur, ab optima myrrha diuersum. Propter quod, & alia, Myrrhæ vsus parum tutus est. Officinarum Myrrha videtur esse omnium pessima, ea nimirum quæ Caucaalis vocatur.

Myrrha officinarum.

Myrrha stacte, id est, stillaticia, non est nisi expressa recentis Myrrhæ pinguetudo. Siquidem ex Myrrha recente, pingui, & solo lætiore natali largior exudata stillat: dein cum aqua pauca tunditur, ac tandem machina exprimitur, colore pallido, amaritudine præcipua, odoratissima, preciosissima, minima portione efficacissima. Arabibus & recentioribus Styraç, vel, vt ipsi loquuntur, Storax, liquidus appellatur: id quod ex historia vtrorumque autorum tum Græcorum, tum Arabum, facile patet. Qui in officinis prostat sub Styraçis liquidum nomine, quum teterrimo propemodum sit odore, legitimus aut sincerus esse nequit. Quid verò sit, infra indicabimus. Ex Arabum namque & recentiorum traditione tres sunt Styraçes. Vnus liquidus, qui non est nisi, quod iam diximus, Myrrha stacte. Alter rubeus, qui nihil aliud est quam exterior cortex fuscus & aridus, qui post lachrymam subactam & expressam remanet, quod Serapio ipse confirmat. Tertius est lachryma, quæ ex Styraçe arbore exudat, de qua infra differemus.

Myrrha stacte.

Styraç liquidus.

Styraç liquidus officinarum.

Tres Styraçes.

Liquidus.

Styraç rubens.

Styraç lachryma.

Gummi Elemi.

Oleæ Aethiopicæ siue syluestris lachryma officinis, vt Hederæ, inter gummi recensetur, & corrupta voce eiusdem Gummi Elemi nominatur. Nam oleæ vox primùm in eleæ, postea in elemi ab imperito aliquo Græcæ linguæ est detorta. Laudatur quæ Scammonio est similis, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Quare videntur officinæ vera oleæ, vel vt ipsæ nominant, Elemi, lachryma carere: quòd cum Scammonia nullam habeat similitudinem, nec rufa sit, nec gustum mordax. Non rectè etiam in gummi genere, sed verius resinarum numero censetur, quum igni imposta colliquescat & diffundatur, quemadmodum alia resina. Cæterum gummi Elemi vocati vires apud Chyrurgicos, & vulnerarios medicos in sanandis caluariæ fracturis præstantes sunt.

Gummi Elemi officinarum adulterinum.

Resina lentiscina, id est, Mastiche, officinis Mastix nominatur: laudatissima, fulgore quodam ignis splendida, candore ceræ Tyrrenicæ, ampla, retorrída, friabilis, stridens friando, odorata, minimum acris: Chia, hoc est, ex Chio insula. Deterior est viridis & nigra, Aegyptia aut pontica dicta, Bitumini nigredine similis.

Mastiche.

Chia.

Aegyptia.

Terebinthina resina, ex terebintho arbore defluens, optima est alba, vel cærulea, vel colore vitri, pellucida, odorata, & Terebinthum referens, subamara, asperæ arteriæ & ori mordax, liquida. Quapropter quæ pro Terebinthina, vel vt ipsi loquuntur, Terpentina, à Seplasiarijs venditur, quòd iam dictas notas non habeat, vera non est. Huic proxima est Laricea, ex larice arbore, cuius in Silesia magna est copia, manans. Qua certe in Terebinthinæ penuria vtendum esset pharmacopœis. Hodie autem Abietina, pro Terebinthina, à nonnullis officinis supponitur, nullo quidem errore, quum non sit Terebinthina multo inferior. Magna tamen ex parte Laricea pro Terebinthina vtuntur hodie in suis officinis pharmacopola.

Terebinthina.

Officina Terebinthina destituta.

Laricea.

Abietina.

Colophonía, Dioscorid. lib. 1. cap. 78. autore, liquida è pinu & picea resina est sponte manans. Hæc quia olim non ex omni loco, sed à Colophone maxime, Asiæ ciuitate, petebatur, Colophonix nomen sibi vendicauit. Cæterum liquida pinea resina veteribus duplex fuit. Vna quidem pura, & alienorum commixtione carens: quæ vtribus asseruabatur ac portabatur, vt lib. 9. de Styracium historia cap. 2. testis est Theophrastus. Altera impura, quæ scilicet ligna & lapidosa corpora in se habuit. Hanc Galenus lib. 3. de Compositione medic. generalium συγκομισνυ, quod in figulinis, fictilibus amphoris seu dolijs impura adueheretur, vocat. Hinc est quòd eandem multis in locis suorum mo-

Colophonía.

Liquida pinea resina duplex.

συγκομισνυ. Resina ex fictilibus.

E ij

nimento.

*Resina frixa
& tosta.
Obiectio di-
luitur.*

*Resina tosta
falso Colopho-
nia nominata*

Græca pix.

Resina pro-

prie quid.

Pix proprie.

Zopissa.

Pix sicca.

Colophonia.

*Colophonia
triplex vete-
ribus.*

Sarcocolla.

*Styrax cala-
mites.*

nimentorum Resinam ἐκ τῶν κεραμίων, id est, ex fictilibus, appellet. Nam κεράμιον
Græcis fictile significat. Cruda verò & liquida resina, Plinio lib. 24. cap. 6. teste,
rarò vsi sunt medici, quòd coctam & vstam magis vsurparent. Fit enim per co-
ctionem ac vstionem resina arida & friabilis, quod manifestè Dioscorides lib. 1.
cap. 78. & Aetius lib. 1. testantur, vbi vterq; coquendi & vrendi resinā modum
docet. Hac autem ratione coctam & vstam resinā, Græci φρυκτῶν, hoc est, frixam
& tostam, vocauerunt. Nec ei quod iam diximus obstat, quod Galenus lib. 3. de
Compos. medic. generalium, cap. 2. & 4. φρυκτῶν appellat eam quæ eliquata per-
colatur & purificatur. Nam priusquam resina torretur, vt eliquata percoletur
neccesse est, Dioscoride etiam teste: vt scilicet quod in ea sordidum ac lignosum
est, secernatur ab eo quod purum est. Quapropter tosta coctaq; esse nequit resi-
na, nisi antea depuretur: vt rectissimè Galenus puram & tostā eandem esse puta-
uerit, quemadmodum impuram & minimè tostam itidem inter se haud differre
putauit. Quod euidentissimum fit ex ijs quæ libro 2. iam citati operis scribit, in-
quiens: Νύτερα δ' ἢ ἐκ τῶν κεραμίων ἀκάατος τε καὶ ἀφρυκτῶν. Proinde nihil refert, vt
comprehensum est, vtrum impuram minimèq; percolatam, aut non tostam fri-
xamue dixeris resinam: quòd ijs omnibus nominibus res vna duntaxat signifi-
cetur, nec frixa fiat resina, nisi prius repurgetur. Hoc verò modo tostā frixamq;
resinam, vt etiam Galenus lib. iam citato memorie prodidit, nonnulli, et si fal-
so, Colophoniam appellauerunt. Qui profectò error ad hæc vsq; secula nostra
dimanauit. Nam in hodiernum vsq; diem frixam & tostam resinā officinæ me-
dicorum Colophoniam, & Græcam picem nominant, picis nomine abutentes.
Siquidem veteres, quod ex viuentibus & nondum præfectis arboribus destil-
lat, resinam dixerunt. Quod autem ex incensis pinguisimis harum arborum
lignis in furno effluit, picem liquidam vocauerunt. Seplassiæ hodie naualem pi-
cem nuncupant, quod ea ad obturandas naues vtantur. Distat autem à Zopissa
Dioscoridis, vt quæ sit resina cum cera nauibus derasa. Cæterum liquida pix de-
cocta in siccam coit, quam Dioscorides καλίμπισσα, hoc est, bis picem, nominat.
Vera autem Colophonia, peculiaris fuit resina, Mastichæ similis. Quod eui-
dentissimè testatur Galenus lib. 7. de Compos. medic. general. in hunc scribens
modum: Ὡς δ' ἐπὶ τῶν πευκίνων καὶ φρυκτῶν ἐπὶ τῶν εὐώθων καὶ κολοφωνίαν ἐνομάζει. ἴσθι, ὅτι καὶ
ἄλλοι τισὶν κολοφωνία καταπλίσσῃ τῇ χιὰ μασίχῃ, μαλακτικὸν ἔχουσά τι: Consueuerunt pi-
neam, & frixam resinam, etiā Colophoniam nominare. Sciendum verò, quòd
et alia quædam est Colophonia, Mastichæ Chia similis, emolliendī aliquam ha-
bens facultatem. Quam quidem Galeni sententiam Plinius quoq; lib. 14. cap.
20. confirmat, ita scribens: Colophonia resina præter cæteras est fulua, si teratur
albafit, grauior odore, & ob id ea non vtuntur vnguentarij. Ex quibus palam
fit, veteribus triplicem fuisse Colophoniam. Vnam pineam & picem, ex Co-
lophone allatam. Alteram resinam eandem, sed tostam ac frixam, qualis est eti-
am hodie quæ hoc nomine in officinis medicorum prostat. Tertia vera & pecu-
liaris, quæ Mastichen referebat: quæ hodie est incognita.

Sarcocolla arboris Persicæ lachryma, pollini thuris similis, rufa, emplasti-
ca, subamara, sine morsu siccans. Valentior est flaua, quam alba: & quo amarior,
eo melior. Quapropter quæ amara non est, haud dubiè adulterium sensit. Sar-
cocollam autem Græci hanc lachrymam dixerunt, quod sicuti glutinum lignū,
ita hæc sauciātam, exulceratamq; corporis carnem agglutinat.

Styrax lachryma arboris Syriacæ. Probatum flauus, pinguis, resinofus, albi-
cantibus grumis, acer admodum & amarus, odoris bonitatem diu seruans, &
qui subactus melleum liquorem reddit. A Galeno lib. 1. de Antidotis, Calami-
tis, quod olim in calamis & arundinibus ex Pamphilia adueheretur, dictus est,
& reliquis præstantior fuit. Atq; hinc est, quòd in hodiernum vsq; diem vsita-
tum

tum sit medicis, vt Styraei semper Calamitæ nomen adiungant, præstantiorem significare volentibus. Hic reuera liquidus fuit, & dicebatur, quanquam diuersus ab eo qui ita Arabibus nominatur. Hodie afferri desijt. Hallucinatur igitur plurimum Dessenius, qui impudenter scribere ausus est, quoties simpliciter effertur Styraex, Calamiten siue aridum intelligendum. Optarem hunc hominem paulo tardius scribendi prouinciam, donec maturuisset iudicium, suscepisse. In errore quoque versatur Matthiolus, qui illum liquidum fuisse negat, quem admodum copiose in tertio nostrorum de stirpium historia Commentariorum tomo demonstrauimus. Hic incandicantes & rufescentes grumos seu micas concrefcit, & Galeno siccus dicitur. Huic Calamitæ Styraei interdum liquida resina & oleum additur, vt liquidior factus magis redoleat, & viliori precio vendatur: qualis est, qui in officinis, medicorum sub Styraei liquidi nomine hodie prostat. Porro exterior cortex qui post lachrymam expressam remanet, Arabibus, vt ex Serapione constat, Styraex fucus dicitur. Et hoc etiam nomine Seplafijs hodie appellatur. Iisdem quoque rubeus Styraex, & Thymiana nominatur, quod scilicet Papisticae religioni addicti, eo in suis templis ad suffumigandas aras diuorum vtantur.

Thus lachryma est arboris Arabicae, officinis non sine risu eruditorum, Graeco articulo adiecto, Olibanus vocatur. Laudatur pingue, albius. Quod foemininum appellant, resinofum magis est, ac molle, citò ardens. Quod masculinum, primum albicat, tandem etiam rubescit & flauescit. Mannam verò thuris, ex magnis fasciculis glebisue exiguas thuris micas, concussu, motuque elisas, à thure laeuigato diuersas, cum fragmentis quibusdam exiguis corticis thuris, nominant. Nam, vt Galenus lib. 4. de Compos. medic. generalium, cap. 4. testatur, fragmenta quaedam exigua corticis thuris ipsi mannae inhaerent, à quibus exiguum quiddam adstrictionis assumpsit, qua quidem ratione à thure differt, vt pote quo magis adstringat. id quod libro 5. Thera. methodi confirmat Galenus, vbi mannam *συμπικνωτέρον εἶναι φάρμακον τῆς λιβαυώτης*, disertè scribit.

Tragacantos, tragacantha, vel tragacanthum, lachryma est, Dioscoride teste, quæ radicibus vulneratis emanans, concrefcit. Officinis, corrupta nonnihil voce, Dragagantum appellatur, & perperam ab iisdem inter gummi genera numeratur. Laudatur Tragacantha alba, pellucens, gracilis, læuis, sincera, subdulcis. Quæ verò est antiquata, magis primum pallefcit, dein rufescit, tandem etiam flauescit: fitque hæc annis amara, ob idque calidior.

DE GUMMI.

Caput Duodecimum.

Gummi est lachryma, in truncis arborum concreta. Vfitata hæc quæ sequuntur, in officinis medicorum sunt.

Arabicum gummi vulgò dictum, quod ab Arabia regione Aegypto contermina olim importaretur, ex Acacia Aegypti spina manat, in vermiculorum speciem contractum, vitri modo perlucidum. Veteribus gummi absolute, Galeno Thebaicum, alijs Babylonicum, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis dictum. Quod in officinis prostat, non videtur esse legitimum. Nam sunt illi comixta varia aliarum arborum gummi, nec contractis vermiculis simile existit.

Amygdalæ amaræ.

Cerasi, quod tussi medetur vetustæ, visum exacuit, & calculosis auxilio est.

Iuniperi gummi veteribus non memoratur. Plinius tamen lib. 13. cap. 11. eius meminit, sed ad nihil utile esse tradit. Contra recentiores Graeci, Actuarius præsertim, & Nicolaus, crebrò ipsius mentionem faciunt, & ad plurima esse

E iij vtile

Dessenij
error.

Styraex siccus
Galeni.
Styraex liqui-
dus officina-
rum.

Styraex siccus
Arabum, &
officinarum.
Styraex ru-
beus.

Thymiana.
Thus.
Masculum.
Manna thuris.

Tragacantha

Gummi.

Gummi Ara-
bicum.

Thebaicum.
Babylonicum.

Cerasi.

Iuniperi.

vtile

Plinij locus
enucleatus.

utile scribunt. De quo non est cur quispiam miretur. fieri enim potuit, vt Plinij temporibus ignotus fuerit eius gummi vsus: ob idq; contemptum, tanquam inutile, iacuerit. Atqui tandem posterioribus Græcis coeptum est vti hoc gummi: ideoq; eius facultates iisdem quoque innotuerunt, quæ priores latuerunt. Probatum recens, perlucidum, pallidum. dum veterauit, flauescit, & fit friabile Mastiches modo, quam toto habitu multum mentitur. In vsu frequentiori tamen est scriptoribus & pictoribus, quam medicis, vt mox fusius dicemus: vulgò Vernix nominatur. Sed ne ambiguitas hoc loco alicui imponat, animaduertendum duplicem esse Vernicem: vnam sponte natam, alteram factitiã. Sponte nata, est iuniperi gummi, quæ solida & scriptorum vernix à nonnullis appellatur. Solida quidem, ad alterius differentiam, quæ liquida est. Scriptorum verò, quia ex hoc gummi puluis fit ad delinendas chartas aptus, ne bibulæ sint, & elegantiores appareant literæ. Eius enim farina superiecta, literis nitorem conciliat. Vernix autem hæc alio nomine Arabibus, maximè Serapioni, Sandarax, & Rasi Sandaros, recentioribus Sandaraca dicitur. Factitiã vernix est liquida, & Germanis, allusione quadam ad Latinam vocem, Vernis nominatur. Hæc gemina existit. Vna enim est, quæ constat ex gummi iuniperi, & oleo quod presum lini semen remisit. quanquam aliqui oleum è nucibus expressum, adiecta aloe, vsurpant. Altera, quæ ex succini reliquijs ad tornatilia opera inutilibus conficitur. Quæ res nonnullis imposuit, ac erroris occasionem præbuit, vt vernicem eandem cum succino esse crediderint. Vtraq; liquida pictores, & fabri lignarij vtuntur. Ea namq; colores imbuti sic tinguntur, vt pertinacius hæreant, quam deleri facile possint. Hæc etiam illustrantur picturæ, & ferro nitor conciliatur. Vtilis quoq; ad ambusta, & efficax ad dolores & tumores hemorrhoidum. Diuersa verò est vernix à vernigine, quæ Aristoteli lib. 5. de Animal. historia cap. 22. & Varroni lib. 3. de Re rustica, cap. 16. *ἐπιτόκιον* appellatur.

Vernix.
Duplex vernix.
Sponte nata.
Solida.
Scriptorum.

Sandarax.
Factitiã seu
liquida.

Vernix à vernigine distat.
ἐπιτόκιον.

Sandaraca.
Vernigo vnde dicitur.

Pruni.

Non est autem nisi apum opificium, vt idem M. Varro testatur, quo fauos extremos inter se conglutinant. Quod Plinius quoq; lib. 11. cap. 7. confirmat, qui apum, dum operantur, cibum plenum humoris esse, & in fauorum inanitatibus sepositum inueniri, atq; non tantum Erithacen, sed & Sandaracam vocari, scribit. Vernigo autem dicta est, quasi vernus ros. ex verno enim rore, Plinio loco iam citato teste, fit. Vt hinc palàm fiat, plurimum errare eos, qui verniginem eandem cum vernice esse existimant. Hallucinantur iisdem, quòd vernicem, quasi vernum rorem, vocatum esse putant, quòd ex verno rore fiat. Id enim de vernigine, non vernice rectè affirmatur: vt quæ non verno, vt vernigo, sed æstiuo potius tempore, recentiorum Græcorum testimonio, è iunipero arbore sudat.

Pruni gummi, potum in vino, calculos frangere dicitur: & ex aceto illitum, infantium impetigines sanat.

DE CORTICIBVS.

Caput XIII.

Cortices vsitati autem hodie in medicorum officinis sunt maximè qui sequuntur.

Aranciorum
cortex.
Casia.

Aranciorum, aut rectius auranciorum malorum. De quibus cap. 7. diximus. Casia quo Cinamomo est similior, ac odore ac gustu propior, eo est præstantior. Tanta enim est Casiæ cum Cinamomo similitudo ac confinitas, vt autore etiam in libro de Antidotis Galeno, Casiæ ramuli in Cinamomum vertantur, & contra. Quod cognoscentes qui arbores illas excorticant, nullo discrimine vtrumq; corticem in fasciculos redigentes, ad externos mittunt. Est autem inter Casiæ genera, quæ, vt ex Dioscoride liquet, complura sunt, optima, rufa, faluelcensq;

vescensq; rosam expirans, & vinum olens, boni coloris, perquam angusta, longa, crassa, & fistulosa: nec linguam ita impense vt Cinamomum erodit, sed cum acrimonia quadam potius adstringit, & aromatum modo odora. Hinc omnibus perspicuum euadit, quod cortex quo sub Casia nomine haecenus vsi sunt pharmacopœi, nō sit vera Casia, quod nec gustu Cinamomum referat, nec acris sit, nec odoratus. Sunt qui famenta quaedam & virgularū frustula Casiam ligneam esse falso putarunt. Alij Genistæ radicis corticem esse censuerunt. Nec Casia quæ nunc affertur, est nisi pessima ipsius species. Vera autem Casia quibusdam non videtur esse nisi id quod Nicolaus Myrepsus & alij Canelam & Canellam nominant, quod canales & tubos imitetur. Sed fieri fortè potest, vt in capsis Canella refertis & Casia & Cinamomi genera reperiantur: quare delictu opus erit, qui illa distinguere velit. Distinguet autem, notis vtriusq; diligenter expensis. Caterum habet casia alias quoq; apud Græcos appellationes. Nam Galeno sæpe κασία σύγγη, & Actuario ac Nicolao σύγγη φλ κασίας, id est, Casia fistulosa, aut Casia fistula, & ἔφυλον κασία, hoc est, lignea fistula, qua quidem nomenclatura adhuc officinæ vtuntur, nuncupatur. Diuersa tamen res est à Casia purgatrice & Aegyptia, quæ eidem fistulæ vel fistularis nominatur, vt capite septimo diximus.

Casia officinarum.

Canella.

Casia fistulosa.
Casia lignea.

Cinamomum, quod nobis Zeilam insula mittit, cortex est arboris quatuor ferè cubitorum altæ, crassitudinis brachialis, sex vel septem è trunco mittentis ramulos, qui singulis annis amputantur, atq; iterum pullulant, quorum cortex, qui Cinamomum est, sit tenuis, odoratissimus, gustu acris, & valde mordax, non tamen adeo vt molestè rodat, mansum Rutam oleat, colore intus cinericio, extrà subrufo, nodis frequentibus, leuis, fractu facile. Hanc meam de Cinamomo, quod cortex sit, sententiam Matthiolus in altera suorum in Dioscoridem commentariorū æditione prorsus improbat, & sibi admodum dolere ait, quod maiorem fidem præstiterim Lusitani ineptijs & mendacijs, quàm virum peritum decuerat. Quasi verò hoc à Lusitano, cuius fides mihi semper suspecta fuit, didicerim, & non huius meæ sententiæ autores ac testes habuerim viros grauissimos, ac fide dignissimos. Inter quos sanè vnum Ludouicum Vartmannum, Romanum patricium commemorasse in præsentia satis sit. Is enim lib. 6. suæ navigationis cap. 4. de Cinamomo ita scriptum reliquit. Cinami arbor Lauro haud absimilis nascitur, præsertim si folia spectes. Et mox subiicit: Cinamum nihil aliud esse, quàm librum corticem uē, cumq; ita legi. Singulis ternis annis, inquit, incidunt ramos delibrantq;, demptumq; eo modo corticē, Cinamomum appellant. Quibus utiq; verbis, Matthioli opinionem planè refellit. In peruersam autem hanc opinionem nulla alia de causa peruenit Matthiolus, quàm quod veteres vnanimis scribant, Cinamomum esse ramos, virgulta, & surculos, id quod nos quoq; fatemur. Quod enim illi ramulorum, virgultorū, & surculorum tantum in historia Cinamomi mentionem faciunt, id nullo alio nomine factum est, quàm quod cortex qui Cinamomū est, exijs ipsis duntaxat, & nequaquam è caudice colligatur. Quod itidem confirmat Ludouicus ille Romanus, qui loco paulò ante citato sic scribit. Non caudicem incidunt, sed tantum ramos. Quapropter quum non ex caudice, sed ex ramulis virgultis uē tantum cortex, qui Cinamomū appellatur, delibretur, nihil mirum, cur in eius historia horum tantum meminerint, vt de victoria Matthiolo nō sit admodum triumphandum. Accedit huc, quod Germani nostri in hodiernum diem Cinamomū sua lingua, *Zimmetrinden*, hoc est, corticem Cinami, nominant. Ocularis etiā inspectio docet Casiam esse corticē, cui Cinamomum est simile, quapropter vt & illud cortex sit, necesse est. Sed hanc & alias Matthioli calumnias etiā Franciscus Alexander Vercellensis insectatur. Rarò aut nunquam hodie

Cinamomū.

Matthiolo
respondetur,
& eius opinio
reprobatur.

- verum Cinnamomum affertur. Quo enim sub hoc nomine vtuntur Seplassæ, magna ex parte Casia est, vt paulo antè diximus. Nam si affertur, de quo tamen non parum addubito, nō est nisi id quod tenue admodum est. Quod enim crassum hodie affertur, non est nisi Casia genus. Cæterum arboris huius folia nucis iuglandis aut Lauri latifoliae folijs similia sunt, quæ in officinis falso pro Malabathro venditur, vt supra quoq; ostensum est.
- Cinamomi folia.* Citrei mali cortex, Citri officinis nominatur.
- Citri.* Punicorum malorum, Granatorum Seplassijs vocatur. Galeno & Dioscoridi Sidiō, Barbaris adiectione vnus literæ deprauata voce Psidion, Plinio Malicorium dicitur.
- Sidion.* Macer cortex est flauescens, crassus, gustu perquam astringens, Dioscoride teste, ex Barbaria aduehitur: Galenus ex India conuehi tradit, gustu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum & suaue redolens, In calore & frigore temperatus, in tertio autem desiccatur. Non differt à Mace, quem admodum lib. 2. de stirpium historia copiosissimè monstrauimus.
- Psidion.* Macer.
- Malicorium.* Macis autem Arabum extima est membrana, tenuis, fusca, aut flaua, odorata, sapore subacri, alteri duro & ligneo nucis moschatae inuolucro coherens, Calida & sicca, Auicenna teste, in secundo ordine.
- Macer.* Fraxini cortex.
- Macis.* Mandragoræ cortex crassus.
- Mandragora.* Nucis iuglandis viridis.
- Raphani.
- Sambuci.
- Tamaricis.
- Thuris.* Thuris arboris cortex sit crassus, pinguis, odoratus, recens, læuis, non scaber, sine membranis. Adulteratur misto cortice pini aut nucis eius cortice. sed hi sine odore fumant, non incenduntur: thuris verò cortex ardet, & cum odoris fragrantia vaporem iaculatur. Ferè in glebis thuris, vt dictum est, inuenitur.

DE LIGNIS.

Caput XIII.

- Agallochon.* **A** Gallochon est lignum quod ex India & Arabia, Dioscoride autore, defertur, Thina ligno simile, solidū, compactum: *ἄστυ μόνον* enim, id est, constrictum, compactū, & solidum, vt habet Aldinus codex: non *ἄστυ μένον*, hoc est, maculatum, vt in alijs Dioscoridis codicibus scribitur, legendū. Quod necessariorū monendum esse duxi, ne more quorundā lignum aloes verum esse non putaremus, nisi quod esset maculatum, seu punctis interstinctum. Satis enim est, si gustu sit adstringens, odoratū, subamarū, & compactum. Accedit pro confirmanda Aldini codicis lectione, quod neq; Serapio, neq; Auicenna macularum & puncturū meminerint, sed vterq; durū & ponderosum seu graue, quale certè est id qd compactum & solidū existit, esse scribit. Dioscorides quidem corticem eius corij similitudinē habere, & versicolorē esse, non lignū ipsum tradit. Quapropter interpretū Dioscoridis sententia, qui *ἄστυ μόνον* legerunt, & maculatū interpretati sunt, prorsus repudianda erit, & *ἄστυ μένον* cum melioribus & emendatioribus codicibus: aut cum Oribasio *ἔστι μὲν ἄστυ δὲ ὄνιδες*: est igitur odoratum legendum. Xylaloe Aetio, Simeoni Sethi, Nicolao, & Actuuario recentioribus Grecis, Seplassijs lignum aloes dicitur. Optimi hanc esse probationem scribunt. Si coniectum in carbones Thuris modo liquefeat, lachrymamue fundat, & odorem spiret bonum, diuq; antequam ab igne absumatur, perduret. Item si aquæ iniectum mox subsidat, & bullas edat, Crudum Nicolaus & Mesue ubiq; ferè requi-
- Dioscoridis locus emendatus.*
- Xylaloe.*
- Lignū aloes.*
- Optimi probatio.*
- Crudum.*

requirunt. Simeon autem Sethi non consequi illud bonum odorem, nisi putrescat, memoriae prodidit. Putrescit autem, si conditum sub terra, & multo puluere obrutum, post certum temporis spacium ab incolis educatur. Crudum itaque est quod in sepultum fuit nec computruit. Non autem temere crudi Agallochi mentionem praedicti autores fecerunt. Nam ad geminum usum medici, Agallochum accommodant, nempe ad suffimenta odorisque conciliandi gratia: & ad roborandas internas corporis partes. Si igitur boni odoris conciliandi ergo ad medicamentorum compositiones adhibetur, usurpandum erit id quod sepultum fuit. Si quidem ut Simeon Sethi attestatur, quandiu non putruit, nihil odoris suauitate a reliquis arborum lignis distat. Sin ad roborandas internas corporis partes, verbi gratia cor & ventriculū, medicamentis inditur, crudo utendum erit, utpote quod ad strictoriam suam facultatem illabefactatam adhuc retinet, adeoque ad robur partibus conciliandum aptissimum est. Quare crudum etiam ubi dysenteriam curantibus medicamentis inditur praestantissimum erit. Quum itaque crudum Agallochum id sit, quod non putruit, & in sepultum fuit, adeoque quod statim ab arbore excisum ad usum rapitur, parum recte Matthiolus me reprehendit, & id potius esse Agallochum crudum contendit, quod non fuerit antea elixum. Nam non id solum quod antea non fuit elixum & coctum, sed etiam id quod terra vel puluere sepultum non fuit, crudum dicitur. Vtrunque enim statim ab ipsa arbore excisum, ad usum rapitur. Coctum verò, & quod sepultum fuit, nequaquam. Coctum verò in igne diu durat inconsumptum, propterea quod inter coquendum, quemadmodum etiam sepeliendum, glutinosam humiditatem amiserit. Mos est autem Arabibus decoquere Agallochū, ut Cassius Felix autor est, odoris excipiendi gratia, aquamque in qua decoctum est & eius succum exceptit in multos usus seruare. Proinde dum me Matthiolus erroris insinuat, ipse in binos, eosque maximos errores incidit, quorum is primus est, quod per crudum Agallochum Nicolaum intelligere tradit, quod impetu fluminum, longoque eorum ductu per regiones deferretur. Sed non videt id quod a sole elixatum est, crudum dici non posse. Vtrunque enim, nempe tam id quod ab igne, tam id quod a sole elixatur, coctum sit necesse est. Alter error est, quod censet Nicolaum nullum aliud expetere Agallochum, quam quod sepultum praestantissimum euaserit. Quomodo enim praestantissimum esse poterit id, quod facultatem ad strictoriam, quae in crudo maxime requiritur, iam ex sepultura fere totam amisit. Atqui ita euenire solet, ut quum aliorum errores, meos potissimum auidius insectatur Matthiolus, ipse interea suos prodat. A Matthioli calumnia & iniuria me asseruit Franciscus Alexander Vercellensis ita in folio primo sui Antidotarij scribens. Hic nouae laudis studio Matthiolus, Fuchsijs sententiam refellit, quoniam per crudū aloes lignum intelligit quod non putruit, quod terrae non obruitur, sed statim ab arbore excisum, ad usum rapitur. Qua quidem in serie quod non vitij genus insit, docti viri diiudicent. Merum enim creditur odium in eundem profusum, ut fusius apud eundem legere licebit. Ut hinc etiam conspicuum fiat, Matthiolum virus suū & tam varias calumnias in me nulla nisi ambitionis & odij gratia euomuisse.

Aspalathus optimus est grauis, detracto cortice rubens, aut purpurascens, *Aspalathus.*
 densus, odoratus, gustu amarum. Est & alterum genus candidū, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Suspicio est Aspalathum legitimum in officinis nostris non proflare. Quapropter suppleat eius vicem Viticis siue agni semen, ut suo indicabimus loco.

Bersilium vel Bresiliū, vel Verzinium, a Verzinia vrbe Indiae vnde aduehitur dictū. Hoc quidem in medicorum usum nondum venit, sed velleribus imbuendis, *Bersilium.*

buendis, & scriptoribus expetitur. Qui namque librorum mangonio dant operam, segmenta ligni aceto tantisper macerant, dum omnem coloris vim ad se rapiat, cui non nihil gummi & aluminis, ne chartas penetret, adijciunt.

Gaiacum.

Gaiacum, siue Guaiacum lignum, ut officinae nominant, probatur quod caudice caeteris exiliore constat, cortice ipsi ligno firmiter haerente, densum, graue, bene habitum, sapore magis amaro, acri, & odoratius, quod Sanctum dicitur, quale est quod omni ex parte albicat. Hoc enim quum minus adoleuerit, ac consenuerit, plus in se succi continet, atque caeteris viribus praestat. Nam quod hoc tam intus, quam extra candidet, illud vero interiore sui parte nigricet, non aliunde prouenit, quam quod hoc magis, illud vero minus adoleuerit. Quippe eo nigrius cernitur lignum Guaiacum, quo ad maturiorem aetatem peruenerit arbor, a qua decisum fuerit. Caeteris igitur minus praestat, viribusque infirmius habetur, quod nigrius, crassius, & annosius reperitur. Caeterum cortices, qui etiam in usum medicum veniunt, probatissimi habentur, qui a praestantiori caudice detracti fuerint.

Santalum.

Santalum Actuarius, Nicolao, aliisque posterioribus Graecis triplex est, candidum, rubrum, & flauum, seu ut Seplasiae nominant, citrinum. Praefertur in his generibus flauum, utpote odoratissimum. Secundas tenet rubrum, tertiam sibi sedem arrogat album. Sunt tamen qui postremum locum rubro, quod nullo ut priora duo commendetur odore, assignent. Non est tamen quod, Matthiolus secuti, dicamus album santalum, quod suauiter spiraret, calidum esse. Deceptus enim est verbis Galeni ab eo parum recte intellectis, qui libro 4. simpl. cap. 20. odorata omnia esse calida scribit. Quasi vero rosae, quae suauiter spirant, & Mandragorae poma, hoc nomine calida esse per excessum necesse sit, quum tamen Galenus id tantum innuere praedictis verbis voluerit, odorata omnia aliquid caloris obtinere, non per excessum esse calida, ut in nostris super hunc locum Commentariis plenius docuimus. Santala tertiam frigidorum, & secundam siccorum classem sibi assument. Ut hinc omnibus perspicuum euadat, Santalum flauum quarundam officinarum, seu ut ipsae appellant citrinum, quum acri sapore linguam interdum mordeat ac pungat, non esse legitimum, ideoque eo non utendum. Calidum enim admodum est, adeoque Cedri, vel alterius arboris odoratae & calidae lignum esse apparet. Officinae vnus literae immutatione Sandalum vocant.

Santalum citrinum officinarum est spurium.

Tamarisci.

Tamarix, tamariscus officinis. Vide supra.

Viscum quercinum.

Viscum quernum, vel, ut Seplasiae nominant, quercinum.

Xylobalsamum.

Xylobalsamum probatur recens, sarmento tenui, fuluum, odoratum, quod antenus opobalsamum spirans. Quare quod officinae usurpant, Xylobalsamum non est, sed alterius cuiusdam arboris virgultum, quum a iam dictis notis plurimum absit, nec praeter gracilitatem quicquam cum ligno Balsami commune habeat.

DE ANIMANTIBVS ET EO-

rundem partibus.

Caput XV.

Antalium & Dentalium.

ANtalium & Dentalium more latinorum prolatum, vel ut Nicolaus Mirapfus sect. tertia vnguento 42. appellat, *ανταλι & τινταλι*, & officinae Antale & Dentale, varij varie interpretati sunt, ita tamen ut nihil attineat singulorum prolixè referre sententias, quando quidem in vniuersum omnes a veritate aberrauerint. Reuera autem e tessarum genere & Antalium, & Dentalium existit, sed

sed

sed quarum à nullo adhuc fatis explicatum esse puto. Mihi quidem, vt disertè quid de ijs vocibus sentiam in præsentia exponam, vtraq; esse corrupta, quales certè multæ aliæ in Nicolao reperiuntur, videtur. Nam ἀνταλι dictio ex græca *Antali quidam* ἀντέλλη, haud dubiè deprauiata est, qua Athenæum vsum esse constat. Sic enim ille *ἀντέλλη.* nominauit Conchæ speciem, quã alijs Græci τελλίνη, & in plurali τελλίνας, à cre- *τελλίνα.* scendi nimirum celeritate, *ὅτι τάχιστα γίνονται τελλίνα:* quod celerrime perfectio- nem attingant, vocant. Idem nomen latini retinuerunt. Atq; etiamnum hodie *Tellina.* Romani has Conchas Tellinas appellant. Duo autem Tellinarum Athenæus *lib. 3.* genera facit, nempe marinas, & fluuiatiles, vel in fluuiorum hostijs repertas. Atq; harum aliquæ maiores, aliquæ minores sunt. Duplici testamino constat, *Minor.* vtraq; simili, læui, valida, & fatis spissa, in ambitu serrata, qua de causa ad vnguẽ coniunctæ sunt. Maior iam dictæ similis, nisi quod testa sit maiore, tenuiore, *Major.* minusq; spissa, & ex rubro flauescente, parte qua testæ colligantur in acutiorem angulum desinente. Per Antalos autem Nicolaum non nisi Antellas vel Tellinas dictas intellexisse, hinc quoq; perspicuum euadit, quod ille Antalis in vnguenti e citrijs compositione, quod ad extergendas lentigines facies, impetigines delendas, aliãq; cutis vitia sananda confert, perinde atq; id genus alijs abstergendi facultatè præditis medicamentis, vsus sit. Id enim fatis ostendit Antalos ei non nisi Antellas siue Tellinas significare, quibus certè abstergendi quoq; inesse facultatem Galenus libro quarto de compo. medica. localium capite vltimo abundè docet, dum earundem testis leuigatis ad pilos palpebrarum euulsos, ne amplius pronascantur, vtendum esse docet. Siquidem constat ea omnia quæ pilorum ortum prohibent, esse attenuatoria, & abstergentia. Idem etiam Galenus, lib. ii. simplicium omnium testarum cinerem extergendi facultatem obtinere memoriæ prodidit. Præterea Dioscorides *μύακας*, quas Athenæus *μύτλας*, Plinius adfectione vnus literæ mytulos nominat, Tellinarum species palpebrarum crassitudines, oculorum albugines, caliginesq; extergere scribit. Plinius deniq; Mytulos ad lepras, lentigines, & maculas exterendas vim habere literis mandauit. Quum itaq; Antellarum & nomen & facultas cum Antalis pulchrè quadret, dubium non est Nicolaum has ipsas, deprauiata & corrupta voce Antalorum, significare voluisse. Caterum hodie pharmaco- *Qua testa of-* pœi nostri pro Antali seu Antella, in prædicti vnguenti confectio- *firma hodie* *pro Antellis* *vtantur.* *Antali non* *sunt lapides.* *Dentali quid* *δάντυλοι.* *Rondeletius.* *lib. i. cap. 40.* *et 41. et se-* *quent. Et lib.* *de insectis at-* *que Zoophy-* *tis cap. 5.* *quod*

Qua testa of-
firma hodie
pro Antellis
vtantur.

Antali non
sunt lapides.

Dentali quid
δάντυλοι.

Rondeletius.
lib. i. cap. 40.
et 41. et se-
quent. Et lib.
de insectis at-
que Zoophy-
tis cap. 5.
quod

quod

quod historiam piscium doctissimè ac luculentissimè tradiderit. Quod autem per Dentalos Nicolaus intellexerit Dactylos, hinc etiã colligi potest, quod & hæ testæ abstergendi facultate non vulgari præditæ sint. Hincq; adeò est quod Athenæus eas calculosis, & difficilè meientibus vtiles esse scribat. Officinæ hodie pro Dentalis vtuntur etiã testis quibusdam Antalis similibus, & in saxis prouenientibus, atq; maioribus. Vt inter Antalos & Dentalos officinarum nulla sit differentia, quàm quod Antali sint tubuli vel siphunculi minores, & tubæ formam præ se ferentes. Dentali autem maiores, & tubuli verius, quam tubæ speciem repræsentantes. Etsi verò præstaret in prædicti vnguenti compositione pro Antalis vt Tellinis, & pro Dentalis, Lepadibus, aut Dactylis, tamen in inopia earundem testium, licebit vsurpare iam dictos in saxis natos tubulos, quod testæ Concharum in vniuersum omnes, extergendi facultate donatæ sint. Cæterum, ne id silentio inuoluamus, Entalium, vt nonnullis vocatur, ab Entali iam dicto, diuersum est, ac lapidis genus, quem Platearius in expositione Antidotarij Nicolai, Amentum dulce nominat, quod nomen Gesnerus Sabaudienfes adhuc vsurpare scribit. Sic autem appellant, nomine haud dubiè corrupto ab Amianto lapide, cui quidè quod eboris instar candidus, splendidus & friabilis sit, similis est. Etsi autem lapis hic dulcis sit, atq; hoc nomine ab Amianto qui falso sapore ac pungenti qualitate est præditus differt, vt Platearius etiam fatetur: tamen nihilominus factum est, vt in vnguento Citrio Nicolai latini scriptum sit Amenti dulcis, pro Amianti, quod in Græco codice disertè sit ἀμιαντος, veluti in nostris in illud annotationibus copiosius diximus. Quum enim vnguentum hoc desideret medicamenta maximè abstergentia, quæ dulcia sunt in eius compositione locum habere non possunt.

Cancris. Cancrorum fluuiialium vstorum cinis, ad morsum canis rabidi laudatur. Sciendum verò nos Cancro fluuiali in Germania nostra carere. Quamobrem non sine errore hodie Astaci fluuiatiles ab omnibus ferè pro Cancris habentur, & in eorum vicem vsurpantur. Carne enim sunt mollis, fluida, & dissipatu facili, minimeq; nutriente.

Cantharides. Cantharides probantur in frumentis inuenta, Dioscoride teste, & quæ luteas in alis transuersas lineas obtinent, corpore longo, crasso, blattarū modo præpingues. Capiuntur vere, & necantur, vt præcipit Dioscorides. In harum verò vsu diligenter considerandum medicis erit, quando integris vtendū sit, & quando caput & pedes auferre conueniat. Quum extrinsecus corpori ad tollendas impetigines, scabiem, lepram, & scabros vngues admouentur, nihil prohibet corpore solo cantharidum abiectis pedibus, capitibus, & alis, vt, quod nimirū hac ratione magis erodant, vt pote ijs quæ erosionem impedire possunt, abiectis. Alas autem & pedes Cantharidum maleficio aduersari in primis testatur Dioscorides lib. 2. cap. 53. qui ait pennas seu alas pedesq; ipsarum ijs qui eas in potu hauserunt esse ἀντιφάρμακον & remedium. Actius præterea lib. 13. cap. 49. idem docet ijs verbis: Cantharidibus haustis contrariæ affectionis ratione, quantum nihil aliud, auxiliantur Cantharidum alæ & pedes cum passo potæ. Item inter Latinos Plinius, qui lib. 19. cap. 4. de Cantharidibus ita scriptum reliquit: Conuenit inter omnes, pennas earum auxiliari, in quacunq; parte sit venenum. Idem quoq; lib. 11. cap. 35. ait: Venenum hoc remedia secum habet. Alæ medentur, quibus demptis letale est. Hinc est quod Galenus lib. 11. de Simpl. medic. facul. prudenter admodum, totas cantharides tam in exteriori quàm interiori vsu, vsurpandas esse hortetur ac doceat. Siquidem præstat, in externo etiã vsu, vt Cantharidum corpora mitius erodant, & vis illarum non nihil frangatur, quàm vt integram suam facultatem, magno cum agrotantis periculo, imò non rarò præsentis eiusdem interitu, exerant. Quapropter plurimum

Quæ testæ officinæ hodie pro Dentali vtantur. Antalium vt à Dentalio distet.

Entalium.

Amentum dulce.

Cancris.

Cantharides.

Cantharidū legitimus vsus.

Ala.

mum

num errant, qui alas & pedes in interiore usu abijciunt, quum totis potius vten- *Medicorum error.*
 dum esset. Si enim integra exhibentur, non indigent tum ijs quæ vim ipsarum
 frangunt & imminuunt, quum secum habeant alas & pennas, veneno earun-
 dem aduersantes. Quocirca si imperitia medicorum accadat, vt quæ corporum
 Cantharidum noxam emendent ac corrigant, temerè negligantur, tamen si in-
 tegra sumantur, alæ & pedes hoc ipsum quod à medicis neglectum est, sarciant.
 Præstat igitur perpetuò totis vti cantharidibus, nisi vbi vehementer erodendi
 & vrendi nobis consilium est.

Castorium, siue testes Castoris animantis ancipitis capite, oculis murem re- *Castorium.*
 fert, rostro canem barbatum, cauda præterea est piscosa, pilo supernè canino,
 pedibus posterioribus anseris, anterioribus simiæ aut canis, dente validissimo.
 Siquidem arbores iuxta flumina, vt ferro cædit: hominis parte comprehensa,
 non antequam fracta concrepauerint ossa morsu resoluit. Caterum quod in offi-
 cinis venditur Castorium, non esse testes Castoris magnitudo ipsa conuincit.
 Illi enim parui, substricti que sunt, & gallorum gallinaceorum testiculos magni-
 tudine non excedunt. Castorium verò nostrum multo maius est, nihilque aliud
 plane quam tumores in inguibus gemini, vtrinque enim vnicum membrana sua
 conclusum, ouianserini magnitudine Castor habet, in quorum medio singuli
 sunt meatus, è quibus exudat liquor pinguis & cerosus. Sunt autem eo loco quo
 in quadrupedibus pendent testes, ex vtraque parte penis, vt non sit mirum si ho-
 die pro testibus venales proponantur. Probatum castorium cui intus est liquor
 cerosus, friabilis, odore graui, & virus olente, gustu acri & mordaci. Porro tu-
 morum liquorem liquidiorum & tenuiorum partium esse quam testium, saporis
 odorisque maior acrimonia declarat, ac proinde in remedijs quæ extrinsecus
 adhibentur efficacior erit, ijs verò quæ assumuntur vis pro affectus ratione mi-
 nuenda. Et verisimile hinc est veteres quoque ipsos, tumorum potius quam te-
 stium liquorem, medicamentis admiscuisse.

Cerebella passerum vere & autumnò captorum reponuntur, & prolificis re- *Cerebella passerum.*
 medijs miscentur.

Cerebrum leporis pueris dentientibus comestum vtile. *Cerebrum leporis.*

Coagulum leporis omnium præstantissimum ad comitalem morbum, si *Coagulum leporis.*
 cum aceto bibatur.

Cochleæ, Sepalsijs Limaces duplices sunt, terrestres & marine seu aquatiles. *Cochleæ.*

Cornu ceruinum.

Cornu caprinum.

Ebur, elephantorum sunt dentes, quod vt aliàs summopere expetitur, ita *Ebur legiti- mum in offi- cinis non prostat.*
 nostra quoque atate preciosissimum. Eò factum est vt nullibi penè verum Ebur
 reperiat. Quod enim vulgò huius vice in officinis prostat, marinorum pisci-
 um dentes esse videntur.

Genitale cerui à vipera demorsis auxiliatur: ad retentam præterea vrinam, & *Genitale ceruinum.*
 ad colic dolores valet. Siccatum & tritum in puluerem, in dysenteria efficacissi-
 mum esse remedium, experientia comprobatum est.

Iecur canis rabidi.

Iecur caprinum.

Iecur lupinum.

Intestinum lupinum.

Lumbrici seu intestina terræ. Officinis vermes nominantur.

Mumia Rhazis & officinarum seu facticia, liquamen est hominum in sepul- *Intestina terra. Mumia arti- ficialis.*
 chris conditorum: in summa, compositio qua mortuorum corpora condiun-
 tur: vel vt breuius ac rectius dicam, medicatum funus. Hæc autem condiendi
 funera ratione Syriaci, Aegyptij & Iudæi maxime vsi sunt. In diuitum autem

F corpo

corporibus condiendis vsi sunt balsamo, myrrha, aloë, cedria, cinamomo, & id genus alijs. Hoc medicatum funus hodie non affertur, quod locis benè munitis ac clausis repositum custodiatur, vt mercatoribus integrum non sit comparare, quemadmodum alibi fusius monstrauimus. In pauperum & infimè plebis funeribus condiendis, bitumine Iudaico præsertim & Babylonico vsi sunt. Quod Strabo in decimosexto abundè testatur, qui difertè Aegyptios ad mortuorum condituras bitumine, cui nonnulli picem, salem, & nitrum adiiciunt, vsos esse scribit. Atque hæc est quæ hodie ad nos affertur, & distat à Mumia Auicennæ & Serapionis, quæ non est artificialis, sed natiua, adeoq; non alia nisi Græcorum Pissasphaltus, de qua infra latius dicemus. Habet autè prior Mumia eandem cum Pissasphalto facultatem, modò rectè illa vtamur. Quod fiet, si abiectis terra, ossium fragmentis, & carnibus exiccatis, liquore tantum concreto, qui est in cauis partibus humani corporis collectus, vtamur. Siquidem quæ ex Aegypto integra ad nos hac ratione condita corpora aduehantur, necesse est eandem Pissasphalto, quod non sonat nisi picem & bitumen, facultatem habeat hæc Mumia. Præstaret autem naturali vt quàm artificiali Mumia. Nam Mauritanii haud dubiè quia Pissasphalto destituebantur, artificiali in alterius inopia vti cœperunt.

Natiua.

Os cordis ceruini.

Os è corde cerui exemptum humanum cor totius substantiæ similitudine roborare inter posteriores Græcos Actuarius & Nicolaus, cum vniuersa Arabum familia, tradunt. Veteres Græci eo non sunt vsi. Num verò os sit, aut potius ossea cartilago, alibi diximus. Suspicio autem est ea quæ à pharmacopœis hodie proferuntur sub hoc nomine, esse piscium, aut grandiora agni ossis hyoidis aut bouilli capitis ossicula.

Pinguedo. Adeps.

Ossa humana vsita, discutiendi & desiccandi facultate prædita. Pinguedo propriè loquendo est quæ Græcis *πικρὸν*, adeps autem seu seuum, quod isdem *σείον* dicitur. Quapropter inter se differunt, Galeno etiam libro vndecimo de Simp. medicamentorum facultatibus autore, quòd vnum altero fit crassius, nempe adeps pinguedine. Hinc est quòd in animantibus vniuersam naturam magis terream habentibus seuum adepsue proueniat, in humidioribus autè pinguedo. Quapropter pinguedo in ignem posita celeriter liquefcit, nec facile vbi liquata fuerit, rursum concrefcit ac cogitur. At seuum adepsue nec facile funditur aut liquefcit, & fusus celerrimè coit, ac concrefcit, multoq; pinguedine durior apparet. Officinæ omnem oleosam & pinguem in animantibus substantiam pinguedinem, & axungiam, vocant, His autem vsitatæ sunt quæ sequuntur:

Anatina.
Anserina.
Ardea.
Capi, caponis officinis nominatur.
Canis.
Ceruina.
Caprina.
Felis siue cati.
Gallinacea.
Hircina.
Humana.
Leonina.
Suilla, Porcina.
Tauri.
Taxi.

Vitu-

Vitulina.

Vrsina.

Vulpina.

Vulturis.

Medulla ossium, quòd oleosa pinguisq; substantia sit, meritò iam dictis subiicitur. Autumno & ad hyemis initia è florenti animali, vt etiam pinguedo, colligi, & loco sicco, edito, & ad Septentrionem spectante, cum folijs Lauri siccis, ne putrescat, aut situm ducat, reponenda. Recens etiam tenerorum animalium vsurpatur. Vfitatæ officinis sunt:

Canina.

Ceruina.

Hircina.

Tauri.

Vaccina.

Vitulina.

Pulmo vulpinus, resiccatus asthmaticis plurimum auxiliatur.

Renes scincorum. Scinci autem, quos officinæ commutatione vnus literæ, *Scinci.* & non sine risu eruditorum, Stincos nominant, animalia sunt Crocodilo similia, quadrupeda, squamis paruis & frequentibus subluteis tecta, capite longo, dorso quadantenus elato, ventre lacerta non maiore, corio squamis subluteis numerosis transuersim intercurrentibus referto, à capite ad caudam æquis distantibus spacijs, veluti lineam facientibus latam, squamis atris, cauda lacertæ instar tereti, breuiore tamen. Maris rubri, aut Aegypti, siquidem Nilus fœcundissimus Nilii fluius, hos quum egreditur, producit, aut Indiæ alumni sunt Scinci. Hodie etiam ex Alexandria Aegypti allati, Venetijs excuterati & saliti venduntur: licet autem Crocodilorum speciem referant, magnitudine tamen prægrandes lacertas non excedunt. Squamis sunt, vt diximus, albis in luteum vergentibus, cum caesa à capite ad caudam linea. E quibus omnibus perspicuum fit, eos quos officinæ subiiciunt, veros non esse. Nam hæc bestiola Salamandra sunt aquatiles, venenata, lacertos corporis specie referentes, quamuis capite sint paulo latiore, oris rictu ranis simili, tumido ventre, & maculis vario. Hinc Germanicè *Wasserecker* oder *Wassermolch* nominatur. Flagris itaq; digni sunt pharmacopœi, qui virus lethale pro antidoto medicamentis miscent, lacertis minores sunt, nec ex Aegypto, sed ex fontibus & stagnis dulcibus, quorum incolæ sunt, & ex Vicentino agro afferuntur. Cæterum ne & id silentio transcamus, ij qui Scincorum renes in medicamentis præscribunt, non renes, sed carnes quæ circa renes sunt & latera intelligunt.

Senectus anguium, seu Vernatio, cuticula est qua sese angues primo vere è terra prodeuntes exuunt, faxis aut stirpibus affricato, & restricto corpore. *Senectus anguium.*

Sanguis hirci quadrimi, bene habiti, Augusto mense iugulati, medius effluens eligatur. Primus enim tenuior, postremus crassior putatur. Vase vitreo receptus, linteo verò tectus, sole siccetur. *Sanguis hircinus.*

Testa sepia, os Sepia officinæ nuncupant. Exterius dura, leuis, interius tenera, fungosa. Ad dentifricia aptissima est. *Os Sepia.*

Testa Concharum, officinis mater margaritarum seu perlarum: Nos enim perlas vocamus, quas Græci *μαργαρίτας*, latini vniones appellant. *Mater Margaritarum.*

Vipera deligatur magna, bene nutrita, corpore toto & ventre crassiore, subflaua, collo valde prominenti, capite latiore, oculis rutilis ac subrubentibus, trubicibus, & ferino aspectu, meatu magis ad extrema caudæ vergente, cauda non inuoluta, sed potius conuersa. *Vipera.*

Vnguis odoratus, qui Græcis *ὄνυξ* dicitur, Conchylj tegumentum operimentum èst, ei simile quo purpura integitur, Dioscoride autore, in Indiæ nardiferis lacubus inuentum, grauiter odoratum, quòd Conchylia inibi Nardi pabulo vescantur. Vnguis autem appellatur, quòd vnguis speciem referat. *Vnguis odoratus.*

F ij Odo-

Matthioli opinio refutata.

Blattion Byfantis ab vngue odorato diuersum.

Odoratus, quia grauem, vt diximus, odorem spiret. Hinc est quod mirificam ei in conficiendo thymiamate praestantiam sacrae literae tribuant. Vnde omnibus palam fit, vnguem illum, licet secus sentiat Matthiolus, & perperam me hoc nomine reprehendat: diuersum esse ab eo quod Actuario & Nicolao *ελάττω* & *βλάττω* vulgò & officinis Blatta Byfantia nominatur. Nam quod illis Blattion Byfantis siue Byfantium appellatur, non est nisi Purpuræ, & nequaquam Conchylj, operculum. Differre autem Blattion Byfantis recentioribus Græcis dictum, ab Vngue odorato, è Nicolao Myrepsò fit manifestissimum, qui illud esse *ὄσων ἢ ἔινος ἢ πορφύρας*, id est, os narium Purpuræ scribit. Et si autem Purpura neq; nasu, neq; nares, neq; ossa intus habet, tamen constat Nicolaum per os naris, non intellexisse nisi operculum purpuræ foraminis in capite, quod naris instar est. Aut si parum arridet commoda hæc verborum Nicolai interpretatio, dicamus Nicolai locum deprauatum esse, & pro eo quod scribitur, *ὄσων ἢ ἔινος ἢ πορφύρας*, legendum esse *ὄσρακος, ἢ ἔινος ἢ πορφύρας*, id est, testam, vel scutum seu operculum Purpuræ. Quippe *ἔινος* præterquam quod pellem significat, etiam pro scuto, Phauorino teste, sumitur. Operculum verò veluti scutum Purpuræ capiti imponi satis patet. Vt iam perspicuum sit, Blattas Byzantias vocatas, recentioribus Græcis non esse, nisi Purpuræ opercula. Id quod ipsa etiam satis testatur nomenclatura. Neque enim alia de causa Blattium dictum est, quam quod de purpura Indica, quæ recentioribus Græcis *βλάττω* nuncupatur, sumptum sit. Et constat Latinis etiam blattium colorem, pro purpureo dictum esse à Flauio Vopisco in Aureliano, & Eutropio in Nerone, qui inquit: Retibus aureis piscabatur, quæ blatteis funibus extrahebantur, quos Suetonius & Orosius purpureos interpretantur. Byzantia aut, haud dubie à Byzante, vel Byzantio Africæ cognominata est. Nam etiam illic tingebatur purpura. Cæterum Blatta Byzantia Arabum, nihil aliud est, quam Conchylj operculum, siue vnguis odoratus, quod vtriusq; hystoriæ collatio sole clarius ostendit. Est autem Conchylj operculum oblongum auium carniuarum vnguibus simile, vt hic etiam palam fiat, pharmacopolas hodie in officinis suis habere Conchyljorum, quæ sunt longa, & Buccinorum, quæ sunt rotunda, permixta opercula, quæ Blattas Byzantias vocant, quum hoc nomine vt ostensum est, Purpurarum tantum opercula appellanda erant. Sunt autem qui Blattas Byzantias longas, negent esse Onychas, siue opercula Conchyljorum, quod illæ non sint odoratæ suavisue odoris, sed foetidæ. Verum horum opinio facile refellitur ex eo, quod Dioscorides non semper *ἐνώδες* vocet id quod grato solum & iucundo odore placet, sed etiam aliquando id, quod vehemēti & graui est odore. Sic *πίξ* ab eo *ἐνώδες* dicitur, quam tamen suavis odoris esse nemo dixerit. Parè ratione vnguis vel Conchylj operculum ab eodem *ἐνώδες* appellatur, non certè quod iucundi admodum sit odoris, sed quod grauiac vehemēti sit odore. Hinc Dioscorides qualitatem odoris exprimere volens dixit: *ἀμρύτερι δ' ἐνώδες θυμιάμενοι, καὶ οὐχὶ ζοτρεῖς ποσῶς τῆ δομῆ*: Ambo, de marino & Babylonico loquitur, grauis odoris, incensi Castorium quodammodo redolent. Quod autem Castorium odore graui & virus redolente esse debeat Dioscorides tradidit. Huc accedit, quod non nisi à foetidis rebus suffitu facto, strangulatu vteri oppressæ, quibus de consilio Dioscoridis conchylj operculum adhibetur, excitantur. Quapropter si Blattæ Byzantia quæ hodie à pharmacopœis venduntur grati & iucundi odoris non sint, non est cur ob id Conchyljorum opercula, vel vngues esse inficias eamus. Porro vt hoc etiam adiiciamus, quum opercula Conchyljorum & purpuræ ac Buccini, viribus similia sint, nihil refert quo illorum ad vuluæ strangulatus vtamur. Ex his quoq; quæ à nobis iam dicta sunt, palam fit Blattam Byzantiam recentiorum, ab vngue odorato differre, Arabum verò nequaquam. Nec est

est quod Nicolaum erroris accuset Matthiolus, eumque narium ossa excogitasse putet, & ut ipse ait, purpuræ in vniuersum præter testam qua conteguntur, ossibus careant: siquidem is per os naris operculum foraminis in capite purpure, quod naris instar est, ut dictum est, intellexerit. Denique meam sententiam haud labefactat, quod Matthiolus de Conchularum Indicarum facultatibus affert argumentum. Nam quæ Mauritanii Conchulæ Indicæ tribuunt, eadem etiam purpuram & buccinum præstare Dioscoridis testimonio comprobatur. Quod si igitur crematæ Conchulæ idem præstant quod purpura & buccina vsta, igitur idem etiam non vstæ, quod non vstu præstent necesse est. Quod verò Purpuræ perinde atque Conchulæ Indicæ operculum, iecori & lieni conducatur, veterique strangulatus iuuat, Galenus lib. 11. de Simpl. medic. facultat. disertis verbis docet, inquit: Opercula tegumentaque purpurarum ex aceto pota quidam memoriæ prodiderunt, lienes tumentes sanare, & suffita eas quæ vteri suffocatione periclitantur iuuare, præterea retentas eijcere secundas. Proinde quum purpuræ easdem quas Conchulæ facultatibus donatæ sint, parum refert vtras per Blattium Byzantium intelligamus. Præstat tamen in Nicolai compositionibus purpurarum, in Mauritanorum autem Conchularum testas vsurpare.

Vnguis caprarum.

Vnguis asinorum.

Vnicornis, Græcis *μονόκερος* dicitur. Animal est reliquo corpore equo simile, capite ceruo, collo non oblongo, cornu vnico in fronte prominente, longitudine duum aut trium cubitorum. Duum cubitorum ferè vidi in aula Marchionum Brandenburgensium dum illicagerem. Cornu huius vsus frequens est aduersus venena, & pestilentes affectus, puerorumque nobilium lumbricos. Differt vnicornis à Rhinocerote animali, quod Elephanto simile est, & cornu in nare, aut supra nares habet.

Vnicornis.

Vulpes tota.

Vniones non quod in vnica tantum Concha, sed quod nulli duo indiscreti reperiantur dicti, seu margaritæ e quodam Concharum genere laues non quatuor, aut summum quinque, Plinio lib. 9. cap. 35. autore, sed plures, centum, numero excedentes auelluntur, Perlas Barbari & officinæ uocant. Harum aliquæ perforatæ sunt, aliæ integræ, quæ quidem reliquis sunt meliores. Cordis, & oculorum affectibus medentur.

Rhinoceros
ab Vnicorni
distat.

Vniones.
Margaritæ.

Ventriculi interior tunica siue membrana gallinarum inutilis à Galeno censetur: Quare non magnificienda erit medico.

DE EXCREMENTIS ANIMANTIVM.

Caput XVI.

BVtyrum.
Calcus.

Fel Tauri. Hirci. Accipitris. Leporis.

Moschus, Simeone Sethi, ac recentioribus alijs testibus, Gazellæ dicti animalis, Dorcadi seu Capræ Indicæ similis, sanguis est in vmbilico concretus. Id animal eodem Simeone Sethi, qui illud ceteris copiosius pingit, teste *μονόκερος*, id est, vnico armatum est cornu. (Quum verò id nemo aliorum, ne oculati quidem autores scribat, errorem in Simeonis codice subesse suspitio est, inde forte natus, quod dentes huic animali retro reflexos cornua duo esse putarit.) Quum ruit in venerem quasi œstro agitatū stimulatūque, ei vmbilicus intumescit, in quem crassior sanguis cõfluit, quo tempore & pabulo & potu abstinet, humique volutatur. Qua quidem volutatione vmbilicum fœculento sanguine, qui ibi coierat, turgentem exprimit: emissaque sanies, & post aliquod tempus concreta, sibi magnam odoris suauitatem adsciscit. Hæc Sethi. M. Paulus Venetus lib. 1. de Regionib. orientalib. cap. 62. esse quoque animal cattilibrarij forte, aut inter-

Moschus.

F iij pre-

pretis errore: legendum enim esse censeo capreoli: magnitudine scribit, quod crassos habet pilos, pedes vngulatos, dentes quatuor, duos supra, & totidē infra exertos, palmi vel trium digitorū longitudine, iuxta verò vmbilicū inter cutem & carnē velicā sanguine plenā, qui sanguis est moschus. Iam dictis autorib. inter Arabes Serapio quoq; subscribit, & animal esse Capreae simile tradit. Amatus Lusitanus hęc omnia ficta esse, sed parū recte, vt paulopōst ostendemus, contēdit, & in India esse animal quoddam leporis magnitudine inquit, qd viuū adhuc virgis cæsum, necat. Eo occiso, pelleq; detracta, & interaneis exemptis, vniuersa caro plagis ac verberib. quoad liueicat contundit, pinliturq;. Hęc vbi optimē est pista, manu tractat, vt li quæ duriuscula in illa ossa fuerint, reijciant. Carnem hac ratione optimē pistā & contusam, manu in globos redigunt, & parte pellis eiusdē animalis excoriatae obuoluūt ac muniunt, vt in pilæ formā euadat, & moschus folliculo inclusus dicit. Hic calidus in secundo, siccus autē in tertio ordine habetur. Cerebrū roborat frigidū, & partes imbecillas firmat, eosq; quos animus defecit, reuocat. Vtra iam sententiā verior sit, dijudicēt qui Moschum colligi conspexerūt. Mihi certē tum Arabum, tum recentiorum de hoc animali sententiā, quod plurimū in eius descriptione varient, suspecta est. Neq; audiēdos esse puto, quod Moschum tuberculū, vel vmbilici eius animantis inflammati saniem esse tradunt, id enim haud dubiē falsum est. Sed sunt Moscho animalī tumores, quales in Castore esse supra diximus, & quales in omnibus leporibus sunt: propter quos vulgus testes esse existimans, lepores omnes simul mares & foeminas esse credit: a quibus odoratū illud pus emanare arbitror. Atq; tumores esse rotundos ac testiculis similes, membrana seu pelle circumdatos, norunt, qui adulterant. Nam in testiculi formam effingunt, & pelle animantis obuoluunt, ac testiculū Moschi appellant. Hic itaq; est Moschus Lusitanī, non legitimus, sed ad modum ab ipso descripto adulteratus, ab eo quem Arabes & recentiores aliquot Græci pingunt diuersus. Vt parum recte ab eo mendacij insimulentur. Caterū melior est, eodem Sethi autore, subflauus quā nigricans: & qui pelui humectata immixtus leuior euadit, quā qui grauior. Ex Caytā tamē niger præstantissimus hodie affertur. Ferrugineus ferē noster est. Seruatur melius in pyxide plumbea, cera obturata per se. Si autem odoris gratiam perdidit, reponendus erit in vase uitreo aperto: & si Plateario credendum, in cloaca suspendendus, & odorem recuperabit: Sed & alij latrinis & foetoribus odoris amissi vim recuperandam esse literis mandarunt. Officinæ non sine confusione Muscum appellant. Est & fictitiū Moschus, qui vt paretur, Gesnerus in suis Commentarijs de Animalium historia docuit.

Oesypus.

Hysopus humida.

Sanguis.

Sanguis draconis.

Oesypus est succidarum lanarum pinguitudo. Succidæ autē lanæ, quod sudoris sordib. & succo imbutæ sint, dicuntur. Recentiores Græci, Nicolaus præsertim, ^{ὑσώπῳ ὑγρῷ} id est, Hysopū humidum vocant. Quem sequentes qui hodie medicinā faciūt, & Seplasiæ, itidē Hysopum humidam, ab Hysopo herba hac adiectione illam separare volentes, nominant. Ea appellationis deprauatæ ratio ex græcæ dictionis corruptione orta est. Nam Dioscoridi & Galeno ^{ὄσυν} dicitur: quā dictionem imperitus subinde librarius in ^{ὑσώπῳ} cōmutauit. Et hodie quoq; in plerisq; locis apud Galenum & Paulum ^{ὑσώπῳ}, pro ^{ὄσυν} scribitur, vt alibi fusius docuimus.

Sanguinis vsus est potissimum hircini, vt diximus, columbini, leporis, suilli, & vespertilionis.

Sanguis draconis, Plinio lib. 33. cap. 7. teste, sanies est Draconis elisi Elephatorum morietium pondere, permixto vtriusq; animalis sanguine, qui subinde terra mixtus colligitur, ac in pastillos ac rotundos orbis conformatur. Hodie modo Plinius, quod tamen suspicamur factū esse, falsus non sit, eo vti desierunt medici, altero in huius vicem substituto: qui qualis sit, supra exposuimus.

Lac

Lacvacca, caprae, asinae iuuenis, aliquandiu post partum exercitae, & bene *Lac.*
 pastae praesertim idoneis sibi pascuis, verum largius, sed humidius, aut autum-
 nale parcius siccus, & butyro diu seruando aptius. Sit autem quatenus lacti da-
 tum est, dulcissimum, albissimum, consistentia mediocri, si vaccinum est: te-
 nuiori, si asininum, vel caprinum.

Lactis serum caprae iuuenis nigrae, salubribus pabulis nutritae. Secundas te-
 net serum lactis ouini.

Sericum vellus est quod vermiculi Seres & Bombyces nominati pedibus. ex *Sericum.*
 plicantes nent, & coegeto glomeri se condentes emoriuntur. Fila enim ab illis ara- *Bombyces.*
 neorū modo nentur, quae in vestes textuntur. Semestris illis vermibus, vita est apud
 nos, prorsusque ante completū annū, quum suū nendi obierunt munus, efflat ani-
 mam, prius tamen ascitis sibi alis in volucres papilionones degenerantes, & relictiis
 ouis e quibus sua rediuiua proles sequenti anno renascitur, vt copiosius in altero
 nostrorū de Stirp. hist. comment. tomo, vbi Mori historiam narramus, cuius
 folijs vermiculi illi pascuntur, diximus. Horum certe lanificio recentiores Graeci
 in quibusdam medic. compositionibus vtuntur. Folliculos recentes, qui cor-
 tinas aut colorem nondum experti sunt. Aetius, Actuarius, & Nicolaus, poste-
 riores Graeci, *μετοξα* & *μιαξα* *ωμυ*, Latini sericum crudum, Seplasia Setam cru- *μετοξα.*
 dam appellant. Dicendum autem illis erat Sera, a Seris vermiculis. Et haud du- *Sericum cru-*
 biē in initio ita vocata est, sed deinde rerū ignoracione factū est vt r in t mutatu sit. *dum.*
 Excaefacit autem Sericum, mirifice exhilarat, reficcatque primo ordine, atte-
 nuat, cor recreat, latumque efficit.

Stercus bubulum.

Caninum, quod officinis medicorum Album graecum vocatur.

Columbinum

Caprinum.

Album gra-
cum.

Gallinaceum

Murium. Ouillum,

Salua.

Sudor.

Sordes.

Vrina.

Zibethum recentioribus Graecis dicitur quod e genitalibus locis cuiusdam fere *Zibethum.*
 animantis, feli qui veteribus edificiorū ruinis oberrat, non absimilis est, sed maior,
 dentibus armata & fera, colore lupi, maculis passim nigris per summū dorsum ob-
 scure fuluo mixtis, odorem suū, foeminae intra genitale & aluū, mari intra geni-
 tale membrum & testes, argenteo cochleari, aut oriculario instrumēto eruitur
 & excipitur. Est autem excrementitius quidā lentor, primo butyri colore, qui
 mox liuidus redditur. Nulla ferē res nostra aetate in maiori precio fuit quā vn-
 cia vna octonis aureis permutetur. Huius odorem uulua tam amantem esse
 praedicant, vt ad id, vnde cunq; admotum, irrepit. In huius itaque strangulatione
 ex eo pessos conficere praestat. Nomen suum in officinis retinet.

DE METALLICIS.

Caput XVII.

Metallum est corpus fossile quod natura vel sua sponte natum est, & eter- *Metallum*
 nis quæsitum eruitur, aut liquidum, vt argentum viuum: aut durum, sed *quid.*
 quod igne liquefcet, vt aurum, argentum, aes, & plumbum: vel mollescat, vt fer-
 rum, idque Graecis *αυτοφυε* nominatur: vel quod arte conficitur, eaque de causa fa-
 cticium appellatur, vt alibi fusius docuimus. Sic autem Graecis *εστ το μεταλλαι*,
 id est, ab inquirendo & percutando dictum est. Vt metallum omne id sit quod
 in uenis terrae generatum latet, & in usus nostros eruitur. Plinius tamē libro 33.
 cap. 6. ob id *μεταλλα* nominata esse putat, quod *αυτ* *αλλοι* cum alijs, vel *μετα τα αλλα*,
 post alia inueniantur. Metallica itaque medicamenta sunt quae vel ipsa metalla exi- *Metallica.*
 stunt, aut iuxta metalla reperiuntur, vel dum in fornacibus illa excoquuntur, fiunt,
 vel aliquo alio modo ex hisde conficiuntur. Vt iuxta officinis sunt quae sequuntur.

F iij Aurum

- Aurum.** Aurum metallorū omnium preciosissimum, præstantissimumq̄ quod indigelapide exploratur, colore scilicet fuluo in lapide relicto. In foliola & bracteolas multis ictibus latefcit, q̄bus medicamenta inaurantur. Quod statim suum & natium est, Græci vocant *ἄργυρον*, id est, ignem non expertum: contra quod vsq̄ eò coquitur, dum argentum omne ab eo fuerit separatum, *ἀργύρεον*. Idem obryzum nominatur. Bibitur maximè ad cordis affectus, & animi mœrores.
- Argentum.** Argentum similiter in bracteolas latefcit, & foliatum redditur. Arrenicum vetustis Græcis & Atticis, posterioribus commutatione ḡ in ḡ Arsenicum, latinis scriptoribus Auripigmentum dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt, & ab Auripigmento distinxerunt. Arsenici autem duo sunt genera, natium, & factitium. Natium rursus tres sunt species, colore & figura differentes. Vnum, quod auri imitatur colorē, & ex multis tenuibus crustis, tanq̄ squamis, constat, vt altera alteri imposita videri possit, & findi, vt Lapis specularis, de quo infra dicemus. Id si purum fuerit, præstantissimū est. Alterū, magis auri colorē imitat, nec est nisi puluis seu harena cuius Theophrastus in libello de Lapidibus meminit. Tertiū, in glebas concretū est, & lapidosum, ac Sandarachæ quodā modo colorem exprimit. Factitij duo sunt genera, quorū vtrumq̄ splendet: sed alterū album est, quod venis in albo subluteis, aut subrubris distinguitur. Alterum luteū, quod variatur nigris, subrubris, plus minusue luteis venis. Conficiēdi modum alibi tradidimus. Seplasiæ quatuor Auripigmenti genera venalia proponunt, nempe album, citrinum, quæ duo sola Arsenici nomen in officinis retinent, rubrū, & auripigmentū. Album factitium est, perinde atq̄ citrinū, rubrū Sandaracha veterum existit, de quo suo loco. Auripigmentū aut illis priuatim dictum, tertium est natium Arsenici veterū genus.
- Natium ar-
senicum tri-
plex.**
- Factitium
duplex.
Album.
Luteum.
Seplasiarum
quatuor Ar-
senici ge-
nera.**
- Aerugo aris
duplex.
Fossilis tri-
plex.**
- Rasilis.**
- Factitia tri-
plex.
Santeria.
Chrysocolla.
Viride aris.
Cuprum.**
- Aerugo aris,** quæ non est nisi florida aris rubigo, itidem duplex est, natia seu fossilis, & factitia. Fossilis, in metallicis Cypris ararijs, Dioscoride teste, duobus modis gignitur. Aut enim ex lapidibus quibusdam ararijs exigua, sed bona, efflorescit. Aut ex specu quodam per Caniculæ æstus manat & destillat, copiosa quidē, & grati coloris, sed vitiosa, quod cum multis calculis sit permixta. Prior abraditur, ideoq̄ Græcis ἰὸς ξυσός, latinis ærugo rasilis vocatur. Posterior sicca colligitur. Est præter has tertia fossilis, quæ à similitudine vermium, Græcis ἰὸς σκώληξ nominatur. Factitiæ similiter, tria sunt genera. Aut enim abraditur ab ære. Aut in vermes formatur. Aut in mortario æreo efficitur veteri ex vrina, quæ Santeria, & ab effectu hodie Chrysocolla nuncupatur. Natia seu fossilis in vsum medicum haud dum recepta est. Rasilis verò factitia hodie vsitata est, & officinis viride aris appellatur.
- Aes vstum seu crematum** vocant laminas Cupri, æs enim latini recentiores cuprum appellare consueuerunt, vstas. Cremandi modum tradit Dioscorides. Probat, eodem teste, rubrū, & quod tritū colore Cinnabarim imitatur. Nigrum verò plusq̄ decet exustum est. Quapropter improbatum duci poterit æs vstum officinarum, quod nigrorenimiam vstionem repræsentet.
- Aeris flos** ære fuso, & aqua affusa exilit Milij effigie. Quando enim candenti aris massæ aqua frigidissima affunditur, derepente ceu minutissima & rubentia grana, exilit ac erumpit flos ille. Optimus est breuis, grauis, splendens, cum teritur rufus, friabilis. Hodie in officinis desideratur.
- Aeris squama** est quæ malleorum ictibus de panibus aris excutitur, & gemina existit, crassa, & farinæ modo tenuis. Crassa Germanicè *Rupfferschlack* dicitur. Tenuior verò *Rupfferbraun*, vel *Kesselbraun*. Hanc Plinius lib. 34. cap. 11. Stomoma vocat. Differt autem à squama stomomatidis, quod hæc ex chalybe, ferro purissimo & optimo, decussa sit squama, quod Græcis *σώμομα* nominatur. Cæterum est etiam squama clauaris dicta, quod è clavis per quos panes ærei feruntur decussa sit,

Alumen

Alumen, quod Plinio lib. 36. cap. 15. teste, non est nisi sulfugo terræ, aut li-
quidum est, aut concretum. Liquidum duum est generum. Alterum purum, *Alumen.*
lactei coloris, pellucens, æquale, & omni sui parte succosum, non lapidosum, & *Liquidum.*
ignem olens. Id quia propter puritatem in primis vtile est, Græcis φόσιμος voca- *φόσιμος.*
tur. Alterum, est impurum, pallidum, & scabrum, officinis vtraque ignota. Hoc
quia sordibus inquinatum est & peruersum, παράφορον, quasi fraudulentum si- *παράφορον.*
ue deprauatum appellatur. Concretum itidem duum est generum. Quoddam *Concretum.*
enim scissum siue scissile, & Serapioni lamenum vocatur, estque quatuor generum. *Scissile.*
Vnum quod est cuiusque glebosi, & natiui veluti flos, quod optimum, & gustu
maxime adstringens existit. Hoc autem singulatim effloruit simile canis capil-
lis, hincque adeo Græcis περιχίτης, latinis capillare dicitur. Non est autem id quod *Capillare alu-*
Seplasijs hodie alumen plumosum nominatur, vt alibi efficacissimis argumen- *men differt à*
tis probauimus. Hoc enim non est nisi Amiantus dictus lapis, qui scissilis est & *plumoso A-*
friabilis: eamque obtinet naturam, vt ab igne nunquam absumatur, etiam si ali- *miantus la-*
quot diebus vritur, vt suo loco latius dicemus. Hic certe lapis præter alia nomi- *pis.*
na, quæ alibi indicauimus, à Quadrigario, propter similitudinem quam cum
alumine scisso habet, alumen etiam dictus, vt nihil mirum sit hoc nomen adhuc
hodie in Seplasijs retinere. Scissilis aluminis quatuor sunt genera, quemadmo-
dum lib. 9. de Simp. medic. facul. cap. 30. diximus. Alterum, est rotundum, & *Rotundum.*
plurimum generum. Aut enim manu confectum, aut suapte natura tale. Aut bul-
larum modo intumuit, vel foraminum fistulis quandam spongiæ speciem gerit,
vel est solidum. Aut tali formam præ se fert, & Græcis ἀσφαλιώτης, id est, talare *Talare.*
dicitur. Aut lateri colore simile est, ac πλυβίτης, hoc est, latercularium nuncupa- *Laterculariū*
tur. Aut ex crustis masisiue in tabellæ formam congestis constat, & πλακίτης, id *Crustaceum.*
est, crustaceum, vel tabulatum rectius appellatur. Nullum verò ex ijs omnibus
Aluminis generibus hodie in officinis medicorum prostat venale. Quapro-
pter pro ijs vtendum nobis erit gleboso factitio, cuius hodie in officinis magna
est copia. Pro illis autem hodie vsitata sunt alia sex Aluminis genera, nempe
Roche, quod rupeum alio nomine vocant, plumeum, de quo diximus, fecis vi-
ni, catinum, scaliolæ, & zuccharinum, de quibus alibi fusius disseruimus. Cete-
rum ex glebis natiuis, qualescunque fuerint, hodie in metæ massæue turbinatæ
formam & figuram effingunt id, quod officinæ Zuccharinum vocat. Sed quod *Zuccharinū*
Catinae & Scaiola appellat, ex alijs conficiuntur rebus, hoc quidem è lapide *Catina.*
Squamoso, qui in ignem coniectus similis fit Gypso, illud ex herba Cali Mau- *Scaiola.*
ritanis dicta, combusta. Nam huius cinis Alkali Mauritanis vocatur. Ex lixi-
uio autem eius cineris Sal alkali iisdem dictus resultat. Cinis autem ille indura-
tus, ipsis Alumen Catinum appellatur.

Cadmia, quam Barbari & Seplasiæ Climiam vocant, duplex est, scilicet nati- *Cadmia.*
ua & factitia. Natiua seu fossilis, rursus in duas digeritur species. Vna metalli *Natiua du-*
expers, quæ certiores discriminis gratia simpliciter fossilis appellari potest. Ea *plex.*
æs tingitur ex rubido in aureum colorem, nominaturque Græcis Orichalcum, *Fossilis sim-*
Cadmiam enim hanc fossilem conbibens æs, fit Orichalcum, quod Germanice *placiter.*
Messing dicitur. Lapis verò est sublutei coloris, interdum non multum durus, *Orichalcum.*
scaberque. Hinc Festus Pompeius terram nominat. Crematus luteum emittit *Calaminaris*
fumum, & Seplasijs Calaminaris vocatur. Quo tamen nomine primum fra- *lapis.*
gmenta Cadmiæ quæ ferreis fornacum hastis adherent, quoniam caua sunt, &
calamo similia vt paulopost fusius dicetur, nuncupata fuerunt. Hodie autem so-
la fossilis nomen hoc à calamo sumptum obtinet. Germanice *Calmei*, vel ma-
gis corruptè *Galmei* appellatur. Altera, cum adiectione Cadmia fossilis me- *Cadmia fossi-*
tallica, quod metalli fertilis sit, Germanis *Cobalt* nominatur. Hanc Galenus *lis metallica.*
olim in motibus & riuis Cypri iuxta metallum se inuenisse scribit. Color ei niger,

aut

- Lapis ærofus.* aut fuscus ferreus uel aut cinereus. Hanc Plinius lapidem ærofum vocat. Errant itaq; qui eundem cum Calaminari esse putant. Factitia Cadmia est, quæ in fornacibus ubi æs eliquatur & coalescit efficitur. Quapropter merito Cadmia fornacum vel fornacaria dicitur. Quamquam autem Cadmia hæc in fornacibus in quibus etiam venæ auri, argenti, & plumbi nigri excoquantur, fit, tamen optima in ærarijs, & quidem ex pyrite, & Cadmia fossili metallica, efficitur. Huius autem Cadmiæ quatuor sunt species. Prima fit ubi crassa materiæ pars egeritur, & post Diphryges parietibus fornacum insidet, quod propter gravitatem ad summitatem peruenire non potuit, atq; in corpus crustæ simile concrevit. Græcis nonnullis *πλακῆτις*, Dioscoridi *πλακῶδης*, latinis crustosa & crustacea nuncupatur. Alijs quibus maculas lineas, vel zonas similes habere visa est, *ζωνιτις*, id est, linearis, vel cingularis vocatur. Quibus autem venos Onychis lapidis referre videtur, *ονυχῆτις* appellatur. Altera species, in ipsidem fornacum locis humilioribus, & itidem ex crassa fit materia: quæ quia terrena & dura, & quasi testacea facie superficie uel est, *δερκῆτις*, id est, testacea nominatur. Tertia, tenuis materiæ pars est egesta, quæ propter leuitatem magis in sublime fertur, & in altioribus fornacum locis insidet, ibiq; pariter in corpus concrevit, cuius superficies uarum speciem gerit. Hinc Græcis *βοτρυτις*, id est, racemosa dicitur. Cadmiam efficit quæ curua & caua, calamoq; similis est, ideoq; veteribus Calaminaris vocata est. Officinæ hodie & vulgus medicorum perperam Thutiam Alexandrinam vocant: & pro vera Thutia, quæ Græcorum est Pompholix, vendunt, Quarta, tenuissima materiæ pars egesta est. Quapropter quum propter leuitatem altius cum fumo feratur, Græcis *καπνῆτις*, id est, fumaria dicitur.
- Chalcantus.* Chalcanthum vel Chalcanthus Græcis, atramentum sutorium latinis dicitur. Priorem appellationem, quod ex ære quodammodo efflorescat, alteram verò ab atro quem reddit colore, & quod olim eo coria sua tingebant sutores, nactum est. Seplassiæ Vitriolū, quod vitri aut crystalli modo translucidum sit, Germani *Rupfferwasser*, nominant. Hoc, Plinio autore, geminū est, fossile natium uel, & factitium. Fossile ex humore constat qui gelu concreuit, aut in venis vel fibris, vel commissuris saxorum, aut dum ex ijs guttatim destillat, nondum tamen in canales decidit, quo sanè modo de eorum cameris stiriarum instar dependet: aut postquam destillauit, quomodo reperitur in earū solo. Verum siue dependeat de cameris, siue humi iaceat, *σαλακτικόν*, id est, stillaticium nominatur. Cum capillis vel plumis similitudinem habet, adeoq; molle & tenue est: aut stiriarum modo concreuit, aut glebæ formam obtinet. Coppam rosam Itali, Germani *Gockelgut* nominant. Factitium duplex est. Vnum Græcis *πηκτόν*, hoc est, concreticium vocatur. Id ubi è speluncis cuniculis uel effertur, atq; in piscinas quadratas excauatos uel scrobes effunditur: vel inde corruatur frigore, aut solis calore concrevit. Hoc viride est, & Seplassijs hodie Vitriolum Romanum appellatur. Alterum Græcis *ἑρδόν*, id est, coctile, vocatur. Decoquitur enim aqua atramentosa in ahenis quadratis. Cæterum sutorium atramentum varijs præditum est coloribus. Nam aut candidum, aut pallidum, aut viride, aut cæruleum est. Differt à metallico atramento, quod priuatim Græcis *μελαντηρία* dicitur, quod scilicet colore cinereum & nigrum sit. Latinis atramentum eadem de causa nominatur. In cuniculorum faucibus & cauernis reperitur. Officinis incognitum. Est & præter hæc tertium atramentum scriptorium librarium uel vocatum. Græcis *μέλαρ* nuncupatur.
- Chalcitis.* Chalcitis est semper natia, quæ sponte sua nascitur, & in fodinis concreta inuenitur, æris ruborem & colorem habet, vnde & nomen accepit, ac Rubra dicta est. Germanis *Rot Rupfferwasser* oder *Rot atrament* vocatur. Optima, Dioscoride teste, æri similis est, friabilis, nec lapidosa, recens inter-
- cur.

curfantibus oblongis & splendentibus venis fibrisque. Ex Chalcantho veteri fit, Galeno attestante, qui Chalcanthum paulatim in Chalcitum transire scribit. Neutra officinis hodie visitata. Quum autem Misy & Sory eiusdem cum Chalcite sint tum naturæ, tum facultatis, præstat, neglecto alphabeti ordine, hoc loco de ijs differere.

Misy gleba est substantia, sapore, & viribus Chalcantho similis, & dum frigida Misy.
tur arenosæ naturæ, colore aureo seu luteo, & stellarum instar scintillans. Er-
rant igitur qui vulgo vitriolum Romanum appellari putant. Nam illud viridi Misy non est
potius, vt dictum est, aut cæruleo, non aureo, colore constat. Misy præterea vitriolum
fossile est, & quod sponte in terræ visceribus nascitur. Vitriolum autem Ro- Romanum.
manum factitium est Chalcanthi genus viride, quod concretitium vocatur. In
officinis desideratur, in fodinis tamen Goselariæ ærarijs reperitur, & **Beelatra-**
ment dicitur.

Sory itidem fossile, & nativum est, ac Melanteriæ metallicæ cognatum. La-
pidis præterea duritia, ob vehementem concretionem, ideoque crassarum par-
tium existit. Colore, vt metallicum atramentum, cinereum & nigrum, nonni-
hil tamen ad rufum declinans. Hinc est quod Germanicè **Graw atrament** no-
minetur. Porro vt Sory est crassissimarum partium, ita Misy tenuissimarum.
Chalcitis autem medium quiddam tenet. Probatum Sory quod dum frangitur
& nigrius apparet, ac splendet, in foramina multa dehiscens, quod est subpin-
gue, quod validè fulminis olet virus, quod olfactum stomachum subuertit. Of-
ficinis non cognoscitur.

Calx duplex est, viva & extincta. Viva seu non extincta, Græcis **ἄσβεστος** di-
citur. Bifariam fit, nempe ex albo lapide è proprijs fodinis eruto, & marmore
viliore, vel calculis litoralibus coloris cæsi vel candidi. Fit etiã ex testis Ostre-
arum & Buccinorum, ad eum modum qui est à Dioscoride ostensus. Ex quo
certè calcis genere publica & priuata ædificia in tota maritima Germania fiunt.
Calx quædam est aqua sæpius extincta.

Cerussa, Græcis **λευκὸν** dicta, non est nisi plumbum nigrum acerrimi ace-
ti halitu incrassamentum, post in trufatili mola tritum, denuoque cribratum in
candidum puluerem pollinemue resolutum. Cerussæ conficiendæ modum ali-
bi ostendimus. Porro si Cerussa vratur donec rufum contrahat colorem, San-
dyx nominatur. Vitruuius lib. 7. cap. 12. Sandaracam, quod nimirum veræ San-
darachæ colore similis sit, appellauit. Latini colorem hunc Minium secundari-
um, officinæ simpliciter Minium, Germani **Mennig** vocant.

Chrysocolla duplex est, metallica seu fossilis, nativæ & factitiæ. Nativæ, in
fibris & venis gignitur, aut per se plerumque arenæ similis reperitur, aut materiæ
metallicæ adhæret, atque hinc abrasa cuiusdam arenæ similitudinem gerit: aut
quum aquæ iam dictas species lambunt, pulueri similis subsidit. Germanis
Berckgrün / **Schiffergrün** dicitur. Laudatur quæ in ærarijs fodinis, secundum
locum obtinet quæ in argentarijs, & tertium quæ in aurarijs inuenitur. Quæ
ex plumbi cauernis exudat, deterior. Officinis ignota est. Factitiæ duplex est:
altera ex dura nativæ fit, tingiturque lutea herba, ob id herbacea dicta. Atque lau-
datissima est, nativæque preciosior. Conficiendi eius modum tradit Plinius lib.
33. cap. 5. Altera, qua aurifices ad glutinandum aurum vtuntur. Hanc Dioscori-
des inter ærugines enumerat, & Plinio **Santeria** dicitur. Fit ex Cyprio ære,
pueri impubis vrina, & nitro. Quia verò propter Cyprii æris penuriam hodie
confici non potest, altera & recentiorum Chrysocolla in eius locum successit,
quæ fit ex nitro fossili, vt suo loco fusius dicemus, ac Serapioni alijsque Maurita-
nis **Tincar**, officinis **Borax**, quod nomen ipsi cum reliquis Nitris est commu-
ne, dicitur. **Baurach** namque, aut potius **Borax**, Arabibus omne nitrū appellatur.
Cinna.

Calx.
Viva.

Extincta.

Cerussa.

Sandyx.

Minium se-
cundarium.

Chrysocolla
Nativa.

Factitia.

Santeria.

Tincar.

Borax.

Baurach.

- Cinnabaris. Theophrasti.* Cinnabaris duum est generum, veterum scilicet ac recentiorum. Veterum iterum in duo partitur genera. Vna quidem est Galeni & Theophrasti, quae in libro de Lapidibus illi *κιννάβαρις* nominatur. Haec non est nisi Minium natium, quod alijs Graecis *αμμύρος*, id est, arenula, & *αυθαλαξ* vocatur. Verum esse quod dicimus, ostendit abunde Plinius lib. 33. cap. 7. ubi ex professione Minij historiam perscribit, Theophrastumque citat, & ad Minium omnia, quae ille ad Cinnabarim retulit, perspicue accommodat. Minium autem natium, seu Cinnabaris fossilis, lapis est rubens, non extrema duritie, hinc est quod alijs gleba & arenula potius dicatur, atqui ponderosissimus, & non raro argento viuo ita factus, ut sponte extillet, haud aliter quam arte, & vi ignis elicitur. Germanis *Bergzinobex* vocatur. Hoc plane venenatum & exitiosum existit, atque in metallis strangulantem halitum eructat. Eo pictores olim ad sumptuosa parietum ornamenta vsi sunt. Quod autem Galeni Cinnabaris non sit alia quam Theophrasti, paulo post, ubi prius quae sit Dioscoridis indicauerimus, monstrabimus. Altera est Cinnabaris Dioscoridis, quae nonnullis non est nisi liquor ex Africa allatus, vi eadem qua lapis Haematites, non foris tantum adhibitus, sed etiam intra corpus sumptus pollens. Quorum tamen sententiam probare, ob causas capite 10. expositas, haud possum. Hanc Cinnabarim Plinius, vulgiseutus opinionem sanem Draconis illisi, Elephantorum morietium pondere, permixto vtriusque animalis sanguine esse scriptum reliquit, qui intento nec diluto sanguinis modo colore praeditus est, sanguinem animantis esse falso credens. Veterem autem hanc appellationem a vulgi opinione natam, recentiores subinde Graeci retinuerunt, & hodie etiamnum Seplastiae succum cuiusdam vel arboris, vel herbae sanguinem Draconis nominant, vel quod sanguinem in picturis reddat, vel quod hoc nomine, in ijs vnde affertur locis, vocetur. De hoc tamen & Dioscoridis Cinnabaris supra cap. nimirum decimo, abunde diximus. Porro Galeni Cinnabarim non esse a Theophrasti Cinnabari diuersam, multis argumentis constat. Nam illam lib. 9. de Simp. medic. facultatib. inter metalla, perinde atque Theophrastus recenset. Praeterea ibidem acrem illi inesse facultatem, & in capite de caeruleo detrahendi ac minuendi carnem facultatem habere memoriae prodidit. Denique libro primo de Compositione medicamentorum localium, cap. 28. Cinnabarim inter calefacientia, mordentia, & discutientia numerat medicamenta, & eandem cum suillo felle confert. Ut hinc omnibus perspicuum euadat, Galeni Cinnabarim etiam venenis annumerari, adeoque a Theophrasti Cinnabari nihil differre. Nam quum ea quae carnem detrahunt ac imminuunt, eiusdem sint generis cum *σνωτιχοις*, id est, putrefacientibus, quemadmodum Galen. lib. 5. de Simp. medicamen. facul. cap. 15. ostendit, ut eadem quoque venenata sint oportet. Recentiorum, & qua hodie officinae vtuntur Cinnabaris, factitia est. Siquidem ex argento viuo & sulphure a Chimistis conficitur. Germanis *Sinobex* dicitur. Est & haec, perinde atque Theophrasti & Galeni, venenata & exitiosa, ideoque intro corpus haud sumenda. Sola autem Dioscoridis Cinnabaris innoxia est, intro etiam in corpus assumpta.
- Diphryges.* Diphryges etiam officinis incognitum & inusitatum est, tamen quum creber eius apud veteres vsus fuerit, praestat etiam quid sit breuiter hic commemorare, quod aliquando in vsum reuocari possit. Eius tria sunt genera. Primum metallicum & natium, quod in Cypro gignitur, hincque adeo Cyprium dictum est. Fit e luto quod e specu quodam Cypri extrahitur, & extractum sole siccatur, mox circumpositis sarmentis vritur. Hinc Diphryges, quasi bis, a sole scilicet & a sarmentis, tostum crematumue, appellatum est. Alterum genus factitium est. Fit enim in fornacibus, & excocti atque perfecti aeris ueluti sedimentum quoddam, & fex subsidens existit. Id enim postquam aes effluxit in catinum, remanet

manet in fornace, in eius fundo tanquam vstorum in foco lignorum cinis residens, ut alibi fusius monstrauius. Tertium, ex Pyrite aroso fit lapide, quando is ut calx in camino donec rubescat ut rubrica concrematur. Hoc etiam, ut tradit Dioscorides, fit ex sola materia quæ aris lapidem quando affatur gignit.

Ferrum duplex est, natiuum & conflatum, seu excoctum. Natiuum est purum, & reperitur in fodinis. Germanis *Gedigen eisen* dicitur. Alterum conflatum seu excoctum, quod in ferreis officinis excoquitur, quas *Hamerschmitten* Germani nominant. Fit duplici modo, nempe vno ex lapidibus ferreis. In eadem vena non raro reperitur Magnes: tanta illi cum ferro est familiaritas, & amicitia. Altero ex terra rubra, ferrugine quasi lesa. Plura de ferro Plin. lib. 34. cap. 14. Rubigo autem ferri, Dioscoride attestante, egregiam in restringendo, sic candorq; facultatem habet. Recrementum ferri, quod Germanis *Eisenschlack* & *Zunderstein* oder *Sunderstein* vocatur, eandem quam rubigo vim obtinet.

Gypsum cognata Calci res est, non tamen ita calidum. Differt primum colore: candidum enim plerisque in locis reperitur, in alijs in candido cinereum, cinereum item nigris maculis interstinctum, cinereum tantum, subrufum, & viride. Dein nitrore: aliud enim stellarum instar micat, aliud marmoris modo nitet, aliud translucet. Postremum figura: quippe aut est glebosum, aut ex crustis constat, aut quemadmodum Sal ammoniacus fissum videtur. De quo plura alibi diximus.

Hydrargyrus Galeno a calijs Græcis, quasi aqueum argentum dicas, Aristoteli *ἀργυρος χυτός*, hoc est, fusile argentum, quod scilicet solidum non sit, sed fusum ac liquidum, latinis à motu, quia stare loco nescit, & suo pondere hac illac fertur, Argentum viuum nominatur. Chimistæ & hos imitantes officinæ medicorum Mercurium vocant. Est autem argentum viuum duplex, natiuum scilicet, & factitium. Natiuum & purum in lacunis reperitur, quum aquæ, quibus venæ stillant, Minium madefecerint. Eo enim modo coit, & in argentum viuum vertitur. Factitium ex Minio conficitur ad eum modum quem Dioscorides, & Plin. lib. 33. cap. 8. tradunt. Cæterum idem Plinius cap. 6. iam citati libri natiuum, argentum viuum nuncupat, factitium autem Hydrargyron: quo nomine merito à Leoniceno est reprehensus. Diuersis enim verbis diuersas res significari putauit, quum tamen constet vtrumq; argentum viuum vtriusq; vocibus denotari. Quæ ad temperamentum eius ac vires attinent, copiose admodum lib. 9. de Simpl. medic. facul. sect. 3. cap. 32. docuimus. Porro vbi in sui generis vas à Chimistis impositum fuerit argentum viuum, calore ignis in sublime fertur, atq; ex eo efficitur corpus album, quod Mercurium sublimatum nominant. Conficiendi modus is est. Argentum viuum in vas vitreum conijcitur, adiecto sale quod ammoniacum vocant. Vtraq; simul mixta, ac in fornacem posita, ignis vi & calore in sublime feruntur, ex eisq; corpus album salis aut Sacchari colore præditum, efficitur, quod Mercurium sublimatum appellant. Efficitur etiam argentum viuum, rubrum, quod Chimistæ Mercurium præcipitatum appellant, hoc quidem modo. Aluminis, & atramenti sutorij æquales partes sumuntur, quibus salis dimidio plus altero eorum additur. Destillatur hoc totum cum vitreis vasis. Stillaticij huius pondo vnum, argenti viui tria in vas vitreum ponuntur, inde destillantur, & auctis ignibus perseveratur tantisper donec fumus & vas rubescant, nec liquoris quicquam super sit: demum fracto vase colligitur argentum viuum, quod coire iam videtur instar lapidis. hoc tenuissimè teritur in porphyritide tabula, & denuò excoquitur ac destillatur, donec siccetur in vase vitreo. Rursus fracto vase materia quæ superest colligitur, ac denuò teritur in eadem tabula subtilissimè. postea ipsam in æneo vase reperitur: suppositoq; igne valido, cum æneo pistillo miscetur, & agitur per duarum horarum

G spacium,

Pyrites con-
crematus.

Ferrum.

Rubigo ferri.
Recrementum.

Gypsum.

Hydrargy-
rus.
Argentum
viuum.

Mercurius.
Natiuum.

Factitium.
Plinij error.

Mercurius
sublimatus.

Mercurius
præcipitatus.

spacium, quoad splendorem fermè ac rubedinem minus acquirat, tuncq; exceptum seruetur vitreis vasis. Citra dolorem carnes erodit, & putrescentia vlcera liccat.

Lithargyros.
Spuma argenti.

Lithargyros Græcis, Plinio & alijs Latinis scriptoribus, Spuma argenti, quod vena conflata igne, vt in omni coctura fit, eam veluti spumam reddat, dicitur. Qui igitur lithargyron, id est lapidem argenti, nominant, hi ortæ rei duritiam: qui verò spumam, hi nascentis naturam considerant. Rectius autem spuma, vel lapis plumbi diceretur, quod scilicet hæc spuma ex plumbo nigro conficiatur, & vicissim ex ea plumbū. At nec ex argēto spuma fit, nec ex spuma argentum. Nam si quando ex mistura plumbi & argenti, quum argentum separatur à plumbo, fit spuma, eam non ex argēto, sed ex plumbo fieri hinc cognoscitur, quod de argēto nihil depercat: plumbum verò totum mutetur partim in hæc spumã, partim in plumbaginem. Quod quum Dioscorides, Plinius & alij quidã non animaduertunt, factum est vt ex argēto etiam hæc spumam fieri putauerint. Germanicè *Blett* vel *Bleyschaum* rectius, quàm vulgo con-

Dioscoridis
& Plinij
lapsus.

Spuma argenti
sex conficitur
modis.

Fulua argentea.
Candida.

suevit, *Silberschaum* appellaretur. Conficitur sex modis, ex arena plumbaria, è lapide plumbario, ex plumbeis laminis, è mistura plumbi, ex argenti mistura, ex auri mistura, vt alibi fusius docuimus. Spuma hæc colore differt: siquidem aut fulua est, aut candida. Fulua, non quòd ex auro fiat, vt nonnulli arbitrantur, sed propter coloris similitudinem quam cum auro habet, Græcis *χρυσίτις*, officinis Lithargyrum auri, Germanis *Goldblett* nominatur. Candida, propterea quòd argenteum refert candorem, Græcis *ἀργυρίτις*, Sepalsijs Lithargyrium argenti, Germanis *Silberblett*, non quòd ex argēto fiat, dicitur. Fuluum verò colorem Chrysitis contrahit, quòd maiorem vim ignis passa sit. Argyritis, quòd minorem vim ignis sensit, candidum contraxit colorem.

Minium.
Natiuum.
Factitium.

Minium duplex est, natium & factitium. Natiuum, quod à Vitruuio lib. 7. suæ architecturæ cap. 8. & 9. describitur, non est nisi Theophrasti & Galeni Cinnabaris, de qua supra abundè diximus. Eo pictores vtuntur. Factitium, alio nomine secundariū minium, & Sandyx, Germanis *Mennig*, vt suo loco ostendimus, appellatur.

Nitrum.
Natiuum.
Primum.

Nitrum vel Litrum, quod Arabibus Baurach dicitur, Sali cognatum est, quòd similiter ac sal aut nascatur, aut conficiatur. Habet verò triplicem differentiam, tribus distinctam nominibus. Est enim nitrum simpliciter dictum, est spuma nitri, & aphronitrum. Nitrum simpliciter dictū geminum est, natium, & factitium. Natiuum est, quod sine artificio, & suapte natura condensatur. Primum eius genus est, quod ex terra nitrosa imbre perfusa, & à sole densata efficitur. Hoc non aliorum fossilium modo cæditur, aut ligone è montibus effoditur, aut ex subterraneo specu excauatur, sed ex solitudine & campis concretum legitur. Nihil tamen vetat quo minus ligone auferatur: sed nullo modo tectum terra reperitur. Quòd verò ita solis calore densatur, & suapte natura sese coagulat, in acruos condunt, vt duret: aliàs enim ab imbre liquatur. Quapropter vt densari cœptum est, rapitur: aut relictum in acruos, vt comprehensum est, conditur. In hoc genere Nitrum præfertur leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddam, durum ac spissum, & lapidi similius, quale est Aegyptium, quod lapidis instar induruit in acruis, qui eo quòd collium habeant speciem, *βουί* Græcis dicuntur, vt alibi fusius docuimus. Nitrum hoc quòd beneficio terræ, & æstuantis solis vi perficitur, atq; in conuallibus & campis sua sponte ex terra efflorescit, *ἀλμυράγιω* Græci peculiariter vocant, nomine ducto partim ex sapore quem habet subsalsum, partim ex eo quòd è terra erumpat, ab *ἀλμη* & *ἐρύγιωμι*. præter hoc quòd diximus, alterum est itidem natium, quòd ex fluminibus, lacubus, vel fontibus, quorum sum-

βουί.

Halmirage.

Natiuum alterum.

mitas

mitas in Nitrum densatur, colligi solet. Quum enim aqua Nili, aut fontis, aut lacus diu in conualle steterit, saluginosa & nitrosa tandem euadit, quandam ad se substantiam ex profundo, & salam materiam euocans, quæ postea salis instar, calore solis concreuit, duriorq; ipso sale redditur. Porro nitrosus quidam est lacus in Macedonia qui circa Canis ortum gignit Nitrum, quod veteres scriptores Chalastræum nuncupant. Cæterum factitij Nitri plura sunt genera. *Factitium nitrum.* Vnum, fit in Aegypto maximè ex Nili aquis, quæ nitrosæ sunt, in nitrarias infusis. Hoc eodem modo vt natium, priusquam densari cœptum est, rapitur, ne in nitrarijs resoluatur. Hoc, Plinio autore, fuscum & lapidosum est. Factitium præterea Nitrum est, quod Græco nomine nostris Chryfocolla, Arabico Tincar, Barbaro Borax dicitur, vt supra quoq; diximus. Porro quod Nitro ipsi insidet, ac sub dio tum in conuallibus, tum in nitrarijs ex sese efflorescit, vt in salinis, tenuissimum & leuissimum, spuma siue flos, Galeno præsertim lib. 4. de Simpl. medicament. facultatib. cap. 20. frequentius tamen spuma, nominatur. Hanc autem Græci duabus separatis vocibus ἀφρονίτριον appellant, vt distinguant ab eo quod isdem composita voce ἀφρόνιτρον nominatur. *Aphronitrium quid.* Quid verò Aphronitrum sit, vnus duntaxat Plinius ostendit, qui id esse scribit quod in speluncis & antris mollibus destillans colligitur. Id quia spumæ concretæ simile est, coniunctis duabus vocibus ἀφρόνιτρον nominauerunt, vt illud à spuma nitri, quæ non ita compacta & concreta est, sed aspectu triticeæ farinae similis, quamq; hoc nomine separatis nominibus ἀφρόνιτρον, vt comprehensum est, vocant, discernent. Duplex autem Aphronitrum existit. Vnum, quod ex speluncarum cameris stiriarum instar concretum pendet. Id quia nullam in se terream vel grauitatem, vel crassitiem habet, optimum est, & Galeno album appellatur. *Album.* Alterum est, quod liquidum adhuc excidens, in terram defertur. Id ob admixtam sibi terram, graue est, terreamq; crassitiem habet: ob id nigrius & deterius existit. *Nigrum.* Præter iam dicta est etiam quod Halinitrum, vel vt hodie loquuntur, Sal nitri, Germanicè *Salpeter*, quasi dicas sal petrosus, vocatur. *Halinitrum.* Fit duobus modis. Primo, ex molli & tenuissimamateria, quam exudant veteres muri, rupes, saxaq; montium. Hoc cum Asiæ petrae flore magnam similitudinem & cognationem habet. Atq; inde illi Germanicam nomenclaturam *Salpeter* inditam esse omnibus perspicuum est. *Asia petrae flos.* Secundo, ex terra putri & saluginosa è strabulis, & similibus locis, in quibus animalia diu inxerunt petita, conficitur. Hanc enim ita præparant & madefaciunt, vt falsedinem omnem exuat: Halinitrum autem candidum est, translucidum, falsum, subacre, rarum, leue. Ignem ocysimè concipit, & in flammam totum mutatur. Quapropter vtile est ad compositionem pulueris tormentarij vocati, qui accensus missiles globos tormentorum bombardarumue extorquet. Etsi autem Halinitrum multum differat à legitimo Nitro, tamen quum etiam sit tenuium partium, & abstergat, in veri Nitri penuria, eo in compositione medicamentorum vti licebit. Ex ijs quæ hætenus diximus omnibus perspicuum euadit, Galenum nõ temerè multis in locis suorum monumentorum separatim Nitri, spumæ nitri, & aphronitri facere mentionem. Nam inter se tria hæc, Nitrum, spuma nitri, & aphronitrum, vt ostensum est, differunt. Quæ autem inter spumam Nitri & Aphronitrum sit differentia, disertè Galen. lib. 9. de Simp. medic. facul. docet, qui spumam nitri inquit aspectu triticeæ farinae similem esse, hoc est, laxam, dissolutam, & candidam. Aphronitrum autem farinae speciem non habere, neq; vt illam, dissolutum laxumue, sed concretum, coactum, & compactum esse. Vt hinc pateat, spumam nitri consistentia quàm aphronitrium tenuiorem esse. Hanc inter aphronitrum & spumam nitri differentiam veteres probè tenuerunt, & disertis verbis explicarunt. Quippe Galenus libro paulò antè citato, ita de ijs scriptum

G ij reli-

Græcus Galeni codex emendatus.

reliquit: ἀφρόνιτρον ἀφροῦ νίτρος Διαφέρεται. Aphronitrum à spuma nitri differt. Quamquam eo in loco Græcus Aldinus cotex mendosus sit & deprauatus, legatq; ἀφρόλιτρον ἀφροῦ νίτρος Διαφέρεται. Hanc autem lectionem esse falsam, in primis testatur Paulus Aegineta, qui libro septimo de aphronitro, & spuma nitri, tanquam diuersis rebus & inter se differentibus agit, eamq; differentiam ibidem explicat. Dein Aëtius libro secundo capite quinquagesimo, vbi ad verbum Galeni locum describens, ita inquit: ἀφροῦ νίτρον καὶ νίτρος ἀφροῦ Διαφέρεται ἀλλήλων. Quinetiam locum Galeni ita vt diximus esse legendum, ea quæ mox in contextu Galeni sequuntur verba euidentissimè conuincunt. Nam statim ibidem subiicit, λίτρον καὶ γὰρ ἀφροῦ, &c. ἀφροῦ νίτρον ἢ ἄχ, &c. Serapio quoq; euidenter hanc differentiam innuit, dum inter se Baurach Aphricum seu spumofum (sic enim eius interpres Aphronitrum appellat) & spumam nitri differre scribit. Præterea Auicenna, etsi Baurach voce confusè ac promiscuè iam pro nitro, iam verò pro aphronitro vtitur, si quis eiusdem verba diligenter expendat, hanc quam diximus differentiam inter aphronitrum & spumam nitri innuere videtur, quum Baurach armenum, nitrum: baurach aphricanum, aphronitrum: & spumam baurach, nitri spumam appellat. Accedit quòd inter recentiores Græcos etiam Nicolaus Myrepsus hanc differentiam obseruauerit. Is enim illitione vigesima quarta νίτρον ἀφροῦ, illitione autè quadragesimatertia, & multis alijs locis, ἀφροῦ νίτρος mentionem facit. Deniq; Plinius libro trigessimoprmo, capite decimo, separatim spumæ nitri, aphronitri, & nitri meminit, adeoq; inter hæc tria differentiam agnouisse videtur. Vt iam sole meridiano clarius sit, à spuma nitri diuersum esse quod composito nomine aphronitrum dicitur. Nihil autem refert, siue ἀφρόνιτρον, siue ἀφρόλιτρον, siue adempta literæ ἀφρόνιτρον aut ἀφρόλιτρον: nomines. Vt enim inter se non differunt νίτρον καὶ λίτρον, sic etiam ἀφρόνιτρον καὶ ἀφρόλιτρον. Verùm ἀφρόνιτρον & ἀφρόλιτρον verbum est, exoletum, quemadmodum Phavorinus in suo Lexico testatur, inquit: ἀφρόνιτρον πλεῶς ἐξίτηλον καὶ ἀδύκιμον. Atq; hinc est quòd hæc vox aliquoties in Galeni & Pauli libris remanserit, & in manuscripto Nicolai Myrepsi codice passim ἀφρόνιτρον pro ἀφρόνιτρον scribitur. Quum itaq; constet aphrolitron ab aphronitro non distare, euidentissimum est in eodem cap. Galeni in codice Aldino deprauatè legi: ἐξέθει γὰρ ἡμίσηλον ἐμπροσθεν ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ πῶν δ' αἰωμῶν εἶναι τὸ ἀφρόλιτρον ἀφροῦ νίτρος πη καὶ ἄλλων. His enim verbis significaretur aphrolitrum in medio consistentè habere facultatem aphronitri & salis, adeoq; ab aphronitro diuersum esse: quod tamen à veritate plurimum abest. Legendum igitur erit pro εἶναι τὸ ἀφρόλιτρον, εἶναι τὸ λίτρον ἀφροῦ νίτρος πη καὶ ἄλλων: vt sit verborum Galeni sensus: Nitrum in medio consistentem habere facultatem aphronitri & salis. Sic verò locum hunc esse emendandum, ex capite de salibus, quod ibidem citatur à Galeno, sit manifestissimum. in cuius fine ita scriptum reliquit: ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἀμφοῖν εἶναι τὸ λίτρον: in medio autem vtriusq; scilicet aphronitri & salis (de ijs enim duobus locutus est) sapor nitri existit. Sic enim conuertendus ille locus erit, & non quemadmodum interpres fecit, spuma nitri. Nam articulus ἢ ad vocem χυμῶν, cuius paulo antè ibidem à Galeno est facta mentio, & non ad ἀφροῦ, cuius nusquam eo in capite meminit, referendus erit. Quod alius Galeni locus euidentissimè conuincit, qui est in eodem libro, capite de nitro, vbi in eum scribit modum: νίτρον εἴρηται ἢ πρόσθεν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἀφροῦ νίτρος πη καὶ ἄλλων δυνάμει εἶναι: Nitrum dictum est antea (capitibus nimirum de salibus, & aphrolitro) in medio esse aphronitri & salis. Et item alius locus, qui est lib. ii. de Simplicium medicamentorum facultatibus in fine propemodum, vbi de nitro ita scribit: Ostensum est & hoc medicamentum in medio salis & aphronitri vires habere. Præterea Galeni locum prædictum ita vt diximus esse legendum & emendandum, Aëtius manifestissimè docet, qui lib. 2. cap. 61. de nitro hæc verba Galeni ad verbum

Aphronitron ab aphrolitro non est diuersum. ἀφρόνιτρον vox exoleta.

verbum transcripsit, inquit: *νίτρον μεταξὺ τῆς ἀφρονίτρος καὶ τῆς ἀλάστρου δυνάμεως ἐστίν*. Serapio denique Galeni ex hoc capite verba referens, ait: Natura baurach media est inter naturam baurach aphrici, & naturam falis. E quibus sane omnibus meridiano sole clarius fit, plurimum hallucinari Ioannem Cornarium Marpurgen-
Cornarij falsi opinio refellitur.
 sem medicum, qui in suis super primum Galeni de Comp. medic. localium librum Commentarijs non veretur apertissimae veritati reclamare, & falsissimis ac nullius momenti rationibus, ostendere aphrolitrum ab aphronitro esse diuersum conatur. Nam is qui vel Graecas literas à limine tantum salutarunt, notissimum est haec duo vocabula eandem rem denotare: nec alia inter se ratione differre, quam quod alterum sit Atticum, alterum communi linguae familiare. Attico namque sermoni id peculiare est, vt *νίτρον* loco *λίτρον* usurpet. Insuper errat etiam non leuiter, quod *ἀφρονίτρον*, ab eo quod soluta compositione *ἀφροει νίτρον* dicitur, nihil differre censet, quum esse diuersas res è iam dictis abunde constet. Nec rarum est apud Graecos compositas voces longè aliud, quam dissolutas significare. Siquidem *χάλικανθορ* diuersum est ab eo, quod illis separatis vocibus *χάλικος* & *ἀνθος* dicitur. Differre quoque *λευκακάνθη*, ab *ἀκάνθη* & *λευκὴ* nemo ignorat. Et mirum certè est in hac opinione Cornarij perdurare, quum tamè doctissimus vir Augustinus Riccus medicus, in quadam praefatione Galeni operibus praemissa, illam tanquam erroneam & à veterum sententia alienam, non tantum improbauerit, sed & firmissimis argumentis confutauerit, penitusque euerterit. Quam falsis autem & confictis rationibus Cornarius pro tuenda sua opinione usus sit, & quam peruerterit ac deprauarit Galeni sententiam legitimam, tum cognoscent studiosi, si obiter hoc loco prodigiosas nugas quas nuper in libello
Confutatio libelli Nitrae ac Brabylae.
 se digno, cui titulum fecit, Nitra ac brabyla, protulit, excusserimus, ac rationibus optimis exploserimus. Principio falsum est, quod se haud ignorasse scribit, quod Graeci grammatici *λίτρον* pro *νίτρον* Atticos dicere annotarint. Nam statim altero versu metipse mendacij se conuincit, quum inquit: Et satis constabat ex Hippocrate & Galeno, *λίτρον* vel esse omnino nitrum, vel saltem aliquam eius speciem. Nam quum ait, vel aliquam saltem eius speciem, palam fatetur se adhuc dubitare, num litrum & nitrum prorsus idem sit. Quod autem ignorauerit Graecos grammaticos *λίτρον* pro *νίτρον* dixisse, omnium luculentissime ostendit locus qui est in eius Commentarijs, vbi inter alia sic scriptum reliquit: Quod verò ita legendum sit, etiam postea cap. de litro edocemur, quanquam & tum corruptè *λίτρον* pro *νίτρον* legatur. Quid per Deum immortalem opus erat Galeni caput de Nitro inscribere potius quam de Litro, quum graece legeretur *περὶ τῆς λίτρος*, & ita legendum esse literarum ordo exposceret, si non diuersum à Nitro Litrum putauit Cornarius? Sin eadem esse censet, cur lectionem legitimam esse corruptam existimat? Vt cunq; igitur quaesitis hinc inde coloribus fucum facere veritati Cornarius conetur, tamen tantus est veritatis splendor, vt verborum lenocinijs obfuscarì haud possit. Fateatur igitur oportet se nitrum & litrum inter se esse diuersa existimasse, aut manifestè mendax suis in scriptis fuisse deprehendetur. Atqui tanta est illius pertinacia & impudentia, vt conuictus
Cornarij peritima.
 etiam veritati aduersari illum nihil pudeat. Pergit enim in suo illo egregio, si
 Dijs placet, libello, & dicit se in Ricci iturum sententiam, modò id illi persuasum esset, quomodo spuma nitri & aphronitrum sint diuersa, & non eadem res veluti Dioscoridi & Plinio videtur. Quibus sane verbis palam ostendit, se neque mentem habere, neque eorum meminisse quae ea de re Dioscorides, Galenus, Paulus, & Aëtius literis mandarunt, & quae paulo antè à nobis sunt producta. Et mirum profectò est Cornarium hoc loco ad Dioscoridis auctoritatem confugere, quum contentio inter nos non sit orta de Dioscoridis, sed potius Galeni, cuius ipse locum peruertit & deprauauit, sententia de spuma nitri &

*Dioscoridis
de spuma ni-
tri & aphro-
nitro senten-
tia exposita.*

*Cornarius
Galeni ali-
quot loca de-
prauata.*

*Serapionis
locus ex-
pensus.*

*Galeni locus
emendatus.*

aphronitri genuina eruenda. Dicendum igitur Cornario erat, quid de illis Galenus statueret, & non quid Dioscorides sentiret. Quem tamen si rectè inspexisset, vidisset illum spumam nitri, perinde atq; Galenum, vnica appellatione ἀφρονίτρου appellasse. Siquidem is geminam ἀφρονίτρες, id est, nitri spumam fecit, ac bonitate alteram ab altera discreuit. Primas enim tribuit ei quæ ex Philadelphía Lydiæ defertur, quæ non est nisi spuma optimi natiui Nitri. Secundas Aegyptiæ, quæ est spuma nitri eius quod in nitrarijs Aegypti sub dio concreuit, vt alibi fufius diximus. Vt hinc etiã ab omnibus cognoscatur, Cornarium sui erroris patrocinium temerè apud Dioscoridem quæsiuiffe, quum ille quoq; perinde atq; Galenus & alij Græci, spumam nitri separatis nominibus ἀφρονίτρου appellauerit. Atqui ferendum propemodum erat quòd inter predicta duo nullam esse differentiam putauit, modò non eò dementia venisset, vt aphrolitrum ab aphronitro diuersum esse affirmare, nulla nec ratione, nec veterum testimonio fulcitus, auderet. Quapropter vt fucum aliquem imperito lectori, & suæ opinionioni fidem aliquam faceret, Galeno falsissimam affingere lectionem coactus est, hanc nimirum: ἀφρολίτρου ἀφρονίτρες διαφέρει. Non esse enim locum hunc legitimum, abundè in superioribus à nobis ostensum est. Hinc vt obstinatè semel conceptam erroneam opinionem perpetuò tueretur, nihil illum puduit Aëtij quoq; locū sua conuersione deformare, & ex vero falsissimum reddere. Is enim de aphronitro & spuma nitri lib. 2. ita habet ἀφρονίτρου ἢ νίτρου ἀφροῦς διαφέρει σιρ ἀλιλίω. Quæ quidem verba Cornarius ita est interpretatus: Aphronitrum, hoc est, spuma nitri, & litri spuma inter se differunt. Quòd si alicui suspectus hoc loco fuero, illum rogo conuersionem eius vt adire dignetur. Si non ita cōuertisse Aëtij verba deprehenderit, mendacijs & impudentiæ meliberrimè accuset. Quis aut magis detortam & prodigiosam interpretationem vidit aut legit vnquam? Sed non contentus fuit Cornarius hunc quem ostendimus locum deprauasse, nisi alium quoq; in eodem capite eadem temeritate peruerteret. Nam Serapionis, vt ipse fingit, autoritate fretus, falsissimam Galeno affuit lectionem, hanc nimirum: τῶ δ' ἀφρολίτρου ἀμφοτέρω δυνάμει ἴσιν, πολλὴ ἢ συπλητικὴ ὄλην. πλὴν δὲ πλείων ἢ ὑπλητικὴ. Quod vt liquidò declarem, initio Serapionis excutiamus verba, quibus ille nititur, oportet, quæ sic habent: In Baurach autem sunt duæ virtutes simul, nisi quia virtus styptica est in eo pauca, virtus verò absterliua multa. Quæ certè verba etiam si legitima essent, & mendo vacarent, vt minimè vacant, tamen Cornario non ad Aphrolitrum, sed ad litrū potius, quod Serapioni, vt comprehensum est, Baurach dicit, transferenda erant, locusq; Galeni illi ita legendus erat. τῶ δ' ἀφρολίτρου ἀμφοτέρω δυνάμει ἴσιν. Quam sanè lectionem confirmat etiam Auicenna, qui Canone 2. de Baurach inter cetera sic scribit: Et in Baurach quidē est stypticitas pauca cū absterliuone bona, propter sui falsedinē. Atqui Cornario fucus quærēdus fuit, quo falsam suā & peruersam opinionem ornaret. Serapionis aut verba, et si expositionis causa esse addita alicui videri possunt, tamen deprauata esse quiuis facile animaduertet, si illa cum Galeni verbis, vnde desumpta sunt, contulerit. Nam quæ à Serapione Baurach tribunt, hæc Galen. li. 9. de Simp. med. facult. Salī adscribit, inquit: ὁ δὲ ἰσὺ ἀλσι τοσοῦτον ἀπολείπεται κατὰ τὸ ῥύπτην, ὅσον πλεονεκτῆ κατὰ πλὴν ὑπλητικῆ. ἔστι ἕξ μικτὸς ἐκ δύο ἰσὺν πικτικῶν ὑπλητικῆς τε καὶ συπλητικῆς: Salis verò saportanto in abstergēdo inferior est, quanto plus habet adstrictionis. Est enim ex duabus qualitatibus mixtus, abstergente scilicet, & adstringente. Atq; diligenter hinc expendendum erit quod Galenus dicit, salem πλεονεκτῆ, hoc est, in adstringendo superiorem esse, aut plus adstrictionis obtinere. Quippe in delo- test. Ibidem enim in fine ita perperam legitur: τοῖς δὲ ἀλσι ἰσὺ ἢ συπλητικῆ, πολλὴ, πλείων δὲ ἢ ὑπλητικῆ. Scribēdum enim erit: τοῖς δὲ ἀλσι ἰσὺ ἢ συπλητικῆ πολλὴ πλείων, ἢ ὑπλητικῆ. Salibus verò etiam

etiam adstrictoria vis multo maior, quam extersoria. Atque ita planè esse scribendum, aliis Galeni locus confirmat, qui est in libro 2. de Comp. medic. localium, capite de medicamentis validè extergentibus, ubi ita inquit: προς ἄλλοις καὶ τῶν τοῖς ἄλλοις ἐξείρητον ὑπάρχει τὸ σύμφυτον μάλλον, ἢ ῥυτίθεν. Nam præter alia hoc quoque sal eximium obtinet, ut adstringat magis, quam extergat. E quibus perspicuum euadit, Serapionis locum ita esse emendandum ac restituendum: Postquam dixi quod natura baurach est media inter naturam baurach Africæ, & naturam salis, est hoc, quia in baurach Africæ est virtus quæ abstergit solum, in sale verò duæ virtutes sunt simul, nisi quia virtus styptica est multa in eo, virtus verò absterfiva pauca. Et subesse in iam dictis errorem, Serapionis verba satis testantur, quæ sic habent: Nisi quia virtus styptica est pauca in eo multa. Quod si igitur pauca dictionem è contextu exemeris, rectè se deinceps habebunt. Nam planè cum Galeni verbis postea consentient, quæ sunt eiusmodi: ἐξείρηται γὰρ μὲν ὀλίγον ἐκ προσοχῆς ἐν τῷ μετὰ τὴν κατὰ πλῆθος δυνάμει εἶναι τὸ λίγρον ἀφρολίτρον τε καὶ ἄλλων ἀφρολίτρον καὶ ῥυτίθην δυνάμει ὑπάρχει μόνη, τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ ἢ συπτικῆ πολλὴ πλείων, ἢ ῥυτίθην. Dicitum tamen paulo antè est, capite nimirum de salibus, litrū mediam habere facultatem aphronitri & salis. Minus enim quam aphronitri, plus verò quam sal extergit: Aphronitro enim sola extergendi facultas inest, salī verò etiam adstringendi multo maior, quam extergendi. Non posse autem hæc Serapionis verba de litro, multoque minus de aphrolitro, ut Cornarius arbitratur, intelligi, abundè docent quælib. 4. Simpl. cap. 19. scribit Galenus, inquiens: ἔτω δὲ δὴ ἢ τὸ ἴδιον αὐτὸ, ἢ ἀφρολίτρον, ἢ τῶν σωθέτων προσοχία καλῶς μίλον ἀφρολίτρον ἐπὶ μάλλον πλείονε, ἢ ῥυτίθην καὶ μὴ συνήθη, πικρὰ δὲ ἀκρῶς ὑπάρχοντα. Sic & nitri ipsum, & eius spuma, & quod composita voce aphrolitri appellatur, magis extergere possunt, ut quæ nequaquam adstringunt, exactè verò amara sunt. Aduerbum verò ἡκιστὰ hoc loco idem quod ἰσχυρῶς, id est, nequaquam denotare, satis verba hæc, Exactè amara, conuincunt. Nam eiusmodi in eodem capite vocat Galenus, quæ nulla alia sensu notabili qualitate participant. Et omnium maxime locus qui est in libro secundo de Comp. medic. localium, ubi ita scriptum reliquit: ἐπὶ τῷ γὰρ ἡκιστὰ εἶναι ἢ τὸν ἴδιον ἔχον ἀφρολίτρον καὶ νίτρον, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἢ μετέσθαι ἐν πικρῆ δυνάμει. Siccare verò sal nihilominus quam aphronitrum & nitrum potest, sed illis adstringendi facultas non inest. Denique Aëtius lib. 2. cap. 50. ita scribens: ἄλλων δὲ διαφέρει ἀφρολίτρον, καθόσον εἶνα μόνον ἐπικρατούται χυμὸν ἐν αὐτῷ ἡμαρῶς ἐστὶν ἴδιον τὸν πικρὸν, διαφορικῆν μὲν ἔχοντα δυνάμει, σωκατικὴν δὲ ἔχοντα, καθάπερ οἱ ἄλλοι. A salibus verò differt aphronitri, quatenus vnum tantum, amarum scilicet, in eo dominari saporem sentire manifestè licet, qui quidem discutiendi vim habet, non autem constringendi, quemadmodum sales. Quapropter iam sole clarius à nobis demonstratum est, quam turpiter in aphronitro, & aphrolitro, spumaque nitri lapsus sit Cornarius, & quod temerè, ut errores suos tegetet, Galeni plerumque locos deprauarit, ut nihil opus sit peculiari libello eius ineptijs respondere. Hic se Bernardus Dessennius continere non potuit, quin quo sit iudicio præditus omnibus palam faceret. Siquidem audeat, non sine cachinno multorum, dicere me & Cornarium leuiusculam de realtercari, interim nihil docentes, aut determinantes: An Dessenni leuiusculam rem esse censes ignorare quid sit nitrum, aphronitrum, & spuma nitri, quibus de crebro Galenus, & alij veteres mentionem faciunt: Iniuriam autem mihi facis, quod me nihil docuisse, sed res has magis in dubium vocasse & obscurasse dicis. Diserte enim, si quis vnquam alius, quid res illæ sint explicauit. Sed quid mirum te, qui omnia sine iudicio ex alijs corradis, ita de aliorum scriptis sinistrè iudicare: Quare hortor te, ut deinceps in alijs notandis circumspectior esse velis, nec te alijs temerè deridendum præbeas.

Plumbago, quæ Græcis *μολιθιδάνα* dicitur, Plinio lib. 34. cap. 16. & 18. Galena *Plumbago.*
G iij nomi. *Galena.*

*Bernardi
Dessennij iudicium
parum exquiritum.*

*Plumbago.
Galena.*

- Eius genera.* nominatur. Hanc Græci in tres digesserunt species. Primam Dioscorides $\mu\omicron\lambda\iota\epsilon\sigma\delta\omicron\epsilon\delta\iota\lambda\iota\theta\omicron\nu$, nos lapidem qui plumbi imaginem obtinet, vel simpliciter plumbarium appellamus. Germanicè **Glantz**, quia nimirum modicè splendet, nuncupatur. Alteram Græci $\mu\omicron\lambda\iota\beta\epsilon\tau\tau\iota\delta\alpha\acute{\omicron}\mu\mu\omicron\nu$, id est, arenam plumbariam vocant. Tertiam generali nomine $\mu\omicron\lambda\iota\beta\epsilon\delta\alpha\iota\nu\alpha\nu$, hoc est, plumbaginem. Est autem plumbago duplex. Natiua seu fossilis metallicaue una, quæ non est nisi plumbiferax vena. *Natiua.* Germanis **Bleyerz** & **Bleyschweiß** oder **Bleyschweiff** dicitur. *Factitia.* in fornacibus procreatur, in quibus aurum & argentum eliquantur, vt alibi fufius docuimus. Germanis **Theß** oder **Herdbley** nuncupatur.
- Plumbum.* Plumbum trium est generum. Vnum candidum, quod Græcis, vt Plinius *Candidum.* lib. 34. cap. 17. testis est, $\kappa\alpha\sigma\iota\tau\epsilon\sigma\omicron\nu$ appellatur. Idem cap. 18. eiusdem libri argentarium, quod argento simillimum sit, & album, nominat. Germanis **Zin** nominatur. Diuersum est à Stanno, vtpote composito. Nam vbi tertia plumbi nigri portio, duabus argenti portionibus inest, Latinis Stannum, Germanis *Stannum nõ est plumbum candidum.* **Werc** vocatur. Ex stanno fiunt laudatissima specula. Alterum cinereum dicitur, quod tum Græci, tum Latini veteres scriptores ignorasse videntur. Atq; hinc est quod Plinius duo tantum plumbi genera commemoret. Nostri Bisemuntum, Germani **Bisemunt** oder **Wisemunt** oder **Conterfein** appellat. *Cinereum.* Tertium Græcis $\mu\omicron\lambda\iota\beta\epsilon\delta$, latinis nigrum plumbum, Germanis **Bley** dicitur.
- Pompholyx.* Pompholyx post Cadmiã supra fornaces parieti adhæret. Fauilla est aeris tantum, aut Cadmiæ fornacum tantum, aut vtriusq;. Fit quum ex Pyritis lapidis panibus torrefactis excoquitur æs: aut quum ab argento separatum, in sui generis fornace perficitur. Tum enim fauilla tenuissima & leuissima sursum fertur, & euolat in superiorem domicilij ærarij partem, adhærens ad eius parietes, & ad laquearium tecti. Quæ primùm in bullas, vt aqua tumet, atq; ex eo nomen inuenit. Neque enim $\pi\omicron\mu\phi\omicron\lambda\upsilon\zeta$ Græcis est, nisi bulla. Mox maiore accedente incremento, lanarum alsimilatur peniculis. Et hunc in modum sua sponte in fornacibus gignitur Pompholyx, quæ Germanis **Huttenrauch** propriissimè *Factitia triplex.* nominatur. Cura & industria Pompholygem artifices triplici ratione conficiunt. Primò, ari quum perficitur, friatam detritamue Cadmiã fornacum inspergunt. Secundò, ære & Cadmiã fossili alternis, vt ex ipsis fiat Orichalcum, in ollas positis, fauilla ex ære resoluta sursum in operculi cavitatē fertur, eamq; implet, quæ pura Pompholyx est. Tertio, Cadmiã fornacum separatim in fornace ardenti follibus ventilare solent. His tribus rationibus Pompholyx primæ bonitatis, id est, candidissima & leuissima efficitur, quæ Sepalsijs Nil album, quod candidissimæ lanæ similis sit, Germanis **Weißnichts** nominat. Hinc Germanis vsitatū est dicere, Nil prodesse oculis. Duos ex ijs modos, nempe primum & tertium, Dioscorides monstrauit. Secundo hodie vtuntur. Pompholyx autem Serapioni Thutia vocatur. Quæ illi duplex est. Vna fornacum, de qua iam dictum est. Altera subterranea & fossilis, quæ Germanicè **Erð** vel **Zechenrauch** appellatur. Græcis ignota. Thutia officinarum hodie non est nisi Cadmiã racemosa, vt suo diximus loco. Caterùm Spodos siue Spodion, quam Cinerulam aliqui interpretantur, à pompholyge non certè genere, quod similiter vt hæc fauilla ex eadem orta materia sit, sed specie differt. Pompholyx enim cãdida est, & leuis, vt mōstrauimus: Spodos aut cinerea & grauior partim ad exteriora fornacū latera adhærens, partim in pauimentū decidens, adeoq; im *Nil griseum.* purior. Abraditur aut de lateribus, in terra verò conuerrii. Nil griseū hodie no *Spodos lutea.* minat. Germanis **Graunichts** oder **Grauerhüttenrauch**. Fit & lutea spodos supra secundas fornaces, in quibus argentū à plumbo separat, vt alibi fufius diximus. Germanis **Gelerhüttenrauch** appellat. Atq; hæcenus de spodio fornacum.

cum. Alterum Spodium subterraneum seu fossile dicitur, in quibus quatuor species, *Subterraneum cinereum videlicet, nigrum, viride, & luteum digeritur, folis Arabibus notum, um sine fossile.* Græcis verò ignotum. Vt mirum sit Matthiolum apud Serapionem in capite de Tuthia: sic enim Pompholygeni ille nominat, non legisse quod quaedam sit quæ in mineris: ita enim interpretis eius loquitur inueniatur. Præter iam dictum fossile, Arabes aliud quoque Spodium habent, nempe cannarum seu arundinum *Spodium cannarum.* radicum exustarum cinerem. Hinc hodie Spodium de canna nuncupatur. Hoc cum eo quod Græci *ἀντισποδίου* nuncupant non nihil conuenit. Nam id ipsum ex *Antispodium.* myrti folijs, oleæ, lentisci, & alijs nonnullis in fictili crudo, donec illud percoquatur, vltis conficiunt. Ita verò ipsis dictum est, quòd deficiente spodio, eo illius vice vlti sint. Porro à iam dictis omnibus spodijs diuersum est id quo nunc *Spodium officinarum.* passim Seplasia vtuntur. Siquidem hæ Platearij secutæ opinionem, ossa Elephantis combusta, siue Ebur vltum pro spodio vendunt. Quod aliquo modo ferendum esset, quum Ebur vltum adstringendi polleat facultate, si non ex bouis, & canum maximè ossibus suum interdum conficerent Spodium. Nam si illud diligenter excutias, non rarò ex cadaueribus collectorum ossium fragmenta in ijs reperies. Hanc quam diximus Spodiorum differentiam tum medicum, tum pharmacopœi diligenter expendant, vt sciant quo illis in medicamentis conficiendis vtendum sit Spodio: & quòd neque Spodium, neque Antispodium Græcorum intra corpus assumere liceat. Quum enim ipsorum Spodium quod in pauimentum recidit è tenuissimâ metallorum substantia vehementissima ignis combustionem conficiatur, dubium non est quin inde magnam consequatur acrimoniam, ob quâ tuto intra corpus exhiberi nequit. Atque hinc est, quod Græci ne extrinsecus quidem omnibus promiscuè vlcibus, nisi interdum lotum admouere illud voluerint. Accedit, quod hos intra corpus exhibuisse, nusquam legatur. Sunt quoque plurimi nostræ ætatis medici eruditi, qui extrinsecus tantum hoc Spodium esse admouendum disertè tradant. Sed neque Arabum *Arabum Spodium cannae intra corpus non assumendum.* Spodium cannae, per os ingerendum erit, vt cunquæ Auicenna & alij Arabes eius vltum in roborandis corde & iecore, plurimum commendent. Nam vt Galenus testatur lib. Simp. 7. radix arundinum per se non leuem abstergendi facultatem obtinet. Vltis verò, & calidior & magis tenuium partium, adeoque acris efficitur. Hinc est quod lib. 1. de Compo. medic. local. cap. 2. inter medicamenta quæ alopecias sanare possunt, quemadmodum etiam Dioscorides illam recenset. Non solum verò hæc ipsa discutere, sed etiam ex alto humores trahere possunt, quam etiam ob acrem qualitatem suam radix arundinis vltis maximè obtineat necesse est, vt hoc nomine intra corpus tuto exhiberi non possit. Quum verò non solum Auicenna, sed & Serapio suum Spodium multis in morbis intra corpus exhibeant, & frigidum in secundo ordine, siccumque in tertio esse scribant, fieri non potest vt ex cannae radicibus vltis confectum fuerit. Quare sunt qui illud ex radicibus nostrarum arundinum non constare, sed ex aliqua peculiari in Auicennæ patria nata. Verum non considerant illi, eandem habere vim omnium cannarum exustas radices. Alij vt Bellunensis, ex radicibus proceræ cuiusdam arboris internodia harundinum modo habentis. Sed eadem facilitate qua asseruntur, etiam negantur. Ego quidè errorem in Auicennæ codices irreplisse suspicor, & falso cannae, pro alcanna scriptum fuisse. Alcanna verò ille vocat herbam, quam Græci Cyprum, Latini Ligustrum appellant. Nam Galenus Cyprum mistæ facultatis esse, quod habeat quiddam discutiens cum aquea substantia modicè calida: & quiddam adstrictorium, ex terrena substantia frigida refert. Item eius decocto ambusta foueri. Vt etiam eo, aduersus igneas phlegmonas, & carbunculos: quod absque molestia & modicè siccet, vt rectius Serapio illud in secundo ordine siccum statuatur. Quinetiam commansum conducere oris vlcibus

ceribus tradit. Quas omnes effectus suo spodio Auicenna & Serapio adscribunt. Siquidem Auicenna spodio suo parum tum resolutionis, tum adstrictionis, veluti etiam Serapio tribuit. Vterque etiam illud phlegmonibus calidis, & oris vlceribus conferre scribit. Quia verò, vt iisdem tradunt, & Galenus confirmat, plurimum frigiditatis habet, ideo ventriculum calidum roborat, & bilis ad ipsum defluxum repellit. Vt dubium ferè nullum sit, spodium Mauritanorum eandem quam Ligustrum habere facultatem. Quod si verò quispiam pertinaciter contendat, spodium eorundem esse radicis cannæ exustas radices, certè eas quas ei Arabes assignant facultates haud habebit, nec intra corpus assumendum erit.

Sal.

Salinæ.

Natiuus.

Fossilis.

Sal duum est generum, natiuus & factitiuus. Natiuus vel in terra, vel extra terram reperitur. In terra inuentus, seu fossilis, aut excuditur montibus, aut è campis effoditur, aut ex iisdem eximitur arenis, quibus tegitur prius remotis. Salis certè montes, natiui multi & illustres sunt in orbem terrarum, quos nihil atinet recensere. Effoditur è campis in ea Sarmatiæ parte quam hodie Poloniam vocamus. Sub arenis autem, Plinio teste, inueniunt iuxta Pelusium in Aegypto,

Sal Hammoniacus.

qui quum omnis rectissimè Hammoniacus dici posset, tamè id nomen sibi Cyrenæicus tantum vendicauit. Dicitur autè is Hammoniacus, vel quia sub arena, quæ Græcis dicitur ἄμμον, inuenitur: vel ab Hammonis ibidem oraculo, iuxta quod effodit. Siquidem illic sub arena defossa glebæ salis oblongæ, extra nigricantes, intus albæ, & Alumini scissili similes inueniunt. Officinæ more suo vnus literæ adiectione vocem deprauantes Armoniacum, vel Armeniacum salem

Extraterram inuentus.

nominant. Extraterram natiuus sal reperitur aut in fonte, aut in fluuio, aut in lacu, aut ad mare. Fons quidem vel salem fert, vel eius riuuli solis calore siccati in salem cōuertuntur. Fluuius aut salis ramenta defert, aut summa eius in salem densantur, reliquis aquis veluti sub glaciè fluentibus Lacus in salem mutatur, vel sale æstuat, vt alibi fusius docuimus. Ad mare tenuis sal gignitur. Quum enim æstu feruet, & intumescit spumas agit, easque ad littora & scopulos appellit. Hæ autem abscissæ, & in illis depositæ, atque exiccatae, nonnullis in locis in salem conuertuntur, quem Dioscorides ἄλος ἄχνη, Plinius spumam maris simpli-

ἄλος ἄχνη.

Spumamaris.

citer interpretatur: Latini siccam maris spumam dicere possent, aut rectius salem è marina spuma genitum. Nam sub dio in scopulorum cauitatibus herens, remanensque, salibus, & rorè æstiuis caloribus, in salem album cōcrefcit. Iuniores medici salis spumam, ambiguitate nominis decepti, vocant. Siquidem ἄλος

Factitiuus sal.

Marinus.

Salinæ.

& sal, & mare latinis est. Factitiuus fit multifariam. Nam vel ex aqua fit marina in fossas ad hunc vsu paratas, quas Salinas appellant, tracta, quæ dein ardentissimo sole exiccata concrefcit. Hic marinus dicitur. Vel ex salis fontibus excoquitur, vt Halæ Sueuorum, & multis alijs locis. Vel putealibus excoquitur. Vel ex sui generis lixiuio, vt alibi copiosius monstrauius. Porro sal à sale differt colore, & nitore. Nam quum omnis alius sal non pelluceat, tamen Dacicus adeo interdum pellucet, vt cum quouis Crytallo denitore, & translucida facilitate certare possit. Hinc talis rectè gemma, vel vt officinæ hodie loquuntur, sal gemmæ, quod scilicet gemmæ instar niteat, nominatur. Alias differentias

Salis differentie.

Sal gemmæ.

ἄλος ἄνθος.

Salis flos.

alibi ostendimus. Cæterum ἄλος ἄνθος, id est, flos salis, vt ex Plinio liquet, vox ambigua est. Nam & fauillam, hoc est siccam, leuissimam & candidissimam salis in salinis collecti partem, & aliam quandam rem humidioris naturæ, ac crocei aut rufi coloris, & ingrati odoris, quæ summo mari & fluminibus ac lacubus, qui maris etiam appellatione veniunt, innatat, significat. Præstaret autè ad euitandam cōfusionem Latinos priorem salis florem, alteram autem maris florem appellare, quod scilicet reuera maris flos sit: & ἄλος vox quæ sine articulo à Græcis efferat, pro mare vsurpari possit. Maris autè flos ille, qui Dioscoridi ἄλος ἄνθος

Maris flos.

dici-

dicitur, non est nisi efflorescentia quæ summo mari, fluminibus, ac lacubus, qui maris etiam appellatione veniunt innatat liquida. Balenarum semen, in officinis medicorum, non tamen sine errore, & Sperma ceti vocant. Nam propriè loquendo Balenarum aut ceti semen est succinum, vt cap. 20. fufius dicitur, quod pisces iam dicti deuorant, & quod Auicennæ, alijsq; Mauritanis, Ambra simpliciter, alijs rectius ambarum subalbidū nominatur. Ceterum Flos maris Germanis *Wolram/oder Walrath/oder Baldrath*/forfitan quod citò auxilium afferat, nominatur. Et testantur nautæ ac mercatores illud hodie reperiri in paludibus ad mare, & in stagnantibus maris partibus. Nec obstat quod hodie in officinis prostant non sit crocei coloris. Nam inuenta est ratio lauandi, qua fit vt ita albescat, & acrimoniam ferè omnem deponat, vt mirari satis nequeam Matthiolū, qui locum hunc conuientibus, aut fortè lippientibus præterijt oculis. Sed est ei solenne, vt perpetuo ab aliorum sententijs, optimis etiam, dissentiat, etsi non nisi leuibus & nullius momenti rationibus vtatur. Præterea nomenclatura ipsum monere debuisset, *αλός ἐν θ* non tantum à Nilo flumine defluere, sed etiam stagnantibus maris partibus innatare. Atq; hinc est quod ruffi quasi grumi in eo interdum inueniantur. Res autem est pinguedine virus olens, & ingrati odoris, vt hinc à maris flore non esse diuersam constet, quæ non aqua, sed oleo potius diluitur.

Sperma ceti.

Ambar Auicenna.

Ambarum subalbidum.

Matthioli reprehensio refutata.

Sandaracha vel Sandaraca trium est generum. Vna fossilis & natiua, quæ ad fatietatem rufa est, fragilis, pura, & Cinnabaris imitatur colorē, aut minus vsta, & partim sublutea, Germanis *Bergrot/Reißgeel oder Rossgeel* dicitur: Serapioni & Seplasijs Auripigmentum vel Arsenicum rubrum nominatur: idq; non temerè, quod Arsenico non solum natalibus, sed etiam tota natura affinis sit. Altera est Sandaracha factitia, quæ fit ex Arsenico, hoc quidem modo. Arsenici mediocres particule in ollam coniectæ cuius os obturatur quinque horis coquantur in fornace, contrahuntq; sandaracæ colorem. Tertia itidem est factitia, cuius lib. 7. cap. 12. meminit Vitruuius, & Sandyx appellatur. Aetius Syriacum nominat, Græcialij *φύκον*, quod scilicet fuci, quo suum mentiuntur colorem mulieres, speciem ac similitudinem gerat. Vitruuius, vt supra diximus, Sandaracham disertè vocauit, inquit: Cerussa quum in fornace coquitur, mutato colore ad ignis incendium, efficitur Sandaraca. Quare Matthiolus hoc loco me per calumniam, vt solet ferè semper, flagellat, quod Sandycem dixerim appellari etiam Sandaracham, quod instar eius rufa sit, hanc tamen disertè à Sandaracha Dioscoridis & aliorum Græcorum distinguens, quæ res fossilis est. Ita perpetuo ex aliorum falsa suggillatione sibi laudem comparare studet Matthiolus, vt mirum non sit ollum hac sua mordacitate multorum bonorum sibi contraxisse odium. Cæterum Sandyx alio nomine Latinis Minium secundarium appellatur. Conficiendi eius modum lib. 9. Simp. Galen. indicauimus.

Sandaracæ triplex.

I.

Auripigmentum rubrum.

II.

III.

Sandyx φύκον.

Scoria Græcis, Recrementum Latinis, *Schlacken* Germanis, non est nisi purgamentum venæ metallicæ in fornace excoctæ, quod vbi metallum in catinum defluxit, ab eo detrahitur.

Scoria.

Stibium aut Stimni, Seplasijs Antimonium, Germanis *Spießglas* appellatur. Plinio spumæ candidæ & nitentis lapis nuncupatur. Optimum splendidissimum, & nitidum, contractu crustosum, terræ & calculorum expers. Nostra tamen ætate fossile non venditur, sed excoctum.

Stibium.

Antimonium.

Sulphur duplex est, fossile seu natiuum, & factitium. Fossile effoditur, & Græcis *ἀσφύρον*, id est, ignem non expertum, Latinis viuum, non alia de causa nominatur, quam q; ex vena sua sine aliqua coctura accipiatur: vel quod nondum liquefactum, & in frustula fustum sit. Factitium, quod Græcis *πεπυρωμένον*, id est, ignem expertum vocatur. Fit autem varijs modis. Nam aut ex aquis excoqui-

Sulphur duplex.

Natiuum.

Factitium.

excoqui-

excoquitur, sulphuris in plumbeis cortinis tam diu coctis, donec omnis aqua excoquatur, & quod reliquum est in sulphur densetur: aut ex gleba effossa, & in vasis cocta perficitur igni. Quem quidem modum faciendi sulphur in lib. 9. de Simpl. medic. facultat. indicauimus. Aut eo Pyrites stillat, item in ollis coctus. Modus in eodem loco à nobis est traditus. Factitij species est, quod ex sulphure quod excocta aqua densatur, & squama ferri fit, concoctis, & in vrceos transfusis. Id propterea quòd eo scabiem equorum sanant, Caballinum nominant. Quod, vt etiam Pannonicum, luteo obducitur. Luteum verò à nonnullis uirgineum, quòd purum sit: vel quòd uirgines, perinde atq; mulieres, eo faciem pingant, appellatur. Tale interdum natium, interdum factitium est. Officine citrinum vocant.

*Caballinum
sulphur.
Virgineum.*

DE LAPIDIBVS ET GEMMIS.

Caput XVIII.

Adamas. **A**Damas lapis ita dictus est, quòd nò possit nec ferro, nec igni domari. Dictus est & Anachites, quòd pauitantium animos à vano metu liberet, Germanis *Demuth/ oder Demanith*. Attamen singularis eximiaq; lapidis illius duritia, calido hirci leonistye cruore ita mollescit, vt rumpi possit. Adamas autem venena deprehendit, & irrita facit. Quocirca regib. vnice expetitus, maximi semper precij fuit. Lymphationes quoq; si credimus, abigit.

Aëtites. Aëtites, officinis lapis aquilæ, Germanis *Adlerstein* vocatur. Sic verò dictus est, vel à colore aquilæ candicante cauda, vt sentit Plinius, vel quòd in aquilæ nidis reperiatur. Est illi globosa & rotunda facies, aliumq; in se, veluti pregnas, lapidem continet: qui vbi quatitur, sonum edit. Aëtites omnis exicat, & qui lapillum in vtero continet, is, vt Græci perhibent, alligatus sinistro grauidæ mulieris brachio, foetum ne vuluæ lubricæ excidat continet, ac custodit. Sinistro verò parturiētis femori alligatus, ita adiuvat eam, vt sine doloribus pariat.

Alabastrites. Alabastrites vocatus est lapis, quòd ad Alabastrum oppidum inueniatur. Germanis *Alabaster* dicitur. Ex eo à vetustis temporibus artifices pyxides seu vasa vnguentaria, quæ Attici alabastra, & alij Græci alabastra nominant, ἀπό τῆς ἀκαὶ λαβῆν, addito per Pleonasmum, quòd videlicet propter leuorem comprehendere non possint. Facultates eius Dioscorides & alij tradunt.

Amethystus. Amethystus purpurea est gemma, sic dicta quòd vsq; ad vini colorem accedens, Plinio teste, priusquam eum degustet, in violam desinat. Quanquam magorum vanitas, resistere ebrietati Amethystum promittit: & inde appellatam esse asserit. Resistere item veneficijs, & auertere grandinem.

Amiantus. Amiantus lapis dictus est, quòd ignis adeò non inquinat ipsius splendorem, vt etiam si in eum conijciatur sordibus, nihil deperdens nitidus & splendescens extrahatur. Idem vocatur Asbestos, quòd in lucernis (fiunt enim ex eo thryalides) semel accensus non extinguatur, dum aliquid olei supererit, siquidem ignibus nò absumitur. Idem quia plexis mulierum crinibus similis est (ea enim

Bostrychites. figura formatus plerumq; venditur) à Zoroastre nominatur Bostrychites. Ab alijs quia caniciei hominis non dissimilis, Polia vocatur. Quia verò ad alumen scissum similitudinem obtinet, à Quadrigario alumen nominatur. Quia deniq; manibus netur, & textitur, à quibusdam Linum appellatur. Germanice *Federweiß* oder *Erdestachß* nuncupatur. Nec est aliud, nisi id quod in officinis medicorum Alumen plumosum dicitur.

Alumen plumosum. Aphroselenus dictus est hic lapis, quòd multis persuasum esset lunæ spumam esse. Dioscorides Seleniten, quòd nocturad incrementum lunæ soleat inueniri. Vel quòd imaginem lunæ contineat, quam quia pellucet, noctu concipit, & in dies

*Aphroselenus.
Selenites.*

dies singulos crescentis minuentisq; numero. Aëtio, quod transluceat, *διαφανής*, & vocabulo latino *σπεκλαειος* nominatur. Nam in hodiernum diem Specularis, *Specularis lapis* quod perspicui possit, & rei quae ab eius tergo est, imaginem reddat appellatur, adeoq; ab ipso speculo nomen ei impositum. Germani glaciei & vitri nomen illi imponunt, & vnser *Frawen eisz/ vnd Erdeglas* vocant.

Armenius lapis, vel vt Galenus appellat, Armeniacus ita dictus est, quod ex Armenia afferatur. *Armenius*. Laudatur leuis, colore caeruleus, perquam aquabilis, calculo carens, & friabilis. A caeruleo, de quo infra dicemus, differt modico candore, qui in Armenio teneriorem efficit colorem. Plinius, Armenium optimum esse scribit, qui summè viret, communicato colore cum caeruleo. Qui nunc in officinis pro Armenio habetur, caeruleo & Chrysocolla partim aspersus, non est Armenius, quod nimirum Dioscoridis notae illi haud conueniant, & color caeruleus in eo tam exiguus sit, vt nullum, aut modicum saltem vsum praebere possit. Accedit quod nullum habeat leuorem, ac planus siue aquabilis non sit. Reperitur tamen nunc in compluribus Germaniae nostrae locis lapis congener illi quem Armenia mittit. Si quidem, vt ille, viridis est colore, ad caeruleum inclinante. Viribus etiam ab eo non discrepat, quod atra bile vexatis, ijs vomitum, & aluum ciens, maximè conferat. Hoc igitur vice veri Armenij vti licebit.

Asius lapis ab Asso oppido Troadis dictus est. Alio nomine Sarcophagus, *Asius Sarcophagus*. quod scilicet corpora defunctorum in eo condita intra quadragesimum diem absumantur, exceptis dentibus appellatur. Asius lapis instar Pumicis rarus est, illiq; Tophi candidus color, venae in profundo luteae, leuis, fungosus, & friabilis. In eius superficie insidet quiddam simile tenuissimae farinae, quae parietibus molarum inhæret, quod Asiae petrae florem nominant, qui supra, & magnam cum salae petrae hodie appellato cognationem & similitudinem habet, vt alibi latius diximus. *Asiae petrae flos*.

Carbunculus gemma preciosissima, ab igne nomen accepit. Ouidio hoc nomine Pyropus dicitur. Multorum est generum. Optimus est egregiè rubens, & Amethystizon, id est, cuius extremus igniculus in Amethysti exit violâ. Vulgò & Seplassijs Rubinus, Germanis *Rubin* nominatur. Alterius generis nigrior aspectu est, quem veteres Carchedonium, atq; iuniores, quod florem mali granati colore referat, Granatum Germani *Granatlin* appellant. Latificat cor, & pellit mœrorem. Alia eius genera alibi recensuimus. *Carbunculus Pyropus Rubinus Granatus*.

Caeruleus aut Cyanus, Arabibus & officinis medicorum lapis lazuli, Mesue lapis stellatus, quod in eius fracturis velut stellae quaedam aureae, radiantes, & splendentes scintillant, Germanis *Lasurstein* appellatur. Duplex existit, natiuus & factitiuus. Natiuus seu fossilis, in venis fibrisque ortus, vel per se reperitur, vel à materia metallica abraditur. Germanis *Berglasur* oder *Bergblaw* dicitur, & in se Chrysocollam continet. Factitiuus, Germanicè *Gemein lasur/ oder Ultramarin* dicitur. Pictores tã natiuo, quàm factitio vtuntur. Medici enim veteres natiuo tantùm, eliguntq; eum qui est saturo colore. Proinde malè faciunt hodie medici & pharmacopœi, qui factitio ad medicamentorum compositionem vtuntur. *Caeruleus Lapis lazuli Stellatus Natiuus Factitiuus*.

Coralliũ frutex est marinus, qui ex alto maris extractus induratur. Vbi enim emergit, obfuso aère mox concresecit. Hinc nonnullis *λιθόδενδρον*, id est, arbor lapidosa, nominatur. Dioscoridi duũ est generum, rubrum & nigrum, quod ramentum rarum est. Reperitur tertium quoq; album, citra etiã vstionem existens. Vires Dioscorides recenset. *Corallium Genera Corallij tria*.

CrySTALLUS ex similitudine quam cum glacie obtinet, idem quod ea nomen apud Græcos inuenit. Nec tamẽ, vt quidam volunt, est glacies, id est, aqua gelu vehementiore cõcreta: sed magis succus frigore densatus. Si enim glacies esset,

H solis

- foliis calore liquefceret. Ex marmorū saxorūq; canalib. effoditur, ac veru & aratro excitat, et torrentib. deferit. In tenuissimū puluerē trita, et in vino austero pota, dysentericis, q; multū exiccet, auxiliat, & sitim sub lingua posita restinguit.
- Hamatites.* Hæmatites, sic quod sanguinei sit coloris, dictus est, vel quod sanguinis profluvia sistat, vel q; aquarijs cotibus attritus, succum reddat sanguineū. Germanis *blutstein* vocatur. Optimus cui cōcreti sanguinis color inest, friabilis, durus, æqualis, purus, & qui nullas sordes admixtas habet, nec lineis zonisue variatur. Aquariæ autem cotes, vt id obiter etiā dicamus, sunt quæ aqua madefiunt: sicut oleariæ, quibus oleum quo ferrum aciem trahat, illinitur.
- Aquariæ cotes.* Hyacinthus gemma est, Plinio teste, in qua fulgor violaceus dilutus est. Duplex reperit Hyacinthus, nigrior, quā marem appellant: candidior, quā fœminā. Iuniores gemmarū scriptores, ex trib. gemmis faciūt vnā hyacinthū, eamq; in tres secāt species. Quarū primā appellant Granatos, fulgore rubro splendentes, qui sunt Chrysoliti, Germanicē *Jacint* dicti. Alterā citrinos, sic a Citri colore vocatos, qui etiā sunt Chrysolithi. Tertiā venetos, qui sunt Cyani. Ferunt Hyacinthum gestantes a fulmine tutos reddi, eosq; a pestis periculo liberari, etiā si in aère pestilenti habitant. Somnum quoq; conciliat.
- Iaspis.* Iaspis, Paulo, & Aëtio duplex est. Vna subuiridis, quæ Dioscoridi, & post eū Galeno, Thyites, vt alibi diffusē mōstrauimus, dicitur. Plinio lib. 37. ca. 10. Merouiles vocat. Merū sentit Georgius Agricola lib. 6. & 7. de natura fossiliū. Altera viridis, quæ sic dicta est, quia magis viret. Eius 12. vel 13. sunt genera, quæ alibi a nobis sunt ordine explicata. Tertium aut genus est Turcica iunioribus vocata Iaspis, quæ q̄daeri similis est, aut cælo matutino, id est, cerulea, lacte suffusa, grecis *ἄσπερος*, id est, aërea, adeps, borica, caspia, & persica, nostris *Turces* nominat.
- Subuiridis.* Iudaicus a regione in qua nascitur, nempe Iudæa, appellatur. Quia verò Iudæa ipsa Palæstinae Syriæ regio est, Aëtio Syriacus vocatur. Grecis a facultatibus *τιμιόλιθος*, quasi lapidem liquefaciens ac cōminuens, Germanis *Judenstein* nuncupatur. Habet & alias appellationes, quas alibi indicauimus. Glandis formam obtinet. Nam ab obtusiore eius parte ad acutiorem procedunt eminentes lineæ ita inter se æquales, vt torno factæ videri possint.
- Thyites.* Lyncurium, officinis lapis Lyncis dicitur, q; illum ex vrina Lyncis in terra condensata concretum esse putauerint. Fabulosum autem esse qd illi affirmant, & Plinius lib. 37. cap. 3. & Dioscorides lib. 2. cap. 73. testatur. Nec enim vnquam vllum tale fuit Lyncurium, qd ex Lyncis vrina concreuit. Veteres certè Greci scriptores hoc modo concretum Lyncurium non lapidē, sed Succinum, de quo infra dicemus, appellarunt. Quod manifestū fiet legenti Theophrastū, Aëtii, & alios paulo ante citatos autores. Vt ridiculum planè sit quod Amatus Lusitanus scribit, lapidem lyncis officinis hodie nominatum electri esse speciē quandam, quū cæcus etiā statim tactu sentiat lapidē. Non est aut, vt rectè sentit, vrina lyncis concreta, sed reuera lapis. Porrò Lyncis lapis dictus nō est nisi Phrygius Dioscoridi nominatus, q; illi omnes Lyncurij notæ conueniant, quemadmodū alibi fusius a nobis monstratū est. Hallucinant itaq; plurimū nostræ ætatis medici, qd Phrygium lapidem, Lyncis appellant: & q; illum ad eliciendam vrinā, & ad lapides in renibus aut vesica comminuendos vtilem esse opinantur. Ad fordida quidem vlcera, & oculorum medicamenta, Galeno teste, valet.
- Viridis.* Magnes ab inuentore, Magnete pastore, a quo repertus est, dicitur. Ab alijs Magnetis, eadem de causa. Heraclius, vel ab Heraclia ciuitate, vel ab Hercule. Vt enim is terras, & immanes belluas subegit: ita lapis ille ferrum ad se trahit. Qua quidem de causa Sideritis etiā est appellatus. Eius variæ sunt differentiæ, quas alibi indicauimus.
- Turcica Iaspis.* Pyropus quia valde ardet, ab ignis aspectu ita est vocatus. Hinc ab igneo colore officinis Rubinus est dictus. Vide Carbunculus.
- Indaicus.* Pumex
- Syriacus.*
- Tecolithus.*
- Lyncurium.*
- Lyncurium veterum.*
- Amati Lusitani error.*
- Phrygius.*
- Medicorum iuniorum error.*
- Magnes.*
- Heraclius.*
- Pyropus.*

Pumex lapis Græcis *κιάς κιάς* nominatur. Quod sanè nomen à verme frumenta *Pumex.*
erodente, qui iisdem *κιάς*, Latinis gurgulio dicitur, inuenit. Vt enim is frumenta
perforat, ita natura pumicem. Quoniam verò haud secus ac spongia fistularum
plenus est, Spongia quoq; appellatur. Non est autem nisi terrae leuis exusta, vel
lapis excoctus. Germanis *Pims* oder *Krawstein* vocatur.

Pyrites lapis sic dictus, quod ex eo ferri, aut alterius duri lapidis conflictu *Pyrites.*
ignis excutitur, aut quòd ipsi per se peigneus insit color. Serapioni & reliquæ
Mauritanorum familiae, ac officinis, Marchasita, Germanis *Kis* / *Kupffer*, *Marchasita.*
stein / *Kupffererz* nominatur. Aristoteli *πυρόμαχος*, quòd igni repugnet, dici *πυρόμαχος*.
tur. Inardentes enim fornaces proiectus fluit: at ubi in catinum defluxit, rursus
concrescit ac durefcit. Eius præcipua genera duo sunt. Alter argenteus siue ar- *Argentarius*
gentarius appellatus, quòd sit coloris argentei. Ex eo æs & argentum excoqui-
tur, & officinis vsitatus est. Germanis *wasser* oder *weisser Kis* nuncupatur.
Alter aureo est colore præditus, & Germanicè *Goltkis* / *Gelbertis* / *Kupffer* *Aureus.*
Kis vocatur. Vterq; veterum literis est celebratus. Præter hæc duo genera, sunt
etiam alia quædam alibi à nobis ostensa.

Sapphirus & Cyanus eiusdem sunt generis. Vterq; enim est cærulei coloris, *Sapphirus.*
sed Sapphirus insuper aureis punctis collucet. Vtraq; gemma similis est cælo *Cyanus.*
sereno, verum Sapphirus propter aurea puncta, stellis ornato. Duplex autem
est Cyanus, alter nigrior, alter candidior: ille mas, Germanicè *blauer Sa-*
phier: hic fœmina, Germanicè *weisser Saphier* appellatur. Vtus eius est in
roborando corde. Sunt qui hominem reddere castum tradant, ideoq; Monachis,
vt illorum inexplebilem compescat libidinem, magno studio gestandus.

Smaragdus à splendendo nomē suum accepit. Siquidem *σμαράγδα*, splendo *Smaragdus.*
significat. Sua viriditate oculis iucundus est, & tanquam speculum imagines
rerum reddit. de quo copiosissimè Plinius lib. 37. cap. 5. differit. Smaragdo motus
obscenæ voluptatis valde est perniciosus. Siue enim mas, siue fœmina dū com-
miserent corpora, secum gestet, vel in anulo, vt cōtingat cutem, disrumpitur. At
cum comitali morbo tanq; cum hoste pugnat, vt vel ipse vincat vim morbi mi-
norem, vel à maiori vincatur. Illo modo manet integer & solidus, hoc in aliquot
frangitur partes. Venenis etiam maximè epotagemma hæc resistit.

Specularis lapis. Vide Aphroselinus.

Spongiæ vel spongites lapis, sic est appellatus, quòd in spongijs inueniatur. *Spongia la-*
Is Cochleæ instar perforatur, & quidem vtrinq; testaceus existit. Germanis *Pis.*
Schwammstein vocatur. Renum calculos in vino potus comminuit.

DE TERRIS.

Caput XIX.

Bolus siue gleba armenia Ochre in modum pallefcit, promptissimè in sum- *Bolus arme-*
mum leuorem calcis modo soluitur pistillo, aut quouis liquore, arenosaq; *nia.*
substantia caret. Commanducata butyri instar liquefcere videtur, & in gustu
manifestam adstrictionem exhibet. Talem ab amico mihi quodam transmissam
& donatam habeo. Quæ passim in officinis prostat, quum impense rubeat, legi- *Officinarum*
tima esse non potest. *bolus arme-*
nia adulte-
rma.

Cimolia terra à Cimolo insula dicta, vulgò Saponaria, Germanis *Wasch-*
erdt / oder *Walkeler* / oder *Seifferdt*. Eius duo sunt genera, candida, & ad *Cimolia.*
purpureum inclinans.

Cretica terra siue Creta, ab insula Creta, in qua potissimum inuenitur, est ap- *Cretica.*
pellata. Hæc quia argentarij opera sua abstergunt vt splendescant, Argentaria *Argentaria.*
etiam nominatur. Germanis *Kreid* dicitur. Est quoq; Creta viridis, & nigra,
vt alibi ostendimus,

H ij Lemnia

Lemnia terra Lemnia terra, à Lemno insula unde olim exportabatur, dicta est. Lemnium quoque sigillum nominatur, ob impressum illi sigillum Dianæ sacrum, quod capra erat. Officinæ eadem de causa terram sigillatam vocant. Hodie Turcicæ literæ eidem imprimuntur. Metuendum tamen est, ne quæ etiamnum hodie ijs literis insignita affertur, vera terra Lemnia & impermixta sit, quæ vera rubeat, aut fuluo colore prædita sit: quæ verò hodie asportatur, dilutius rubet, quod cum alia terramissionem arguit. Proinde non desunt qui Bolum armenium orientalem dictum, infucatam, & veram terram Lemniam esse putent. Nō enim ex Armenia, ubi verus & syncerus bolus reperitur, ea affertur, sed ex Lemno insula. Id verò Lemnensium mercatorum dolo accidit, qui ut res diuersas mentiantur, ex vna & eadem terra Lemnia, duas res efficiunt: quæ pura est, armenium bolum, hac verò mista & adulterata, terram Lemniam. Præstat tamen terram Lemniã, mistam etiam & adulteratam, in vsum medicum adhibere, quam eam qua hæcenus vsæ sunt Seplasiæ, quæ non est nisi terra sigulina, omni adstrictione vacans. Quare hanc abijcere debent pharmacopœi.

Rubrica Sinopica. Rubrica, Græcis *μύθος* dicta, duplex est: vna, quæ Sinopica appellatur, quod in quibusdam Cappadociæ speluncis, Dioscoride attestante, effossa purgataque, Sinopen, Ponti urbem, fertur, ac ibidem venditur. Altera Græcis *τεροικη*, latinis fabrilis, quod scilicet ea fabri potissimum vtantur, nominatur. Atque hæc rursus in duo scinditur genera. Siquidem vna est natia, quæ Germanis *Bergwachtel*, quasi dicas montana rubrica, quod scilicet in metallis aurarijs, argentarijs, ærarijs, ferrarijs, non raro quoque in proprijs venis reperitur, appellata est. Est & rubrica fabrilis factitia, Germanicè simpliciter *Kottel* vocata.

Factitia. Sunt plures alia terræ species quibus veteres vsi sunt medici, hodie ignotæ pharmacopœis & inusitatæ, ob id à nobis præteritæ. Harum tamen historias libro nono Simplicium tractauimus.

DE IIS QVAE E MARI ET

aquis sumuntur.

Caput XX.

Bitumen. **A** Sphaltes Græcis, Bitumen latinis, *Bergwachs* Germanis nuncupatur. Succus est pinguis seu terre adeps, qui naturali cognatione cum sulphure iunctus est, ideoque facillimè ignem concipit & flagrat. Optimum in lacu quodam Iudææ nascitur, qui ob id Asphaltites est vocatus. Duū generū existit, durum & liquidū. Durum est quod intra, vel extra terrā densatur, ac in aliquam lapidis consistentiã & duritiã mutatur. Fossile autem terrenū multis nominibus appellatur. Siquidem terra pharmacitis, ampelites, carbo fossilis seu bituminosus, Samothracia gemma, thracicus & obsidianus lapis, atque gagates, vt alibi copiosissimè monstrauimus, dicitur. Liquidum bitumē est, quod plerumque à concreto bitumine per saxa emanat, exudat, & destillat, oleique propter pinguitudinem simile est. Hinc est quod nonnulli scriptores, vt Vitruuius, aliquando oleum simpliciter, alij cum adiectione Medæ oleū, quo illa vsa est in cremanda pellice: Medici Naphthā vocabulo Babylonico, appellarint. Nostra ætate Petroleum, siue oleum petrae aut saxi, quod scilicet è saxi, vt dictū est, destillet, & Germanis *Steinöl* / *fließend Bergwachs* vocatur, Monachi & sacrificuli papistici, quorum est inexplebilis auaritia, vt simplices argento emungant, hoc oleum è corporibus defunctorū diuorū stillare mentiuntur. Huius triplex est differentia. Est enim alba aut verius ex cinereo colore candida Naphtha, nigra, & rufa. Porro liquidū bituminis genus est quod succinum Romāis vocatur. Itanāque illis dictū est, quod ex succo, nempe liquide bitumine, è saxi in Germanicū mare pfluente, atque inibi durefcete, nō autem ex lachryma Populi arboris, vt quædam existimant, fiat, quæ admodū li. 9. simp. firmis rationib. monstrauimus, vbi totā eius historiã copiosè commemorauimus.

rauimus. Græcis ἡλεκτρον, quod scilicet attritu calefactum ad se paleas, aliasq; res ἡλεκτρον, minutas ac tenues trahat. Qua quidem de causa iisdem etiam πτερυγοφόρον, id est, πτερυγοφόρον pennas floccosue ad se alliciens, & ἄσπας vocatur. Mauri & officinæ Persica voce, quæ idem significat, Caraben appellant. Græcis quoq; λυγέριον, vt supra est Carabe. monstratum, dictum esse constat. Germani veteres Glettum, quæ vox illis vi- λυγέριον, trum denotabat, nuncuparunt. Hodie duobus nominibus vocatur: vno, quod illi commune est cum nigro, quod priuatim Gagates dicitur, **Agstein** vel **Aidstein** Gagates. altero, quod ex eo quod incensum ardeat, inuenit, **Bornstein**. Saxonum namq; & aliarum septentrionalium gentium lingua, **bornen** idem quod ardere significat. Sed de succino quod in Europa gignitur, ideoq; Europæum est nominatum, in præsentia hæc dixisse satis sit. Præter id verò aliud est quod in Africa Succinum Africanum & Asiaticum. & item aliud quod in Asia gignitur, ob id hoc Asiaticum, illud verò Africa- Ambra. num appellatur: vt runq; Arabes Ambram vocant. Recentioribus quoq; Græcis ἄμπαρ & ἄμβρα nominatur. Quos latini imitati Ambarum nuncupant. Hoc colligitur ex Balenis, & piscibus cetaceis, qui fontes Ambaris degustarunt. Hi namq; huius Ambaris vt pote pinguis, ærei, & subdulcis, nimium auidi, eius esu sibi mortem consciscunt, præsertim vbi copiosius vorât. Mortui igitur fluitant, & vndis maris emergunt. quod animaduertentes insulani, coniectis vncis & funibus illos extrahunt, ambarumq; cæso ventre eximunt. Hoc nonnulli semen, vel græca vtentes voce sperma ceti: alij, vt Auicenna, stercois eiusdem esse magno errore putant, quum non sit nisi succinum quod balenæ siue cete deuorant. Vnde liquet, Auicennam maximo in errore versari, qui sub Ambræ Auicenna voce vnica, duas inter se diuersissimas res, nempe spumam siue florem salis, & error. succinum hoc Africanum & Asiaticum, describit ac confundit. Et ex eodem Iuniorum & etiam posteriores medici, & horum officinæ, errandi occasionem sumpserunt. officinarum error.

Nam illi res has discernere nequeunt, florem maris, sperma ceti vocât, quum potius succinum quod è cetaceis piscibus eximitur, vulgi & imperitorum more, ita nominandum illis fuisset. Porro succinum hoc, perinde atq; Europæum in Arabia maximè felice ad Sychrim, vt scribunt oppidulum maritimum ex liquido bitumine coloris è cinereo candidi in mare è fontibus suis effluit, illicq; concrefcit, quod fauientibus procellis agitaturn pelagus, cum prouolutis impetuose faxis expuit in litus. Homines autem qui præsentium maris insultus, ad vada se conferunt, & quod eructarint Ambarum congerunt. Interdum etiam in cetaceis piscibus interfectis, vt comprehensum est, inuenitur. Quod ad alterius differentiam, sperma ceti nominari posset, quamuis parum propriè. Ambarum fuluum, vel vt hodie loquuntur, Ambra citrina, discriminis gratia appellari posset. Ad nos hoc tempore non affertur, sed in eius locum substituitur Ambarum factitium, quod hodie in officinis sub Ambræ nomine prostat, & Ambarum factitium. magnis impensis à pharmacopœis comparatur, atq; à colore cineritio, vt illam Ambra officinarum. à citrina, quæ succinum est, vt diximus, discernant, gryseam appellant. Modum Ambra grysea. autem conficiendi alibi ostendimus. Vt iam perspicuum sit omnibus recentioribus medicis triplicem esse Ambram. Vnam subalbidam, quæ est flos maris, Ambra recentiorum triplex. Dioscoridi, & officinis ineptè sperma ceti dicitur. Alteram fuluam et pinguem, quam citrinam nominant, quæ certè rectius quàm prior, sperma ceti, quum nō nunquam ex illis iam interfectis eximatur, diceretur. Non est autem nisi succinum quod cetacei pisces deuorant. Tertia grysea, quæ natua non est, sed facticia, & hodie in officinis sub Ambræ nomine prostat. Quæ singula in nostris in nonum Galeni de simpl. medica. facul. librū commentarijs copiosius ostendimus. Quod si igitur Matthiolo hæc non satisfaciunt, nec vt meæ sententiæ subscribat efficere possunt, ad eos quos iam citamus commentarios recurrat, & inueniet fortè quæ ipsius animo satisfaciunt,

Caphura.
Camphora.

Natiua.

Factitia.

Pissasphaltus.
Plinij lapsus.

Cæterum vt succinum est liquidū Bituminis genus, ita etiam id medicamentum quod recentiores Græci Caphuram, Mauri Indico, vt videtur, vocabulo, Camphoram appellant: quod multis argumentis alibi demonstrauimus. Sic autem à verbo Caphar dicta esse videtur, quòd ob lentorem suum ac tenacitatem, in compingendis, glutinandis, & oblinendis nauium tabulis, aut tignis, lateribusq; ædificiorum magnus eius olim vsus fuerit. Post Dioscoridis, Galeni, & Pauli seculum in vsum medicum venit, & gemina existit. Vna natiua, vel vt alijs vocatur, rudis, quæ scilicet nullam vim ignis experta est. Talis in maris fontibus oritur, & aquæ marinæ supernatat. Hæc, vt Serapio autor est, copiosa gignitur, quum terra crebris motibus conuulsata, magnam tam Sulphuris, quam bituminis vim profundit. Hæc non colore, sed partium duntaxat tenuitate, à candida Babyloniorum Naphtha differt. Odor autem & color candidi Bituminis esse sobolem testantur. Non esse autem gummi, hinc abunde liquet, quod nullum Gummi ardet, nec oleo dissoluitur, sed aqua: atqui Caphura nequit dissolui, nisi aliquid oleosum adieceris. Hinc experientia edocti seplasiarij vbi contundenda venit in pilis, aliquid è nucis, aut amygdali nucleo, aut quid simile adijciunt. Quod autem bitumen sit Auerroes satis testatur, qui hanc Ambrae congenerem facit. Item quod ardet in aquis, quod Bitumini peculiare est. Amicissima præterea est ignibus, quem semel conceptum, difficile dimittit. Neq; disident ipsius facultates ab ijs quas Bitumini inesse videmus. Cui rei mercatores quoq; fidem faciunt, qui constanter affirmant se vidisse Indiæ locum Caphuram exudantem. Hac officinae carent. Factitia altera est, quæ ignis ardorem sensit, à quo album, quem semper obtinet, colorem contraxit, & in laminas pellucens digesta est. Hinc est quòd Simeoni Sethi *ἔσχαλομένη*, id est, ignis calore elaborata, Serapioni autem sublimata dicatur. Hæc certe est quæ in pastillis magnis ad nos affertur, & in officinis passim sub nomine Camphoræ venalis habetur. Quæ autem ad conficiendi eius modum, item diuersas de ea Arabum opiniones, & temperamentum attineat, prolixè admodum lib. 9. de simpl. medic. facul. in nostris Commentarijs indicauimus.

Bituminis liquidū, at crassioris, limiq; speciem referentis neq; tamen duri generis quoq; est id quod Græci composito ex pice & bitumine nomine *πίσασφαλτός* vocant, non certè quod naturaliter ex vtroq; constet, vt Plinio visum est, sed quod mistam bitumine picem, Dioscoride attestante, redolet: aut fortè quod pici simile sit. Tanta enim ei cum pice similitudo est, vt nonnulli illud propter hanc similitudinem Picem appellant. Hoc Aristotele & Dioscoride autoribus, in Apolloniarum agro inuenitur, atq; ex Ceraunijs montibus deuolutū fluminis impetu rapitur, illicq; in glebas coactum, ad littus eijcitur. Quum igitur in fluminis littora eiectum mox reperitur, pingue quidem & adhuc molle existit. Vbi verò diutius extra aquas fuerit, durius multo efficitur, resolutisq; tenuioribus ac humidis eius partibus ita siccum redditur, vt resinae tostæ, quam Seplasiæ picem Colophoniam & Græcam vocant, consistentiã acquirat. Atq; illud hoc tempore apud pharmacopœos deprauato & decurtato nomine Asphalti venit, quum potius illis Pissasphaltos nominandum erat. Bitumen hoc accensum, picis modo, igne liquefcit, & de se guttas fundit, mistamq; Bitumini picem omnino redolet. Graui etiam halitu non accensum constat. Pingue præterea est, & manibus tractatum mollescit, aut igni ad motum liquefcit. Vt dubium non sit, quin id quod nuper sub Asphalti nomine à nostris pharmacopœis afferri cœpit, sit vera Græcorū ac Dioscoridis Pissasphaltos, & Mauritanorum Auicennæ & Serapionis Mumia. Cæterum, ne id silentio transeamus, olim in ea fui sententia vt crederem id quod non procul, nempe tribus ferè lapidibus, ab Oenoponte oppido, ab Oeno flumine sic dicto, ad montes Seefeldenses post

post immodicos imbres colligitur, & ab incolis eius loci **Dursenblut**/id est, gigantum sanguis, dicitur, esse Pissasphaltum. Atque in eam quidem sententiam me pertraxit doctissimus vir Georgius Collimitius, qui fragmentum eius mihi pro pissasphalto transmiserat, quod in hodiernum usque diem retineo. Verum accepta tandem vera pissasphalto, vtrunque deceptum fuisse deprehendo. Nam id ipsum igni admotum, picis instar, non liquefeit, nec guttas de se fundit, sed ligni, aut tædæ modo conflagrat. Durum præterea est ac solidum, ita ut tum in puluerem redigi possit. Et quum omnino lapidea duricie præditum sit nihil dubito Gagatem esse lapidem. Nam nigro colore est, crustosum, aliqua ex parte læue, accensumque bitumen redolet, & omnes Gagatis à Dioscoride commemoratas notas habet. Quapropter si alibi diuersum à me scriptum aut dictum est, id ut parum veritati consentaneum iam damnatum esse volo. Porro ut ad Pissasphaltum redeamus, si illa diutissime extra aquam posita terra multa obruatur ac tegatur, retorrída magisque sicca euadit, tandemque effossa & exempta, à nonnullis Pissasphaltos fossilis nuncupatur. Non ab re autem paulò ante à nobis dictum est, Pissasphaltum esse Serapionis & Auicennæ Mumiam. Mauritanianamque duplicem Mumiam describunt, nempe natiuam & factitiam. Natiua, non est nisi *μαύρο φάλτ* Dioscoridis, quam iam descripsimus. Altera factitia, quæ itidem gemina est. Vna, qua principum & diuitem corpora conduntur. Ea constat ex myrrha, aloë, balsamo, & sanie quæ ex humani cadaueris carne refudat. Hæc hodie non affertur. Altera est, qua pauperum corpora demortua condiri solent. Ea, ut Strabo in 16. testatur, ex bitumine, quo ad mortuorum condituras Aegyptij vtuntur, cui nonnulli picem adijciunt, constat. Si quidem natiuum bitumen, & liquefactum in hominis cadauer infundunt, omnesque eius partes cauas, cranium nimirum, thoracem, ventrem, & ossa peruia, eo complent. Atque ea est quæ ad nos affertur, & in officinis ferè omnibus pro Mumia prostat. Quæ utique in Pissasphaltum penuria uti licet, quòd eandem ferè facultatem habeat, modò ossa prorsus abijciantur, & bitumen tantum, quo cadauera illa completa sunt, ad usum medicum adhibeatur. Verum quum iam Pissasphaltus satis magna copia à quibusdam Seplasiarijs afferatur, ut dictum est, præstat ea neglecta Mumia veteri uti.

Mumia duplex.
Natiua.
Factitia duplex.

Spongia seu fungus marinus, corpus laxum, rarum, ac cauernosum, quod ad feliquores allicit, & eos quos attraxit, nisi vi exprimatur, asseruat. Præstat uti noua spongia, ut quæ non tantum est materia irrigandos humores excipiens, sed etiam manifestè deficcet. Nam in ipsa etiamnum ea quam à mari accepit facultas exiccandi seruetur. Progressu temporis, etiam si vsui non accommodatur, tamen nihilominus odorem & facultatem maris amittit, adeoque non æquè deficcet.

Spongia.

Noua spongia.

Sphæra seu pila marina, sic à figura dicta, hodie corrupta voce Balla marina vulgò nominatur. Meminit eius Galenus lib. 1. de Comp. medic. local. cap. 18. Cornarius tamen ignorans quid esset apud Galenum eo loco pila marina, Galeni locum, suo more, deprauauit, & pro sphæra, spongiam fallò substituit, adeoque res, forma & aspectu diuersas, confudit. Eius autem vniuersam historiam in altero nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo studiosi reperient, ut non sit opus hic fusiùs de ea verba facere.

Pila marina.

Cornarij error.

DE RITE COLLIGENDA MATERIA MEDICA.

Caput XXI.

H iij

Hæc

*Herbae quã-
do colligen-
dae.*

*Flores quan-
do decerpen-
di.*

*Semina quo
tempore le-
gendi.*

HActenus breuiter quæ in vniuersum sit materia medica hodie in officinis vsitata adeoq; pharmacopœis & medicis etiam cognitu necessaria: membratim perstrinximus. Nunc itaq; qua ratione illa sit tum colligenda, tum asseruanda eadem breuitate docebimus. Habet namq; qualibet stirpis pars, vt ab ijs exordiamur, suam maturitatem, statumq; colligendi tempus, quod anni, aut dierum numero, sed magis ex ipsius rei natura æstimatur. Ea enim quæ maturitatem consecuta sunt & perfecta, ea colligenda maximè ad medicamentorum vsu veniunt. Herbae igitur vbi florent, aut semine prægnantes sunt, & serena cœli constitutione, nō nubibus, nec imbribus apparentibus, ac post meridiem statim sunt colligendæ. Collectæ, terra ab ijs expurgata, atq; alijs aduenticijs excrementis diligenter amotis, in vmbra potius quàm sole, ne huius calore vires earundem exoluantur, exiccandæ sunt: nisi caule sint crassiore, aut folio humidiore, adeoq; vt putrescant idoneæ. Exiccandæ autem sunt in loco ædium aliquo superiore perflatili, asserebus dolo læuigatis, & arcuissimè inter se iunctis atq; compactis, ne semina quæ ex herbis excidunt per rimas decidant, sed potius colligi possint. Impendente autem tempestate aliqua, fenestræ maturæ claudendæ sunt, ne herbae à ventis dispersæ inuicem implicentur, & inter se confundantur. Cauendū etiam vnice ne canibus aut felibus accessus illuc pateat, quod ab illis commingantur, ac stercorebus contaminentur. Valerianam autem & Nepetam vocatā herbas suspendere ex pariete, quam in pauimento stratas exiccare: quod feles illarum amantes in ijs assidue versari delectentur. Et si accidat vt herbae decerptæ humidæ admodum sint, ac cœlum itidem humidum ac pluuiosum sit, nec siccioris auræ spes vlla fuerit, in hypocauisto calefacto saepe versando, ne scilicet putrescant, siccari debent, non tamen eousq; siccare conuenit, vt aliquid viribus earum decedat. Singulis annis renouandæ sunt. Flores, non secus atq; reliquæ stirpium partes tum legendæ, quum maximè vigent, & nequaquam quum iam flaccescentes decidui euanescent: demptis tamen Rosis, quæ expandi cœptæ, auelluntur, quum reliqui vbi iam dehiscentes aperti sunt, sed haud ita pridem, & ex quibus vis nondum exhalauit. Legantur autem tempore pomeridiano, rore nocturno aut matutino solis calore absumpto: alioqui enim ob alienam humiditatem facile corrumpuntur. Verum quia maiori ex parte omnes ferè flores sint herbis fragiliores, molliores, ac tenuiores, iccirco tantum abest vt in sole exiccandi sint, maximè vbi odorati sunt, vt ne quidem in vmbra, si calida, & eminentia loca fuerint. Siccandi igitur sunt in locis temperatis, quo vtiq; tempore sæpius, ne situm contrahāt, reuoluendi sunt, adhibita etiam cura ne sicci natiuum colorem amittant. Certum enim est flores qui inter siccandum à proprio colore degenerant, nullius esse in medicina vsus. Durant annum duntaxat, ideo singulis annis renouari debent, veluti herbae. Semina legenda quum maturitatem sentiunt, priusquam decidunt, paleisq; festucis, pediculis, lapillis, & alijs extraneis repurganda, atq; leuiter exiccanda. Deligenda verò pleniora, nec rugosa, nec cariota, & quæ odorem & saporem suos seruant. Repurgandi autem modus est, vt quicquid leue & puluerulentum est, mouendo hinc inde & inflando in aërem dissipetur, vel angustiore cribro excernatur. Præterea semina manibus primū fricanda sunt, vt quod leuiter hæreat & alienum est tollatur. Maiora & rotunda semina in tabulam inclinatam, & leuiter manu pulsam in vas ei subiectum relictis arenis & lapillis deuoluenda sunt. Quæ iam dictis rationibus separari nequeunt, virgula cuius verticis cera agglutinata est, sigillatim contacta remoueantur. Præstat etiam singulis annis mutare ac renouare semina. Licet enim quædam ex illis seruari possint, tamen pauca admodum sunt quæ inueterata rancorem non redoleant: quo fit vt calorem nanciscantur extraneum, & sibi haud congenitum. Siccantur, vbi præfer-

præfertim humida collecta fuerint, vasculis vitreatis, aut sacculis reponuntur loco sicciore, & humiditatis expertæ. Fructus ubi maturi sunt decerpantur, dem- *Fructus quando decerpendi.*
 ptis Sorbis, quæ imatura decerpere conuenit: id quod etiã in reliquis fructibus adstringentibus obseruandũ erit. Hi nanq; paululum imaturi decerpendi sunt. Oleosi fructus vt sunt Iuglandes, amygdalæ, pistacia, nuclei pinei, & auellanae nõ prius ex arboribus decutiantur, q̃; planè vltimũ maturitatis gradũ attingãt. Id aut rectè cognoscitur, quũ extima inuolucra sponte sua dehiscunt, & arbore concussa vnã cũ fructibus decidunt, alioquin insolatu contrahunt & syderant. Decerpti fructus exiccant, vel in aère, expositi foliæ ventis septentrionalibus, aut orientalibus: vel in clybano, si in aère fieri nequeat, quod tamen expeditius est. Porro qui in aère exiccantur, ne à muscis contaminentur, aut telis araneorũ obducantur, curandũ est. Qui verò in clybano exiccantur, ne comburantur cauendum erit: id quod fiet si post extractum panẽ imponuntur. Reponuntur armarijs, pixidibus, & locis, quo neq; humor vilis, neq; fumus, neq; puluis pertingere potest. Mutantur quotannis. Radices præcipuè euellendæ sunt cælo *Radices quo tempore euellendæ.*
 reno, & à pluuijs vacuo, quũ medicamento sã sunt, id quod vere & autumno fit. Vere nanq; priusquã in caulẽ, folia, florem, fructũ, & semẽ vis stirpis erumpat, vellunt. Autumno aut incipiente iam foliorum defluuio, succus omnis per caulem in radices remeat, quapropter tum sunt maximè efficaces. Vere etiam ideo quædam radices eruendæ veniunt, quod hoc tempore tantum inueniri possint, pereuntibus mox tum folijs, tum caulibus: cuiusmodi sanè sunt ferè omnes bulbosæ radices. Omnes autem radices integræ, si fieri potest, & abundè nutritæ, ubi scilicet nec nimis molles humidæq; nec nimis duræ sunt, & putredine omni vacantes, euellendæ. Euulsæ aqua clara tantisper dum omni vndiq; terra quæ illis tenaciter hæret, & argillosa est, vel limo penitus omnibusq; sordibus abstergantur, lauandæ ac purgandæ sunt: & si quid computruit, cultello abscindendum & amputandum. Deradi quoq; debent, vt tum à fibris, tum capillamentis omnibus repurgentur. Purgatæ, si magnæ & crassæ fuerint, in taleolas secandæ sunt, vt scilicet citius exiccari, & facilius deinde, ubi vsus postulat, conteri possint. Quædam autem umbra, & vento siccandæ, vt est apij, foeniculi, iridis, & si quæ aliæ sunt vel minores, vel sicciore, vel rariore, vtpote quarum vires sol, vel ignis promptè dissipabit. Quæ verò grandiores sunt, veluti bryoniæ, gentianæ, helenij, mandragoræ, & id genus aliæ si aër sit nubilus, & hyems, ne in umbra situ tabescant, ac proinde marcescant, in sole & vento, vel igni siccantur. Aut transuersim in orbiculos, & taleolos sectæ, & filo traictæ, paruisq; intervallis, ne se contingant suspensæ exiccantur. Quæ autem in pavementum proiectæ siccantur, sæpe versandæ sunt, ne mucidæ aut putridæ fiant. Quod si verò siccatu celeriter opus est, patellæ ignitæ, & admodum calefactæ impositas, sæpe versando siccabis. Quædam etiã lignosæ matrice (sic enim cor stirpium Gaza ex Theophrasto nominat) exempta siccantur, vt foeniculi, & apij. Cæterum mutandæ radices ubi rancorẽ nactæ fuerint, aut vires suas amiserint. Succij, vtpote *Succij vt eliciendi.*
 in medicina admodũ necessarij, omni prorsus diligẽtia sunt eliciendi, vt scilicet totius anni curriculo nullã putredinẽ sentiant. Hi autem non solũ ab herbis, & eorundẽ folijs, verum etiã à radicibus, & fructibus eliciuntur. Qui è radicibus extrahuntur, vt Glycyrrhizæ, vere quidẽ parandi sunt, quũ primum folia prodeunt, tum enim succosæ admodũ sunt radices. E folijs verò dum primũ cauliculi germinat, & anteq; stirpes flores edãt, & earũ caules lignosæ fiant, herbis prius concisis & contusis, eliciuntur. Ex fructibus aut quũ quidã vltimã senserint maturitatẽ, cuiusmodi esse debet malorum punicorũ, citriorum, & limonũ. Quidam verò priusquam ad plenum maturuerint, vt ex iuglandibus, moris, ligustri bacis, & fructu syluestrium prunorum. Quidam ex immaturis, vt omphacium.

Liquo-

Liquores vt colligendi.

Liquores, quum ferè omnes aliundè afferantur, ac peregrini sint, qua ratione, quo uet tempore colligendi sint, hi sciunt apud quos stirpes illæ unde hi defluunt, nascuntur. Non rarò etiam Dioscorides colligendi eorundem modum recenset. Excipiuntur autem inciso per summam adolescentiæ vigorem caule. *Lachrymæ.* Lachrymarum eadem est quæ liquorum in colligendo ratio. *Gummi.* Gummi quoq; colligendi modus diuersus non est. *Cortices vt auellendi.* Cortices partim è truncis & ramis, partim è radicibus, partim etiam à fructibus arborum & herbarum sumuntur, atq; earundem nominibus appellantur. Arborum autem crassiores cortices aut manu auelluntur, quum leuiter adherent: aut ubi tenacius hærent, ferro abscinduntur, vel abraduntur, quum tenues scilicet ac membranosi sunt. Radicum cortices hoc pacto colliguntur. Radices virides per medium finduntur, vel pistillo à summo vsq; ad imum tunduntur, & medulla exempta abijcitur. Fructuum cortices carne abiecta retinentur. Non secus autem quam radices sunt exiccandi diligenter. Quæ reliqua est materia medica vel animantium, vel eorundem partium, itemq; metallorum, & è mari sumpta, nullam in colligendo, sed tantum in reponendo & asseruando industriam & diligentiam pharmacopœi requirunt. Magna namq; ex parte exotica & peregrina sunt, aliundeq; afferuntur. Quapropter quomodo hæc & alia materia medica asseruanda sit iam exponeamus.

DE RITE ASSERVANDA

materia medica.

Caput XXII.

Herbæ vt reponendæ.

Herbæ ubi probè fuerint exiccatae, loco non fumato, non humido, nō puluerulento, sed sublimi, puro, & arido in sacculis ex corio confectis, vel in ligneis capsulis reponendæ sunt, ac diligenter claudendæ, ne earum vires euanescant. Qua quidem in re nonnulli pharmacopœi plurimum errant. Nam herbas iam siccatas in fasciculos digestas ad officinarum laquearia suspendunt, ubi breui non solum viribus aëris ambientis exuptione, ac ventorum perflatu destituuntur, sed etiam in mille sordium sentinam desciscunt, quandoquidem & puluere, & araneorum telis obsiduntur, ac muscarum stercore defœdantur. Neq; reprehensione omni vacant ij, qui in linteis sacculis, ipsiq; textura admodum raris herbas asseruant, & appendunt. Siquidem æstiuus aër in ipsos penetrans, quicquid boni inest, absumit & abolet. Quin etiam puluere oblitæ corrumpuntur ac contabescunt. Quum autem diu integris viribus herbæ seruari vix queant, consiliū est vt quotannis mutantur. Flores, vt herbæ, in ligneis arculis asseruantur ac reconduntur, & singulis quoq; annis permutantur. Semina ubi exiccata fuerint, itidem ligneis arculis inclusa reponuntur in locis aridis nō calidis: facile enim locorū humiditatem contrahunt, ac putrent. Præstat ea etiam quotannis mutare, non obstante quod pleraq; illorum seruari possunt. Fructus exiccati in sportam & vel capsulam ligneā recondendi sunt, & in loco temperatiore seruandi: ita enim extraneos humores non concipiunt, nec situm facile contrahunt, nec corrumpuntur, nec etiam nimium siccantur. Qui per annum vicentes reponuntur, aut maiori anni parte perdurant, in locis siccis minimè asperginem redolentibus appenduntur, vt sunt vuae, pyra, mala cydonia, & punica: aut super paleas expanduntur, vt sunt immatura sorba, & mespila: vel milio sepeliuntur, quemadmodum medica seu citria, & arantia mala. Fructus deniq; oleosi, vt iuglandes, amygdala, pineæ melius sparsum, quam acer.

Flores.

Semina.

Fructus.

aceruatim asservantur: nam in acervos congesti facile incalescunt, & rancidi fi-
unt, maxime in loco & tempore calidiore. Servandi igitur sunt loco frigidio-
re. Radices exquisitè siccatae reponuntur loco non insolato, non fumato, non *Radices*
humido, non squalente, non pulverulento, sed sublimi, sicco, puro. Sit igitur
locus qui ad septentrionem vergat, vel etiam ad meridionalem plagam, quando
scilicet radices ipsae non profus exiccatae reconduntur, adhibita tamen cura ne
eo tempore austru humidissimi flatus admittantur. Servandae autem quamdiu
vegetae adhuc sunt. Quare quae crassae & densae sunt, tribus annis servari pos-
sunt, ut radix bryoniae, centaurei maioris, peucedani, & similia. Quae vero te-
nues & raras sunt, ut asari, apij, tragij, asparagi, & similia, quotannis sunt mu-
tandae uterque elleborus, Galeno libro primo de Compositione medicamento-
rum localium teste, triennio servari potest. Succialij servantur paululum pri- *Succi*
mum liquidij ad ignem servati, moxque diligenter defecati, ut est succus rosa-
rum, oxalidis, buglosi, & similia. Alij ignem non experti tantum subsidere
permittuntur, ac deinde vasis tandiu transferuntur, donec defecati pelluce-
ant, ut est succus malorum puniceorum, citriorum, limonum, cydoniorum, &
mororum. Sicci reponendi sunt, ubi aut sole, aut igne probe siccantur: tum de-
mum vasculis vitratis, aut pixidibus reconduntur. Cortices, fructuum maxi- *Cortices*
mè diligenter prius exiccati, ne situm contrahant, aut putrescant, in arculis
ligneis recondi debent. Gummi facile servantur & diu durant, si in loco nec *Gummi.*
humido, nec putrido collocentur. Animalia sicciora integra, ut cantharides, *Animalia &*
non difficulter ubi semel probe exiccata fuerint, asservantur. Humidiora & *eorundem*
pinguiora promptè corrumpuntur, & putrescunt, vermibusque opplentur, ni- *partes.*
si Absinthium vulgare, & id genus alia amara, & putredinem arcentia illis ad-
ijciantur. Reponuntur autem in loco sicciorae & frigidiorae. Partes eorundem
siccatae, ante repositionem nullam singularem preparationem requirunt, nisi
ut membranulae, carnes, & quicquid corruptioni obnoxium est diligenter ab-
radatur, & auferatur, ne scilicet putrescant, & subiectae parti graeolentiam
concilient. Humidae autem partes accuratiorae preparatione egent, quae qua-
lis sit suo dicemus loco.

DE DELECTU ET IN VNIVERSVM

preparatione materiae me-
dicæ.

Caput XXIII.

QVOD ad delectum materiae medicae attinet, non est cur hoc loco aliquid *Delectus.*
dicamus. Nam quod ad stirpes ipsas spectat, is delectu in ijs optimo ute-
tur, qui veras & legitimas ad usum medicum adhibebit. Aliorum delectus
passim supra est in commemoratione singulorum indicatus, ut opus non sit
hic denuo de eodem verba facere. Quapropter ad preparationem potius acce- *Preparatio*
demus. Variè autem medicamenta simplicia preparantur tribus de causis,
nempe ut vel palato gratiora & magis suavia sint: vel ut diutius conservari,
vel ut melius & expeditius alijs misceri possint. Varij autem sunt medica- *Preparatio-*
mentorum simplicium preparationis modi, nempe decem, quos ordine pro- *nis modi*
sequemur. Primus est comminutio, qua utique utendum erit, ubi simplicia *quot?*
integra usurpari non possunt. Imminuuntur verò primò dum in multas se- *Comminutio.*
cantur partes, ut scilicet hac ratione corrupta, aliena & inutilia ab utilibus,
pro-

Tritura.

κόπτηρ.

τριβερ.

Cur terantur
medicamenta

proprijs; & integris separentur. Secundo, quando duriores partes funduntur scinduntur úe, vt expeditius tundantur: molliores autem, vt facilius siccentur, aut condiantur. Tertio, vbi quæ dura & tenuia sunt, vt arborum surculi, & herbarum aridarum stipites, franguntur. Quarto, quæ findi aut frangi nequeunt, lima atteruntur, vt vomica nux officinis hodie appellata, aut torno in ramenta dissecantur, vt lignum Guaiacum. Quinto comminuuntur simplicia medicamenta, quando eorundem cortices duriores vel membranosi cultello, vel vnguibus abraduntur, propterea quod illorum tantum in medicina vsus sit, vel quod noxijs, vel nullius precij sint. Sexto, quando quæ dura & crassa sunt atq; ob id commisceri alijs nequeunt, teruntur ac pistillo tunduntur. Terere autem seu tundere est crebro percussu non solum humida, mollia, & virentia, sed etiam sicca comminuere sic vt in puluerem redigantur. Plinio trita in farinam, tusa, & cribrata dicuntur: quanquam posterius etiam de humidis quæ trita per cribrum vi cochlearis, aut rudiculæ, aut manus cernuntur, intelligi potest. Sicca verò cribri succussione descendunt: Vtrunq; autem, humidum scilicet & siccum, Græci λαινερ, id est, lauigare, seu laue reddere, & in puluerem tenuem comminuere, aut in pollinem redigere, & cum vino, vel alio liquore multum subigere dicunt. Vulgus pistare vocat, & ad herbas, fructus, semina, radices, ligna, & alia tum mollia, tum dura transfert. Succum tamen & liquores lenti gummi instar, vt Galbanum, Hammoniacum, sub pistillo dilatantur potius, quàm lauigantur: Cæterum Græci etiam κόπτηρ in pila tundere herbas & radices, & semina appellant. τριβερ quoq; id est, terere, non tantum in puluerem comminuere, sed etiam de Vuis pallsis, Bdellio, Vino, Myrrha, & alijs simul tussis effertur. Porrò ducuntur pistillo per mortarium, aut super marmor leui compressu Thus, Mastiche, & similia quæ tundendo latefcunt. Sic Rhabarbarum per se, sic Lithargyrum cum oleo, vel Oxelæo, vel Hydreleo nutritum, & alia per multa non humida modo, sed etiam arida, quæ trituram illam verberatu multo faciendam non tolerant. Quinetiam metalla vel aliud quidpiam elaboramus, valenter & pluribus diebus, præsertim in sole cum aceto, vel alio simili diu conterimus. Teruntur autem medicamenta potissimum arida, interdum etiam liquida, tribus de causis. Vna quidem, vt promptius quod potentia sunt; id actufiant. Sic medicamenta quæ potestate calida sunt, quò tenuius sunt trita, eò citius & facilius à calore nostro actu calida euadunt, & nos quoq; calefaciunt, quum integra adhuc nullam aut minimam calefaciendi efficaciam habeant. Piper enim si integrum corpori adhibetur, aut ore continetur, aut deglutitur, nihil, aut parum id calefacere deprehenditur etiam longo post tempore, quum eius puluis tenuissimus mox vbi linguæ impositus est, eam vehementer incendat & molestat. Eodem modo calida alia potestate omnia, sic stirpium calidorum folia tusa calefaciunt nos & magis & citius, quàm si integra vel sumantur vel admoueantur. Simile accidere lignis videmus, quæ quo crassiora sunt ægrius, quo verò tenuiora expeditius incenduntur. Altera, vt exquisitius promptiusq; alijs medicamentis misceri possint. Quæ enim trita sunt tenuissimè, & cribro tenuissimo creta, vbi medicamentis compositis miscentur, quod partibus suis minimis mutuo se contingant, promptius & valentius se inuicem afficiunt, & tandem compositi vnã facultatem rectius conflant. Tertia propter quam medicamenta teruntur magis vel minus causa est, vt facultatem acquirant à priore diuersam. Quæ enim tenuissimè sunt tusa, & cribro tenui creta, in totum corporis habitum promptissimè distribuuntur: e diuerso quæ crassiora sunt, in ventre hærent, quia angusta venarum ora subire nequeunt,

Hinc est

Hinc est quod Galenus lib. 4. de tuend. sanitate Diospoliticum crassius facien-
 dum esse doceat, ubi aluum per id ducere consilium est: tenuissimum verò &
 pollinis instar minutissimum, quando urinas mouere volumus. Pari modo
 Rhabarbarum officinarum, asarum, cuminum, & id genus alia permulta negli-
 genter trita aluum subducunt: tenuius verò comminuta in corpus expedite sub-
 eunt, & venas perreptant celeriter, urinasque mouent. Sic erugo, chalcitis, mi-
 sy, sory, chalcanthum, æris squama, & alia similiter fortia & valida diu ex aceto
 trita morsum & rosionē deponunt & admittunt, viribus reliquis auctis. Quum
 enim natura partuum sint crassiorum, vim suam in altum vsque corporis curandi
 non demittunt, quapropter vt tenuiora fiant, diu ex aceto terenda sunt ac com-
 minuenda, vt scilicet hoc modo curiose attenuata ad penitiora vsque penitent, &
 corporis meatus pertranseant, nusquam inter eundem retenta, & si calidioris
 naturæ fuerint, sine morsu munere suo fungentur. Porro aromata, quæ Actua-
 rius, Nicolaus Myrepsus, & Paulus etiam ^{ad}, id est, species, sæpe appellat, ne-
 gligenter teruntur, quum vires earum diu integræ sunt seruandæ, quod earun-
 dem spiritus facile exhalent ac dissoluantur: tenuissimè autem teruntur quum
 viribus illarum in præsens opus est. Cæterum terendorum non est vna natura. *Species.*
 Quædam enim substantia sunt tenuia, si sint arida, promptè in minimas commi-
 nuuntur partes: vti humida mox per se sparguntur, & altè corpus imbuunt. *Terendorum non vna est natura.*
 Crassa verò contra: quapropter illa minus diu, hæc longiori tempore in eun-
 dem scopum terenda sunt. Proinde metallica & terrea cætera quod crassa sint,
 etiã post vsionem diu admodum, præcipuè quæ collyrijs oculorum vel li-
 quidis vel aridis permiscuntur, terenda sunt. Rara quoque mediocriter & friabi-
 lia non diu admodum terenda veniunt, vt Rhabarbarum, & Scammonium:
 acuratius verò, densa & mediocriter lenta, vt est aloë. Nec temerè dictum est,
 rara mediocriter, quod ea quæ immodicè sunt rara, vt agaricus, colocynthis,
 per se in puluerem tenuem redigi nequeunt: sed vel cum alijs sunt in puluerem
 redigenda, aut prius in pastillos digerenda siccandaque. Tunc enim nullo ne-
 gocio tenuissimè teruntur, quod maximè tentandum erit, ne scilicet in ventri-
 culi & intestinorum tunicis mole sua hæreant, humoreque redundanti imbuta
 ex oppressione & pertinaci adhæsu magnam & diutinam molestiam afferant.
 Lenta quoque mediocriter diximus, quod quædam exijs ob ariditatem etiã iam
 mediocriter dura, nondum tamen per se in puluerem comminui possunt, sed
 sub pistillo latefcunt. Quapropter aut vetustiora eligenda sunt, aut sole vel igni
 siccanda, aut cum alijs siccioribus & friabilibus ac tenuioribus terenda, vel ali-
 quo liquore idoneo sunt dissoluenda. Sic tragacantha, gummi arabicum, thus,
 myrrha, mastiche, sarcocolla, styrax, bdellium, euphorbium, ladanum, succus
 glycyrrhizæ, & alia gummi, resinæ, liquores, succi, dum vetustate, aut aliter
 sunt siccata in puluerem terendo, aut pastillo diu multumque per mortarium du-
 cendo comminui possunt, vel per se, vel cum siccioribus: quum verò sunt re-
 centia, melius aliquo liquore dissoluuntur. Eodem pertinent semina quædam,
 vt Cnici, lini, canabis, cydoniorum, citrij, bombacis seu gosypij, melonum, cu-
 cumerum, cucurbitæ, citreoli. Amygdalæ præterea vtræque, & fructus quidam,
 vt dactyli, baccæ halicacabæ ob lentorem & pinguitudinem non teruntur, sed
 vel scalpro, vel cultelli acie itentidem verberata minutim inciduntur. Ligna
 priusquam in mortarium imponuntur, lima atteruntur, vel quod minus labo-
 riosum est in tenuissimas assulas finduntur. In herbis & radicibus ac seminibus
 quod lignosum, fibrosum, & neruosum est, abijcitur, nisi preciosum sit, & reli-
 quis viribus non multum inferius. Radices inciduntur in taleolos transuer-
 sim, ita enim facilius in puluerem rediguntur, & puluis ille filis seu fibris care-
 bit. Tunduntur quandoque simplicia crassissimè, ad decoctu nimirum: quandoque
 I crasse,

*Species.**Terendorum non vna est natura.*

I crasse,

crasse, interdum in tenuissimū puluerem, vt in roborantibus compositis. Deniq; vt coctione longa non modo vires imbecillæ resoluuntur, sed etiam ^{in uis} ^{genuo}, id est, incensio, siue ignitio, coctis rebus imprimitur: sic longo attritu corporum durorum pistilli, mortarij, & teredorum etiam cum humore calorem, in medicamentis præsertim diu terendis, vel gignit, vel auget, qui corundem facultatem mutat, & si hæc imbecilla fuerit, dissipat, adiutus difflatione per agitationem illam excitatam. Quam caloris ex attritu durorum generationem plene indicat farina, quæ ex breuissimo contactu molarum, calida tamen in subiectam arcam decidit. Ob id Thymus & Hyssopum vt coctionem, sic etiam trituram mediocrem, non diuturnam & vehementem sustinent. Quædam deniq; frigido pistillo, & in frigido loco contundi postulant, vt aloë. Quædam contra calidis gaudent, quædam vtriusq;. Quædam ligneo pistillo, quædam lapideo teruntur. Quædam in pila plumbea, alia æreo, alia, vt margaritæ, in marmorea teruntur. Alter præparationis modus est auctio, qua medicamentum, quum alijs miscetur, aliquid acquirit, id quod fit nutritione, conditura, & coloratione. Nutrimus autem, quando rhabarbarum, agaricum, sena, lithargyrum, molybdana, & id genus alia, aliquandiu super calidos cineres, idoneo liquore temperamus. Turpetū verò, vt id obiter indicemus, lacte: myrobalani oleo, aqua, & alijs ex præscripto filij Mesuræ nutritur. Sarcocolla, lacte muliebri, vel asinæ, vel capræ nutrita, aliquandiu post siccata, idq; aliquoties, ad vsus reponitur. Fit autem hæc medicamentorum simplicium nutritio, & velut refectio atque auctio interdum etiam citra ignem, nempe in aëre calido. Cuminum insperso aceto nutritur, & iterum resiccatur. Nutritio verò ideo est excogitata, vt medicamentum a liquore quem imbibunt temperentur, ac mitiora fiant, suamq; vehementiam non nihil remittant. Conditura fit saccharo, aut melle, aut vtroq;, aut sale, aut muria, aut aceto, idq; vel gratiora palato fiant medicamenta, vel vt diutius conseruari citra putrefactionem possint. Condiuntur autem herbæ, flores, fructus, cortices, & radices vel virides, vel arefactæ, vel crudæ, vel prius coctæ. Herbæ prius coctæ, magna ex parte, vt fit in Serapiorum compositionibus, hodie condiuntur. Olim muria etiam condiebantur. Sunt tamen qui nunc quoq; herbas virides minutissimè, instar florum, concisas, saccharo condiunt. Flores tamen non modo, vt iam dictum est, minutissimè concisi, sed & tuis saccharo condiuntur. Vocantur autem eiusmodi condituræ hodie Conseruæ. In ijs autem parandis plerunq; triplum sacchari ad simplum herbarum aut florum concisorum vel tusorum sumitur. Qui quæstui student pharmacopœi, vel gulæ gratificari student, plus sacchari accipiunt. Sic autem maximè parantur. Herbis aut floribus exactissimè concisis, aut tuis saccharum adijcitur, & simul in pilam probè purgatam conijciuntur, miscentur, & contundunt, postea aliquot diebus soli exponuntur. Cauendum tamen vnice erit ne fermentando extra vasa effluant, quod fiet si vasa ipsa non ad summum vsq; impleantur. Quum conseruarum durationis tempus inæquale sit, quod aliq; satis diu durent, veluti rosacea, alia verò cito corrumpantur, acescant, vel arecant, danda opera erit vt singulis annis nouæ conficiantur. Asseruantur commodissimè in vasis vitrijs, lapideis, fictilibus & densis. Fructus molles & aquosi priusquam ad perfectam maturitatem peruenerunt auulli & decerpti saccharo vel melle ad iustam spissitudinem cocto atq; clarificato condiuntur. Duri, non nisi maturi condiuntur. Aridi, vt Myrobalani genera omnia, prius macerantur & coquuntur dum mollescant, deinde vt alienam humiditatem deponant in cribro aut lauigato assere aëri exponuntur, vel in panno lineo resiccantur, donec in superficie contrahi incipiant, postea saccharum aut mel coctum affunditur. Pari modo a nonnullis Iuglandes nondum plenè maturæ nouem diebus vel circiter in aqua pura quotidie

2. Auctio.

Nutritio.

Conditura.

Conserua.

tidie mutata macerate, dein coctæ ferramento tenui transuersim secundum tres dimensiones perforatæ, & dein leuiter resiccata, foraminibusq; cinamomo, charyophillis, & zingibere in festucas longas concisis, expletis, affuso saccharo vel melle cocto condiuntur, & asservantur. Ceterum cauendum ne saccharum aut mel dum affunditur nimis calidum sit, alioqui enim contrahentur & corij modo lenti & teneres fructus euadunt. Quod si verò aquosiora post aliquot dies euadant, & metus sit ne fructus corrumpantur, rursus effundantur, & ad iustam crassitudinē coquantur, ac denuò affundantur. Sunt qui crudo melle, aut sacchari puluere fructus maximè molliores, vt sunt cerasa, persica, mora, tectos condiunt. Quidam muria cōdiuntur, vt limones, & oliuē. Quidam sale, vt capres. Radices recentes & virides, vt helenij, pimpinellæ, pæoniæ, ei yngij, primum coquantur dum mediocriter mollescant, coctæ leuiter resiccantur in aëre à se inuicem seiunctæ, ac tandem saccharo aut melle cocto conduntur. Arida, vt zingiber, & calami vsitati radix, acerrimo lixiuio probè macerantur, vt mollescant, quo facto perfunduntur aqua pura frigida subinde mutata, donec omnis acrimonia & lentor lixiuij auferatur. Dein leuiter in aëre siccata, vt dictum est condiuntur. Colorationis vt in alijs multis rebus, ita quoq; in medicina vsus est. Quædam autem citra alterius rei adiectionem colorantur, vt penidia diu tractando fiunt candidiora & elegantiora. Loch sanum & expertum diu multumq; agitando fit candidius. Quædam contra adiectione alterius, vt theriaca chalcitide adiecta nigrescit: saccharum santalo rubeo addito, vel alio colore tingitur, vnguentum potabile, anchusæ radice. Quamquam temerè coloris conciliandi gratia medicamentis nihil adijci debet. Coloribus autē varijs inficiuntur magis spectandi, quam necessitatis gratia. Ad flauum enim colorem conciliandum vtuntur croci aut rhabarbari succo. Ad rubrum, santalo, pæsilij ligno, lacha, grano tinctorio, florib. Amaranti purpurei. Ad viridem, Anethi succo, solani, & rutæ. Ad cæruleum, florib. cyanei. Ad indicum, baccis sambuci. Ad nigrum, gallis, succo corticum viridium luglandis. Hi succi aceto, aut vino sublimato diluuntur, & Confectionibus vocatis iam absolutis, sensim in ahero calentibus asperguntur. Quum autem confectionum nobis iam facta sit mentio, fortè ab instituto alienum non erit si modum struendi confectionum hic breuiter perstringamus. Confectiones aut pharmacopœi, vt id obiter indicemus, vocant quado simplicia medicamēta arido saccharo obducuntur siue incrustantur. Hoc autem modo conficiuntur semina, fructus, radices, & aromata integra, vel in partes frustra q; dissecta, vt gulæ gratiora sint, minoreq; molestia assumi possint, quando quidem alia eorum nimis amara, vel acria, vel alium medicamento sum parumq; iucundum saporem habeant. Semina itaq; priusquam conficiuntur à sordibus, pulueribus, festucis, lapillis, & pediculis suis cribrando, ventilando, & seligendo purgantur. Fructus aquæ feruenti iniiciuntur, vt putaminibus suis exuatur. Aromata in frustra longiuscula ac tenuia finduntur, atq; conciduntur. Saccharum ad conuenientem consistentiam coquitur. Medicamentum aut conficiendum in vas æneum duabus ansis pensile inditur, & super carbones hinc inde antrorsum retrorsum, dextrorsum sinistrorsum agitatur, nunc in orbem voluitur, nunc instar auenæ in vannis mouetur, donec calefiat, calefacto autem parū sacchari ferreo cochleari infunditur, non procul ab extremitate vno foramine perforato, & continuo agitatur quoad saccharum siccatur: deinde aliud affunditur vt prius, idq; tantisper fit dum iustam acquirat magnitudinem. Superficies autem in plerisq; leuis est, nisi singulari artificio asperior seu crispa, saccharo ex alto fundendo, fiat. Si verò materia conglobatur, vel saccharo confertim infuso, vel negligenter moto, manu affricata nodi dissoluuntur. In fine confectionis exactè siccantur, deinde in calidum & siccum locum cribro imposta reponuntur. Atq; is optimus conficiendi modus

Coloratio.

Confectionū
struendarum
modus.

I ij existit.

3. *Separatio.* existit. Tertius preparationis modus est separatio, per quam à simplicibus medicamentis vel aliena, vt fordes, vel partes, vel contenta separantur. Hæc verò multis perficitur modis, nempe pulsatione, frictione, maceratione, lotione, expressione, coctione, despumatione, colatura, clarificatione, & destillatione. *Pulsatio.* Pulsantur aut materiae malleo, vel pistillo, vt partes à se mutuo auellantur, ita semina à stirpibus, cortices à nucleis, medullæ radicum à reliqua substantia pulsan-
Fricatio. do separantur. Fricantur materiae vel crudæ manibus, vel coctæ vt à se mutuo
Maceratio. separentur. Porrò quam nos macerationem dicimus, vulgus medicorum infusionem nominat. Medicamenta verò quæ macerantur parum trita in liquorem aliquem calentem à sole, vel igne interdum per semihoram, aut etiam plures, octo nimirum, noctem totam & diem, per triduum item vel quadriduum, pro medicamēti natura, & vario medici scopo, ac necessitate, coniicitur, vt interim vis eorum tota in liquorem illum trahatur ac transeat. Hæc quidem hodie medici non solū in decoctionib. & serapijs, verum etiam in potionibus purgantibus, vt scilicet gratiores fiant, quàm sit solidorū medicamētorum substantia. Citius præterea distribuuntur aut subeunt liquida quàm crassa, vt potu quàm cibo etiam facilius & iucundius est impleri. Non solum aut medicamentorum facultas in liquorem transit, sed eius etiam substantiæ portio tenuior: interdum quoq; crassioris aliquid, præsertim quum id quod maceratū est valentius colando exprimitur, aut per colum rarius transmittitur. Nisi enim validè id quod maceratum est exprimat, tenuior tantum eius substantiæ pars in liquorem transit, & crassior in medicamento remanet. Colandum igitur & exprimendū magis aut minus erit pro ægri & affectus, medicamentiq; natura. Maceratio veteribus nō ita frequens atq; recentioribus fuit, maximè in purgantibus medicamētis. Noluerunt enim facultates quas natura coniunxit nō sine maxima sua industria, & egrorum vtilitate, separare. Verbi gratia, in Reo barbarico purgatoriam facultatem ab adstrictoria separare noluerunt, vt scilicet sua adstrictoria facultate ventriculum roboraret. Antè tamen decoctionem saepe, etsi non ad purgationem, medicamēta macerarunt, vt scilicet quod à maceratione remansit, per coctionem eliceretur. Galenus lib. 4. de tuend. sanit. semen Abietis tritum, & flores populi nigra tritos oleo dulci & tenui macerat dies 40. Interdum menses duos, tres, quatuor, & plures in domo calida, & sub sole mouet meridiano, postea linteo colatum vt expressum oleum reponit, reliqua abiicit. Nostris vice macerationis nonnunquam iuscule aliquo medicamēta nodulo ligata incoquunt.
- Cur medicamenta macerantur.* Cæterum macerantur liquore aliquo medicamenta quatuor de causis. Primò, vt portionem substantiæ medicamentorum tenuiorem à crassiore ac terrea adstringente separetur, vt vel hac, vel illa seorsim vsurpet. Quæ utiq; de causa Rhabarbarum Indicum, aliaq; medicamenta dissimilariū partium macerantur. Quando enim Rhabarbarum ijs qui tantum purgatione & abstersione indigēt exhibere cōsiliū est, diluto eius vtimur, vtpote cui tenuior duntaxat eius substantiæ pars inest. Non est igitur Rheibarbari dilutū dysentericis exhibendum, quod ij adstringente eius facultate magis egeant. Sic Agaricum maceratur, ne intestina debilia sua substantia leui & rara illis facile adhærens, lædantur.
2. Secundò, vt medicamenti facultas vehemens corrigatur frangaturq;. Sic Turpetum lacte caprino recens multo maceratum, & postea siccātū, mitius & elementius fit, nec ita ventrem perturbat. Pari modo Myrobalani, qui vel oleum, vel butyrū imbiberunt adstrictionis noxam remittunt, minusq; obstructionibus obsunt. Thymelæa quoq; & Tithymali quum in aceto macerantur mitescunt, & acrimoniam effrenem deponunt. Nucum Pinearum amarorem, & lupinorum aqua in qua macerantur mitigat. Palmulæ in aceto maceratae dulcedinem nauseam proritatem deponunt. Coriandro insuper vis illa caput tentans fit in acetum, in quo sampsuchus maceratus est coniiciatur. Nam is caput admodū
con-

confirmat, adeoq; Coriandri noxam frangit. Tertio, vt facultas medicamēti validior fiat. Sic Turpetum in succo Cucumeris agreffis maceratum, materias noxias à remotis partib. maiori efficacia trahit, & expellit. Hermodactylus in Scillae aut Raphani succo, vel aceto scillitico maceratis, potētius ab articulis euocatur. Agaricus etiam in oxymelite maceratus, vehementius purgat. Quarto, vt medicamentum fiat lubricum. Ob id medulla Colocynthidis, succo tragacanthæ macerata, promptè per totum ventrem lubricat, vt neq; ventriculo, neq; intestinis, neq; vesicæ adhaesum sit molesta. Scammonium quoq; oleo violato vel simili maceratum promptè subit deorsum, nulla aut minima partium, quas per meat, noxa. Quapropter liquor ipse medicamenti vires, aut in se trahit, aut mutat, ac frangit, vel auget, vt de auctione quoq; dictum est, pro varia cuiusq; liquoris natura. Danda igit opera est, vt singulis affectibus conueniens liquor pro macerationis materia accommodetur. Ita profectò Sena adustorum humorum purgatricem in dulcium pomorum succo maceratur, cui flores quoq; violæ, buglosi siue borraginis, cinnamomum, sericum grano baphico tinctum adiunguntur. Rhabarbarum Cichorij, & Seridis stillaticijs liquoribus delectatur. Serum præterea multis purgantibus medicamentis macerandis accommodatū admodum est, quod scilicet non tantū abstergere, sed etiam purgare possit. Idem etiam efficit stillaticius lupi salictarij, fumaris, absinthijq; liquor. Quinto, macerantur, vt mollescant, & concoctioni aptiora reddantur, veluti lignum Guaiacum. Sexto, vt dissoluantur, vt gummī, chrysocolla, & alia metallica. De maceratione hætenus. Porro lauantur medicamēta quatuor ob causas. Primo, vt partes eorum impuræ & alienæ ab ipsis remoueantur, & tollantur. Qua quidem ratione herbæ si impuræ sint, item radices, semina, & metallica aqua pura & fontana lauantur, vt terrenæ partes, lapilli nimirum, arena, & lutum in fundo subsidentes: aut leues, veluti festucæ & ligna in superficie natantes, auferantur. Secundo, vt facultas velut in profundomersa, parumq; efficax fiat euidentior. Sic in Cadmia non vsta, & alijs quibusdam tergendū vim occultam lotio detegit. Ita quoq; aloë lota ventrem magis roborat. Tertio, vt virtus medicamenti malefica, vel nobis in affectum præsentem incommoda, tollatur, & quæ expetitur maneat. Sic vsta omnia vbi lauantur, moderatiora fiunt, acrimoniamq; vstione acquisitam deponunt, ac minus mordacia redduntur, sed ignea illa natura in aquam deposita ipsam efficiunt, tenuem & calefacientem: quod verò terreum remanet morsus expers vlcerebus humidis sit epuloticū, illisq; cicatricem inducit. Ob id æs vstum acre & subadstringēs lauari petit, vt cicatricem inducat in carne molli: indura enim est epuloticum seu cicatricem inducens citra lotionem. Chalcantum vstum & lotum fit moderatius. Chalcitis præterea, lithargyros, ærugo, os Sepiæ, cera, resina, pix oleum, & id genus alia sunt abluenda, præsertim quum vlcere, aut oculo, vel partialij insigniter sentienti acrimoniam mordax est noxia. Testa ostreorū, buccinorum, purpurarum, vsta, & lota vlcera caua & fistulosa, & ob fluxionem diuturna carne implet. Cornu ceruinū vstum, lotumq; dysenterijs salubra. Lauantur eadem ratione plurima citra vstionem acria. Sic enim lauat Acaciam Galen: vt acrimoniam per lotionem deposita, siccet sine morsu. Oleum quoq; picem, resinam, cerā, & alia multa lauat, vt morsus & acrimoniam expertia sint. Aloë lota ventrem minus subducit, & vacuat, magis autem roborat. Lacha lota minus soluit, magis obstructions leuat. Cyaneus & Armenius lapides lotionem purgandi molestiam deponunt, ac mitiores redduntur. Quarto abluuntur medicamēta, vt è liquore facultatem aliquam nouam acquirant, veluti si Tithymali succo, aut decocto medicamentū aliqd lauatur, eius vires in se transfert. Sic aloë lota decocto aromatum, stomachicorū ventrem potētius roborat. Turpetum decocto Agarici lotum, aut in eo maceratum valentius est pituitæ purgatorum. Decoctum Scammonij, Tithymalorum & aliorum id genus, in se lotis vim suam largitur. Aqua verò vel vino albissimo lauantur metallica ad emplastra alba, & ad collyria. Aqua lauantur, si affluens in vlcus humor est acris & mordax. Vino austero, si humor affluit

I iij largi.

31

40

50

60

Lotiones

10

20

30

40

largior: aceto vel aqua marina, si ulcera sunt tumida, & cum oris crasis ac callosis attenuationem multam requirunt. Aqua autē dulci precipue lauamus, quando medicamento facultatem adimere studemus. Quae utique ratione omnia metallica lauamus, ubi illis mordicandi vel vrendi vim adimere conantur. Interdum etiam ut aliquam adijciamus, ut quum ceratum diutius aqua frigida lauamus, quo potentius subinde refrigeret. Vino lauamus, ut calor, vel odor, vel roborandi vis inde medicamento contrahatur. Calor, ut si fructus aestiuos frigidos, pepones verbi gratia vel melones, vino quo minus vetriculo noceat, lauamus. Odor, ut si ad conciliandū odorem, & ut ad sumendū suauiora reddamus medicamenta lauamus vino. Vis roborandi accersitur, e vino adstringente. Aceto quando vim medicamenti excitare, & eius substantiam attenuare, & ut efficacius penetret efficere volumus. Aqua marina, vel salsa, ut medicamenta exquisitissime purgentur, & candidiora reddantur: vel vi falsedo medicamento concilietur, ut si resinam lariceam aqua salsa lauamus, ut ad extergendam & exiccanda scabiem efficacior fiat. Ita sanē & in reliquis liquor pro affectus & partis natura mutandus est: verbi gratia, calido succo refrigerate, ut cucurbitae, lota frigiditate, deposita, aut saltē imminuta caliditate, induunt. Contra verò frigida, succo calefaciente lota.

Lauandi modus.

Lauandi autē modus, Galen. li. 2. de Simp. medic. facul. ca. 15. autore is est, ut quae calefacta liquant, nec possunt aquae misceri, qualia sunt oleū, cera, pix, resina & alia quaedam modicē calefiant, ac mox indant in vas magnū lati oris, semiplenum aqua purissima omnis qualitatis experte, quando scilicet medicamēto nullā vim nouā addere volumus, sed id tantum purgare, aut facultatē eius mesam detegere aut noxiā tollere, sed quae ex sole vel igne tepeat. Tum id corpus lauandū in aqua ipsa terit, tunditur, frangit, subigit manibus, ut vnaquaeque medicamenti abluendi portio aquā tāgere possit, & in ea suam acrimoniam exuere. Denique aqua haec effusa, in syncera alia vase infusam recalefacta ipsa medicamēta imitant: rursus ad modum diu contundunt, mox idem tertio, quarto, ac sepe deinceps faciendū, donec omnē suam qualitatem in aquam deponat medicamentū, seu aqua nullā ex loto medicamēto qualitatem amplius recipiat: quam quidē rem gustu, colore, & odore cognoscēs. Oleū autē ablutio nō modo mordacitatem & saluginē exiit, sed etiā fit candidius, aquea ac rufa eius substantia separata & deterfa. Ipsum tamē lauando minus verberabis, quā ceram, picē, resinā, ne adeo aquae misceat, ut egrē postea separari possis. Id verò quod falsum nō est, & omphacinū lotionē non admodū indiget. Quae verò lapidosa & dura sunt, ut Cadmia, eris squama, es vstum, ea tenuissime trita ex aqua fontana & purissima multū diuque teruntur, ea aqua subinde effusa, & pura in eius locū affusa, quoad nihil sordium medicamenti aquae innatet, maneatque aqua medicamenti qualitatum omnino experta. Quandiu enim aliquid eius aquae ipsi innatabit, aut qualitatis eius quippiā sensui apparebit, tandiu terendū & effundendū. Sic lithargyrum, diphryges, cerussa, misy sory, stinmi, oēs lapides, praeterea calx ipsa lauanda erunt, non tamen semper aqua, sed etiam vino, vel aceto, vel aqua marina, vel alio liquore cui metallica & terrea ob innatā grauitatē facile subsidēt. Sunt autē haec toto die cum liquore illo medicamētofo cōtrita, per noctem in eo relinquenda, postero die mane ille abijciendus, & alius mox superfundendus: postea rursus similiter terenda, & sequentiaurora liquor iterum effundendus, idque fiendū donec morsus sint expertia haec metallica, ut sordes nullas in aqua relinquāt, sintque pura & perspicua. Quod si haec estate sub sole feruente laueris, medicamentū potentius siccabit, tenuius erit, & candidius. Aliqui nūmerum lauandi definiunt, sed temerē, quum pluribus aut paucioribus vicibus, seu diutius aut parcius pro ipsorum facultate medicamentorum, aut partium quibus applicantur natura, & medicis indicationibus, lauandi sint. Porro, ut id etiam adijciamus, hodie plerique metallica, lapides, terrae species hoc modo lauant. Medicamentum tuum in aquā immittunt, illidque rudicula hinc inde agitant, dein stare permittunt, ita enim quicquid leue est aquae innatat, quod postea cochleari multis foraminibus pertuso auferit. Dein rursus aquā agitando turbat, aquamque turbidā in aliud

aliud

aliud vas effundunt, vt quæ grauiã sunt subsideant, quod tantisper faciunt, donec quicquid alienũ & graue est in vase priore linquatur. Reliquum aut stare permittunt, quoad pura & clara fiat aqua, quã postea leuiter inclinato vase effundunt, ne quid vtilis materię simul effluat, qđ remanet siccãt, & in pastillos digerunt. Oleũ lauant, affusa aqua, in vase vitreo amplo ventre, vtrinque mediocriter oblongo, in sine angusto, atque aperto, vt obstrui possit. Quo facto hinc inde agitant, & deinde liquoribus quiescentibus, ex altera parte aquã emittunt, postea iterum atque iterum lauant, quoad aqua insipida reddat. Quod si oleũ ita faciendo aquę permisceat vt separari ab eo statim nequeat, expectant donec quiescẽdo vtrinque in suũ redeant locũ: aut calefaciunt vitrũ super vapore calido, & hac ratione separant. Terebinthinam in vase aliquo aperto aqua lauãt pistillo vel rudicula agitata. Sed de lotione satis. Expressione separantur partes, quando liquor aliquis e medicamentis con-

Expressio.

tusis exprimitur. Exprimuntur etiam macerata, & decocta, vt efficaciora euadant, idque manu, torculari, vel alio instrumento. Quæ manu exprimuntur, tenuiora & elegantiora fiunt. Quæ torculari, crassiora atque validiora. Leuiter igitur aut violenter exprimuntur medicamenta, prout tenues, vel crassas medicamentorum partes desideramus. Atque hinc est, quod huic rei varia destinata sint instrumenta. Stirpes virides non nisi probe contusæ prælo subiiciuntur, vel manibus premuntur. Quarum verò succus valde tenuis est & aquosus, nõ mox vt decerpuntur etiã exprimuntur, sed aliquandiu expectatur donec incipiant flaccescere, ita enim efficacior succus erit, & facilius inspissari potest. Quarundam stirpium succus crassior & viscidior est, quæ vt per se exprimi possit: quapropter herbarum tussæ aliquandiu stare permittuntur, donec quodaquosius est, à reliquis separetur: vel affuso alio humore viribus cognato, simul ambo exprimuntur. Quædam enim nisi prius humectentur, succum nullũ, vel difficile saltem reddunt. Si verò succus tantũ mucilago est, vt seminis psyllij, lini, scenograci, cydoniorum, maceratur semen affuso aliquo liquore diebus aliquot, deinde in sacculo inclusum suspenditur, postea ligneo culltello, vel cochleari à sacculi superficie abraditur, vel manibus deorsum premendo, & veluti mulgendo, vel duobus baculis comprimatur, ceditur, & elicitur. Quum denique calida facilius fluant, ideò nonnunquam pinguibus aqua feruens affunditur. Coctio, quæ non est nisi elixatio, medicamenti excrementosum humorẽ coquit,

Coctio vis.

resoluit, flatus in eodem crassos, mordaces, ad nauseã ventriculũ euertentes dissipat, denique eius acrimoniam, vim validẽ laceratẽ, excoriantẽ frangit. Hincque adeo est quod radix Ari, draconitij, cepe, allij, porri, aliaque medicamenta acria, elixando euadant mitiora, ac gratiora. Attractio quoque medicamentũ vehementior & malignior coctione obtunditur, vt quum medicamentũ maleficum intra alterius benigni euacuatẽ coquitur, quo illius facultas in hoc fracta maneat. Verbi gratia, si radicẽ Raphani, radicibus Ellebori transfixam sub cineribus coquimus, eamque edendam damus. Habet enim virtutẽ Ellebori purgatricẽ, sed multũ repressã. Ita Scammonium malo cydonio circumdatur, in eoque coquitur, vt ipsum malũ clementius purget, quæ per se Scammonium. Præterea medicamenta in liquorẽ cui illa incoquantur, vim suã transmittunt, & liquoris illius viriũ aliquid adipiscuntur. Danda igitur opera est, vt vas in quo coquuntur sit arctissimẽ clausum, præsertim quum tenues medicamentorum partes conseruari cupimus, quæ alioqui statim dissipabuntur. Coquuntur igitur medicamenta permulta, vt eorum vires imbecillẽ augeantur, aliorum validẽ nimis minuantur, aut aliene in totũ abigantur, & vt ex omnibus etiam facultate diuersis & sæpe contrarijs, facultas vna concreseat coalescatque. Quædam quoque coquuntur, vt mollescant, atque ad aliorum medicamentorum vltimũ aptiora fiant. vt gummĩ galbanum, & hammoniacum, vel vt condiantur, vt radices gladiolæ lutei palustris, & pimpinellæ. Quædam vt vna facultate amissa, alterã tantũ retineant, vt lentes. Quædam in duplici vase coquuntur, maximẽ olea preciosa, & alia quædam ne vitionem aliquam sentiãt. Vas autem duplex est, quando vas

Vas duplex.

in quo medicamentum coquendum continetur, in aliud vas, aqua plenum, cui ignis subiectus est, imponitur. Vasa autem in quibus coquuntur medicamenta figulina

*Non omnia
æqualiter co-
quenda.*

& vitrata, & plumbo albo incrustata, potius quàm aenea, & cupria. Vitrea verò præstantissima sunt. Cæterum non sunt omnia æqualiter coquenda. Nam quæ ad custodiæ diurnitatē parantur, coctionem longam requirūt, vt omne aqueum & corruptioni aptū longa coctione absumatur. Quædam etiam diu coquuntur, ob destinatā medicamētī formam, ita sanè Serapiū diutius coquimus, quàm decoctū, aut lulebū, emplastrum item diutius, q̄ ceratum, aut cataplasma. Quæ item medicamēta mel liberalius accipiunt, coqui largius postulat. Ea quoq; quæ paucū mel accipiūt, si ijs parant, qui mel & dulcia cætera auersantur. Nam hoc pacto mel si diutius coquat minus dulce erit, minusq; stomachū eorum qui à melle abhorrent, subuertet. Longo tempore etiā coquuntur aristolochia, polypodiū, hermodactylus, & reliquæ radices. Duræ em̄ firmæ, crassæ, & densæ sunt, ideoq; nō solū diutius, sed & diuisæ, & cōcise coquunt. Semina etiā propè omnia, quod pleraq; eorū densa sunt: ligna itē, nisi aromata fuerint, aut facultate imbecilla & superficialia diutius coquunt. Quo em̄ quid facilius aut difficilius resoluit, eo breuius aut longius coquit. Primo igit radices, dein ligna, cortices, semina: postea herbe, p̄sertim aridæ, tandē fructus, & flores inter coquendū adijciunt, exceptis tamē violis quæ diu coquunt, vbi virtus earundē purgatrix in centro earū posita querit: item rhabarbaricū, myrobalani oēs, quando adstringendū, acerbæ quoq; & austera, omniaq; metallica. Quemadmodū em̄ violarū vis purgatrix in pfundo heret, ita Rhabarbarici quoq; myrobalanorū, & similiū vis adstringēs. Parcius verò coquunt, quorum virtus imbecilla, aut superficialia est, aut facile ob tenuitatē resoluit, aut substantia est parū firmiter contexta, hoc est, rara, vt flos violæ nigræ, si vis leniens emolliensue queritur: rosæ & cæteri ferè flores, excepto chamæmelo, epithymū, adiantū album, agaricus, semen cucumeris, cucurbita, melonis, citruli, rhabarbarū, myrobalani oēs quando per hæc duo, vt rosas recentes purgandū, aperiendū, tergendū. Habent em̄ hæc omnia facultatē abstergentē & purgantē in superficie positam. Manna quoq; & Casia, & Tamar Indus, cæteraq; dulcedine, vel aciditate lubrica, & humiditate multa purgantia. Nam vim lubricā diu in ijs imbecillā coctio multa perdit. In summa coquuntur omnis generis simplicia, exceptis metallis & lapidib. Perdit Aromata etiā, vt nardus, casia, cinnamomū, iuncus odoratus, calamus aromaticus, iris, ladanū, styrax, bdellium, & id genus alia non coquunt, sed ad finem coctionis, quū vas ab igne deponendum est, aut mox postq̄ depositū est, injiciuntur. Pari modo Ambarū, moschus, gemmæ, vbi medicamētū iam perfectē coctū est injiciunt. Quid multa: quādo diuersa vnā coquenda sunt, diligenter obseruandū, vt quod facilius resoluit, reliquis ferius actardius adijciat. Quum verò hic de cōcoctione agat, fortè non ab re erit si rationem coquēdi saccharū breuiter exponamus. Saccharū primū in partes secatur, & affusa aqua aliquādiu feruescit, dein per laneū pannū colat, postea ad perfectionē coquit. Si clarius & purius esse debet, albumine oui vno & altero pro sacchari portione sumpto, paucaq; affusa aqua virgulis in modū scoparū colligatis agitatur, donec in spumā abeat, quæ cum feruenti aqua saccharo injicit, & vbi aliquid diu cocta fuerint, colant, colataq; denuo coquunt, donec gutta in marmor aut stanneū orbē, aut laminā ferri leuē tusa consistat, nec mota diffluat, aut donec omnis ferè humiditas absumat. Cuius rei signū est, qd paululū sphathulæ adherēs violēter in aērē proiectū in floccos abeat, & quo flocci maiores ac latiores, eo saccharū exactius coctū, & minus humiditatis reliquū est. Absoluta iā coctione de despumatiōe nobis dicendū erit. Est autē despumatio nō nisi spumę cochleari ferreo pertuso, ne cū spuma etiā humor in q̄ coctio fit abijciat, detractio & remotio. Quū em̄ hæc superiorē locū petat, siue negotio cochleari foraminib. pertuso tolli potest. In coquēdis autē medicamētis pharmacopœus nō, vt coqu⁹, oēm spumā detractā abijcere, sed inutilē solū, vtilē autē qualis est sacchari & mellis, in vas quoddā colligere, & dein ad Serapij consistentiā ac spissitudinē iterū coquere, & in suos vsus seruare debet. E sacchari spuma Theriaca p̄ iumētis, è mellis aut spuma recocta nonnulli glādes parāt. Colaturaliquoris dissimilares partes, perindē atq; despumatione,

*Ratio coquen-
di saccharum.*

Despumatio.

Colatura.

tione, fecernuntur. Vt enim despumatione tenues aëreae & pingues partes, ita colatura crassae, terrenae ac foeculentae partes separantur. Crassae autem & terrenae partes primo per pannū rarioris, dein densioris texturæ, liquore transmissio colliguntur. Semper autem calida, frigidis melius colantur. Interdum sua sponte ad fundum vasis, aut colli descendunt. Quod si per colū liberè non transmittitur liquor terrenis & crassis partibus obstructū ipsum mutamus, vel abluimus, & a sordibus purgamus. Si tenacius liquidas succi partibus adhæreāt terrenae, acetū, citriorum succum modicum addimus, aut aliud quippiam quod habeat diuidendi separandique facultatē. Similiter albumen oui batuatam, siue bacillo qualifatum, vt magis per totum corpus distribuatur, ducimus per liquorē, quo dum concrefcit, inclusam vel adhærescentem sibi similem materiam educat, quæ sic facile possit auferri. Porro quum turpida ventriculo sint ingrata, & aspectu etiā parum iucunda, clarificatione etiam interdum opus erit. Clarificantur autem, hoc est, purificantur, succi quidam per se. Residendo enim quod in his est terreum ac foeculentum subsidet, adeoque limpidiores fiunt. Quidam coctione & colatura, vt dictum est. Quidam vt alia decocta, quæ vix sine albuminibus ouorum in spumam agitantur, purgantur. Hac enim ratione quicquid crassum & foeculentum est, vnâ cum spuma albuminū in superficiem fertur, quod deinde cochleari foraminibus pertuso auferitur, & id quod reliquum est, ob sordes grauijores fundum petentes, per pannum colatur. Singulis autem decocti libris singula albumina adhibentur, quamuis tria etiam sex libris & pluribus sufficere possunt. Adhibentur verò immisso vel paulo antè, vel dico post saccharo aut melle, alioqui & albumina vruntur, & purgatio parum bellè procedit. Serapia aut decocta, quæ magistralia nominant, agaricum in fine ponendū accipientia, albuminibus non egent. Albuminum autem loco, acetum, succus limonum & arantiorū adhibetur. In quibus enim est acetum, despumantur coquendo, & coquunt despumando, donec spumare desinant: tunc enim clara sunt, quatenus eis concessum est. Albumina ouorum vel in aquam frigidam iniecta scopulis agitantur & concutunt, donec in spumam abeant, quæ particulatim saccharo cum aqua feruefacto, vel decocto alicui iniicitur, quum scilicet prior nigrescit aliam substituendo donec clarescat, vel eadem iniecta primum saccharo cum aqua coquendo, vel decocto alicui, vel simul mistis ambobus, quod frequētius fit, scopulis similiter frequēti agitato in spumam abeunt, simulque coquuntur, donec spuma subsidat. Quod si decoctum futurum est liquidissimum, per pannum albumi laneum semel, & si non satis clarum bis & ter, colatur. Itidem decocta mucilagines recipientia, serapia, & saccharum cum aqua coctum incrustandis seminibus, vel alijs bellarijs aptum, calida omnino per pannum colanda sunt, quod calida semper frigidis melius per colū traiciant. Restat vt de destillatione, per quam tenuè a crasso per se sine adminiculo alterius liquoris, vel adiecto aliquo liquore vi caloris elicitur ac separatur. Inuentum est nouum Chymistarum, veteribusque incognitum. Quum verò de ea non nihil ca. 9. huius libri dixerimus, hic breuijores erimus, praesertim quum sint hodie quam plurimi qui integros de destillatione libros ediderint. Destillandi modi varij quidem sunt, duobus tamen summatim generibus complexi. Vnus enim per descensum, alter verò per ascensum fit. Nos hic tantum vnus modi qui ascendendo fit, eius nimirum qui optimus est, & in vase duplici fit, hunc quidem in modo. Vas vitreum, vel ex plumbo albo factum medicamentum continens in alterum vas figulinum cacabum ue aqua feruente plenum imponitur, adeoque calentis aquae balneo liquor elicitur. Vasculi autem in quo stirpes continentur fundum, aquam feruentem alterius vasculi non attingat, sed solo ab eo eleuato vapore incalcescat. Primum vas operculo rostrato exquisitè tegit, vt e medicamenti substantia exhalati vapores in operculum illud impingentes in liquorem ver si per rostratum canalem destillet. Haec destillandi ratio optima existit, & Bal-
neum

Clarificatio.

Destillatio.

In duplici vase.

neum

*Balneum
Mariae.*

4. Calefactio.

*5. Refrige-
ratio.*

*6. Hume-
ctatio.*

Liquatio.

Dissolutio.

7. Exiccatio.

neum Mariae nominatur. Caeterum in omnibus destillationum modis ignem moderari oportet, ut materia nec aduratur, nec nimium ferueat. Praestat igitur ex prunis, quam lignis parari ignem, ille enim aequalior quam hic est. Similiter sicca ligna humidis preferuntur. Liquores stillatici per aliquot dies Soli exponi debent in vasis linteo aut membrana perforata obturatis, ut quicquid excrementum est resoluatur, simulque empyreuma exhalet. Quartus praeparationis modus est calefactio, quae fit vel igne, vel sole, vel in fimo, vel putrentibus corticibus, arenis, cineribus, scobibus tenuibus, calore animalis, lapide aut ferro candente, vel calce aqua conspersis. Plurima vero solum calefiunt, ut dum calefacto pistillo mastiche siccae alutae intenditur, dumque calefacto mortario & pistillo gummi Arabicum vocatum, & tragacantha siccata promptius in puluere tenuissimum ducendo laeuigantur, praesertim aere humido. Nam sicco existente, qualis est aete & hyeme frigida est, praesidium illud non requirunt, nisi sint admodum recentia. Oleum praeterea, cera, pix, resina, & similia, prius calefacta abluuntur. Calefacta promptius & perfectius miscetur. Atqui in calefaciendo sunt certi fines, quos ultra citraque medicamentorum vis non consistit. Ob id aromata miscemus alijs ab igne remotis, ne ab ignis calore vis eorum dissoluatur. Semina saccharo incrustanda antea calefaciendo modice siccamus, ut promptius in ijs saccharum siccitate concreascit, & albescat. Refrigeratio quintus praeparationis modus, fit aere frigido, aqua frigida, niue circumposita, collocatione in cellam vinariam, aut alium subterraneum locum. Hos autem refrigerandi modos fere omnes Galenus lib. 2. de Simp. med. facul. cap. 7. & lib. 8. ther. metho. cap. docet. Humectatio sextus praeparandi modus fit immersione, aut insersione liquoris alicuius: item maceratione, de qua dictum est, liquatione, & dissolutione. Merguntur in liquorem, vel eo asperguntur quae sicca admodum sunt. Liquantur autem & humida redduntur calore ignis quae frigido concreuerunt, ut butyrum, oleum hybernum, adipis, medullae, cera, resinae. Siquidem cuncta haec dum calefcunt, magis liquida, fluxibiliaque fiunt. Liquida vero facta, melius cum alijs miscentur. Resinae quidem oleo liquatae eidem probe miscentur, non aquae. Chalcitis inter metallica celerrime liquatur, & alumen omne, sed scissile mollescit tantum. Liquatur & sandaracha, & auripigmentum. Lythargyrus per se tardissime liquatur, cum aerugine, vel duplo oxalei cocta citius liquefcit, quam cum hydreleo duplo, vel paulo plus duplo. In medio horum sunt aerugo, & misy. Sori autem quia terreum magis est ac faxeum, quam chalcitis & misy, etiam tardius liquatur. Dissolui aliquo liquore solent multa medicamenta quae teri nequeunt. Differt liquatio a dissolutione, quod haec etiam sine calore per se, vel addito aliquo liquore: haec vero tantum calore fiat. Sic gummi aqua aut vino, vel aceto dissoluitur. Crocum, thus, myrrham leuigata vino dissolui oportet, & medicamento propemodum cocto misceri: Haec etiam ubi modice dissoluta erunt, ab igne remouenda ac deponenda. Galbanum, opopanax, sagapenum, hammoniaca ex vino vel aceto, vel alio liquore cocta dissoluntur. Cum siccis vero trita abeunt in puluerem. Gummi vero dissoluntur liquore aliquo, aut pistillo calido, item & pingues succi, nisi ob siccitatem teri possint, ut frequenter gummi arabicum, tragacantha, iuniperi grana, thus masculum, mastiche, & fere reliqua vetustate, vel igni siccata. Recentia vero & adhuc viridia, etiam calentibus digitis liquefcunt aut saltem mollescunt. Eadem tundendo latefcunt, multo magis si pistillo calido in mortario calido tunduntur. Gummi quia aquea est natura, promptius cum aqueis miscetur, quam cum oleaginis. Resina contra, quia est oleagina. Multa item composita, ut conseruae vocatae, pastilli, antidoti, alijs miscenda, antea liquore aliquo dissoluntur. Septimus praeparationis modus est exiccatio, quae simplex quidem fit vel ab aere sicco, ut omnibus constat, vel a frictione, vel tostione, vel assatione, vel vstione. Frictio proprie est, ubi aliquid

in far-

in sartagine aut testa coquitur, vt excrementitiæ eius partes exiccantur, & subinde rudicula ferrea, aut lignea, aut manibus vertitur, circumagitur, & voluitur. Tostio fit propriè quâdo aliquid craticulæ impositum exiccatur. Torren- *Tostio,* tur verò vt diutius in vsum medicum conseruari possint. Sic profectò animalia quædam torrentur potius, quàm sale macerantur, vt ranæ, & cicadæ, quod ijs ad eliciendam vrinam: illis verò ad sanguinis fluxum comprimendum vtamur. Saliri enim ad hos vsus nõ debent, quod manifestũ est omnibus. Vtraq; autem sub assatione comprehendí potest, qua vtq; vtendum erit, vbi excrementitiæ medicamentorum partes exiccandæ veniunt. Assatio autem fit vel in sartagi- *Assatio,* ne, vel craticula, vel clybano, vel vitro, aut alio vase fictili, aut patella, vel in veru prunis subiectis, vel cineribus calidis. Cæterum assantur quædam, vt excrementitiæ humiditate absumpta diutius durare queant. Quædam, vt sicciora facilius ad læuorem terantur, vt gummi, tragacantha, amygdalæ, auellanæ, herba, radices, flores, crocus in antidoto ex ouo, vbi celer vltus pulueris requi- *Crocus cur in antidoto ex ouo assatur.* ritur. Crocus etiam papyro impositus igni, vel sole siccatur. Sericum etiam ex præscripto Arabum torretur, vt puluis fiat. Quædam verò assantur, vt vis eorum per ignem augeatur, vt scilla tosta, & in sartagine frisa maiorem acrimoniã assumit, humiditate largius absumpta, & ob id purgantior euadit. Quædam, vt vis eorum minuatur, & inutilis ac excrementitiæ, vt flatulenta humiditas absumatur. Sic cepa, allium, arí & draconij radices sub cineribus assa, minus acria, & mitiora redduntur: sic etiam alsí fructus, vt poma, castanæ, & semina nonnulla assa, vt Lini & Irionis flatus deponunt. Eadem ratione opium & meconium ob eius stupefaciendi malignitatem veteres aliquot torruerunt. Sed quia torrendo omnis eius in stupefaciendo sensum efficacia aboletur, non tostum Galenus mauult Castorij calore obtundi. Sic Psyllium assando siccatum minus aluum subducere somniarunt, quum nullam prorsus subducendí aluum facultatem habeat, vt alibi copiosius diximus. Nonnulla facultate gemina, & interdum contraria prædita, assando facultatem vnã vel perdunt vel minuunt, alteram intendunt, vt myrobalani, & rhabarbarum assando purgatricem facultatem amittunt, adstrictoriam augent. Et balanos myreplica assando vomitoriam facultatem in humiditate nitrosa largiore positam deponit, deiectionaria remanet. Cæterum vt rara aut imbecillam facultatem vel superficialiã am sortita, decoctionem longam non sustinent: sic quoq; neq; longam assationem ferre possunt. Vstio itidem à calore sicco fit, maioris tantum ratione ab *Vstio,* assatione differens. Chymici calcinationem vocant. Vrendarum autem medicamentorum causæ sunt variæ. Quædam enim vruntur quo sicciora reddita & solutiora læuigari & tenuissimè comminui possint, vt pili lana succida, testa ostreorum, buccinorum, purpurarum, vngues, & cornua multorum animalium, & ossa, coria, & alia quæ vel ob terream duramq; corporis consistentiam ac concretionem condensatam sunt sortita, & partes impendio crassas, quia ab eo vim quandam cogendí, vel ob lentorem immodicum, aut humiditatem aliquant vsui esse non possunt. Sic enim rectè vngues caprarum vsti ex aceto alopecij illinuntur, & vngues asini, & cranium hominis vstum ad epilepsiam bibuntur. Et ossium aliorum cinis ad arthritidem, & cornua cerui, atq; capri vsta veniunt in dentefricia, & testa ostreorum in emplastra, pompholyx & hematitis in collyria. Nitrum quoq; si lapidosum est vrit. Alia vruntur vt essentia crassitie depo- *21* nant, & tenuitatē, aliasq; facultates igneũ calorem sequētes, vt sunt absterlio & erosio, induant. Metallica vrendo tenuiora quidē euadūt, sed etiã ignis cōmercio mordacia & rodētia. Elota verò, vt supra diximus, latius rosionē omnē deponit, & lenia prorsus redduntur. Arsenicũ vstũ, & non vstũ est causticũ & adurēs, sed vstũ tenuioris est substantiæ. Gypsum vstũ tenuioris essentia fit & siccātius, quam

quàm non vstum, & minus emplasticum atq; obturans. Pumex vstione tenuitatem, & aliquid acrimonię acquirit, quam lotionem deponit. Cornu cerui & caprę vstum tergere potest. Cinis corij veterum calciamentorum siccatur vlcera. Pili & lana succida vruntur, vt acria, calida, sicca, & tenuium partium fiant. Testa ostrearum, & cętera terrea vruntur, non modo vt in puluerem redigi possint, sed etiam vt tenuioris sint essentię, & cogendi quendam facultatem deponant, & contrariam discutientem accipiant. Cinis radicis Asphodeli magis calefacit, siccatur, tenuatur, discutit. Abrotonum vstum, anethi radix, & ipsum anethum, colocyntha vsta siccandi vim magnę acquirunt, abrotonum etiam mordendi. Hinc non temerę Galenus lib. 9. de Simpl. medica. facul. scripsit, quędam vstione calidiora reddi, & magis acria. Contra quędam vstione minus euadunt calida. Quę enim acria sunt, ea vsta multum caloris amittunt, & mitescunt, quod scilicet partes igneę non sint admodum reliquis admixtę. At quę acria non sunt, calorem assument. Alia vruntur, vt vis quędam nostro scopo aliena in superficiem trahatur, postea lotionem separetur, quo fine hæmatitem & pompholygem sæpe vrunt & lauant ocularij medici. Alia vruntur, vt colorem nouum induant ægro gratiorem. Sic ærugine vsta, Galenus emplastra faciebat lutea, quod viridis color multos terreret. Sic cerussa trita vsta, rudicula ferrea mota transit in Sandycę, & fit rubra. Et ossa multum vsta, albissima fiunt. Et cornua cerui potius quàm caprę vsta dentes dealbant sua substantia, non sola vi deterforia line morsu, quam vtrumq; vstum obtinet. Alia vruntur, vt in aliam transeant speciem. Sic ex viperis vstis sal fit theriacus. Ex cinere Brasicę, aut Betę, & aliorum sapore nitroso præditorum, fit a quibusdam nitrum artificiale. Ex calce vsta, & fœce vini vsta cauterium. Ex Stibi vsto, sulphure vsto, cerussa vsta, chalciti vsta, oleum. Porrò vrendi modus non est omnibus vnus. Quędam enim humore pingui prædita per se vruntur, vt lana, cornua, vngues, ossa, coria, hirundines, & aues quędam alia, viperę item aliaq; pedestria. Atq; hæc in olla noua operculo foraminulento tecta sunt vrenda, præsertim vbi in cinerem redacta disperdi possunt. Quę verò etiam vsta manent integra, vt vngues, ossa, cornua, hæc etiam viuuis carbonibus tradi possunt, nisi quędam sint addenda, quę vim eorum mutant. Tunc enim etiam in olla noua vruntur. Sic viperam cum substratis quibusdam medicamentis, Galenus ad saletheriacum vrendam esse tradit. Alia materiam aliquã inflammabilem requirunt substerni, vel aliter misceri adipes, resinas, olea, ceras, mel, sulphur, & id genus alia. Stibi pinsita farina circumlitum, carbonibusq; obrutum terretur, donec ipsa crusta adusta sit: Si paulò magis tremetur, fit plumbum. Ceterum qualis debeat esse vrendi modus ac ratio, exemplo Phrygij lapidis lib. 4. de compo. medic. locallium Galenus docet: qui quum sit paulo prolixior, præstat hunc apud Galenum legere. In hoc tamen exemplo id obseruandum erit, quod operculum quod ollę imponitur fit foraminulentum, & in vertice, vel etiam alijs partibus pluribus perforatum, vt fumosi & fuliginosi effluxus eorum quę vruntur per ea foramina efferantur. Dein vt operculum cum vase extrinsecus lutetur, seu cum luto circumlinatur. Tertio, vt carbones sint perusti, vt scilicet nihil humidum habeant. Octauus præparationis modus est extinctio. Hęc autem fit, quādo aliquam materiam igne candentem in quopiam liquore sæpius mergimus. Id verò tribus de causis fit. Primo, vt vapor duntaxat ab eo quod extinguitur recipiatur: vt si Pyriten lapidem candentem in aceto mergimus, vt vapor hinc exhalans duritiem alicuius partes emolliat, & discutiat. Secundo, vt liquor vim externam acquirat, adeoq; ipsum ad certum vsum conseruemus. Sic candens ferrum in aqua sæpius restinguimus, vt subinde eam potandam præbeamus ijs qui ventriculi, vel lienis, vel intestinorum corroboratiōe indigent. Tertio, vt eua-

Vrendi modus varius.

Phrygij lapidis vrendi modus.

8. *Extinctio.*

vt eua-

vt euaporatis & exhalatis tenuioribus partibus, crassiores remaneant. Sic lapillos ignitos in lacte tantisper extinguimus, donec pars tota ferosa exhalarit, & dissipata fuerit. Tum enim optimum ad dysenteriam remedium erit. Sic chalybem candentem, & aurum ignitum in liquore extinguimus, vt is minus humidus, & magis adstringens reddatur. Ceterum medicamentis extinctis, liquore profus abiecto, vtimur, vbi exiccantia citra morsum requirimus. Stibium in lacte muliebri extinctum, mitius exicat. Nonus preparationis modus est purgatio. Neq; enim purgatio aliud est, quam quicquid medicamentis inest abijcere. Purgantur autem seu vt vulgo loquuntur, mundantur medicamenta quaedam intus, quaedam foris, quaedam intus & foris, quaedam nusquam. Intus purgantur à seminibus seu granulis nucleis uè vuae passæ, si medico ita videatur: myrobalani omnes, exceptis Indis enucleatis, & magna ex parte empeleticis: vuarhois, nisi in decoctum veniat: quando nec prunapassa, nec myxa, nec zizypha à nucleis purgantur, nisi quod expressa pruna nucleos in colo relinquunt: myxa, zizypha non exprimuntur. Foris quæ excorticantur, vt semen cucurbitæ, cucumeris, citruli, melonum, cnici, ricini dente, vngue, cultello, forfice purgantur. Semen quoq; citri, limonum, arantium, pæoniæ vtriusq; staphydis agricæ, pineæ, pistaciorum, gossipij, cerasi, persici, anacardorum, nucis Indicæ cultello, vnguibus, malleo. Baccæ lauri, amygdala vraq; aqua calida macerata facile digitis purgantur. Si verò in oleo exprimuntur, integra prius tunduntur: si in decocta veniunt, integra iniiciuntur, si verò foris admouenda sunt, cum cuterentur. Omnia prædicta foris non purgantur. Hordeum, triticum aqua calida parum diu maceratum pistillo ligneo, in mortario æreo promptè deglutitur. Zea, oriza, molis. Zea iterum vt hordeum purgatur. Radices quaedam solum recentes abluuntur, & circumcisus radiculis seruantur vel vsurpantur, vt Cichorij, rusci, asparagi, buglossi, echij. Aliæ vtendi tempore cultello raduntur, vt radix glycyrrhizæ, gentianæ, rubiæ, pæoniæ, tormentillæ, doronici, betonicæ altilis. Quarundam superficies tota circumciditur, & quid intus inutile apparet, exciditur, vt rhabarbari, agarici, iridis. Intus & foris simul, mala cydonia, dactyli etiam edendi, colocynthidis fructus cortice & semine purgantur, vt sola maneat medulla seu caro. Radices quæ intus habent substantiam lignosam, vt raphani, apij, petroselini, foeniculi, saxifragiæ, oxalidis, peucedani, ellebori vtriusq; pseudodictamni vulgaris siue Tragij, turpeti, esulæ, scillæ, capparidis, tamaricis. Scilla etiam nucleis & agnatis purganda. Cyperus, inula, costus, acorus integra teruntur aut coquuntur. Ellebori radicem fibræ aqua paulum macerantur, postea cortices extracti in umbra siccantur ad vsus, vt Zingiber, calamus aromaticus, casia, cinnamomum, galanga. Et baccæ myrti, iuniperi, interdum etiam oxyacanthæ, asparagi. Piper omne, cubebe, cardamomum. Semina foeniculi, apij, cari, ameos, dauci, cumini, seseleos, carduibenedicti, lini, foenograci, anisi, anethi, papaueris, portulacæ, lactucæ, cichorij, psyllij, milij vtriusq; & cetera semina parua nec intus, nec foris purgantur à pharmacopœo, sed vel trita, vel integra vsurpantur. Ex magnis Cicer item, faba, lupinus, eruui, vicia, semen agni manibus confricandum, vt deposita canicie, nigrescat: Hippofelini, cydoniorum. Gummi quaedam & succi solidi, & liquores, & resinae terra, folijs, scobe, ligno, cortice siæ parentis adulterati purgantur liquore idoneo fusi, vel dissoluti, postea colati. Quorundam seminum sola medulla in compositiones inseritur, vt cartami, melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli, & aliorum magnorum. Tamen solus cortex rhois est vsui, & multarum radicum apij, eleoselini, foeniculi, raphani, cordelignoso exacto. Semina illa sole siccata teruntur leuiter in mortario, fricantur manibus, cernuntur cribro medullam solam transmittente: si non succedit forcipibus, vnguibus, dentibus, cultello

K excor-

9. Purgatio.

Intus.

Foris.

Intus & foris.

ris.

Cribratio.

excorticantur. Cæterum hic obiter etiam de cribratione dicemus, sciendumque erit farinas cribrari, ut à furfuribus, & à corticibus quod purum ac tenuius se cernatur. Cribrantur etiam medicamenta quæ teruntur, ut puluis æqualis sit partesque crassiores in cribro retineantur. Pulpa quoque Calix purgatricis cribro transmittitur, ut solus flos seu Pulpa à corticis fragmentis & seminibus repurgetur. Semen tamen Lathyris, daphnoidis, & id genus alia quidem non pauca vno die insolata, aut ignita paxella parum affata rupto cortice promptè exiliunt. Amygdalæ, pineæ, pistacia, nuces aqua frigida per noctem, vel calida parum diu macerantur, aut ignita patella tosta excoriantur. Decimus præparationis modus est mucaginis, aut mucilaginis educatio. Hæc fit, quando è rebus viscidis liquore quoquam sub sole, vel igne calefacto mucus educitur. Sic utique è semine psyllij, è quo fortem ac validam facere expressionem aduersus falsam Arabum opinionem pharmacopœi ne dubitent, mucilago educitur. Eius quoque generis est semen cydoniorum, item maluæ, altheæ, lini, fœnogræci, & vrticæ: siquidem ex illis etiam lentus succus extrahitur. Cum quo autem liquore succi illi sint educendi, medico consultore opus est. Nam in dysenteria cum stillaticio rosarum & plantaginis hæc mucilago educitur, & per clysteres iniicitur. In pleuritide cum stillaticio tussilaginis liquore, vel adiantij, hyssopi, aut scabiosæ extracta illinitur. Sic perpetuo in alijs affectibus cum liquore conuenienti, & medici varijs scopis mucago educenda erit. Ex gummi item Arabico, & tragacantha infusis seu maceratis, materia lenta educitur, ut etiam è reliquorum gummi dissolutione. Iniiciuntur autem prædictorum libræ vni aquæ calentis libræ tres, si crassiorem vis succum: aut quatuor, vel quinque si aquosiorum, & nocte vna, vel horis aliquot macerantur recalefacta, & sacculo linteo imposita exprimuntur, Baculo etiam interdum verberantur, donec totus humor lentus effluat. Nam aqua calida & agitata promptius mucaginem educit. Cæterum semperuiuum vtrunque, portulaca, symphytum, cotyledon, aloë, telephium, & id genus alia multa lentore prædita, vix succum reddent trita, nisi inter tundendum liquorem aliquem affundas tenuem & aquosum, non crassum & lentum. Quod si tamen liquorem affundas, is herbæ huius vires non vitiet, sed vel augeat, vel foueat, & seruet. Sic Polygono mari ex loco arido, maioranæ, thymo, saluiæ, rosmarino, folijs lauri, hederæ itidem ex aridioribus, liquor aliquis affundendus ijs facultate conueniens, si succum aliquem ex huiusmodi siccoribus educere libet. Porrò ne id silentio inuoluamus, de mollitione ac duratione hæc breuiter adijciemus. De mollitione quidem, quod quædam tractando manibus mollescât, ut cera, aloë: quædam adiecto liquore, ut saccharum, sciendum est. De duratione, quod sicut materiæ molliores fiunt idoneo humore adiecto: ita humore absumpto duriores fiunt. Consumitur autem humiditas calore interno, aut externo.

*Mollitio.**Duratio.*

DE PRAEPARATIONE ALIQVOT PRIVATI in medicamentorum.

Caput XXIII.

LOTIO ALOES SIMPLEX.

Accipe Aloës purissimæ tritæ, & cretæ libras duas. Aquæ pluuiæ libras sex. Hæc primum in patinam lancemue vitream infunditur calefacta, deinde aloë in eandem conijcitur, & subsidere permittuntur sordes, ac calculi: atque aqua pura pinguisque, cui se pura & sincera commiscuit aloë, sensim percolatur, ac sordes seu recrementa in fundo lancis collecta, abijciuntur. Quod colatum est, linteo tectum soli expositum exiccatur,

LO.

ALoë optima trita, creta, ex aqua fontana purissima dupla, aut circiter, agitur aliquandiu rudicula ferrea, aut lignea, in vase lato ex plumbo albo confecto, vel terreo, vel alio, tecta, finitur horæ quarta parte, aut paulò diutius, subsidere. Tunc, quod clarius supernatat, inclinato vase, in aliud simile, sed minus, per colum fataceum transfatur. Aut si puriorem, sed parciolem vis aloem lotam, * licio, aut filtro vulgò vocato excolatur, diutiusq; residere per-
** Panno lin-
teo.*
mittitur in vase præsertim vitreo, interuallis paruis foramina habente, spina aut cera obturatis, per quæ quantum clarum videtur, effluere finitur, ne scilicet inclinato vase turbetur. Aqua noua affunditur, subigite, * elutriatur, id fit quater, aut quinquies, donec arenosa & terrea tantum fœx superfit. Prima omnium præstantissima siccat in sole, aliæ omnes simul. Si autem hyems est, aut elota aloë in rem præsentem desideratur, igne lento sicari potest. Vbi siccata iam aloë est, ex vase ipso eximitur, calefacto parum vase, vt promptius ab eo separatur. Ima eius pars, in quam quòd crassius est subsedit, cultello deraditur.
** De vase in
vas trans-
fertur.*

LOTIO ALOES CVM AROMATIS.

Habet aloës purissimæ tritæ & cretæ libram vnam. Casiæ lignæ vocatæ, spicæ nardi, asari, iunci odorati floris, ⁴ Caryophyllorum, macis, cinamomi, ligni aloës, croci, mastiches, lachæ, añ. drachmas tres. Tusa coquuntur in duplici vase in aquæ libris sexad dimidias: colantur & exprimuntur. Colato in vitream, aut vitreatam patinam excepto, in eo aloë rudicula assidue agitatur: & dein soli donec exiccetur, exponitur. Sit autem patina linteolo tecta, ne aliquid incidat. Hoc quater fiat, donec arenosa & terrea omnia subsideant, vt dictum est.

ANNOTATIO.

a Caryophyllorum, macis.) Seruitor, vnde hanc lauandi rationem, recentiores desumpserunt, pro ijs habet carpobalsamum & xylobalsamum. Verum quia illa raro, aut nunquam in officinis legitima habentur, ided ex Ioanne Damasceno qui istis aromatis celeritatem purgandi aloë conciliari posse putat, hæc ipsa substituiimus.

LOTIO LACHÆ.

Accipe aristolochiæ longæ, floris iunci odorati, añ. vncias duas. Coquantur in aquæ libris quatuor, quoad remaneant libræ tres. Colato inspergantur Lachæ integræ libra vna & vnciæ quatuor. Coquantur lacha lento igne, donec sanguineum aqua contrahat colorem: & quicquid in lacha boni fuerit, dissoluatur. Coletur per laneum pannum, aut filtrum: & sordes quæ remanent abijciantur. Excolata sanguinei coloris aqua lentis prunis in duplici vase ad mellis consistentiam coquantur, & massa adhuc tepida in pastillos cogatur.

LOTIO PLUMBI.

In plumbeum mortarium infunditur aqua cœlestis, & pistillo plumbeo aliquot horis agitatur, donec liuidum acquirat colorem, & in limi modum crassescat: dein per lineum pannum ter quater colatur, & subsidere permittitur. Quod subsedit, exiccatum reponitur.

LOTIO *RECREMENTI FERRI.

** Scoria.*

Recrementum ferri, aut chalybis, aut squama eius purgata ab omni spurcitia, in aquam conijcitur clarissimam, & manibus fricatur, dein aqua sordida tota effunditur. Post, recrementum in patinam vitream imponitur, & modicum aceti, vt ab eo duntaxat humectetur, nec emineat, affunditur, vt in eo diebus triginta maceratur. Postremò teritur, & reponitur.

K ij LOTIO

* Tutia A-
rabum.

Pompholyx arida, aut aqua respersa, puro linteolo modicèq; raro ligata, in vase pluuiâ vel fontana aqua pleno, huc atq; illuc ducitur, vt pars eius utilis & tenuior in aquam effluat, & omne excrementum in linteo remaneat: Postea residere sinitur, & aqua cum cinere per colum traicitur, noua deinde aqua affusa, agitatur & effunditur, per colum traicta, & mutata tantisper aqua donec in linteolo nihil vtile maneat. Demum aquam excolato, cinerem autem exiccatum recondito.

EBORIS PRÆPARATIO.

Eboris in partes secti libra vna conijciatur in nouum & non crematum fictile, crudoq; tegitur operculo, & figulino luto oblinitur: deinde in figuli furnum imponitur, illicq; donec fictilia percocta sunt, cremari permittitur. Postea exemptum ebur in tenuissimum puluerem teritur, & cribratur, inq; patinam vitream inijcitur; & affunduntur ei stillaticij rosarum liquoris libræ duæ, & exiccari permittitur. Deinde secundo teritur, & denuo stillaticij rosarum liquoris affunduntur libræ duæ, atq; similiter exiccatur. Dein teritur in tabula marmorea durissima, & finguntur pastilli, qui in denso vase, ne expirent, reponuntur. Quod si ebore destitutus fueris vice eius sume cornu ceruinum, & similiter prepara.

SCAMMONII PRÆPARATIO.

Scammonij optimi vnciæ quatuor teruntur in puluerem subtilissimū, quibus aspergitur modicum olei violatei, vt massæ formam induant. Dein aliquot cydonia magna cauantur, & in eorundem cavitatem scammonia massa imponitur: & malorum foraminibus obturatis assantur cum pane in furno, donec cydonia perfectè assentur. Postea eximitur scammonium, & accipiuntur carnium myrobalanorum flauorum vnciæ vna, Succij cydoniorum, vnciæ quatuor. Teruntur myrobalani & permiscentur cum cydoniorum succo calefacto, & macerantur horis viginti quatuor: dein leuiter colantur: colatum affunditur Scammonio cocto, simulq; mixta calido in loco exiccantur. Hi rursus tenuissimè teruntur, & cum mastiche in oleo rosaceo dissoluta, in pastillos rediguntur.

EIVSDEM ALIA PRÆPARATIO.

Scammonij optimi vnciæ quatuor, succij cydoniorum vnciæ duæ probè miscentur, & in calidum locum reponuntur, & quotidie mouentur & agitantur quoad mediocriter duræ massæ formam accipiant, & tandem in pastillos rediguntur, & exiccantur.

COLOCYNTHIDIS PRÆPARATIO.

Colocynthis pulpæ accipel libram vnam. Bdellij, tragacanthæ, añ. vncias duodecim. Colocynthis minutissimè inciditur: Bdellium verò & tragacantha in stillaticio rosarum liquore dissoluta colocynthidi permiscentur, & finguntur pastilli, qui in loco sicco exiccantur. Hi rursus tenuissimè teruntur, & cum mastiche in oleo rosaceo dissoluta, in pastillos rediguntur.

MEZEREI PRÆPARATIO.

Iolia Mezerei macerantur in aceto horis viginti quatuor acerrimo, postea exiccantur. Vfus tempore conteruntur, & in contundendo abijciuntur venæ & nerui eorundem.

ESVLÆ PRÆPARATIO.

Radices Esulæ detracto cortice macerantur horis viginti quatuor in acerrimo aceto, postea exiccantur, Sunt qui triduo macerare solent.

SCIL.

Scillæ magnæ recentis, nec putridæ, nec gelu flaccidæ, exteriores abijciuntur aridæ tunicæ, dein massæ pistorum vnde panis fit includitur & inuoluitur: coquitur assaturq; postea in furno cum panibus donec illi percocti fuerint. Dein e furno eximitur, & sigillatim omnes eius detrahuntur tunicæ, & funiculo traiectæ in calido loco vt se non contingant, exiccantur. Solenni quodam hodie more medium eius, vnde germen enascitur, abijciunt: nec ferreo cultro, sed ligneo Scillam secant & incidunt.

*PENIDIORVM PRÆPARANDORVM MODVS.

* Saccharum
tractum pe-
nidium vo-
cant.

Sacchari boni, si lubet, puluerisati, libras duas aqua dulci, aut hordei merfas, cum mellis vncijs duabus: nisi saccharum sit dulcissimum: & ne id candefiat, coque prunis in vase æreo, plumbo albo obducto, potius quàm terreo vitreato, quoad fila inter digitos ducat, & manus non inquinet: affundendo paulatim oleum amygdalarum dulcium, vel commune, subiige in marmore, quod eodem oleo illeueris. Deinde in clauo parieti affixo, longo, curuo, tanquam funem aliquem nunc trahere, nunc rumpe, nunc duplica, quoad omnino albescat. Calido loco serua, vt sit diutius tractabilis. Forficibus diuide in offas exiles oblongas, vel in quam voles figuram, cum puluere amyli finge. Quidam sine melle saccharum album bonum coquunt leniore igne ad extremam spissitudinem, quæ cognoscitur quando portio aliqua extremis digitis duobus distracta in tenuissima quasi fila abit, quæ digito percussa instar vitri disiliunt. Dein super marmor butyro vel oleo amygdalino illitum effundunt, & manibus vel illitis, vel amyli polline aspersis ne adhæreat comprehensum ex alto paulatim comprimendo & fricando hinc inde aliquoties dimittunt: tandem vbi paululum refrixit, ferramento vnco parieti infixio obuoluunt, & assidue vtraq; manu, vel alternis alterutra retrahunt, retractum iterum atq; iterum clauo obuoluunt, idq; tantisper dum bene lentum & candidum efficiatur. Quo autem diutius trahitur eo candidius redditur. Attractum tandem ministris exhibent, qui distrahendo torquendoq; modo consueto formant, formatumq; calido loco reponunt.

PVLMONIS VVLPIS PRÆPARATIO.

Pulmo vulpis è quo aspera extracta est arteria, à sanguine vino odore calefacto, vel stillaticio liquoro hyssopi aut scabiosæ lauatur: mox ollæ impostus in furno siccat: ita tamen ne instar indurescat, aut admodum aduratur. Exiccatus in arido loco reponitur, absinthij, marrubij, vel scabiosæ folijs, ne putrescat, inuolutus.

IECORIS LVPI PRÆPARATIO.

Iecur lupi vino albo optimo lauatur: vel liquore stillaticio absinthij, aut eupatoriij Græcorum: dein conspergitur puluere tenuissimo Santali flauij: siccat absinthio, vel eupatorio iam dicto inuolutum, reponitur in arido loco.

SANGVINIS HIRCINI PRÆPARATIO.

Hirci mediocris ætatis, & quadrimi, domi vino albo & herbis calculū frangentibus fœniculo, nimirum apio, pimpinella, & ænanthe nutriti, Iulio aut Augusto mense iugulati, medius effluens, ex arterijs maximè sanguis excipitur: nam primus tenuior, postremus crassior putatur: vaseq; vitreo exceptus concrefcere sinitur: atq; aqueum quod in eo est, effunditur, reliquum linteo raro tectum in sole exiccatur.

TVnica interior ventriculi gallinarum lixiuio calido hora vna maceratur, & ter lauatur: iterum lixiuio, post vino, & siccatur furno, ex quo panis extractus est.

OESIPI PRÆPARANDI MODVS.

*Hyssopus hu-
midus.*

SVccidarum lanarum pinguitudo, quam œsipum latini, vulgus medicorum & pharmacopœorum hyssopum humidam nominant, ita paratur. Lanæ illæ succidæ, hoc est, nondum purgatæ, è collo, feminibus & femoribus ouium detonsæ, quantitate satis magna calida aqua diligenter lauantur, quoad omnem suam pinguitudinem in aquam deposuerint. Dein lana expressa seposita, aqua illa pinguis & fordida vasculo aliquo diutissimè ex alto funditur, & refunditur, donec spumosa fiat: tunc spuma subsidere permittitur, & aquæ innatans pinguedo colligitur, iterumq; aqua affusa agitatur, atq; donec spumet refunditur, & subsidens pinguedo auferitur, & rursus refunditur, donec non amplius spumet, & nulla aquæ pinguedo innatet. Tum collecta pinguedo manibus emollitur, & aqua lauatur: & si qua insedit spurcitia demitur, quoad pura fiat, & aqua clara defluat, albescatq; nec linguam admodum mordeat. Quo facto in fictili denso reponitur loco frigidus.

ANNOTATIO.

Præscriptum œsipi parandi modum sequi debent pharmacopœi, quod is qui in officinis extat parum aptus est.

INTESTINI LUPPI PRÆPARATIO.

INtestinum lupi per longum scinditur, & per transversum in portiones medij digiti longitudinem æquantem secatur, vinoq; lauatur, aut stillaticio fœniculi vel rutæ liquore, dein in furno exiccatur.

TEREBINTHINÆ COQVENDÆ MODVS.

Resinæ terebinthinæ, aut laricinæ libræ vni affunduntur aquæ libræ viginti quatuor, & coquuntur in magno vase donec odorem amittant, & inspissentur, ita vt refrigerata digitis friari queant.

ADIPVVM PRÆPARATIO.

ADeps cuiusque animalis lauatur in aqua aliquoties donec pura defluat aqua, & non amplius saniosa, aut cruenta appareat. Dein minutim concisa in duplici vase liquatur, & eliquatus in frigidus sine sale reponitur loco. Alij ita præparant. Pinguedo exemptis venulis, & fibris, membranulisq; nudata, lota, & minutissimè incisa in duplici vase liquatur lento igne, postea per pannum colatur densiorem, & in vas fictile fusa, frigidus in loco reconditur.

MEDVLLÆ PRÆPARATIO.

Medula ex ossibus autumnii initio exempta lauatur, & duplici in vase liquatur, eodem quo adipes modo. Ceterum, vt id obiter moneamus, medicamentorum præparationes ad Dioscoridis, harum optimo magistro & doctore, pharmacopœi efficiant, quem utiq; hoc nomine perpetuò in suis officinis repositum habere, & assidue etiam legere debent.

DE SVCCEDANEIS.

Caput XXV.

Pharmacopœi Dioscoridem in suis officinis repositum habeant.

Succedanea qua.

SVccedanea dicuntur medicamenta quæ in aliorum penuria quæ similes habere putantur vires, supponi & substitui possunt, Græcis ἀντεκαλλόμενα, vulgò quid pro quo appellantur. Non negligenda verò erit hæc sub-

sub-

substituendorum medicamentorum ratio, quod saepe accidat, ut medicus in curandis corporis vitijs, necessarijs & maxime commodis medicamentis prorsus destituatur: aut si eadem in promptu habeat, tamen vetustate confecta viribus euanidis sint, aut alia quadam de causa viciata & corrupta esse appareant, ut hoc nomine necesse sit in eorundem locum aliud substituatur, quod ei quod desideratur maxime respondeat. Quod quidem factum facillimum erit, si modo exquisitam simplicium medicamentorum cognitionem habeat. Considerandum igitur erit quibus ordinibus singula medicamenta simplicia contineantur, & quae eorundem sint facultates, & quam inter se similitudo sint. Quapropter si succedanea sint eiusdem vel in calefaciendo, vel refrigerando, humectando item vel siccando ordinis, sique eiusdem sint facultatis, inque plurimis cum eo pro quo substituuntur conueniunt, dubium nullum erit, quin legitima sint succedanea. Quanquam quum nihil sit tam simile, quin multis rebus sit diuersum, praestat quoad fieri potest a succedaneis abstinere. Tamen ut in legitimis substituendis succedaneis, quam rationem sequi debeant imperitiores tum medici, tum pharmacopœi sciant, non pigebit hæc ordine recensere.

A.

- P**RO Abrotono autor libelli eius qui de succedaneis inscribitur recte Origani substituit, quod illud perinde atque Abrotonum, in tertio ordine calidum & siccum existat, ac incidendi & extenuandi facultatem obtineat. Errant autem qui pro eo Absinthium, & vicissim pro Absinthio substituunt Abrotonum: quod hoc stomacho impendio inimicum, illud verò gratum sit.
- Acantho, spina alba. Vtraque enim herba calefaciendi & exiccandi discutiendi que extra morsum vim habet. Errant qui nostratibus officinis dictam Brancam *Branca vrsina officinarum.* vrsinam, quæ non est nisi Spondylium, pro Acantho substituunt, quod ea herba acrem & cum morsu exiccantem facultatem, adeoque Acantho dissimilem, habeat. Acantha Arabica siue Aegyptia, quæ Serapioni & alijs Mauritanis Succha dicitur, itidem Spina alba nostras: quod in facultatibus conueniant, & iisdem calefaciendi & exiccandi ordinibus contineantur.
- Acacia, succus syluestrium prunorum, & eorundem caro: vel, si haberi potest, legitima Hypocistis, quod ordinibus, & adstringendi facultatibus Acaciae similes sint: vel Lentisci succus.
- Acoro, radix Afari, quod Galeno disertis verbis testante, Acori radici similis existat.
- Agallacho, quod officinæ lignum aloës nominant, Centaurium maius, vel Lycium, libelli de succedaneis autore: quod facultate similia admodum sint.
- Ammi, Anisum, quod vtrunque in tertio ordine calefaciat & exiccet, tenuiumque partium sit.
- Ammoniaco thymiamate, non Propolis apte substituitur, ut est in Græcorum succedaneis, quia hæc ipsa extergentem & valenter attrahentem facultatem obtinet, illud verò emolliendi & discutiendi. Aptius igitur pro eo Galbanum substituitur. Amomo, Acorum, quod Galeno attestante, ei simile obtinet vim: vel Ammeos semen, quod itidem facultate ipsi simile existit.
- Anchusa, Hyacinthus: Quippe vtraque herba refrigerat, desiccet, extergit, & adstringit, maximaque inter eas est similitudo.
- Aristolochia quauis, vna ex tribus Aristolochijs quæ ad manum est. Siquidem iisdem viribus præditæ sunt.
- Armenio, Indicum, præsertim factitium, quod illud haberi possit. Vulgò *ferber Indich* dicitur. Vtrunque medicamentum purgat, & carnem excrecentem cohercet ac reprimat.
- Arsenico, Sandaracha. Ambo vrentis sunt facultatis.

K iij Alfo

Asiio lapide, Salpetrae, vel hammoniacus. Vterque abstergendi, expurgandi, dissipandi, reprimendi, & aliquandi carnem vires obtinet.

Aspalatho, viticis semen. Vtrique enim acrimonia, & adstrictio inest, earumque ratione calefaciunt & desiccant.

Asphodeli radice, Betae succus. Vtrunque medicamentum extergit, siccat, & discutit.

B.

Balsamo succedanea Graecorum Leucoij seu violae albae radicem substituunt, & recte quidem. Vt enim Balsamum est tenuium partium, menses mouet, vterumque recludit: sic quoque Leucoij radix, immo totus frutex tenuium est partium, extergit, siccat, menses cit, vterumque aperit.

Bdellio, muscus arborum, qui perinde atque Bdellium emolliendi & discutiendi facultatem obtinet.

Behen, Orminum. Vt enim Behen Arabum semen genitale adauget, ita quoque Horminum venerem stimulat. Nec temere diximus Arabum, siquidem Mauritanorum Behen hanc facultatem non obtinet. Alba enim, quia admodum amara, discutiendi: rubra vero quia vehementer adstringit, contrahendi, constipandique vim habet.

Bolo armeno, lemnium sigillum, siue terram lemniam, ipsidem namque facultatibus praedita sunt.

C.

Chamaelea, Polypodium, praesertim vbi ad fordida, & crustas habentia vlcera accommodatur. Sint purgando corpori adhibetur, Daphnoides.

Carpobalsamo, viola alba, vt in Balsamo dictum est.

Cardamomo veterum & Arabum, id quod officinae ita nominant, vel Capsicum substituuntur.

Calamo aromatico, radix ea quae in officinis sub hoc nomine prostat, quamquam non est calami odorati radix, sed alterius qui Maotide palude nascitur, subiicitur, quod ipsidem viribus donata sit.

Casia, cinamomum, vel Sabina, quae Casiae facultati similis est, vt patet conferenti vtriusque facultates.

Capparidis radice, Tamaricis cortex, quia facultatibus similes sunt. Nam vtrique extergendi, discutiendi, incidendi, & paululum adstringendi vires insunt.

Cedri fructu, succedanea Graecorum ladanum substituunt.

Cinnabari Dioscoridis, Sanguis draconis: pro Galeni Cinnabari, Minium, quod eandem facultatem obtineant.

Cinamomo, Casia dupla, vel Ruta syluestris, vt quae instar Cinamomi crassos humores dissecat, oculorumque caligini conferat, discutiatur, & vrinam moueat.

Costo, Helenum substituunt Graeci, & recte, quod facultatibus non parum conueniant, vt liquet conferentibus vtriusque facultatibus: Atque succedaneo illo maxime pro Costo qui passim in officinis prostat vtendum erit, quia spurcius est.

Cumino aethiopico, Melanthium siue Nigella, quia ipsidem facultatibus sunt praedita, vt merito alterum alterius vices subire possit.

Cypero, Iuniperus, quod vtrunque medicamentum vrinam, mensesque euocet.

D.

Damasonio, Galenus Calamintham substituit, quod scilicet eius radici detergendi vim inesse expertus sit, quam etiam Calamintha obtinet. Alij vice illius subiiciunt Eryngium, quod ipsidem viribus donatum est.

Dauco, Staphylinus, quod eandem quam Daucus, sed imbecillio rem facultatem habeat. Alij Sij semen, quod similibus est viribus substituunt.

Dictamno, Pulegium quod ei Galeno attestante, simile est.

Diphri-

Diphryge, Phrygius lapis, quem Lyncis officinæ nominant. Vtrunq; enim medicamentum ad vlcera sordida conueniens, quandoquidem ambo mediocriter adstringant, & validè exiccent.

Doronico, dimidium Charophyllorum Auicenna substituit.

Dorycino, Papauer, aut Mandragora, quia illis parem refrigerandi facultatem obtinet.

Dracontio siue Serpentaria maiore, Arum.

E.

Elaterio, Porri succum, vt qui ventrem stimulet, & aluum moueat.

Ebeno, lignum Gaïacum, quod iisdem quibus Ebenum viribus donatum est.

Elleboro nigro, Struthij radicem Græci substituant. Verum quia id paucis est cognitum, ideò præstat pro eo vsurpare Enneaphylli radicem, vt quæ similibus est in mouenda aluo viribus, atqui imbecillioribus. Ad purgationes autem adhibendum esse Enneaphyllon Græcorum abundè testantur succedanea, quæ pro illo Colocynthidis semen substituant.

Eruo, Ciceris nigri semen, quod instar Erui discutit, incidit, extergit, obstructionsq; expedit.

Eryfimo, Nasturtij semen, aut Erucæ, quorum vtrunq; tam forma, quam facultate Eryfimo simile existit.

F.

Folio. vide Malobathrum.

Felle hyenæ, fel perdicis, quod viribus æquale est.

G.

Gummi seu verius lachryma oleæ æthiopicæ, Elemi officinæ nominant, Græci Acatia duas partes substituant, verum parum rectè. Nam Acatia viribus, & temperamento oleæ æthiopicæ lachrymæ similis non est. Quapropter Gummi Cerasi pro ea potius substituenda erit, vt quod visum exacuit, vrinas & menses, calculosq; instar huius lachrymæ, elicit.

Grano seu Cocco gnidio, Lathyridis semen, aut Daphnoidis. Siquidè vtrunq; purgandi facultate præditum est.

H.

Harmali, Rutæ satiuæ semen, quod eandem facultatem obtinet.

Heliotropio græca succedanea Rapi semen substituant: id quod faciendum, si venerem stimulare medici consilium est. Nam Rapi semen venerem excitare potest. Quod si verò desiccatione & absterfione opus erit, pro Heliotropio Dauci semen reponendum erit, quod non solum ad venerem stimulat, verum etiam desiccet, extenuat, mensesq; ducit. Quas sanè facultates omnes Dioscorides Heliotropio inesse scribit.

Hammoniaco. vide Ammoniaco.

Hyslopo montana, hortensis, qui idem potest.

I.

Intybo satiuo vtroq; hoc est, Endiuia & Scariola vocatis, Cichorium substituendum, quod similibus temperaturis & facultatibus consistit.

Iride Illyrica, græca succedanea Helenium odoratum subiiciunt, quod iisdem ferè facultatibus donatum est. Officinæ nostrates non ineptè Iridem florentinam dictam substituant.

Iunco odorato, succedanea Græca, quæ falsò Galeno adscribuntur, Cardamomum substituant, atqui, meo iudicio parum rectè, quod cardamomum viribus Iunco odorato non sit prorsus simile. Pro eo igitur potius substituendus erit Calamus odoratus, vt qui perinde atq; ille mediocriter tum calefacit, tum adstringit, atq; in facultatibus plurimum conuenit.

Lana-

Succedaneorum libellus non est Galeni.

L.

- Lanaria, Ellebori nigri radix, quod illa quoque sternutationem moueat.
 Liquore Cyrenaico, Magistrantia vulgò vocata liquor, qui proximè ad Cyrenaici liquoris facultates accedit.
 Lybistici femine, Staphylini semen, vt græca succedanea docent. Præstat autem pro eo substituere semen cumini, carei, anisi, aut petroselini, quod hæc ipsa eandem quam Lybisticum, Galeno teste, facultatem obtineant.
 Lycio, Rhois succo, aut femine, quod vt illud exiccandi vires habeat.
 Loti femine, Betæ semen, quod exiccandi & abstergendi facultatem habet perinde ac Loti semen.

M.

- Malabathro, Spica nardi, quæ cum Malabathri folio similimam facultatem obtinet, quemadmodum Galenus scriptum reliquit.
 Manna thuris, Thuris cortex, qui eandem vim, nempe exiccantem & adstringentem, atqui validiorem, habet.
 Meliloto, herba vulgaris inque pratis passim nata, quam nos tomo altero nostrorum commentariorum postremam meliloti speciem facimus. Officinæ à græcis succedaneis seductæ, pro Meliloto perperam loto syluestri, vt fufius supra, capite nimirum quinto, dictum est, vtuntur.
 Melyssophyllo, Marrubium, quod ei facultate, vt testatur Galenus, simile admodum est.
 Meo, herba quæ Germanis **Beerwurz** nominatur, aut Petroselinum macedonicum. Nam vtraque herba calefaciendi & desiccandi vim, instar Mei veri, habet.
 Molybdana. vide plumbago.
 Myrrha, Bdellium arabicum, quod gustu admodum amarum, & siccum, perinde atque Myrrha existit.

N.

- Nardo indica, Nardus Celtica, quæ ipsdem donata est facultatibus, etsi imbecillioribus, præterquam ad eliciendam vrinam, vt testis est Galenus.
 Napi femine, Rapi semen. Nam vtrunque potum, vt autor est Dioscorides, venenis aduersatur.

O.

- Oesipo, medullam ceruinam, quæ instar Oesipi emollit. Vbi igitur emolliendi necessitas est, hic medulla ceruina commodissimè pro Oesipo substitui potest. Eadem etiam vlcera explet, igitur optimè Oesipi succedaneum existit.
 Omphacio, succus Rhois, id est, sumachij vulgo dicti: aut Ribes nostratis substituendus. Nam succi illi ipsdem facultatibus donati sunt. Vlceramque oris sanant, dysentericisque, & sanguinis excreationibus profunt.
 Opopanace, Galbanum, quia vtrunque emolliendi & discutiendi vim habet.
 Opobalsamo, succum radicis violæ albæ, siue Leucoij, ob causam antea dictam.
 Ormino, Lini semen. Quippe illud perinde atque Orminum venerem stimulat, & discutit.
 Oleo ricino, Raphaninum quod, Galeno attestante, huic est in omnibus alijs simile, atqui calidius.
 Oleo sesamino, Amygdalarum dulcium, quod emollit, modicè calefacit, dolores colicæ, & vteri lenit, vt Sesaminum.
 Orobo. vide Eruo.

P.

- Panacis radice vncia vna, Opopanacis drachma vna, est enim eiusdem cum radice facultatis, atqui validior.

Petro-

Petrofelino macedonico, Hippofelinum, quod facultate ei simile est, verum imbecillius. Aut Pimpinellæ nostratis semine, vel radice, quæ etiam temperamento ac viribus æqualis est.

Pipere albo, Piper nigrum substituitur, quia vtrunq; valenter excalefacit & desiccatur.

Polio montano, Polium campestre, quod eiusdem est facultatis, etsi imbecillius. Quanquam quum montani copia haberi potest, nulla substitutione opus erit.

Potamogitone græca succedanea Serpyllum substituant, maximo errore. Nam quum Potamogiton, Galeno autore, refrigeret & adstringat: Serpyllum autem calidum admodum sit & acre, fieri nequit vt alterum pro altero substituat. Quapropter hinc meridiana luce clarius est, succedaneorum libellum qui sub Galeni nomine circumfertur esse spurium. Siquidem Galenus pro Potamogitone non Serpyllum, sed Polygonum substituit, quod eadem illi vires obtinet.

Phu, Valeriana vulgaris, vel alia eiusdem species, quod omnes eiusdem temperamenti, & eandem sint virium.

Plumbagine, Lithargyros, quæ, Galeno attestante, similem plumbagini facultatem habet.

Pyrethro succedanea græca Zingiber substituant, sed parum recte. Nam, vt Galenus testatur, Zingiber cum Pipere magis quam cum Pyrethro in facultatibus & temperamento conuenit. Vt hinc quo manifestum fiat, libellum succedaneorum græcum non esse Galeni, sed alterius cuiuspiam, cui facultas medicamentorum non satis perspecta fuit.

R.

Rheo veterum, Centaurium maius, quod officinis in hodiernum vsq; diem Rheum ponticum nominatur nulla alia de causa, quam quod viribus & temperamento Rheo simile sit, & quod eius olim etiam succedaneum fuerit.

Resina terebinthina, laricea quæ eadem aut certe similes vires obtinet, qualis ferè est ea quæ hodie in officinis nostratibus habetur.

S.

Sandaracha, Arsenicum, quod Galeno autore, eiusdem nempe vrentis, est facultatis.

Santonico Absinthio, Abrotonum, quod vtrunq; Galeno teste, stomacho admodum infestum sit.

Satyrio, ea herba quam nos tertio nostrorum de Stirpium historia tomo pro Satyrii specie subiecit: vel Orcheos genus aliquod.

Schoenantho, Iunci odorati stipites vel culmi, quia similem facultatem, etsi minus calidam, possidet.

Stichade Arabica, Lauendula potius quam Chamædrys, vt græca succedanea substituant, vsurpada erit, quod iisdem planè facultatibus donata sit, quem admodum tertio nostrorum de Stirpium historia commentariorum tomo fufius docuimus.

Spodio, non Ebur, aut cornu ceruinum vsum, sed potius Cinis fornacum substituentus erit. Nihilominus tamen officinarum Spodio sius vsus erit.

Symphyto petraeo, Symphytum magnum, quod ei, Galeno autore, similem vim habet.

Sory, non melantheria, aut Diphryges, vt succedanea græca docent, sed chalcitis substituenda erit.

Struthio, elleborus albus, quod ille sternutationem moueat,

Sulphure viuo, flauum, quod viribus proximè accedit,

Tha-

T.

Thapsia, Nasturtij aut Erucae semen. Nasturtij autem semen Thapsiae facultatibus simile est.

Terra cimolia, Creta, quod eiusdem sint facultatis.

Terebinthina, Laricea.

Terralemnia, Bolun armenum, quia temperamento & viribus similes sunt.

V.

Vino rhodio, austerum aliquod viuum nostrate.

X.

Xylobalsamo, violae albae, aut Lencoiij radix.

Z.

Zingibere, Piper album, vt in Pyrethro dictum est.

Haecenus paucorum admodum, & eorum quae hodie non facile haberi possunt, succedanea recensuimus. Praestat enim perpetuo ijs vt quae ab autoribus compositorum medicamentorum nominatim percensentur, quam pro ipsis alia substituere, quod raro accidat vt vnum alteri facultate per omnia respondeat. Et profecto non videmur hodie succedaneis admodum egere, modo in comparandis simplicibus, quorum ferè omnium copia haberi potest, pharmacopoei diligentiam eam quae illos decet adhibeant. Studium enim in illis tantum desideratur, quum in promptu sint medicamenta omnia, quibus eos in parandis compositionibus vt oportet.

*Studium in
pharmacopoeis desideratur.*

DE LIMITATIONE AC FINITIONE ORDINIS
cuiusque calefacientium, refrigerantium, humectantium,
& desiccantium.

Caput XXXVI.

Non generatim solum simplicium medicamentorum facultates medicos noscendae sunt, num scilicet calefaciant, refrigerent, humectent, & desiccant, sed & distinctè membratimque quantum habeat quodque eorum, definendum erit. Quippe multa sunt quae calefaciunt medicamenta, idque sibi commune obtinent: attamen maioris minorisque rationem non exiguam in calore sortita sunt. Pari ratione sunt quae refrigerant, humectant, vel exiccant, attamen rationem maioris minorisque in ijs omnibus obtinent. Proinde veteres, praesertim Galenus non temerè per vnumquodque excessum ab eo quod temperatum & mediocre est, quatuor ordines, quos Graeci *τάξεις*, Latini gradus appellant, statuerunt, à modicè calidis, frigidis, humidis, siccis, ea quae euidenti eiusmodi qualitate precellunt, tum quae magna vehementiue, & summa. Porro temperatum est, quod ob temperamenti similitudinem eius cui admouetur neque calefacit, neque refrigerat, neque humectat, neque desiccant. Quod verò illo aut calidius, aut frigidius, aut humidius, aut siccius est, à vincente seu excedente facultate qualitateue cognominat. Excessus autem is ab eo quod mediocre seu temperatum est, Galeno aliisque Graecis medicis, vt diximus, *τάξις ἀπόστασις*, Latinis ordo gradusue, recessus, digressio, & distantia nominatur. Calidum itaque in primo ordine, recessu, distantiaue vocant, quod nos calefacit, non tamen euidenter, sed ita modicè, vt insuper demonstratione rationali opus sit. Sic frigidum, humidum, siccum primo ordine statuunt esse, quod demonstrationem etiam requirit, nondum actionem valentem & manifestam adeptum est. Quae verò manifestè aut calefacere, aut refrigerare, aut humectare, aut desiccare possunt, eae secundae esse ordinis, aut recessus dicunt. At quae iam admodum & vehementer quidem

Quatuor ordines calefacientium, refrigerantium, humectantium & exiccantium.

Temperatum.

Ordo, siue recessus.

ἀπόστασις.

Primus.

Secundus.

quidem id præstant, non tamen summè, tertij. Quæ autem adeò excalefacere *Tertius.* possunt, vt crustam moliantur & vrant, quarti. Sic quoq; quæ ita refrigerant *Quartus.* vt calorem natium extinguant, adeoq; stupefaciant ac mortem inferant, & ipsa quarti ordinis sunt. Humeçantium in quarto ordine ferè nullū reperitur, quòd inter omnes qualitates omnium sit maximè imbecilla. Nullum deniq; inuenire est quod quarto ordine desiccet, quod non etiã vrat. Nam quod summè desiccet, omnino id etiã deurit. Nunc nominatim singulorum ordinum simplicia perstringemus.

QVAE CALEFACIENDO ET REFRI-
gerando temperata sunt.

Caput XXVII.

ADiantum, asparagus, cadmia, cera, citri cortex, faba, glycyrrhizæ succus, lens, lycium, lithargyrum, myxa, muscus, vñeam Barbari vocant, oleum dulce, lotus sylvestris, saxifragam luteam appellant, nuclei nucis pineæ, terra Samia, Zizipha.

QVAE PRIMO ORDINE CA-
lefaciunt.

Caput XXVIII.

Calorem innatum augent, quem sequuntur concoctiones, ac reliquæ natu-
rales actiones. Talia sunt, absinthium, agaricum, aloe, althea, amygdala
dulcia, anethum viride, beta, brasiica, buglossum, chamæmelum, castanea, cas-
sutha, eupatorium græcorum, ladanum, lini semen, lithospermum, malaba-
thrum, nuces virides, oryza, populi nigrae flores, saccharum, serum lactis, sesa-
mum, vinum nouum seu mustum, vna matura.

QVAE SECVNDO ORDINE
calefaciunt.

Caput XXIX.

Ignei cuiusdam caloris participes sunt, ideoq; attenuandi & rarefaciendi, ob-
structionesq; ac meatus aperiendi vim habent, ambarum, amygdala amara,
anethum aridum, apium, artemisia, balsamum, calamus odoratus, capparis, ca-
phura, chamæpitys, crocus, chamæleontis albi radix, eruum, fcenum græcum,
ficus, galbanum, mastiche, marrubium, mel, melissophillum, myrrhis, nuces
aridae, nux moschata, ocimum, peucedanum, pistacium, pixarida, polium, pro-
polis, rapa, scilla, scolymi radix, succus cucumeris sylvestris, sal, thus, vinum
non admodum vetus, zadura seu zadoaria.

QVAE TERTIO ORDINE
calefaciunt.

Caput XXX.

Incidunt, attrahunt, inflammant, sitimq; excitant, ut sunt abrotonum, & ma-
gis vstum, acori radix, amaracum, ammi, agnus, anethum vstum, anisum, asa-
rum, arum, amomum, anacardium, dictamnus, careum, chamædrys, casia, car-
tamus, calamintha, cinamomum, conyza, cuminum, carpesium, carnabadium
recentiorum Græcorum, elleborus vterq; epithymum, fceniculum, galanga,
garyophyllum, iris, iuniperus, helenium, hyssopum, mentha, menthastrum,
L moschus,

moschus, nigella, opopanax, origanum omnis generis, petroselinum, piper, ptarmice, pulegium, raphanus, ruta hortensis, sampsyclus, sabina, silybrium, trifolium, vinum vetus.

QVAE QVARTO ORDINE

calefaciunt.

Caput XXXVII.

Pustulas excitant, adurunt, & erodunt, vt sunt, allium, adarce, cepa, costus, euphorbium, lepidium, nasturtium, porrum, pyrethrum, ruta syluestris, sinapi, struthium, tithymali, chelidonium vtrumq̃.

QVAE PRIMO ORDINE RE-

frigerant.

Caput XXXI.

Calorem innatum refrigerant imminuuntq̃, adeoq̃ coctiones aliquo modo impediunt, qualia sunt, atriplex, acini vuae, caro citrei, cotonea, gramē, hordeum, malua, milium, myrtus, pyra, pruna, rosa, viola.

QVAE SECUNDO ORDINE

refrigerant.

Caput XXXII.

Increase, caloremq̃ naturalem euidenter obtundunt, vt sunt acacia, blitum, cucurbita, cucumis, damascena pruna, galla, intybum, hyacinthus, lens palustris, mala granata, oxyphoenicum, pepones, persica, plantago, polygonum, psyllium, thus obsoniorum, solanum hortense.

QVAE TERTIO ORDINE

refrigerant.

Caput XXXIII.

Internos corporis meatus occludunt, sensus omnes stupefaciunt, vt sunt, hyoscyamus, mandragora, nymphæa, portulaca, potamogiton, fantala omnis generis, semperuiuum.

QVAE QVARTO REFRIGE-

rant ordine.

Caput XXXI.

Congelant, calorem natium extinguunt, & interficiunt, qualia sunt, cicuta, opium, papauer.

QVAE PRIMO ORDINE

humeant.

Caput XXXII.

Leniunt & lubricant, vt sunt buglossum, citrij caro, helxine, malua, rapa, saccharum, satyrium, sesamum.

QVAE SECUNDO ORDINE

humeant.

Caput XXXIII.

Relaxant;

Relaxant, naturaliumque partium robur imbecillius reddunt, ut sunt, atriplex, blitum, cucurbita, lactuca, lenticula palustris, melones, oxyphœnicum, pepones, persica, portulaca, pruna damascena, viola, vuae matura.

QVAE PRIMO ORDINE
deficcant.

Caput XXXIII.

Corpus validius, sensusque vegetiores reddunt. Talia sunt, brassica, beta, castanea, chamæmelum, crocus, fœniculum, faba, fœnumgræcum, hordeum, hyacinthus, malobathrum, myrtus, thus.

QVAE SECUNDO ORDINE
deficcant.

Caput XXXV.

Manifeste astringunt, humorumque transitum intercipiunt, ut sunt, anechum, artemisia, balauritium, balsamum, bursa pastoris, caphura, quorundam sententia, capparitis, cassutha, calamus odoratus, cotonea, eruum, galbanum, gingidium, lentes, mel, mastiche, mentha, menthastrum, milium, myrrha, nux moschata, opopanax, oriza, pix arida, pistacium, plantago, pyra, raphanus, rosmarinus, santala, spica nardi.

QVAE TERTIO ORDINE
deficcant.

Caput XXXVI.

Abrotonum vstus, acacia, absinthium, acetum, acorus, aloe, ammi, anisum, anethum, apium, asarum, careum, chamedrys, chamæpitys, calamintha, caphura, utaliqui censent, cinamomum, coriandrum, cuminum, elleborus, epithymum, galla, caryophyllum, hyssopum, iuniperus, macer, marrubium, milium, moschus, nymphaea, origanum, petroselinum, pentaphyllum, peucedanum, piper, polium, ptarmice, rhus obsoniorum, sampsyichum, sanguis draconis, sabina, sal, silybrium, trifolium.

QVAE QUARTO DESIC-
cant ordine.

Caput XXXVII.

Allium, nasturtium, ruta sylvestris, sinapi, chelidonium.

DE MEDICAMENTIS SIMPLICIBVS
peculiares corporis partes
iuuantibus.

Caput XXXVIII.

Non defuturos hoc loco indoctos, & ad calumniandum dumtaxat matos homines quosdam scio, qui nos ridebunt, quod esse medicamenta, quae privatim hanc vel aliam corporis partem, verbi gratia, caput, thoracem, iecur, iuvent, asserere audeamus. Qui enim fieri posset ut haec aetas, quae etiam optima quaeque calumnijs deprimere solet, illa tanquam a veritate aliena non exhiberet? quum Galeni etiam aetate, quae nostra tamen, quod credimus, paulo melior fuit, reperti sint, qui hoc dogma prorsus explodere voluerint, in haec prorumpentes verba: Num praeses quidam eis imperat, quemadmodum Tragedia inquit:

L ij 2108

Σὺ μοὶ βάδιζε τὰς ἐωνάχους ῥοάς,
 σὺ δ' ἀμφὶ δέσας σέχε τὰς καδμύιας. id est:

Tu vife latas properè ripas Inachi,

Tu perge Thebas modò quas Cadmus condidit:

vt medicamentum hoc ad iecoris portas, illud ad vesicam, vel renes proficisci
 necesse sit? An non quod in ventriculū ingestum est, iecur quidem excipit,
 inde verò per vniuersas corporis partes defertur? Atqui sycophantis illis qui
 hoc pacto nobis obganniunt, ita cum Galeno respondemus: Hoc scomma eos
 tam esse medicamentorum facultatis imperitos arguit, vt à marino lepore pul-
 monem exulcerari solum ex omnibus particulis corporis penitus ignorent:
 vesicam solam à cantharidibus, ab alijs renum lapides conteri, ab alijs rursus
 pulmonis atq; thoracis promptas fieri excreationes, quemadmodū ab alijs alia
 in vna quadam particula singulariter perfici. Vt igitur sunt medicamenta qua-
 dam quæ priuatim partes quasdam corporis vitiant: sic etiam nonnulla reperi-
 untur, quæ quibusdam corporis partibus eximiè iuuandis sunt idonea. Vtrum-
 que experientia confirmat, & id ipsum veterum testimonia cōprobant. Si qui-
 dem Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem ita scriptum reliquit: Nonnulla
 partes quasdam corporis priuatim vitiant. Nam lepus marinus pulmonem ex-
 ulcerat. Cantharides vesicam peculiariter offendunt. Econtrario pleraq; me-
 dicamenta quasdam corporis partes præcipuè iuuare solent. Laboranti enim
 iecori sæpe Eupatorium herba perstrenuè auxiliata est. Glans vnguentaria lie-
 nem iuuat. Saxifraga & betonica renes probè afficiunt: & similiter alia aliorum,
 vt experientia obseruauimus, propria sunt medicamenta. Idem etiam lib. 13.
 Ther. methodi tradit, inquit: Quale medicamentum iocinori est absinthiū,
 tale est lienī capparīs cortex. Quale rursus iocinori Eupatorium, tale est lienī
 Scolopendrium. Galeni sententiæ subscribunt etiam tota Arabum familia, &
 reliqui nostræ ætatis medici, neq; ab re, quòd illorum sententiam quotidiana
 experientia, vt diximus, cui nemo temerè refragari debet, confirmet. Quòd au-
 tem alia medicamenta alias corporis partes quasi delectu quodam iuuent, aut
 lædant, id sit totius substantiæ proprietate, non quæ ad vniuersum corpus, sed
 quæ ad vnamquampiam particulam comparatur. Nihil enim est in vlla naturæ
 parte, quod non peculiari & occulta proprietate vigeat. Et iam si multa inter se
 conferamus, necesse est omnino has illorum proprietates aut similitudine qua-
 dam & affinitate consentire, aut dissimilitudine atq; dissidio aduersari. Hinc
 sympathiæ & antipathiæ, id est, consensiones & dissensiones profectæ sunt, omnibus
 rebus diuinitus insertæ, arcanæ quidem illæ & abdite, quas natura siue Deus
 ipse, nos mirari potius quàm scire, voluit. Hæ causæ habentur omnium occul-
 torū effectuum, qui nullis euidētibus rationibus probabiles existunt. Quòd
 igitur alia medicamenta alias corporis partes aut iuuent, aut lædant, in causa est
 sympathia vel antipathia. Quapropter quod à marino lepore, vt dictum est,
 pulmo vnus ex omnibus corporis particulis, è cantharidibus vesica sola exul-
 ceratur, & Eupatorium iecur iuuat, non manifesta aliqua qualitas, sed totius sub-
 stantiæ similitudo & amicitia, aut dissidium & repugnantia efficit. Cæterum,
 ne hoc silentio transeamus, facultates à partibus nominatæ sunt, non quod omni-
 bus partibus quam nomine indicant affectibus conueniunt, nec quòd ita vni
 parti conducant, vt nihil alijs partibus prosint: sed quia frequentissimè, & ma-
 gno cum fructu, ac potissimùm eam partem à qua nomē sunt mutuata, iuuent.
 Quapropter quum in parte vna aliqua humorem concoquere, aut ab ea vacua-
 re volumus, tum medicamento facultas aliqua à parte illa nominata miscenda
 erit. Vt, exempli causa, oxymeli coquit, incidit, tenuat, vacuat ex æquo in omni-
 bus corporis partibus, vbi verò pæonia aut betonica illi incoquitur, id ipsum
 valenti-

Causa eorum
 quæ certas
 partes iuuat,
 aut lædant.

συμπάθεια,
 αντιπάθεια.

Facultates à
 partibus cur
 nominatæ.

valentius in capite præstat, cappare autem in liene. Ut itaq; studiosi medicinæ in promptu habeant medicamenta que præcipuas corporis partes iuuant, adeoq; ipsis tota sua substantia familiaria sunt, non pigebit ordine eorundem catalogum texere, ab ijs quæ caput iuuant exorfi.

QVAE CAPVT IUVANT.

Caput XXXIX.

Calefacientia: acorus, agallochum, ambarum, anisum, asarum, betonica, Calefaciētia.
calamintha, chamamelum, castoriū, carpesium, eufrafia, fœniculum, galanga, ladanum, lauandula, lauri folia, & bacca, macer, melilotum, maiorana, mentha, moschus, myrobalana beletzica, nigella, nuxmoschata, pœonia, pulegium, ruta, satureia, salvia, seseli, serpyllum, sesamum, sisymbrium, stechas, thus, xylobalsamum. Refrigerantia: acetum, lac humanum, lactuca, myrtifolia & bacca, nymphææ folia & flores, papauer erraticum, rosa, salicis folia, solanum fatium. Refrigerātia.

QVAE THORACEM ROBORANT.

Caput XL.

Calefacientia: acorus, adiantum, ammoniacum thymia, amygdalæ amara, Calefaciētia.
ræ, agaricus, carica, cinamomum, costus, calamintha, dracunculus, ficus, glycyrrhiza, gummi arabicum, iuncus rotundus odoratus, helenium, hyssopum, iuniperus, iris, lini semen, marrubium, myrrha, nasturtium, origanum, pinea nux, palmulæ, penidia, piper, pulmo vulpis, sagapenum, scabiosa, scilla, scordium, stichas, triticum, terebinthina, thymus, vrtica, vua passa. Refrigerantia: Hordeum, myxa, papauer fatium, mora, tragacantha, viola, zizipha, tussilago. Refrigerātia.

QVAE COR IUVANT.

Caput XLI.

Calefacientia: Ambarum, amomum, buglossum, behen, carnabadium, cinamomum, cardamomum, caryophyllum, citrei cortex & succus, crocus, Calefaciētia.
doronium, galanga, melissophyllum verum, macer, moschus, mentha, ocimum, polium, rosmarinus, rosa, (spodium Arabum, vt falso putant,) spica nardi, succinum, styrax, vnguis odoratus, xyloaloe, zadura vel zedoaria. Refrigerantia: Acetum, corallium, ebur, hyacinthus gemma, lemnia terra, nymphæa, rosa, santala, smaragdus, viola, vniones, os cordis ceruini, sericum crudum. Refrigerātia.

QVAE STOMACHVM ET VENTRICULUM ROBORANT.

Caput XLII.

Calefacientia: Absinthium, agallochum, aloe, amygdalæ dulces, anisum, Calefaciētia.
artemisia, alter atticus, cardamomum, calamus odoratus, careum, cassutha, cinamomum, caryophyllum, cuminum, cupressus, cortex citrij, fœniculum, galanga, gentiana, helenium, iuniperus, iuglandes, iuncus odoratus, ligusticum, macer, mentha, mastiche, malobathrum, melilotus, nuxmoschata, nuclei pini, piper, serpyllum, smyrnium, xyloaloe, zingiber. Refrigerantia: Cucurbita, cucumis, cotonea, intybum, lactuca, mala punica, melones, mespilum, nymphæa, oxalis, portulaca, plantago, pyra, rosæ, viola. Refrigerātia.

QVAE IE CVR FIRMANT.

Caput XLIII.

L iij

Cale-

- Calefaciētia.* **C**Aleficientia: Absinthium, acorus, adiantum, agallochum, agaricus, amomum, anisum, anagallis, asarum, apium, ammi, betonica, cassutha, calamus odoratus, chamamelum, chamæpitys, cinamomum, costus, chamædrys, cicera, eupatorium, fumaría, gentiana, glycyrrhiza, iuncus odoratus, foeniculum, radices quinq; communes, scilla, semina quatuor calida, serpyllum, spica nardi, rhaponticum, (spodium Arabum, si Dijs placet.)
- Refrigerātia.* Refrigerantia: Acetum, cucurbita, cucumer, intybum, lactuca, lichen, nymphæa, oxyacantha, portulaca, fantala, solanum, semina quatuor frigida, rosa, viola.

QVAE LIENEM IUVANT.

Caput XLIII.

- Calefaciētia.* **C**Aleficientia: Absinthium, acorus, adiantum, agaricum, anisum, aristolochia rotunda, amygdalæ amaræ, asparagus, asplenon, asarum, ammoniacum, betonica, brassica fatiua, bdellium, buglossum, capparis, calamintha, cassutha, chamædrys, chamæpitys, careum, cyclaminus, daucus, dictamnus, epithimum, filix, fraxini cortex, iris, lycium, linum, leucoion, lupinus, lupus salictarius, nasturtium, phyllitis, polium, peucedanum, sagapenum, smyrnium, scordium, semina quatuor calida, radices quinq; communes, rubia, vitex.
- Refrigerātia.* Refrigerantia: Acetum, corallia, cotonea, intybum, lactuca, nymphæa, fantala, semina quatuor frigida.

QVAE RENES ROBORANT.

Caput XLV.

- Calefaciētia.* **C**Aleficientia: Abrotonum, agaricum, anagallis, amygdalæ amaræ, asparagus, apij radix, betonica, daucus, cicer, cubebe, calamus odoratus, cinamomum, eruca, eryngium, foeniculum, iuncus odoratus, iuniperus, lithospermon, milium solis, nucleï pini, petroselinum, pimpinella, radices quinq; communes, ruta, rhaponticum, ruscus, saxifraga, smyrnium, spica nardi, seleri, vualpa, vrtica.
- Refrigerātia.* Refrigerantia: Intybum, lactuca, malua, hordeum, plantago, portulaca, nymphæa, parietaria, semina quatuor frigida maiora, tragacantha,

QVAE VTERVM IUVANT.

Caput XLVI.

- Calefaciētia.* **C**Aleficientia: Abrotonum, agaricum, ammi, artemisia, aristolochia, ambra, balsamū, bdellium, betonica, calamus odoratus, ebulus, foenumgræcum, iuniperus, iris, iuglans, linum, lilium, laurus, laserpitium, menthastrum, mentha, melissophyllum, myrrha, moschus, nuxmoschata, opopanax, peucedanum, piper, pulegium, rubia, ruta, sabina, sagapenum, salvia, spicanardi.
- Refrigerātia.* Refrigerantia: Acacia, balauftium, galla, geranium, polygonum.

QVAE ARTVS IUVANT.

Caput XLVII.

- Calefaciētia.* **C**Aleficientia: Acorus, asarum, ammoniacum, bdellium, castorium, chamamelum, chamæpitys, costum, chamædrys, euphorbium, hypericum, hermodactylus Pauli, galbanum, myrrha, melilotum, nasturtium, opopanax, origanum, polium, pulegium, ruta, rosmarinus, salvia, stracte, sagapenum, scilla, sinapi, sapa, styrax, stercus caprinum, verbasculum, zingiber.
- Refrigerātia.* Refrigerantia: Acetum, bolus armenia, intybum, lactuca, myrtibaccæ, psyllium, salicis folia, solanum, semperuiuum, vitis folia,

DE

DE SECUNDIS ET TERTIIS SIMPLICIUM medicamentorum facultatibus.

Caput XLVIII.

Facultates medicamentorum simplicium quæ ex primis oriuntur, aut eas simplices, vel coniugatas nullius interuentu sequuntur, secundæ appellantur, ut adstringendi facultas refrigerationem primò comitatur, quemadmodum etiam repellendi, densandi, & claudendi. Discutiendi verò, abstergendi, tenuandi, rarefaciendi, attrahendi, & putrefaciendi, calefactionem. Tertiæ autem facultates sunt, quæ ulterius procedendo propè particulatim appellantur, ut menses ciendi aut sistendi facultas, feminis generatrix, aut extinctrix, urinam mouens, sudorem eliciens, & similes. Hæ magna ex parte primas & secundas sequuntur. Non pigebit verò nos ordine singulorum generum medicamentorum, quæ secundis & tertijs prædita sunt facultatibus catalogos texere, ut imperitiores ex ijs minore negotio formulas compositionum struere possint, à reprimentibus orsi. Subijciemus autem singulis mox contrariorum catalogum.

QVAE REPRIMUNT.

Caput XLIX.

Reprimentia vocamus quæ Græcis ἀπορροιστικά, alijs repellentia, vulgò re-
percussoria dicuntur. Ea sunt quæ humores occurrentes, & in aliquam
corporis partem irruentes retrò, & in altum pellunt, qualia sunt omnia acerba
& adstringentia, quæ consistentia sua, Galeno libro 4. de Simpl. medic. facul.
cap. 6. attestante, terrena ac crassa sunt, qualitate verò frigida. Cæterum adstrin-
gendi facultas non solum frigidis, sed & calidis quibusdam inest medicamentis,
vt liquet ex horum catalogo, qui est eiusmodi. Aloe, alumen, amomum, acacia,
absinthium, agnus, acetum, ærugo, agaricum, arsenicum, balauustum, bolus ar-
menia, bursa pastoris, adeps taurinus, vitulinus, & caprinus, brassica bis cocta,
chalcanthum, crocus, castanea, cyperus, corallium, chryso-colla, cadmia, carpe-
sium, crystallus, cornus, cotonea, cypressus, cortex thuris, equisetum, ebulus,
flos aris, glans, galla, granum tinctorum, gentiana, gramen, hypocisthis, he-
dera, helxine, hieracium maius, hæmatites, intybum, lauri folia, lycium, lysimachium,
luteum oui assum, leporis coagulum, lens, lythargyrum, ladanum,
melilotum, myrrha, myrtus, menta, morus, mespilus, milium, myricæ fructus,
malum punicum, malicorium, nuclei acinorum, nux moschata, oxalis, oxyacantha,
omphacium, oriza, polygonum, palmula, pentaphyllum, pilus leporis, pissasphaltum,
plantago, psyllium, portulaca, pyra, persica, plumbum vstum, quercus folia, rosa, ruta,
rhus obsoniorum, rhaponticum veterum, rubi folia & germina, salix, semperuiuum, santala, sal, sanguis draconis, succinum, spodium,
spongia, terra lemnia, thus, tragacantha, verbascum, vitex, vitis capreoli, stercus
aluminium, & xyloaloe.

QVAE EX ALTO TRAHUNT.

Caput L.

Attrahentia medicamenta, Græcis ἐλκτικά dicta sunt, Galeno lib. de Sim-
plic. medic. facul. 5. cap. 16. teste, quæ ex alto vehementius trahunt, essentia
quidè calida, & tenuium partium. Cæterum attrahentium medicamentorum

L iij

mate-

materia duplex. materia, alia sponte nata est, vt anagallidis vtriusq̄, aristolochiæ, ciclamini, dictamni, galbani, genistæ, oxyacanthæ radicis, propolios, picis, piperis, porri, sagapeni, scorix argenti, sandarachæ, sulphuris, liquoris cyrenaici & medici, terebinthinæ, ac thapsiæ. Alia ex putrefactione, seu coascente putredine generationem sortita est, qualis est fermenti, & psorici. Fimi præterea, si eius generatio ex putrefactione constat, materia omnis attrahendi facultate pollet. De ijs lib. 5. Simpl. Galenus.

QVAE DISCVTIVNT.

Caput LI.

Discutientia quæ. **D**iscutientia, quæ Græcis διαφρητικά dicuntur, attestante lib. 13. Ther. method. Galen. sunt quæ per insensiles meatus educunt. Ex quorum numero sunt quæ sequuntur: Abrotonum, althæa, adiantum, anethum, aristolochia, atriplex, asphodeli radix, brassicæ folia, bdellium, butyrum, bryoniæ radix, cappares, chamæmelum, erui farina, furfur, fœnum græcum, dauci semen, galbanum, hordei farina, tritici, lupinorum, lini semen, lacha, ladanum, lilij folia, malua, mentha, mercurialis, melilotum, nigella, nitrum, origanum, pix sicca, piper, resina omnis, ruta, stichas, sesamum, sampsy chum, styrax, sulphur, sagapenum, stercus omne, terebinthina.

QVAE ORA VASORVM

aperiunt.

Caput LII.

Aperientia ora vasorum. **V**enarum & arteriarum ora aperientia medicamenta, Græcis ανατομικά vocata, calida sunt, acris, mordacia, crassarum partium, & terrena, vt lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 13. testis est Galenus. Eiusmodi sunt, allium, anemona omnes, cepa, fel taurinum, cyclaminus.

QVAE VASORVM ORA

obstruunt.

Caput LIII.

Obstruentia. **O**bstruentia medicamenta, Græcis propriè σπρωτικά, Galeno loco iam citato autore, dicta, sunt quæ ora vasorum constringunt & contrahunt, aut quæ sensiles excretiones cohibent. Hinc est quòd alio nomine σπρωτικά, κλειστά, καὶ σφίγγοντα, hoc est, contrahentia, occludentia, & cōstringentia dicantur. Hæc frigida natura sunt, crassarum partium, & adstringentia, vt bolus armenia, baluitium, & alia complura supra capite 49. commemorata.

QVAE RAREFACIUNT.

Caput LIII.

Rarefacientia. **R**arefacientia, Græcis ἀραιωτικά appellata sunt, quæ moderato suo calore quem inferunt, cutis meatus referant ac dilatant. Horum natura modicè calida, minimum desiccans, & tenuium partium, vt chamæmelum, althæa, & quod ex ipsis præparatur oleum: nec minus quod ex cucumere agresti, oui album, thus, oleum vetus, & cicinum.

QVAE DENSANT.

Caput LV.

Densantia. **D**ensantia, Græcis συμπυκνωτικά dicta, prioribus planè contraria sunt, propterea q̄ meatus corporis cōtrahant. Horum vtiq̄ natura frigida, nec terrea, nec

nec aërea, sed aquæa, sic vt tenuem substantiam non exprimant, sed eam totam compingant, vt est aqua frigida, semperuiuum, portulaca, tribulus viridis, lens palustris, psyllium, & vt semel dicam, quæcunq; refrigerant, sed non adstringunt.

QVAE OBTVRANT.

Caput LVI.

Obturantia nominamus medicamenta quæ Græcis ἐμπλαστικά appellatur, *Obturantia*. eanimirum, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 10. teste, quæ illita ἐμπλαστικά corporis meatibus tenaciter inhaerent. Alio nomine Græcis ἐμφρακτικά, latinis ἐμφρακτικά infarcentia, obstructionem facientia nuncupantur. Hæc consistentiam naçta sunt siccam, citra tamen mordicationem, terrenam, ac glutinosam: cuiusmodi sunt, amyllum, cerussa, calx lota, cadmia, cimolia, alica, pompholyx elota, terra Samia.

QVAE MEATVS REPVRGANT,
& obstructionem tollunt.

Caput LVII.

Meatu repurgantia medicamenta emplastice contraria sunt, Græcis ἐκκαθαριστικά *Meatus re-* *καθαριστικά* vocantur. Hæc mordacitatis expertia non sunt, sed nitrosa & purgantia. subtilia. Alio nomine ἐκφρακτικά Græcis, obstructiones tollentia, & infarctu ἐκφρακτικά liberantia latinis appellantur, vt erui farina, & lupinorum, amygdalæ amaræ, nitrum, aphronitrum, spuma nitri, abrotonum, seriphium, vrticæ semen, scilla, iris, aristolochia, asparagus, absinthium, chamæpitys, cassutha, capparidis cortex, lichen, serum lactis, & quæcunq; in se vincentem amaram qualitatem obtinent. His quoq; medicamentis inest, vt crassos lentosq; humores extenuent. In extenuantium autem numero est artemisia, cinnamomum, hyssopus, iris il- *Extenuantia* lyrice, iuniperi baccæ, pulegium, stichas, & calamintha.

QVAE EXTERGVNT.

Caput LVIII.

Extergentia, Græcis ἐπιπτικά dicta, sunt quæ in superficie sordem à cute, & *Extergentia*. vlceribus, Galeno vbi supra attestante, auferunt ac tergent. Differunt ab his quæ meatus repurgant, & obstructiones tollunt, quod illis sint imbecilliora, & viribus inferiora, dulcia, & salsa, cuiusmodi est mel, amygdalæ dulces, mulsæ, saccharum, hordeum, cicer, radix iridis, faba, sal, terebinthina, lupinorum & erui farina.

QVAE EMOLLIVNT.

Caput LIX.

Emollientia, Græcis μαλακτικά vocata, sunt quæ id quod concretum est fun- *Emollientia*. dunt, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 6. autore, & sensim per hâlitum discutunt, nec admodum calida, nec valde etiam sicca existunt. Eius generis sunt ammoniacum, adipēs omnes, atriplex, bdellium, butyrum, altheæ radix, adeps caprinus & taurinus, ceræ, colophonía, scœnum græcum, crocus, galbanum, ladanū, linum, lilium, lithargyrum, malua, nigella, opopanax, celsipus, pix, resinae omnes, medulla ceruina, & vitulina, styrax, viscum.

QVAE INDVRANT.

Caput LX.

Induran-

Indurantia. **I**ndurantia medicamenta, Græcis *σκληρώματα* nominata, Galeno lib. 5. de Simplic. medic. facul. cap. 9. teste, viribus sunt frigida & humida, veluti, portulaca, psyllium, lenticula palustris, semperuium, & lolanum. Siquidem concretionem, non vacuationem, proprie loquendo, durum aliquid efficitur.

QVAE SUPPURANT.

Caput LXI.

Suppurantia. **S**uppurantia siue pus mouentia medicamenta Græcis *εμπύσκητα* dicta, sunt quæ humorem tumores præter naturam excitantem, & carnem contusam, in pus vertunt. Hæc cognatum ac simillimum corpori cui admouentur, & ipsa immutanti, calorem obtinent. Sunt etiam mediocriter humida, ita nimirum, ut nec augeant, nec minuunt naturalem eius partis cui admota sunt humiditatem, ut lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 5. testatur Galenus, quod saltem manifestum sit, & sentiriqueat, sed aliquid excrementi in vacuis spatijs contenti discutiant. Talia sunt, althæa, aqua temperata, adeps porcinius, vitulinus, butyrum, crocus, cera, foenumgræcum, farina lolij, bryonia radix, capitulorum alborum, hordei farina, tritici farina, ladanum, lini semen, mastiche, celypus, pix, thus, resina, ficus, styrax, stichas, & smyrnium.

QVAE CRUSTAS EFFICIUNT,

& adurunt.

Caput LXII.

Crustas efficiunt. **M**edicamenta quæ admota corpori crustas efficiunt, Græcis *εχρηστικά* nuncupantur, & *καυσικά*, id est, adurentia. Hæc in quarto ordine sunt calida, & consistentia crassa, ignisq; instar, & cauterij ritu corpus colliquant, crustasq; excitant. Qualia sunt, allium, æs vstum, auripigmentum, cantharis, cinis, præsertim ficulna, calx viua, chalcanthum, chryfocolla, pyrethrum, sinapi.

QVAE PUTRESCIUNT,

Caput LXIII.

Putrescencia. **P**utrescencia medicamenta Græcis *σπλητικά* vocata, sunt quæ carnem, mollem maxime ac teneram, tum liquare, tum colliquare possunt, idq; absq; dolore, ut sunt arsenicum, chryfocolla, dryopteris, pityocampe, aconitum, & sandaracha. Ex his sunt quæ proprie putrescencia nominantur, quæ scilicet cum foetore corrumpunt. Inter putrescencia recensentur, quæ Græcis *καταυρετικά*, latinis detractoria, aut carnem imminuentia, quod nimirum extimam superficiem detrahant, & carniū excrefcientiam imminuant & absumant, vocantur. Imbecilliora enim sunt quam quod in altum subire valeant. Cuiusmodi sunt alia petrae flos, æris squama, æs vstum non lotum.

QVAE CICATRICEM INDUCUNT, ET glutinant, carnemq; generant.

Caput LXIII.

Cicatricem inducentia. **C**icatricem inducentia, Græcis *πρωτικά* nominata, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 15. autore, sunt proprie loquendo, quæ cutem contrahunt, constringunt, cōstipant, densant, præterea siccant, & calli instar indurant. Differunt

tunt ab ijs quæ Græcis κολλητικά, latinis glutinantia dicuntur, quòd hæc minus *Glutinantia*
quàm illa siccant. Nam in glutinandis vlceribus siccandum solum quod præter
naturam confluit, quo nimirum laborans particula superuacuis vacet. In cica-
trice autem ducenda, non modò quod confluit, verumetiam humor qui in ipsa
carne continetur, est consumendus, vt scilicet caro in cutis similitudinem mu-
tetur, quæ carne multo aridior existit. Carnem verò generantia, quæ Græcis *Carnem ge-*
nerantia
σαρκατικά dicuntur, ijs omnibus minus in primò quidem ordine siccant, & modi-
cè sineq; morfu detergunt, quemadmodum copiosius lib. 3. Ther. method. cap:
4. & 5. Galen. docet. Leuiora sunt thus, aloë, colophonía, hordei farina. Veho-
mentiora, aristolochía, cadmia, erui farina, iris. Sarcotica verò nominantur nõ
quod carnem restituant, sed quod naturam, quæ carnis generandæ opifex est,
in procreanda carne iuuent. Cæterùm glutinant, & cicatricem inducunt quæ
sequuntur, aloe, alumen, amyllum, aristolochía, althæa, anagallis, bolus arme-
nius, balauftium, centaurium, chamædrydys, chamæpitys, cadmia, corallium,
dracontium, equisetum, eupatorium, ebulus, æs vstum, gummíacaciæ, gentia-
na, glans, gypsum, iris illyrica, ifatis, lolium, lycium, myrtus, myrrha, lithargy-
rum, palmulæ, plantago, pentaphyllum, pumex, plumbum elotum, perfoliata,
papyrus vsta, symphytum maius, sanguis draconis, sarcocolla, spongia, terra
lemniá, thus, tormentilla, testa oui, verbenaca.

QVAE VRINAS MOVENT.

Caput LXV.

VRinam mouentia, Græcis διουρητικά vocata, exacrium sunt genere, vt lib. 5. *Vrinam mo-*
de Simpl. medic. facul. cap. 12. testis est Galenus, ac proinde calida & sic- *uentia*
ca: præterea quod in sanguine aqueum tenuèq; ac ferofum est, segregant. Cuius
fanè generis sunt apij semen, ammi, asarum, acorum, dauci semen, fœniculi, be-
tonica, radix asparagi, polium, meum, seseli, phu, smyrnium, & omnia ferè quæ
menses cient.

QVAE MENSES CIENT.

Caput LXVI.

Menses cientia medicamenta ab ijs quæ vrinam mouent, differunt, quòd *Menses ci-*
minus siccant. Ea sunt eiusmodi. Asarum, amomum, aristolochía, abro- *entia*
tonum, acorum, adiantum, absinthium, artemisia, anisum, asphodeli radix, am-
mi, brasica fatiua, bryoniæ radix, betonica, cypari radix, casia, cinnamomum,
costum, cicer, calamus odoratus, castorium, capparís, centaurium maius & mi-
nus, chamæmelum, calamintha, chamædrydys, cassutha, cyclaminus, dictamnus,
daucus, gingidium, fœniculum, eryngium, elleberus vterq; galbanum, hele-
nium, hypericum, heliocyphus, iuncus odoratus, iris, lilij radix, leucoion, la-
serpitium, maiorana, marrubium, myrrha, melissophyllum, nasturtium, nigel-
la, opopanax, origanum, ocimum, pulegium, piper, polium, petroselinum, pæ-
onia, ruscus, ruta, radix rubiæ, rosmarinus, smyrnium, saluia, fabina, sagape-
num, seseli, serpyllum, scordium, styrax, thlaspi, trifolium, staphylinus, vrtica,
vitex, phu, thymus.

QVAE MENSES SISTVNT.

Caput LXVII.

Sistunt menses omnia quibus adstrictoria inest facultas, præsertim acacia, an- *Sistentia*
thera, balauftiũ, bursapastoria, coagulũ leporis, fragaria, hypocisthis, cornu *menses*
cerui-

ceruinum, hyoscyamus, lycium, lapis hæmatites, limonium, lysimachia, myrtus, nymphæalutea, pæoniæ semen, calyces glandiū, rubus, oxyacantha, semperuiuum, symphytum, solanum, thus, vua passa cum nucleis.

QVAE LAC ET SEMEN GENERANT.

Caput LXVIII.

Lac generantia.

Lac generant quæ mediocriter calefaciunt, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 20. teste, & exiccant. Quæ vero plus quàm expediat calefaciunt, quæq; immodicè desiccant aut refrigerant, partim qualitatem sanguinis vitiantia, partim ipsum minorem ac pauciozem reddentia, lac prouenire prohibent. Lac autem gignunt, partim alimenta, partim medicamenta. Alimenta quæ boni sunt succi, & mediocriter calida & humida. Medicamenta, quæ pituitosos succos excalefacientia in sanguinem conuertunt. In lactis itaq; procreatione sanguis contemplandus venit. Si enim is paucus est, vniuersam victus rationem excalefacientem & humectantem esse oportet. Sin deterior, siquidem biliosus fuerit, primum purgationem desiderat, mox victum iam dictum. Si verò pituitosior, medicamenta requirit excalefacientia aut primo, aut secundo ordine, non tamen desiccantia. Inter ea potiora sunt quæ non tantum sunt medicamenta, sed & nutrimenta, veluti eruca, foeniculum, & anethum, virentia adhuc.

Semen generantia.

Huius generis est smyrnium, apium, sium, & polium. Cæterum semen generant cibi qui bene nutriunt, & flatuosi sunt, totisq; substantijs familiares: medicamenta verò flatuosa, & calida, vt bulbi, cicer, iabæ, polypodes, conus, scincus, satyrion, lini, semen, & eruca. Extinguunt contra, desiccantia, refrigerantia, & quæ totis substantijs sunt contraria, vt ruta, agnus, nymphæa.

Extinguētia.

QVAE LENIUNT DOLOREM.

Caput LXIX.

Dolorem mitigantia.

Dolorem lenientia & mitigantia, Græcis ἀνῶδυνα, καὶ παρηγορῆα καὶ ἡρεσύνια appellata, sunt quæ primo ordine calefaciunt, ac tenuiū partium existunt, vt anethinum oleum, chamæmelinum, chamæmelum, fœnumgræcum, linum, panis calidus, adeps anserinus, gallinaceus, suillus, vitellus oui. De quibus plura lib. 3. cap. 4. dicemus, vt non sit opus de illis hoc loco copiosius tractare.

QVAE STUPEFACIUNT.

Caput LXX.

Somnifera. Stupefactentia.

Medicamenta Græcis ὑπνωτικά, id est, soporifera, & καρωτικά, hoc est, stupefacientia, dicta, sunt quæ corpus nostrum refrigerant, & sensum eousq; obstupefaciunt, vt si paulo liberalius ebibantur, mortem afferant, vt opium, cicuta, mandragora, papauer, solanum, hyoscyamus, & id genus alia, de quibus loco paulo antè indicato fusius agemus.

QVAE VENENIS RESISTUNT.

Caput LXXI.

ἀλεξίτηρα. ἀλεξίφάρμακα.

Quæ venenis aduerfantur & resistunt, Græcis ἀλεξίτηρα καὶ ἀλεξίφάρμακα nuncupantur. Sunt tamen qui priuatim ea quæ venenatarum bestiarum ictus aut venena sanant, ἀλεξίτηρα nominent: ea verò quæ deleterijs medentur, ἀλεξίφάρμακα. Horum quidem medicamentorum duplex est natura, vt lib. 5. Simpl. medic. cap. 17. Galen. testatur, Si quidem quædam alterant, quædam verò vacuant ex labo-

exlaborante corpore, seu venenum corrumpens, seu deleterium medicamentum. Alterant autem vel vna qualitate, aut duarum coniugatione, aut denique tota substantia. Vacuant verò totius substantiæ similitudine, & caliditate subtilium partium, vt latius loco iam monstrato Galenus docet. Venenis autem resistunt, quæ sequuntur: Abrotonum, anisum, aristolochia longa, absinthium, allium, adiantum, ammi, apium, bdellium, butyrum, brassicæ succus, bolus armenius, bryoniæ radix, cepa, cyperi radix, betonica, castorium, cardamomum, citrij mali semen, chamædrys, cyclaminus, casia, costus, calamintha, erysimum, fœniculum, gentiana, galbanum, iuniperus, libypticum, marrubium, iuglans, origanum, pulegium, polium, laerpitium, piper, ruta, rapifatiui semen, terra lemnia.

QVAE AMBVSTIS MEDENTVR.

Caput LXXII.

ADeps suillus, althæa, acacia, asphodelus, atramentum sutorium, adiantum, alumen, scissile, beta, corium vstum, bulbi hyacinthi, & liliorum alborum, cynoglossum, cimolia terra, ebulus, gallium, gummi arabicum, hedera, hypericum, helxine, lactuca syluestris, malua, morus, ouum, plantago, semperuiuum, sesamum, stercus ouillum, columbinum, sambuci folia, thus, verbascum. De quibus plura apud Paulum lib. 4. cap. 11.

QVAE STRVMAS DISCVTIVNT.

Caput LXXIII.

ADiantum, aparine, althæa, capparidis radix, coriandrum, cortex fabarum, iris, hordei farina, lens, lupinum, lolium, lapathum, melissophyllum, laerpitium, lithospermon, galiopsis, nasturtium, plantaginis radix, pix liquida, piper, pentaphyllum, scordium. De quibus copiosius in lib. 5. medendi rationis nostræ cap. 10. diximus.

QVAE PVRGANT.

Caput LXXIII.

Medicamenta quæ Græcis καθαρτικά, Latinis purgatoria vocantur, bifariam accipiuntur. Vno enim modo communiter ac generatim sic appellantur medicamenta, quæ quouis modo corporis excrementa expurgant. Quæ quidem ratione omnia medicamenta, quæ à quibuscunq; corporis partibus vacuant, purgantia dicuntur, nempe καθάρια, βληχικά, ἀπφλεγματισμοί, δερτικά Græcis dicta, id est, quæ per nares vacuant, tussis mouent, à capite vacuant pituitam, & urinam elicientia. Altero modo per excellentiam, pro ijs solum, quæ vel vomitu, vel alia deiectione expurgant. Atq; horum tres notantur ordines. Vnus est malignorum, in quibus vis & substantia inest venenata, vt est chamelæa, colocynthis, & scammonium. Alter est mediocrium, qui à priorum malignitate non nihil declinant, vt est, agaricus, rhabarbarum, aloë, sena, & eiusmodi. Tertius, benignorū, quæ scilicet minimum ab alimentī natura deficiunt, cuiusmodi sunt calia, manna, pruna, myrobalani. Quæcunq; verò hac lege purgant, ea trahendi vim obtinent, alia vnum quempiam humorem, alia duos, aut etiam plures. Trahunt autem humores, non communi & promiscua quadam vi, sed Galeno lib. 3. de Simp. medic. facul. cap. 24. alijsq; locis multis teste, totius substantiæ essentiæve similitudine, amicitiaue seu qualitatum quæ in substantijs sunt adeoq; insita familiaritate. Nihil enim refert, vtro loquendi modo vtaris, quem-

Purgatoria medicamenta duplicia. Generatim.

Per excellentiam.

Purgantia medicamenta trahunt humores sibi familiares totius substantiæ similitudine.

M quem-

*Qualitatum
familiaritas.*

*Oculta pro-
prietates.*

*Similitudo
totius essen-
tia.
Philosophi
etiam ad to-
tius substan-
tia proprietatem
sive simi-
litudinem con-
fugere coguntur.*

*Lib. 1. Me-
taph. cap. 5.*

*Lib. 2. Simp-
taph. 5.
Quam philo-
sophiam con-
temnit Ga-
lenus.*

*Auersario-
rum Galeni
confutatio.*

quemadmodum metipse Galen. lib. 5. iam citati operis cap. 16. testatur, vbi ita scriptum reliquit: Qualitatis familiaritate attrahere nihil aliud est, quam totius essentiae similitudine trahere. Nam qualitatum familiaritatem, amicitiam, consensumue non vocat Galenus, nisi proprietatem illam quae in natura seu vniuersa substantia consistit. Non est autem substantia illa rei materia, a qua vnumquodque aut tenuis, aut crassa substantiae dicere solemus, neque huius substantiae similitudo attrahendi causa existit. Nam neque agaricus, neque colocynthis tenuis substantiae quum sit, crassiore pituitam: neque rheubarbarum quod adstringentis & solidae crassaeque substantiae sit, tenuem bilem educeret, sed praestantior est tota illa substantia, a qua tanquam ab intimo principio defluit & manat quae totius substantiae proprietas appellatur. Haec igitur quum neque materia sit, neque temperamentum necesse est rei forma, vt Philosophi loquuntur, sit, praecipua actota rei compositae, vt Galenus vocat, substantia existit. Haec utique proprietas quia obscuritate naturae ita inuoluta est, vt neque euidenter percipi, neque verbis dici possit, occulta & caeca rerum proprietas, quod scilicet neque colore, neque sapore, neque odore, neque ullis sensuum qualitibus, sed solis operibus percipi possint: & Graecis non raro *ἰδιότης ἀφανής* id est, proprietas quae efferrī non potest, nominatur. Harum itaque occultarum qualitatum causa quum nec in primis, nec in secundis qualitibus monstrari possit, rectissime in totam rei essentiam substantiamue transfertur, & ob id similitudo totius substantiae dicitur. Hanc totius substantiae proprietatem sive similitudinem, non solum medici, sed & philosophi statuere coguntur, dum eò veniunt vt effectae rei cuiuspiam ratio nequeat vel acutissimi hominis ingenio explicari, lucemque recipere, neque quoquo modo primorum elementorum naturis attribui. Per philosophos autem non omnes qui hoc nomine superbire voluerunt intelligimus, sed veteres illos tantum philosophiae proceres, qui non omnium quae fiunt, sed quorundam duntaxat rationes ab elementis petierunt, neque causas eas attigerunt, quas generali nomine occultas rerum proprietates appellant. Hinc est quod Aristoteles quoque naturalem philosophiam instituens, quae ex primis rerum naturis atque ex rebus sensu perceptis demonstrationes affert, dum forte in abstrusas & inexplicabiles huiusmodi quaestiones incidit, earum solutione certa definitione se abstinens, inquit omnes esse supra captum humanae mentis. Vt valde ineptos esse, & philosophi nomine indignos oporteat, qui omnium rerum naturales rationes ac causas afferri posse existimant. Vt praclare dixerit Theophrastus, eos qui de omnibus rationem quaerunt, simul cum ratione scientiam tollere: immo verius eos rationem petere eorum quorum neque est, neque fuit. Merito igitur illis euenit vt dum omnium actionum causas producere conantur, non leuibus se ambiguitatibus implicent, & alter ab altero, quo sapientior & acutior videatur, dissentiat. Quapropter rectissime Galenus philosophiam naturalem quae se intra suos limites non continet, contemnit, & ab huius studio medicos dehortatur, quod scilicet in innumerabiles tum ambiguitates, tum errores, eos qui illam sectantur, conijciat. Quum itaque actionis purgantium medicamentorum causa ab elementis, ac primis secundisque qualitibus peti non possit, optima ratione hanc a tota substantia, seu occulta eorundem proprietate qualitateue proficisci statuit. Verum hic non desunt qui hoc Galeni placitum miris modis exagitant, & tanquam a veritate abhorrens explodunt. Nam habet hoc seculum homines quorum hoc vnicū est studium, vt quae a veteribus etiam optime dicta sunt, conuellant, fugillent, & miserè lacerent, adeoque non secus vitent quae quis antea dixit, quam Aspides vel Basiliscos. Ea plane res transuersos agit quam plurimos hodie scriptores, affertque in disciplinas memorabiles errores, & perniciosos, dum mauult quisque autor esse suae sententiae, quam assertor

assertor

assertor aut enarrator alienæ. Cæci non vident quanta sit laus, & paruisse bene-
 monenti, & rectè doctenti assensisse: aut certè longè malunt, se scientes pruden-
 tesq; falsum pro vero affirmare, quàm alienæ opinioni acquiescere. Hoc itaq;
 nouitatis pruritu laboras Guilielmus Puteanus, nuper libellum edidit, in quo *Puteani li-
 bellus aduer-
 sus Galeni de
 purgantibus
 medicamentis
 sententiam.*
 magno studio Galeni sententiam, medicamenta purgantia à substantiarum si-
 militudine succos trahere, assentientis explodere nititur. Nam hanc suam ocul-
 tam proprietatē philosophis & medicis, si Dijs placet, inauditam esse ait: quod
 tamen falsum esse, ex ijs quæ paulo antè diximus, abundè constat. Proinde me-
 dicamenta purgantia non à totius substantiæ proprietate siue similitudine suc-
 cos trahere, sed à forma sua substantiali efficiente, vt à primo trahente & præci-
 puo, atq; à temperamento natiuo, tanquam secundo, siue instrumentario mo-
 uente, contendit. Quod dum facit, non aliud conatur, vt fuit hoc hominum ge-
 nus perpetuò superbum, quàm vt medicos cogat philosophico more, à quo ta-
 men frequenter, & nequaquam temerè, abhorret, loqui. Quasi verò si etiam ad *Superbia
 commune
 philosophorū
 vitium.*
 formam medicamentorum actiones referamus, res sit intellectu facilior, quàm
 si similitudini totius substantiæ illam feramus acceptam: quum palàm sit longè
 esse hanc recentium philosophorum loquendi rationē quàm medicorum ob-
 scuriorem: siquidē inter hos magna hodie est contentio, quid forma sit substan-
 tialis. Et si enim in eo consentiant, quod forma sit quæ toti essentiam largiatur,
 tamen quid tandem ea sit, inter illos non satis conuenit, alijs hanc cœlitus dimit-
 ti & diuinā esse, alijs de potentia materiæ educi, alijs quatuor elementorū mixtu-
 ram & temperaturā, nonnullis ignem, quibusdam spiritum feruidū esse dicenti-
 bus, & tamen interim nihil non ad formam referre student. Quod fortè feren-
 dum esset, si in cæteris omnibus etiam illi inter se conuenirent, & non circa sin- *Philosopho-
 rum inter se
 dissidium.*
 gula inter se pugnarent, atq; dissentirēt, perpetuamq; hanc per seculalitem ale-
 rent, & quod Firmianus ait, vnaquæq; secta, quas sanè multas habent, omnes
 alias euerteret, & se suaq; confirmaret, nec vlla alteri sapere concederet, ne desi-
 pere se fateatur. Quid multa? philosophorum ratio nihil constans persuadere
 potest, sed semper in lubricis opinionibus vacillat, nec intellectus ad omnia in-
 certus habet quod teneat. Quumq; de singulis philosophi disputant & opinan-
 tur, de nullis certi sunt. Hinc tot, & quidem inter se ex diametro pugnantes de
 principijs rerum naturalium, mundi pluralitate & duratione, alijsq; rebus com-
 pluribus opiniones ac dissensiones, quas Diuus Augustinus lib. 18. de Ciuitate
 Dei cap. 41. percenset, natæ sunt. Quæ non ideo à me cōmemorantur, vt in vni-
 uersum philosophorum doctrinam damnem: sed vt moneam, ne hanc ita cum
 medicina misceamus, vt ad illorum præscriptum nobis perpetuò loquendum
 esse putemus: quum constet, inter illos suorum dogmatum nullum esse consen-
 sum: & vt studiosi intelligant, furore quodā nouitatis correptos esse hodie ple-
 rosq;, qui dogmata medicorum omnium, tum Græcorum tum Arabum, con-
 sensu recepta, fucatis philosophorum rationib. suspecta reddere conantur. Hi
 sanè sunt, qui nulli subscribere in animum induxerunt, ignominiam existiman-
 tes si non alijs doctiores ab omnibus reputentur. Alios qui veterum scripra in-
 terpretari student, furti accusant: nec vllum laudem aliquā mereri putant, qui
 non alicuius noui dogmatis autor esse velit. Homines me hercle quauis venena-
 ta fera nocentiores, quòd non solum plurimos seducant, sed & vt multi in dubi-
 tationem rapiantur, efficiant. Quo nomine fit vt ad veritatis cognitionem per-
 uenire nunquam possint. Et nisi Deus optimus maximus excitauerit viros ali-
 quot pios, & veritatis doctrinæ amantes, qui se horum conatibus opponent, &
 illorum nugas explodant, propediem medicinæ eueniet, quod superioribus an-
 nis theologiæ accidisse compertum habemus. Hanc enim ita philosophorum
 deliramentis obscuratam fuisse constat, vt ne vestigium veteris & veræ theolo-

Coloff. 2.

*Purgantium
medicamentorum
vii actio non à
primis vel se-
cundis qua-
litatibus de-
pendet.*

Aphor. 31.

giæ relictum fuerit. Vt scitissimè à nostratium quopiam dictum sit, referentè: Divo Hieronymo, philosophos esse patriarchas hæreticorum, vt appellant, id est, impiarum sectarum, mendaciorum, dissidijq; autores. Quod verum esse omnium temporum historiae testantur. Quapropter & illud Pauli mihi vsurpare libet: βλέπετε μή τις ἐν ὑμῖν ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας κολῶκεν ὑμᾶς. Ita enim eos diuis Paulus appellat, quod per inane nomen sapientiæ, simplices seducebant. Ex horum quidem numero, vt diximus est Puteanus, qui vt noui dogmatis autor esset, & cornicum, quod dicitur, oculos configeret, ad formam substantialem potius quàm substantiæ similitudinem purgantium medicamentorum actionem referre voluit. Et tamen interim fatetur substantialem formam meritò nos substantiam totam vocare posse, quia sine ea materia prima constare & coherere non possit. Quare inquit, si per totam substantiam formam substantialem intelligat Galenus, cum eo sanè fatemur attractionem humorum à tota substantia fieri. Si ignoras Putide, Puteane dicere volui, quid per totam substantiam Galenus intelligat, cur illius dogma, quod tibi non satis cognitum fuit, tanto fastu sugillare ausus es? An non ille multis in locis ingenuè fatetur se ignorare quæ sit formæ essentia? Quomodo enim ille se cognoscere eam impudenter iactaret, quam philosophis nondum satis perspectam esse intelligebat? Quum itaq; Galenus, & alij qui hunc secuti sunt, formarum naturam & essentiam ignorarent, adeoq; quid illæ aut agere aut pati valerent, non satis intelligerent, maluerunt hoc genus actionum in occulta proprietate, vel tota rei agentis substantia, quàm forma substantiali, & meritò quidem, ponere. Nam quum hæc actio nec temperamentorum duntaxat, nec materiarum sit, sed horum certè omnium, rectissimè toti substantiæ hanc tribuerunt, quam philosophi formam substantialem, alij proprietatem, uirtutem seu qualitatem occultam quæ rationem formæ sequitur, appellare maluerunt. Nominet verò unusquisq; vt velit, Galenus certè similitudinè substantiæ, vel qualitatis familiaritatem, & nonnunq; simpliciter qualitatē vocat. Siquidē solenne est Galeno, & Hippocrati quoq; vt quas formas rerum philosophi, ipsi qualitates quæ secundum rei naturam insunt, & naturas appellent. Quapropter non magnopere resistendum esset Puteano, quòd purgantium medicamentorum actionis causam, formæ substantiali acceptam ferret. Quòd verò subiicit in eodem libello, causam hanc à qualitatibus elementarijs primis, vel secundis dependere, hoc est vt metipse interpretatur, ab immodico calore, & acrimonia iunctis cum nidore quodam nature ingrato, id ferendum nullo modo erit, maxime quum eam etiam fuisse Galeni sententiam dicat, & quasi ille quoq; purgantia omnia esse calida, & acria, suoq; calore & acrimonia trahere scribat. Nam quàm falsa & à Galeni mente adeoq; veritate ipsa abhorrens hæc sit Puteani sententia, paucis iam ostendemus. Si calor & acrimonia tractionis humorum à purgantibus medicamentis causa erit, certè vt omnia calida & acria intra corpus sumpta idem efficere posse fateamur necesse est. Sed falsum id ipsum esse, experientia quotidiana conuincit. Siquidem plurima sunt vehementer calida & acria medicamenta, quæ tamen trahendo ad se humores non purgant: vt est, piper, nasturtium, sinapi, zingiber, pyrethrum, & id genus alia. Præterea si calor ratione medicamenta purgantia traherent, concedendum esset, ea nullos certos, sed quosuis sibi obuios trahere humores. Nam calor quicquid sibi occurrit, & vt trahatur magis idoneum est, ad se allicit. Purgans autem medicamentum quum in corpus assumptum fuerit, vt lib. 1. de humana natura testatur Hippocrates, primum eum humorem, ὃ ἄρ' αὐτῶν κατὰ φύσιν μάλιστ' id est, qui maxime sibi secundum naturam & cognatus est, deinde reliquos quoq; trahit & purgat. Sic certè medicamentum pituitam purgans. Primum pituitam trahit longius etiam distātem, dimissa ac præterita interim flaua bile,

bile. Deniq; si calor tractionis medicamentorum causa esset, concedendū foret id magis ceteris trahere & purgare, quod calidius esset: id quod tamen manifestissime falsum esse constat. Quippe Colocynthis & Elaterium validissime trahunt & purgant, quū tamen minus quā Sinapi aut Nasturtiū sint calida. Non etiam vrget Puteani argumentum, quo colligere nititur calorē causam esse tractionis medicamentorum, propterea quod omnia medicamēta purgantia sint calida. Est enim hic fallacia consequentis, vt Dialectici appellāt. Perinde enim est, ac si ita quis colligeret: Omnes homines sensu tactus sunt præditi, Asini sensu tactus donati sunt, igitur asini sunt homines. Quum itaq; hoc modo Puteanus colligit, omnia trahentia sunt calida, medicamēta purgantia omnia sunt calida, igitur medicamēta purgantia trahunt: consequentiam negamus, ppter ea quod hac ratione in secunda figura expuris, vt loquuntur Dialectici, affirmatiuis nihil sequatur. Cæterum non negamus tamen calorem ad attractionem aliquid conferre, nō tamen vt primū efficiens, sed vt adiuuās tantū, & validiorem tractionem reddens. Atq; huc videtur respexisse Galenus, dum lib. 3. de Simpl. medic. facul. cap. 25. scribit: Cnicum calore suo quā pituitam valētiorē esse, vt trahere quā trahi magis par sit. Siquidē calorē perpetuū propriū est vt attrahat, sed non hoc magis quā illud: totius autē substantiæ, seu occultæ proprietatis, aut virtutis formæ, vt attrahat hoc magis quā illud. Proinde vniuersalis, vt ita dicam, tractio à calore, particularis huius vel illius humoris, à tota substantia, vel à formæ virtute perficitur. Formæ autem virtutem non appellamus nisi illam occultam seu indicibilem proprietatem, quæ totam essentiam, vel, vt philosophi loquunt, formæ essentiam sequitur. Nam & Themistius in sitā rei proprietatem esse definit quippiam, quod rei substantia ex se profert, & tanq; de suo sinu promit, atq; ab illa dimanat. Occultæ igitur dicuntur, non quod omnino à nobis percipi & comprehendī nequeāt, vt nonnulli censent, quando quidem eas experientia deprehēdi constet, sed quod gustu, aut ratione monstrari & cognosci haud possint. Quapropter vt tandem dicendi finem faciamus, medicamenta purgantia medio quasi ordine inter alimenta & deleteria dicta confederunt, q; neq; vt alimenta in nostram substantiam conuertantur, neq; hanc prorsus corrumpant. Extremorum igitur naturam participant, quod partim nobis similia, partim dissimilia sint. Atq; dum nec vinci omnino, neq; vincere possint, inimica dissimilitudine velut per seditionem exiguntur & exterminantur, secum interim similitudinis necessitudine eum humorem abducentia cum quo illis maior est affinitas, amicitia, seu familiaritas. Quæcunq; autem ab ijs in alimētorū extremum latus ue propius accesserunt, qualia sunt quæ benigna vocantur, ea si suo purgandi fine quauis occasione frustentur, in humorem ad quē educendum apta erant, conuertuntur, ceduntq; nonnunq; in alimentum corpori. Quæ verò à medio in latus deleteriorum magis declinant, quod genus sunt vehemētiora, si quando purgandi finem non allequuntur, corpori grauiter incommodant, quemadmodū fufius lib. 3. de Simpl. medic. facul. cap. 24. & 26. Galenus docet. Cæterum quum in medicamentorum simpliciū numero quæ per excellentiam purgatiā nominant, quædā, vt iam diximus, benigna sint, ac blandē, quietē, suaviter, ac sine molestia humores noxios nō quidē totius corporis, sed quarundā duntaxat partiū vacuent, aluumq; subducāt, atq; ob id barbaris ac recentiorib. benedicta vocent: quædam verò vehemētia, & non citra molestiā & laboriosē humores totius corporis noxios purgantia, ideoq; maligna nominentur, de omnibus particulatim differemus, à leuioribus ac benignis orsi.

DE CASIA NIGRA.

Caput LXXV.

Casia nigra recentioribus Græcis, Arabibus fistularis fistulæ ue appellata, magna & procera est arbor in India, & Aegypto nascens, folio Iuglandis, *Forma.*
M iij ordine,

*Calor tractio
nem medica-
mentorum
iuuat.*

*Formæ vir-
tus quid.*

*Purgantium
actio vt per-
ficitur.*

*Medicamēta
purgantia
benigna.*

Vehemētiora

Forma.

M iij ordine,

*Delectus.
Temperamentum.
Facultas.*

Pondus.

ordine, vt in Fraxino, disposito, fructu siliquaue oblonga, tereti, vtrinque fastigiata, intus fistulosa, concretum intus humorem continens nigrum, gustu prædulci, sed planè medicato, non vna coalescentē serie continuitateue, sed ex interuallis, ligneis tenuibusque membranis interuenientibus septū, seminalibus ossibus specie & figura non dissimilibus ijs, quæ siliqua priuatim dicta profert. Hæc veteribus Græcis planè incognita, recentioribus aut, Actuarius præsertim, notissima fuit. Deligenda ponderosa, collucēs, perplena, quam si concusseris, inclusa intus grana seminaue non obstrepunt. Refrigerare Græci recentiores eam calores iecoris intemperatos, calidamque & humectam primo ordine, perhibent. Flauam bilem, sed magis retorridā, & quæ iam ferè in atram degenerat bilem, suauiter & citra molestiam, quod eius vis ventriculum non pertranseat, hæc ipsa expurgat. Quinetiam pituitam mediocriter educit. Datur ijs audenter ac intrepidè, qui ob teneram ætatē, aut aliam quamuis causam deijcentia aluum medicamenta respuunt. Præbetur pueris, & foeminis vterum ferentibus commoditate & necessitate quadam urgente, quibus validius aliud medicamentum sumere denegatum est. Item ijs, quibus exuperans febris, reliquorum medicamentorum vltus, aspernatur. Casia quidem tribus aut quatuor drachmis sumpta vix mouet aluum. Datur itaque à semuncia ad vnciam vnam, si per os sumatur. In clysteribus ab vncia vna ad duas vsque exhiberi potest.

DE MANNA. *Caput LXXVI.*

*Lib. 3. Alim.
Melaërium.*

Ros Syriac.

Delectus.

Facultas.

Pondus.

Manna Mauritanis, Arabibus, & Græcis recentioribus dicta, proxima est natura, atqui imbecillior, quare meritò secundum sibi à Casia locum arrogat. Hanc Galenus Melaërium & roscidum vocat. Siquidem tanquam ros è cœlo cadit, vbi halitus è terra & aquis prodeuntes, solis calore sublatis, ac deinde exactè extenuatis ac coctis, à frigore noctis in vnum coguntur & densantur, atque in mellitos grumos coit, Manna, herbarum & arborum folijs inherens. Sunt quibus ros Syriacus, & Lybani appellatur. Vergiliarum autem exortu, vel Sirio splendente, sublucanis temporibus venit, siue sit cœli sudor, siue purgantis se aëris succus, siue aquæ, siue naturæ liquor. Optima censetur quæ recēs est, splendens, candicans, & in purissimos grumos concreta, gustu mellea præ se ferens dulcedinem, nullis furculis aut folliolis implicata. Cæterum huic recentiores Græci eandem quam Casia nigra tum temperaturam, tum vim tribuunt. Nam aluum deuorata, vel hausta ciet, tamen imbecilliter. Ideoque tum foeminis vterogredientibus, tum pueris ipsis tuto semper exhiberi potest. Alijs medicamentis addita, vires eorum auget. Cæterum bilem quoque flauā simplici ratione pellit. Datur iisdem quibus Casia nigra. Maiori pondere, quàm Casia sumitur. Datur enim ab vncia vna ad vncias tres. Mese tamē intra seiscunciam consistit. Leuem certè, aut ferè nullam, nisi magna quantitate sumat, soluendi aluumque subducendi vim habet. Quod ijs compertum est, qui iuxta Libanum fuerunt. Nam referunt indigenas eius montis quā abundè eo satientē, nihil tamen lædi, nec aluū sibi quoquo pacto subduci sentire, sed eo tanquā obsonio nutrirī. Quod partim consuetudini acceptum referendum erit, quæ facit vt ea quæ medicamenti rationem habeant, fiant naturalia, quemadmodum anus Atheniens. exemplum quod à Galeno lib. 3. Simp. cap. 18. refertur, abundè docet. Quapropter quū melli quodammodo similem facultatē habere constat, facile ea carere maximè dum infimæ fortis hominibus, nec admodum abundantibus medemur, liceret, modò peregrinorū admiratione non ita duceremur, neque stulti, contemptis nostratibus. è longinquis regionibus allatis vtī potius, quàm ijs quæ nostris in hortis proueniunt malle mus. Sed stulticie nostræ, temerè sumptus immodicos facientes, condignas damus pœnas. Ad principium autē & diuinitum curationē adhibere Mannam nemo prohibet, modò sit optima, & non exoleta. Quæ autē à me de manna dicta sunt, non ita intelligi volo, quasi prorsus eam à medicorū vsu, veluti Matthiolus sinistrè interpretatur, exclusam velim. Fieri enim potest vt indigenis Libani montis, ob frequentem vsu, aluum non deijciat, sed ferè in alimentī naturā abeat, per-

Inde atq; Cicutaanui Atheniensi, cuius Galen. lib. 3. de medic. facul. cap. 18. meminit, quæ ex consuetudine paulatim inducta, nihil nocuit, eiq; naturalis facta est. Verum quum Manna non nisi magna quantitate sumpta, nempe, vt ipse fateatur Matthiolus, duarū & semis vnciarū, aluū moueat, & sumptuosum sit medicamentū, hac loquendi ratione medicos admonere volui, ne illa tam frequenter, præsertim in tenuioris fortunæ hominibus, quum Casia nigra copiā haberet, cui Greci recentiores eandē vim asignant. Quæ mihi hoc loco dicenda fuerūt, vt Matthioli cauillationes retunderem, & ne quis peregrinorū medicamentorum vsum penitus damnare putaret.

DE OXYPHOENICE. *Caput LXXVII.*

Oxyphoenice Actuario, Nicolao, & alijs recentiorib. Græcis (nam è veterib. nemo quicq; de eo memoriae pdidit) ab acido sapore dictus, syluestris palmæ *Palma syluestris.* fructus est. Hæc aut arbor est fronde saligna virens, pōmo pruni figura, osse duro, nucleo intus exili, carne foris copiosa, colore è nigro in luteū languescente. Officinæ medicorum à barbaris edoctæ Thamar indū, id est, palmulā Indicā nominant. Plurimus em̄ apud Indos nascitur, qui palmulā sua lingua Thamar vocant. *Thamar Indus.* care consueuerunt. Ex ijs quæ ad nos importantur nulli, vel pauci admodū integri reperunt. Nam plerunq; contriti, & in massam quandā compacti deferunt, quā si disieceris, flauos nucleos inuenies, varias formas referētes. Hincq; adeo sit, vt hodie non per numeros, vt alij fructus, sed potius per pōdera medicamentis indant. Probatur recēs, pinguis, acido sapore, subniger, lucidus, tener, non exuctus vetustate. Algētis nature est, & vt Actuar. scriptū reliquit, in 2. ordine refrigerat & humectat. Cōtra flauā bilem pollet. Nihil em̄ huius impetus æquē domat, præter Rheo indicū. Arquatis auxiliat, sitim restinguit, dolorib. capitis remedio est, noxios humores qui in ventriculo coierūt deicit, appetentiā inuitat, cibi fastidiū abigit, nauseas & vomitus sedat. Infantiā ac furorē muleet. Tertianis febrib. correptos cū Rheo & Casia nigra, prfus liberat. Ardentib. quoq; medet. Noxas oēs à calore natas mitigat, destillationesq; quas bilis feruor excitaui, inhibet. Dandi pōdus Actuario & alijs posteriorib. Græcis est vncia vna. *Pondus.* Mesue eo quod leuiter purgat ab vncis duab. ad quinq; propinari posse censet.

DE MYROBALANIS. *Caput LXXVIII.*

Myrobalani, veterib. Græcis & Latinis indicti, Actuar. teste, fructus sunt nobiles, mediocriter & citra noxā aluū cientes, qui ex Aegypto Syriaq; *Forma.* deportant, callo corporis cōpactili, osse intus lignoso. Hos sane in quinq; generibus *Genera.* radiscernunt, quæ non modò effectū differre obseruarunt, sed & alia alijs gigni arborib. Quidam em̄ flauī seu lutei, eo q; herbaceo colore flauescāt, vocant, oblongi, spīsi, pōderosi, exili nucleo, cute crassa. Sepalsiæ hodie Citrinos appellant. Alij sunt, quos à colore ceruleo & in nigrū vergēte nigros nomināt, solidi, *Flauī.* ponderosi, sine nucleis, oliuæ forma. Officinæ Indos siue Indicos vocant. Non nulli Cepulī vocant, subnigri siue ex fusco rubescētes, quo maiores, eo meliores, *Nigri, siue Indici.* carnosī, ob id etiā graues, vt aqua mergant, pingues, ampli, & semidigitales, Chebulos Sepalsiæ nominant. Quarti generis Myrobalani Empelatici, vel *Cepulī.* vt alij nomināt Empelici dicunt, lapillorū penē figura cute osib. hærete paruis colore in cinereū languente. Hi tamen non integri, sed in fragmēta dissoluti ac fracti ad nos perferuntur. Officinæ Emblichos nuncupant. Quinti generis Beletzici vel Bellerici appellant, eadem quasi forma qua Empelatici, maiores tamen, & instar pyramidis rotundi. Sepalsiæ Belliricos nominant. Temperamento sunt in primo recessu frigidi, in altero verò sicci, ex Arabum, Mesues præsertim, *Beletzici.* traditione. Generatim cor, stomachum, ventriculum, iecur, & intestina *Temperamentū.* sua adstrictione roborant & firmāt, sed vsti multo magis, & eloti. Qua de causa ignem & aquā experti, magnā purgātis facultatis iacturā faciunt, q; tenuiorib. & sicciōrib. consent particulis. Horum etiā vsus ætatem conseruat integrant, *Facultas.* adeoq; senectutem remoratur, cutis colorem cōmendant, halitus præstant sua-

M iij uita-

uitatem, mētem exhilarant: & tristitiam abigūt. Purgant ventriculū quiscq; pro sua quæ illi insita est proprietate. In quibus itaq; decumbens fluxio partē aliquā male habet, aut intestina exulcerat, hos vstos & elatos adhibemus, & medio critter aluū subducunt. Priuatim verò tria prima eorundē genera capitis superuacuum humorē educunt, sed flauī, bilē flauam, nigri atram, cepuli pituitam detrahunt. Flauī præterea corporis æstus refrigerant, accensamq; bilē deijciunt. Nigri tristitiā discutunt, quartanas & tremulos sanāt, lepras purgant, & corporis bonū restituunt colorē. Cepulī aciem oculorū illustrāt, thoracem repurgāt, coctiones iuuāt, aqua inter cutē, & longis febrībus auxiliantur. Empelitici pituitā trahunt, profunt neruis, & lethargicis mentis aciem exacuunt, ventriculū purgant, cardiacis succurrūt affectibus, sitim sedāt, fastidia discutūt, comprimunt vomitus. Beletzici eiusdē quasi naturę sunt cuius Empelitici, medent autē peculiariter purulētis excreationibus, venis sedis, hemorrhoidas vocāt, sanguinem profundentib. capillorū defluuio, quos etiā denigrare tradunt, ex amygdalino oleo & melle triti. Cæterum non prætereundū nobis hoc loco erit qd rectē Arabes monuerūt, Myrobalanos in vniuersum oēs promptē obstructions excitare, idēq; ob adstrictoriā quam obtinēt facultatē. Quare laborantib. obstructione per se temerē exhibēdi non sunt, sed adijciēda illis medicamēta quæ obstructiones soluere, adeoq; adstrictoriæ eorundē facultati resistere possunt. Flauorum pondus est, si in substantia propinentur, à drachmis duab. ad quatuor. Maceratorum à drachmis trib. ad decem. Nigrorum in substantia à drachmis duab. ad semiunciam. Infusorum à semiuncia ad vnciam vnā & dimidiā, si per se sumant. Idem est pondus Cepulorū, Empelitiorū, & Beletzicorum. Atqui hic etiam vt Puteanī dogma explodamus necesse est, qui Arabes Myrobalanis pro purgantib. medicamentis non rectē vstos esse, ac falsō singulis horū generib. succos sibi proprios attrahēdi facultatē eosdem tribuisse contēdit. Nam, ait, quum oēs frigidi, sicci, & adstringentes sint, adeoq; vasa obstruant, fieri non potest, quaq; facultate iam dicta, vt humores à iecore, vel membrīs vētriculo vicinis, meatib. comprimendo obstructis, atq; oclusis, myrobalani ad ventriculum trahant, attractosq; deijciant. Non videt autē principiō Puteanus, nō solum Arabes, sed & recentiores Græcos, & inter hos magnæ autoritatis & doctrinæ virū Actuarium, idem de Myrobalanis q; Arabes, & quidem ante illos, tradidisse. Dein q; illi vnanimi consensu literis mandarūt, posteriorū quoq; medicorum experientia comprobatū est. Præterea præ studio serēdi noui dogmatis, parum quid dicat Puteanus animaduertit. Nam ratio illius procederet, si Myrobalani præter eas quas recenset nullam aliam, quam ipse illis impudenter & non citra mendacium adimūt, haberent facultatem. Habent autē purgandi facultatem, qd tum Græci recentiores, tum Arabes testant, & quotidiana eorū qui medicinā faciūt experientia confirmat. Hanc quū pro suo somnio, qd supra abundē confutauimus, ad calorem, qui in Myrobalanis nullus est, referre non possit, vt illis à tota substantia, inuitus etiā fateatur, insit necesse est. Quod itaq; purgant Myrobalani, Græci recentiores & Arabes non manifestis qualitatibus, sed occultæ potius ipsorum proprietati, quæ à tota eorundem substantia dimanat, acceptum ferunt. Et quum semper facultates illæ quæ à tota substantia rebus insunt, ijs quæ à qualitatibus prodeant manifestis sint superiores, & primò suas exerant actiones, nihil mirum purgandi facultatem Myrobalanorum reliquas quæ illis etiam insunt anteuertere. Et quidē Puteanus fatetur adstrictionem Rhabarbari ab amaritudine, tanquam maiori ac vehementiori, superari. Vt autem amaritudo veluti vehemētior in Rhabarbaro vincit adstrictionem, ita vtrasq; purgandi eius facultas superet necesse est. Hinc est quod Rhabarbarum postquam purgandi facultatem, tanquam cæteris superiorem, exeruit, tandem etiam & postremò adstrictoriā suā facultatem ostendat, ventriculū &

inte

intestinaroborando. Idem etiam in Myrobalanis accidit. Quare rectè Mesuræ filius horum decoctum promptius & valentius obstruere scribit, quam macerationem. Nam decoctum elicit etiam portionem substantiæ earundem terream & adstringentem, quæ purgatricem frangit: maceratio autem, tantum purgatricem. Quapropter Baptista Montanus perperam hoc loci Mesuæ erroris insinuat, & decoctum Myrobalanorum magis, quam infusionem purgare contendit, quod scilicet, si dijs placet, purgandi suam vim in crassioribus & terreis partibus, quandoquidem comprimendo purgent, habeant. Si enim ideo purgant Myrobalani quod adstringendo & comprimendo solvunt, cydonia certè inter purgantia numerabuntur, quæ itidem à cibo sumpta aluum subducere, Galeno etiam teste, possunt. Verum quum hoc ex accidenti efficiant, & non per se, inter purgantia numerari non debent, quod omnia hæc per se, & sua purgandi facultate aluum deiciunt. Quare Puteanus merito recentiores erroris notat, quòd ea quæ comprimendo tantum aluum solvunt, in purgantium numerum adsciuerit. Errat autem & ipse quod Myrobalanos hæc etiam ratione aluum deicere putat, quum non sua compressoria seu adstrictoria, sed potius purgatrice, quæ illi à tota substantia inest, facultate id præstent. Sed ut Montani errorem plenius detegamus, & Myrobalanorum vim purgatricem non inesse crassioribus ac terreis eorundem partibus ostendamus, sciendum erit Montanum sibi ipsi ex diametro pugnare, quum in capite de torrefactione scribit, ad fluores alui Myrobalanos torrefactos esse adhibendos. Quippe si tenues partes ex torrefactione exhalant, ut ipse etiam fatetur, crassiores verò ac terreae remanent, in quibus idem, ut idem contèdit, purgandi facultas Myrobalanorum inest, igitur torrefactos Myrobalanos magis purgare, quam non tostos fateatur necesse est. Si autem magis purgant, igitur ad compescendum alui fluorem inutiles sunt. Hinc itaque perspicuum euadit, purgandi facultatem Myrobalanorum non adstrictioni, sed potius toti eorundem substantiæ tribuendam esse. Falsum igitur est dogma eorundem qui hos comprimendo purgare asserunt. Repudiandum quoque furiosum Puteani consiliium, qui omnia Myrobalanorum genera à medicorum praxi, ac pharmacopolarum officinis prorsus esse eijcienda suadet, non solum quia magnas obstructions toti corpori humano afferunt, ut ipsi quoque Arabes confitentur: verum etiam quia, ut quodam in loco scribit Fuliginas medicus, nulla eorundem species non cariola, prorsusque corrupta ad nos defertur. Quòd enim obstructions pariunt, id post expletam purgationem faciunt, ideoque in obstructionibus, quod paulo antè diximus, non exhibendi Myrobalani, aut illis permiscenda quæ obstructions solvunt. Optandum denique esset ut recentes haberemus: verum quum loca unde afferuntur longius à nobis distent, aridioribus utamur oportet, eorundem pondera augentes.

DE SENA.

Caput LXXIX.

Sena siue Seno posterioribus tantum Græcis nota fuit. Abundè autè nobis in tertio de Stirp. histor. tomo descripta est, ut non sit opus hic eius integram texere historiam. Vnus foliorum, & siliquarum eiusdem, quos folliculos vocant, existit. Efficaciores aut sunt Mesuæ autore siliquæ, quæ scilicet ante maturitatem demetiuntur. Sunt enim Senæ folliculi duum generum. Alterum per se caducum, & in stirpe arefactum, à quo semen eximitur nigrum, & prorsus ferè euavidum. Alterum verò, quod ante maturitatem demetitur, crassum, ponderosum, succo prægnans, & tegetibus expansum siccatur. Primum genus, quod officinæ scitent, non modo minorem folijs vim deiectoriam habet, sed prope modum nullam. Alteri non minor, quam folijs aluum deijciendi vis inest.

Citra

- Facultas.* Citra noxam, vt Actuarius autor est, purgant trahuntque pituitam & bilem. Reliquos humores modestissime purgat, retorridam atramque bilem, earumque suffusiones ex gallinaceo iure depellunt. Vetusso capitis dolori, scabiei, comitialibus, impetigini succurrunt. Verum decoctum eorum potius quam farinam propinat. Mesue scribit tergere, discutere, citra molestiam melancholiam & bilem torridam purgare, à cerebro, sensorijs, pulmone, corde, iecore, & liene, corpus efficere floridum, obstructionsque viscerum soluere, aliaque posse, quæ apud illum legere quiuis potest. Cæterum pulueris pondus drachma vna. Decocti semiuncia, aut drachme quinque. Quidam ad vnciam vnam vsque progrediuntur. In Guaiaci decoctione nonnulli adijciunt semiunciam de ea, & interdum vnciam cum dimidia. Multis tormina concitat, alijs est clemens, pro varia sumentium natura. Infrenatur eius malicia adiectione mastiches, vel caryophyllorum.
- Pondus.*

DE POLYPODIO.

Caput LXXX.

- Facultas.* Polypodij historia itidem alibi à nobis est conscripta. Radicis eius tantum usus est. Laudatur solidum, nodis plenum, & foris nigrescens, intus pistaciorum virorem referens. Actuarius & alij posteriores Græci melancholici humoris purgandi vim ei tribuunt, ideoque melancholicis affectibus mirabiliter confert. Dioscorides bilem & pituitam trahere literis mandauit. Dantur purgatae radices drachmæ duæ, affusa aqua mulsa. Mesue de ea exhibendum censet à drachmis duabus vsque ad sex. Nostri eius maliciam infrenandam esse tradunt odoratis, semine nimirum anisi, zingibere, caryophyllis, & cinamomo, idque Mesues autoritate moti, nullo veterum exemplo.
- Pondus.*
- Infrenantia.*

DE EPITHYMO.

Caput LXXXI.

- Vis.* Quid sit tum Græcis, tum Arabibus, Epithymum, supra quum de floribus ageremus, est expositum. Vis epithymi est, vt atram euocet bilem. Vitijs flatu turgentibus & hypochondriorum noxis opitulatur, & quibus iecur aggrauatur, & qui spirandi difficultate laborant. Obstructionem lienis, & morbos inde ortos sanat, item quartanâ, lepram, & vlcera ab atra bile pronata. Datur, Actuarius autore, adultis tusum & cribro excussum scrupulorum quinque pondere, cum decocto vuarum passarum purgatarum, vel aceto mulso, & salis paxillo. Dioscorides pondere quatuor drachmarum in sero lactis, aut mulsa ad melancholicum purgandum humorem exhibendum esse docet. Aegineta ad quinque progressus est drachmas. Mesue nimis audaculus, à tribus drachmis ad septem vsque transit. Sed præstat intra consistere, & raro ultra quinque drachmas propinare.
- Pondus.*

DE ALOE.

Caput LXXXII.

- Delectus.* Aloes historiam alibi narrauimus. In præsentia ea tantum quæ ad institutum nostrum pertinere videntur, attingemus, è quorum numero delectus est. Aloe itaque optima censetur pinguis, nitida, splendida, sincera, calculorum expers, & sine arenis, subfului aut rufi coloris, friabilis, iecoris modo coacta, facile liquefcens siue humescens, odorata, & eximia amaritudinis. Non est autem nisi succus herbae semper virentis. Et sunt eius duo genera: Primum est id cuius iam notas ordine percensuimus. Hanc aloem medici
- Genera.*
- Succocitrini.* & pharmacopœi hodie succotrinam decurtata voce, quum illis succocitrinam

trinam dicendum esset, appellant. Alterum eius genus arenosum est, purissimè
 quali sedimentum, veterinarijs tantum dicatum, ac solis mulomedicis vsurpa-
 tum, & propterea Caballinum officinis dictum. Hęc nigra, obscura, feci similis *Caballinum*
 lima, odore tetro, & arenosa, ideoq; omnium vilissima. Porrò aloen non totū cor-
 pus vacuat, sed insidentem stomacho, ventriculo, & intestinis bilem, cum in he-
 rentibus inibi excrementis, citra noxam exigit. Danda est ijs potissimū qui capi-
 tis afficiuntur molestia propter frequentes ex ventriculo sursum latas exhalationes.
 Præbenda quoq; ijs, qui ob eandem causam oculorum suffusionibus laborant,
 nec non ijs quibus lingua & os facillè resiccantur. Verū hic nobis ob-
 gannit Puteanus, & aloen non rectè à nobis alijsq; medicis inter ea medicamen-
 ta quæ à totius substantiæ proprietate humores sibi familiares trahunt & pur- *Puteani opi-
nio explosa*
 gant, cōnumerari inquit. Nam quū Aloes vis purgatoria, Galen. li. 8. de Comp.
 medic. localium teste, secoris regionem nō transcendat, adeoq; à toto corpore
 haud trahat, fieri non potest vt inter purgantia medicamēta numeretur. Quasi
 verò à specie ad genus negatiuè ductū argumentum valeat. Vt em̄ non rectè ita
 colligit, asinus non est homo, igitur asinus nō est animal: ita quoq; haud sequit̄,
 aloen non est totius corporis purgatoria, igitur aloen non est purgatoria. Nam fa-
 temur quidē cum Galeno aloen non purgare totū corpus, atqui nihilominus ta-
 men purgatoriam esse affirmamus, q; nimirū peculiare sibi trahēdo humores,
 eosdem per aluū deiciat. Sic em̄ per excellentiam purgatoria medicamenta Ga-
 lenus describit. Quo nomine factū est vt Actuarius Aloen, casiam nigram, my-
 robalanos, & oxyphœnica inter verè purgantia, hoc est, ea quæ propriū & de-
 terminatū, vt ita dicā, humorem trahunt, numerarit, non obstante q; totum cor-
 pus non purgent. Purgant aut̄ hæc omnia à tota substantia. Neq; enim Aloe ab-
 stergendo, neq; Casia lubricando, neq; Myrobalani comprimēdo, vt iuniores
 putant, & nos paulo antè ostendimus, purgant, aliàs omnia abstergentia, lubri-
 cantia, & comprimētia purgarent, quod absurditate haud vacaret maxima: sed
 inest illis vis certum quendam humorem attrahēdi, propter quam meritò pur-
 gantia nominantur. Quum aut̄ duplicia sint purgantia, leuia nimirum & vehe-
 mentia, quæ hæcenus numerauimus, non totū corpus, sed aliquas duntaxat par-
 tes purgant. Aloen autem esse purgatoriam, & trahere familiaritate substantiæ,
 in peculiari apologia nostra aduersus Puteanum hunc scripta abundè ostendimus,
 vt non sit necesse id ipsum hoc in loco longius tractare. Nobiscum quoq;
 sentit Ioannes Baptista Montanus, vir apprime doctus, & cuius vmbra *Ioan. Bapti-
sta Montanus*
 Puteanus nō allequetur vñquam, omnes deniq; quotquot olim, & hodie inter ce-
 lebres habiti sunt medici. Sed quā parum suæ causæ fidat Puteanus, vel hinc
 conspicitur, quod nomē meum in egregio illo suo libello exprimere metuērit,
 insignem ætatis nostræ medicum me appellans, qui tamen magno studio forum
 omnium malo publicè profitear. Ego verò Puteane putidè id flagitium, cuius
 me mendaciter insimulas, in te potius torquendum esse existimō, vt qui nouas
 & prodigiosas seras opiniones, & vel ambitione, vel malicia corrupas & de-
 praves, quæ à veterib. rectè tradita sunt, & plurimos tuis scriptis, falsaq; doctri-
 na seducas, vel saltem in dubitationē rapias. Ego contra nullas fingo nouas &
 monstrosas opiniones, sed veterū ac probatissimorū virorū consensum ample-
 ctor, eorumq; scripta q̄ possum fidelissimè enarro, neminemq; scitēs seduco. Lu-
 bens pretereo alia quæ quasi ridēs profert Puteanus, q; scurrilia sint, & indigna
 quibus respondeam. Porrò quum omnia reliqua quæ ventrem deiciunt medi- *Purgantium
medicamentorum
sola aloen
ventriculū
confirmat.*
 camenta, ventriculo negotiū facessant, sola verò aloen ipsum iuuans potius cō-
 firmat, ideò medicamentis quæ maliciam eius, quam nullā obtinet, refrenent,
 emendent, & frangant, non indiget. Hinc est quod Dioscorides etiam te-
 stetur, hanc alijs purgantibus medicamentis admistam præstare, vt minus
 stoma-

stomachum infestent. Impugnat autem & hoc Puteanus, sed nullius momenti argumentis, quæ plus satis in Apologia nostra aduersus ipsum conscripta confutauimus. Quibus in præsentia quod addã nihil habeo, nisi quod dicam aloen non solum propter manifestam aliquam qualitatem, nempe adstrictionem, stomacho esse gratam, sed & proprietate quadam latente. Nam nisi id fateamur, nulla subest causa cur addita cæteris purgatorijs vt minus infestët stomachum, efficere possit. Neq; etiam vt id affirmemus absurdum erit, quum in confesso sit absinthium iecori, capparim lieni eadem ratione grata esse. Simili ratione Eupatorium iecur, & Scolopendrium lienem iuuat. Neq; enim Puteanus hic ad suam rationem confugere potest, qua ostendere conatur aloen debilitare magis stomachum quam roborare, quod plus in ea sit amaræ detergentis, & expurgantis, quæ ventriculum debilitat: quam adstringentis, quæ eundem roborat. Nam in Eupatorio etiam incidendi & detergendi facultas, adstrictoriam vincit. In Cappare quoq; superior est qualitas amara, & acris, inferior autem acerbata, & tamen nihilo minus vtrumq; medicamentum roborandi facultatem obtinet, hoc lienis, illud iecoris. Quapropter non solum manifeste qualitati id acceptum ferendum, sed & latenti proprietati, quæ à tota horum substantia manat. Cæterum datur aloë pondere drachmarum duarum, Actuario attestante, ex aqua mulla. Cuius sententiæ Actius, & inter Arabes Mesue subscribit,

Pondus.

DE CNICO.

Caput LXXXIII.

QUICNICUS & CNECOS Græcis vocatur, Latinis Cartamus dicitur. Eius historiam tomo altero nostrorum de Stirp. historia Commentariorum exarauimus. Semen eius, quod candidum est, planum seu læue, & plenum, pituitam per ventrem vacuat. Actuarii seminis tritici drachmas tres in gallinacei decocti ius, vel ptisanæ cremorem indendum, colatumq; bibendum esse præcipit. Sunt qui eodem teste, seminis pulpam, drachmæ pondere cum amygdalis, aniso, & melle cocto misceant, & in catapotia cogant, & arquatis commodè præbeant: id quod mitius habetur. De Mesue sententiâ semen hoc datur à drachmis quatuor ad aureos quinque, seu ab vncia dimidia ad drachmas sex. Flos eius à drachma vna ad aureos duos exhibitus, idem potest.

*Delectus.
Facultas.
Pondus.*

DE RHA SEU RHEO.

Caput LXXXIII.

POSTERIORIBUS Græcis, Actuario præsertim & Nicolao Myrepsso, duplex est Rha seu Rheum. Vnum, quod veteribus Dioscoridi, Galeno, & Plinio cognitum fuit, radix est foris nigra, sed Crocum aliquo pacto dum manditur referens, Centaurio similis, sed paulo minor, & rufior, sine odore, laxa & leuis, gustu leniter adstringens. Affertur ex ijs quæ supra Pontum sunt regionibus, vbi Bosporus & Rha fluuius, qui huic radici nomē dedit: Dioscoridi ῥῆα καὶ ῥῆον, vt etiam Galeno, dicitur. Idem interdum cum adiectione ῥῆον ποτικόν, id est, Rheum ponticum appellatur. Vfus est in eadem nomenclaturis Paulus. Interdum etiam, perindè atq; Actuarius, ῥίζη ποτικῆ, hoc est, radicem ponticam vocat. Plin. Rhacoma. Celsus radicem ponticam nominat. Hoc Rha veterum purgandi facultate destitutum fuit, quod hinc primùm fit manifestum, quia nemo veterum Græcorum, aut Latinorum illi vnquam purgandi vim inesse literis mandauit. Imò inter Arabes Serapio & Auicenna Rheubarbari historiam tractantes, nullius prorsus purgandi facultatis quæ illi inesset meminerunt. Præterea si purgandi facultas medicamenti à tota substantia inest, vt, vno dempto

*Rha seu Rheum duplex.
Veterum.*

Rha veterum purgandi facultate caruit.

Putea-

Puteano, omnes tum veteres, tum recentiores medici fatentur, & nos supra demonstrauimus, vt reliquis omnibus quæ à manifestis prodeunt qualitatibus, superior ac validior sit necesse est. Si verò est validior, omnesq; alias superat, ac talis in Rha veterum fuit, fieri certè non potuit quin illam veteres, qui crebrò Rha pontico hoc vsi sunt, aliquoties deprehenderint. Non autem deprehendisse, hinc omnibus perspicuum euadit, quòd illius nullo vnquam in loco mentionem fecerunt. Quomodo enim hanc in solo Rha pontico silentio transfirent, quam in cæteris omnibus magna diligentia posteris memoriæ prodiderunt. Nullam verò fuisse purgandi facultatem in Rha pontico, Dioscorides omnium maximè ostendit, qui disertis verbis in Rha pontico ἀνωτάτην δάναμιν εἶναι συνηκαί: hoc est, supremam & maximam esse adstrictoriam facultatem, asserit. Si itaq; cæteris omnibus superior est adstrictoria, igitur nullam in eo fuisse purgatoriam fateamur oportet. Nam si in ea fuisset, reliquas omnes, adeoq; etiam adstrictionem, tanquam ea quæ à tota substantia dimanat, superasset, ac primum omnium se exeruisset. Porro nullam prorsus habuisse Rha veterū purgatoriam facultatem, ex eius quoq; succedaneo omnibus conspicuum euadit. Si quidem pro eo Centaurio magno vsi sunt veteres. Quod in suo libello περὶ ἀντιθεῶν διαμεινῶν inscripto Galenus testatur, ita scribens, ἀντιθεῶν κενταύριον, id est, pro Rheo Centaurium vsurpandum. Nemo autem veterum vnquam fuit, qui Centaurio purgatoriam inesse facultatem scripsisset. Atq; hinc palàm fit omnibus, cur Centaurij magni radix, Rhei pontici appellationem hodie in officinis medicorum retineat. Nulla profectò alia de causa, quàm quòd tum postquam in veri Rhei pontici penuria medici eius succedaneo Centaurij magni radice vti cœpissent: quæ Rheo pontico, Dioscoride autore, forma & facultate similis est: sensim è medicorum cognitione verum rheum ponticum abierit, donec eò tandem ventum sit, vt quum prorsus iam ex illorū noticia ipsū excidisset, eius succedaneum, verum esse Rheum ponticum crederent, adeoq; eius nomen in Centaurij magni radicem transferrent, quòd etiam hodie retinet. Deniq; non habere veterum Rheum purgatoriam facultatem, ex Nicolao etiam Myrepsō satis liquet, qui pro eo non solum Centaurio maiore, sed & Symphyti radice vtendum esse docet. In nominum enim quorundam quibus ille in suis compositionibus vtitur explicatione, ita scriptum reliquit: εἰ μὴ ἢ θεῶν, κενταύριον τὸ μέγα ἢ συμφύτιον ῥίζα: si destituaris Rheo, Centaurio magno, aut Symphyti radice vtendū. His omnibus accedit, quòd Rha ponticum illud quòd D. Gerardus Caroli Quinti Imperatoris apud Solymanum Turcarum imperatorem orator, proprijs manibus in Ponti regionibus eradicatum, in nostras regiones inuexit, itidem purgandi facultate destitutum est. Nam experientia compertum est, duarum drachmarum pōdus datum aluū haud mouere, sed potius adstringere. Alterum Rheum est recentiorum, quòd sic appellare placuit, quia veteribus Græcis Dioscoridi, Galeno, & Theophrasto, atq; inter Arabes Serapioni & Auicennæ etiam incognitum fuit: recentioribus autē Græcis, Paulo nimirum, Actuario, & Nicolao, quibus simpliciter θεῶν appellatur, celebratum. Eius autē duo faciunt fastigia. Vnum θεῶν βαρβαρικόν, hoc est, Rheum barbaricum, q̄d ex Barbaria vocata de portetur, illis dicitur. Alterum θεῶν Ἰνδικόν, hoc est, Rheum Indicum, propterea quòd ex India, aut locis Indiæ proximis, nempe Scenitis populis, vt autor est Stephanus de Urbibus, Persidis, affertur, vnde Sceniticū etiam à quibusdam nominatur. Vtriusq; Nicolaus in Drosato septuagesimo meminit, & quidem separatim, vt hinc diuersa esse inter se liqueat. Mesue tria facit Rhei genera. Vnum Indicum, quòd Raued Sceni appellat, omnium præstantissimum. Alterum barbarum, generis nomine vocat. Nam omnes regiones vnde hodie affertur, maximè verò Troglodytica, barbariæ nomen olim acceperunt. Id quò

Rhei pontici
succedaneū.

Cur Centaurij magni radix Rhei pontici nomen hodie in officinis retineat.

Recentiorum
Rha.

Genera eius
duo.
Barbaricum.
Indicum.
Sceniticum.

N hodie

hodie passim ad subducendam nobilium & delicatiorum alium medici vtuntur, ex meridionalibus regionibus, præsertim ex eius parte que Barbaria hodie nominatur, ad nos defertur, ideoque rectè barbaricum appellatur. Hinc superioribus annis quum Tunisam, vel vt nunc vocant Tuncum, Carolus Imperator expugnasset, milites eius magnam copiam secum in Germaniam attulerunt. Tertium Turcicum, omnium ignauissimum, ita quod ad Turcas vicinos deferatur appellatum. A Ponto enim vnde affertur, non longe distat. Et verisimile est illud non fuisse nisi veterum rha: quod quum ad purgandum inefficax esse animaduertent Mauriani, ignauissimum esse dixerunt. Perperam autem illud inter genera sui Rhei connumerauerunt, cuius Paulus, Actuarius, & Nicolaus duo tantum esse fastigia memoriæ prodiderint, ab ijs veterum Rheon excludentes. Regio autem ipsa vnde asportatur satis indicat ipsum à veterum Rheo esse diuersum, vtpote quod ab aquilonaribus regionibus delatum fuit. Accedit quòd nigrum non sit, sed potius flauum. Vehementer quoque odoratum est, ac graue: & quo grauius est, eo melius. Plurimū denique purgat, adeoque notas priorum contrarias obtinet. Nam, vt testis est Actuarius, flauæ bilis impetus, potissimum Indicum, potenter domat, ideoque verè colagogum existit. Quare Mesues sententiam falsam esse oportet, qui Rheon hoc planè innoxium esse, ac tutò tum pueris, tum prægnantibus dari posse literis mandauit. Nam vt quotidiana multorum experientia comprobatum est, & id ipsum tum Græci posteriores, tum alij medici testantur, humores in venis biliosos attrahit & educit, id quod sine grauiore agitatione fieri non potest. Quam utique agitationem grauidis periculosam semper, viris autem interdum molestam esse abundè constat. Non igitur rectè faciūt nostri temporis medici, quòd imbecillioribus & grauidis id ipsum exhibent. Nam & ipse noui medicum, cui non satis feliciter celsit Rhei in muliere quadam teneriore exhibitio. Quod à me dictum non ita intelligendum erit, quasi omnino prohibeam grauidis propinandum esse Rhabarbarū. Nam si Hippocrates permittit 4. Sect. Apho. i. fortioribus multo medicamentis purgare grauidas, cur ego contra tanti viri auctoritatem, & multorum experientiam vsus Rhabarbari in illis profus damnam? Mea igitur sententia est, vt Rhabarbarum primo & secundo, septimo, octauo & nono mensibus vterogenerantibus haud secus quam alia purgantia tuto exhiberi non possit, contra Mesues assertionem, qui censet Rhabarbarum adeò esse innoxium, vt illud etiam ijs temporibus, quibus alia purgatoria medicamenta dari ab Hippocrate prohibentur, tuto propinari possit. Nisi enim id sensisset Mesues filius, nihil opus erat dicere, illud tutò dari posse grauidis, quando constat & Hippocratem ipsum suis temporibus concedere vsus purgantium in grauidis sine omni noxa. Quod verò pueris interdum sine detrimento exhibetur, nihil mirum, non enim nisi exigua quantitate illis propinatur. Nemo autem ignorat quod etiam venena citra noxam exigua quantitate sumi possint. Nota enim est historia apud Galenum libro tertio de Simplicium medicamentorum facultatibus capite decimo octauo, de anu Atheniensi, quæ ab exigua Cicutæ portione auspicata nullo detrimento ad per magnam progressa est copiam. Vt igitur reliqua purgantia medicamenta pueris exigua quantitate citra noxum exhiberi possunt, ita quoque Rhabarbarum. Nihilominus tamen id ipsum eandem quam reliqua purgantia propriè dicta medicamenta facultatem humores trahendi, & corpus agitandi obtinet. Atque tum magis purgando lædere solet, quum maceratum exhibetur. Nam quum macerando eius substantia calida & purgatrix, quod Mesues etiam fatetur, in liquorem in quo maceratum est transferatur, terrea verò & adstringens, adeoque roborans, & purgandi vires nonnihil frangens, in

*Vires.
Mesues opinio impro-
bata.*

Rheum maceratum validius purgat.

R. l. co

Rheo remaneat, necesse est vt tum validius purget, quàm si integrũ exhiberetur. Præstaret itaq; imbecillioribus & delicatioribus integrum exhibere Rheum, quàm eius dilutum. Nam hoc modo illi adesset, quod vehementiam eius frangeret, adstrictio nimirum ipsa. Hinc est quòd Auerroes Rheum barbarum alijs purgantibus medicamentis præfert, vt quod infrenans eius vehementiam secum habeat, cæteris ferè omnibus eo destitutis. Prægnantibus tamen & pueris præstat Casiam & mannam propinare, quæ maiori facilitate, citraq; omnem agitationem & noxam aluũ subducere possunt, quàm Rha barbarum. Si enim omni caret vitio ac noxa, vt Mesue & iuniores medici affirmant, cur in eius sumptione infrenantia, aut vt ipsi loquuntur corrigentia, illi esse adijcienda docent: nempe spicam, mastichen, cinnamomum, & iuncum odoratum: quum constat illa & id genus alia non alio nomine adijci, nisi vt purgantium malitiam infrenent, & obtundant. Cæterum quum purgandi facultate præditum sit Rheum recentiorum, reprehensione non vacat quod illud hodie pleriq; dysenteria laborantibus exhibent, vt lib. 2. Paradoxorum cap. 13. copiosius monstrauimus. Erroris autẽ occasio nulla alia fuit, nisi κακοζυλία, id est, peruersa imitatio. Quum enim viderent veteres tum Græcos, tum etiã Arabes in dysenteria crebrò fuisse vsos Rheo pontico, voluerunt & ipsi rheo barbaro, quod idem esse putauerunt, in eodem malo vti. Quod si verò eius quod nunc vocat rheum ponticum radice pro veterum rheo vli fuissent, omnem reprehensionem effugere potuissent, quòd eius, vt ostendimus, legitimum sit succedaneum. Nam vt veteres suum Rheum in dysenteria, & vulneribus sanandis esse efficax experti sunt: ita quoq; Centaurij radix, quam officinæ Rha ponticum nominant, miram in ijs malis vim obtinet. Porrò rheum hoc recentiorum datur ex lactis fero, vel decocto intybi fatiui latifolij. Maceratur quoq; in iisdem liquoribus, aut in stillaticio intybi iam dicti liquore, idq; estate potissimum: aut vino albo & odorato, & id quidem hyeme. Propinatur per se tritum pondere drachmæ vnus cum dimidia. Mesue ausus est ad drachmas quatuor progredi, quæ satis multa est quantitas, quum non solum sapore, verum etiã odore sit molestum. Accedit quod etiã purgandi facultatem non leuem admodum habeat. Dilutum seu pondere vnus, duarum, vel ad summum trium drachmarum sumitur.

Cur recentiores Rheo barbaro in dysenteria vtantur.

Exhibendi Rha barbari purgatorij modus. Pondus. Mesues temeritas.

DE AGARICO.

Caput LXXXV.

Agaricum nomen suum sibi adsciuit ab Agaro vrbe, & amne Sarmatię, vel simpliciter ab Agaria Sarmatię regione, vbi optimum prouenit. Non est autem, vt omnibus illud intuētibus constat, nisi fungus in truncis quarundam arborum Larice potissimum, natus. Ex Sarmatia per Illyriam Venetias, & ex Galatia & Cilicia Alexandriam, & ab Alexandria Venetias olim allatũ est. Hodie ex vicinioribus locis, in quibus sunt syluæ Laricibus refertæ, Venetias importatur. Duo eius, Dioscoride etiã astipulante, sunt genera, mas & foemina. Mas, rotundus est, & vndiq; compactus, ideoq; grauis, & densus, gustuq; amarior. Foemina, mari omnium consensu præfertur, rectis intus venarum discursibus constat, albus, leuis, friabilis, fungosus, & rarus valdè. In Agarico quoq; diuersæ partes sunt, quarũ alia alijs sunt meliores, superiores scilicet inferioribus, & exteriores interioribus. Pituitam & bilẽ, vt Actuarius autor est, purgat, sed non celeriter pellit. Aduerfatur ventriculo, quòd sua leuitate emergens enatet. Internis omnibus vitijs conuenit, in omni ætate, ob quæ medicamentum familię veteribus, Democrito maximè, est appellatum. Ad cerebrum autem & nervorum affectus, item asthmatis, & spirandi difficultati, ictero, hydropi, & comitiali morbo plurimum confert. Nostri adijciendum illi esse aliquid Zingiberis,

Nomen. Quid Agaricum.

Genera. Mas. Foemina.

Vis.

Medicamentum familiaria.

N ij beris,

Pondus. beris, aut salis fossilis, quem Gemmae vulgò vocant, docent, non vt eius maliciam, quam nullam præcipuam habet, corrigant & infrenent, sed potius vt tardam eius actionem iuuent, ac quasi stimulent, quo celerius erumpat, & pellat. Confert etiam adijcere semen anisi carei, & id genus alia, quæ os ventriculi roborant, & nauseam ab Agarico excitatam tollunt. Dantur eius triti, Actuarius teste, binæ drachmæ, ex aqua mulsâ, vel aceto mulsio. Quum enim leuitate sua ori ventriculi graue & molestum sit, præstat vt illud exhibeatur cum aliquo quod deorsum trahat, qualia sunt ab Actuario commemorata. Galen. censet de agarico dandum esse pondus vnus drachmæ, vel à scrupulis duobus ad drachmam vnam. Mesue itidē triti drachmā vnam, aut summum drachmas duas exhibet. Decocti pondus est drachmæ duæ, vsq; ad quatuor, vel quinq;.

DE SCAMMONIO.

Caput LXXXVI.

*Scammonii
quid.
Delectus.*

Facultas.

*Quibus Scammonia non
exhibenda.*

Infrenantia.

*Scammonii
per se temerè
non dandum.*

Pondus.

Dacrydion.

Diagridium.

Scammonium vel Scammonia liquor est ex vulnerata radice crassa herbæ cuiusdam in Mysia Asiatica natæ emanans. Probatum leue, nitidum, rarum, taurino glutino colore simillimū, fungosum, tenuibus fistulis, linguā non vehementer exurens. Flauam trahit bilem, & pituitam, sed cordis seu oris ventriculi dolorem mouet. Est enim graui præditum odore, gustu iniucundum, & siticulosum. Si quidem quum omnia quæ aluum deiciunt medicamenta, aloe, vt diximus, sola excepta, ventriculo infesta sint, Scammonium certè illi præ cæteris plus aduersatur. Proinde summopere ijs cauendum erit qui stomachi sentiunt imbecillitatem, & ijs qui febre laborāt. Quippe si apte natura leuissimum, in corpus facile rapitur, residemq; spurcitiā colluuiemq; in eo omnem commouet. Datur itaq; minori noxa ijs qui febre vacant, & stomacho valent. His deniq; quibus agrè vomitus eliciuntur, nec facile animo linquuntur. Huic vt si cui alteri, infrenantibus opus est. Actuarius illi permiscendum esse tradit thymum, pulegium, & salem: aut quippiam ex ijs quæ gratum spirant odorem, & stomachum roborant, verbigratia, anisum, mastichem, & id genus alia. Quum noxius sit Scammonij vsus, ob causas iam dictas, & quia subuertit ventericulum, non temerè per se exhiberi debet, sed adiectis ijs quæ eius vehementiam ac malignitiam obtundunt & emendāt. Nec hodie est necesse, vt illo per se vtamur, quòd multæ sint compositiones purgantes quibus illud inseritur. Illis igitur potius, quàm Scammonio per se vtendum erit. Datur per se tamen interdum ex melle, vel pitifanæ cremore. Scammonia pondus, Actuarius autore, scrupuli duo, paulo plus, aut minus, pro viriū ratione. Mesue à quinq; granis vsq; ad duodecim, intra quæ certò consistendum erit, progreditur. Dioscorides integram drachmam propinari posse scribit, tamen præstat vt quatuor obolorum, quod idem quoq; ille pondus præscribit, quantitatem non excedamus. Scammonij liquorem, quod silentio transeundum non erit, recentiores Græci *δακρυδιον*, id est, lachrymulam nominant. Hanc vocem nostræ ætatis medici & pharmacopœi deprauarunt, & in diagridium commutarunt, non simpliciter omnem Scammonij lachrymam per eam inuuentes, sed illam tantum quæ in Cydonio malo cocta est, ad eum quem Dioscor. præscribit modum. Hoc maiori quantitate vsurpari potest, quod scilicet vis eius imminuta sit coctura in malo Cydonio facta.

DE COLOCYNTHIDE.

Caput LXXXVII.

Colocynthidis historia in altero nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo est exposita, quare hîc breuiter de ea agemus. Est ei vehemens in purgâdo facultas, ita vt solo interdū contactu, ac etiam odore abunde, & non

& non sine magna perturbatione aluum quibusdam deiciat, vt quotidie experiuntur qui eam tractant. Quum itaq; vehementissimum & maxime perturbans sit medicamentum, ideo circulatorum & circumforanei illi impostores in ducenda rusticorum & plebeiorem aluo illo crebro vtuntur. Purgat autem pituitam, bilem q; & mucosum humorem. Pellit aquas tam bibita, quam per sedem infusa. Datur commodè in omnibus quæ caput obsidēt malis, orthopnoicis, hoc est, non nisi recta erruice spirantibus, & similibus. Item coxendicum cruciatibus, morbis articularibus frigidis longis renum, & vesicæ vitij. Insuper ijs qui renitentes & præduros conceperunt affectus, sic vt non nisi ægre excuti queant. Deligenda est candida eius, & recens medulla. Aridior enim & nigricans, vt vitiosa, damnatur. Porrò quum ob suam vehementiam cordi, ventriculo, iecori, & reliquis visceribus plurimum incōmodet, immò vniuersum perturbet corpus, fastidium, & tormina excitans, permiscenda illi sunt perpetuò quæ eius vehementiam emendant & infrenant, vt est mastiche, galla, tragacantha, & similia. Datur ex ea, Actuarius autore, scrupulus vnus cum aqua mulsa. Dioscorides quatuor obolorum, id est, scrupulorum duorum, pondere dandam esse censet. Cui Aëtius subscribit: imbecillibus tamen scrupulum sufficere inquit. Paulus drachmam integram, seu decem & octo siliquas, dare non veretur. Mesue à siliquis sex, hoc est, scrupulo vno, ad decem siliquas progreditur, adeo q; duorum scrupulorum quantitatem non excedit. Atq; Actuarij pondus tutissimum existit, nec illud temerè transcendendum.

*Delectus.
Infrenantia.*

Pondus.

DE TURBIT.

Caput LXXXVIII.

Turbit, Turpet, & Turpeton, recentioribus maxime Græcis vocatur. Diuersi verò autores aliud atq; aliud Turbit pingunt. Siquidem Serapio vnus est familia Arabum, de suo Turbit, ea quæ Dioscorid. de Tripolio tradit. Vt hinc perspicuum euadat omnibus, Serapionis Turbit non esse nisi Dioscoridis Tripolium, quod vtriusq; historiæ collatio liquidò demonstrat. Ex eadem familia Mesue Turbit esse scribit radicem herbæ cuiusdam quæ folia habet ferula, & lacte turget. Sed quum nulla alia stirps quæ folijs ferulæ sit, & lacte scat, præter Thapsiam reperiatur, euidentissimum fit omnibus, Mesues Turbit non esse nisi Dioscoridis Thapsiam, quemadmodum fufius in tertio nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo demonstrauius. Inter recentiores Græcos Actuarius, vir magnæ autoritatis, & qui Nicolao Myrepsio sect. 40. cap. 8. teste, sub Constantino vixit, adeo q; Serapione, Auicenna, & Mesue vetustior fuit, duplex Turpetum facit. Vnum, non est nisi Pituisæ radix, quam Dioscorides etiam Turbet barbaris vocari scribit. Album alterum, quod Alypum est Dioscoridis. Cæterum Turbit quod in officinis medicorum prostat, & hodie in frequenti est medicinam facientium vsu, non est nisi radix Tithymali Cretensis, qui folijs est Portulacæ, vt tomo tertio nostrorum de Stirpium historia Commentariorum diximus, vbi eius historiam inuenient studiosi. Pituitam autem crassam & lentam, putrem q; à ventriculo, thorace, neruis, & articulis vacuat. Mesue quidem tardè & imbecilliter suum Turbit purgare tradit, vt necesse sit à Turbit officinarum esse diuersum, vtpote quod vehementer, & cum quadam turbatione purget. Quapropter infrenantibus si exhibetur, indiget, qualia sunt roborantia ventriculum, & odorata, mastiche, anisi semen, careum, nux moschata, & id genus alia. Nostræ ætatis medici Zingiber illi hoc nomine permiscant, atqui non sine maximo errore. Nam Zingiber eius actio nemac vehementiam non frangit, sed magis intendit, quod disertis verbis Mesue

*Nomina.
Sententia aucto-
torū de Tur-
bit varie.
Serapionis.*

Mesues.

*Actuarij.
Actuarius
quādo vixit.*

Officinarum.

Vis.

Infrenantia.

*Error. huius
ætatis medi-
corū com-
munis.*

N ij sue

*Modus dādi.
Pondus.*

sue affirmat, & ratio ipsa confirmat, quæ acris purgantium vim intendi docet. Nec est quod hunc errorem Mesues exemplo tueri queant. Siquidem huius Turbit, nisi falsum adstruxerit, tardè pituitam educit, ideò zingiberis adiectione actionis eius vehementiam intendere volens, rectè illud permiscuit. Datur ex melle rosaceo, vel passularum decocto, pondere vnus drachmæ. Nec temerè vltra hanc quantitatem progrediendum. Mesue ad duas vsq; drachmas de suo trito exhibet. De macerato, à drachmis duabus ad quatuor vsq; propinandum esse censet. Sed quum nostrum Turbit sit eo quod Mesues pingit vehementius, in exhibendo Turbit pondus à Mesue præscriptum vsurpari non debet.

DE LATHYRI.

Caput LXXXIX.

*Cataputia mi-
nor.
Pondus.*

*Cataputia
maior.*

Lathyrus historiam in altero de Stirpium historia Commentariorum tomo indicauimus, ad quem locum lectorem nunc ablegamus. Seplasijs Cataputia minor vocatur. Vehementer purgat pituitam. Dantur grana eius maiora, vt testis est Actuar. 15. minora verò 20. Idem ijs qui efficacius purgari cupiunt, ea mandenda præcipit: ijs verò qui deiectionem non desiderant copiosam, vt integra deuorent, præsertim vbi is qui sumit, malo & imbecillo fuerit ventriculo. Dioscorides ad purgandum septem aut octo grana sufficere tradit, intra quod pondus consistere tutius est. Alterius cataputia, quam maiorem vocant Seplasia, Græci Cici, Latini Ricinum, non est cur priuatim hoc loco mentionem faciamus, quod eius historia à nobis in primo nostrorum de Stirpium historia Commentariorum tomo plenissimè sit tradita.

DE ELLEBORO.

Caput XC.

*Genera.
Niger.*

Forma.

Facultas.

Pondus.

Albus.

Ellebori esse duo genera, omnibus est notissimum: album nimirum, & nigrum. Niger in Germania nostra incognitus est, quod in ea non proueniat. Nam stirps qua hætenus pro Elleboro nigro vsq; sunt Seplasia, Enneaphylli alterum genus, vt loco paulo antè citato docuimus, existit. In alijs tamen regionibus nusquam ferè non in asperis collibus, & sitiētibus locis nascitur. Folijs platani, sed minoribus, & nigris, incisuris pluribus diuisis. Caule candido, elleboro simili, hoc est, palmi aut cubiti altitudine, ferulaceo, bulborum tunicis, conuoluto. Flos ei ex purpureo candicans, & vuae modo racemosus, semenq; in eo vt Cnici, in purgationes adhibetur. Radices nigrae prætenues ab vno fastigio seu capitulo caepe simili dependentes, & confibratae, quarum vsus est in medicina. Flauam atramq; bilem è toto corpore deorsum trahit, idq; citra vllam difficultatem: ideò febribus circuitu repetentibus, & longis obicitur. Datur quoq; infanientibus, altera in parte capitis existentibus doloribus diuturnis commodissimè: præsertim visceribus, vtero, & vesica purgatorium medicamentum postulātibus. Maxima verò vis est, peculiariter educere quicquid sanguini commixtum eum corrumpit: ideò veterascentibus arquatīs morbis utilis, & quibus in superficie summatis asperitates emerferunt, hoc est, lepris, impetiginibus, & id genus alijs. Elephantia quoq; laborantibus confert. Cæterum suauitatis gratia, & vt vehementia eius frangatur non nihil, quaedam ex odoratis seminibus ei permiscenda erunt. Datur ex passo, aut aceto mulso, scrupulorum ternum, seu drachmæ vnus pondere, aut paulò plus, vel minus, pro corporis habitu. Candidi historiam loco iam indicato plenissimè tractauimus, vt non

vt non sit necesse de eo hic priuatim verba facere. Rarò hodie, ob eius immensam vehementiam, medici ipso vtuntur.

DE EYPHORBIO.

Caput XCI.

EYphorbium liquorem esse arboris cuiusdam, supra diximus. Pituitam *Vis.* crassam & lentam, Aëtio, Paulo, & Actuário testibus purgat, quantumuis impacta etiam neruis, & articulis. Aquam quoque deijcit. Est verò celerrimum, & maxime ignea vi flagrans: vnde colicis, & aluum frigidiorum habentibus datur. Cateros vehementer conturbat, & sitim maxime ciet. Per se minime sur- *Infrenantia* mendum, sed semper illi non nihil ex odoratis seminibus aniso, mastiche, & spi- *Exhibendi* canardi permiscendum. Datur ex aqua mulsã. Præstat autem cum melle cocto *modus.* in catapotia digerere. Ponderus, Actuário teste, triobolare est. Mesue à filiqua *Ponderus.* vna ad tres progreditur, adeoque vltra scrupulum dimidium, aut duodecim grana ad summum non transcendit, idque si vetustius fuerit. Ante annum, propter immensam vehementiam quam tum habet, haud temere vsurpandum erit. Quare ubi recens fuerit, vix quantitatem ab Actuário præscriptam transcendemus, sed infra tria, aut summum quatuor grana subsistamus.

DE ARMENIO LAPIDE.

Caput XCII.

ARmenius, siue Armeniacus, vel vt vulgò appellatur Armenus lapis, quo pictores vtuntur, Aëtio attestante, ex Armenia defertur, vnde nomen *Vis.* assumpsit. Præfertur qui friabilis, æquabilis est, & expers calculorum, qui que non nigrescit adustione. Atram bilem, & omnem lentum crassumque humorem sanguini commixtum educit. Quare, vt autor est Actuarius, melancholicis, elephanticis, & similibus dari solet. Item in renum vitijs, & spirandi difficultate. Citra verò molestiam alui deiectionem mouet, neque vllus strangulationis timor subest, neque deliquium animi sequitur: que duo ferè in vehementioribus purgationibus accidere consueuerunt. Hinc est, quòd Aëtius hunc infantibus, thoracis vitio vexatis, ad vomitum excitandum dari præcipiat. Ponderus *Ponderus.* Actuário teste, est sextula, hoc est scrupuli quatuor, aut plus minusue pro sumentis viribus. Mesue non loti ponderus esse drachmam semis, aut sesquidrachmam: loti autem drachmam vnam, vel drachmas duas scribit. Alexander Tralianus scrupulos tres vel quatuor, loti verò quinque vel sex exhibet, adeoque à Mesue non dissentit. Lauatur autem ijs liquoribus, qui refrigerandi vim habent, vt est cichorii liquor stillaticius.

DE CYANEO.

Caput XCIII.

Cyanæus, vel vt Latini nominant, cæruleus lapis est, quem Arabum fa- *Nomina.* milia Lazuli, & stellatum, quòd maculas quasdam aureas stellarum modo *Stellatus.* radiantes, habeat, vocant. Optimus est qui percussus celerrime scintillat, diffi- *Facultas.* cile frangitur, aureas guttulas ostendit, & est exactissimo cæruleo colore, Armenio violentior est, ideoque vt lauetur liquoribus frigefaciendi vim habentibus opus est. Commodè quoque cum aromaticis ac corroborantibus medicamentis, cinamomo, & mastiche propinatur. Vim purgantem melancholiam supra & infra obtinet. Quocirca aduersus omnes melancholicos affectus, Maniam, melancholiam, caneros, alios nigros, quartanas, & *N* iij hæmor-

Probatio. hæmorrhoidas valet. Dum vritur, cæruleus magis euadit, si legitimus est: adul-
Pondus. terinus autem vstione nigricat. Pondus eius, quod Armenio vehementior sit,
 minus esse debet. Mesue drachma vna vsq; ad drachmas duas & dimidiam, in
 Cyaneo exhibendo, progrediaudet.

DE HERMODACTYLO.

Caput XCIII.

*Hermodacty-
li duo gene-
ra.* **H**ermodactyli Mesue duo facit genera. Vnum radice digitali longitudine,
 1. quod non est nisi Behen, & minimè ephemereum, non lethale, vt nonnulli
 2. existimant, quemadmodum in nostris super Nicolaum Myrepsum annotatio-
 nibus demonstrauius. Alterum radice rotunda: quod itidem in duo partitur
 genera. Vnus enim habet radicem albam, crassam, ac modicè duram atq; is esse
 videtur, qui in hodiernum diem nomē Hermodactyli in officinis medicorum
*Hermodacty-
lus Pauli.* retinet. A Paulo quoq; qui Hermodactylus appellatur, albus est. Hic alui de-
 iectionem molitur, pituitamq; crassam, ab articulis præsertim extrahit. Ob id
 priuatim in podagra, & articularum doloribus, quum humores defluunt, da-
 tur per se, vel decocto aliquo conuenienti. Admouetur etiam articulis dolore
 affectis cum farina hordei, vitellis ouorum, & mica panis. Nec solus Mesue al-
 bum Hermodactylum conferre podagræ, adeoq; Pauli esse Hermodactylum
*Francisci A-
lexandri re-
prehensio re-
pulsã.* innuit, verum etiam Serapio. Vt falsò me reprehendat Franciscus Alexander,
 quod Hermodactylum Mesues, eundem cum Pauli Hermodactylo esse statue-
 rim. Quum enim vterq; Mesue nimirum & Serapio, rubrum occidere scribat,
 vt ab albo diuersus sit, necesse est. Sed bono viro imposuit, quod Pauli Hermo-
 dactylum cognitum non habuerit. Cæterum is, Paulo autore, stomacho nimis
Infrenantia. quàm aduersatur. Proinde aliqua quæ eius maliciam corrigant, ac vehementi-
 am coerceant, illi miscenda erunt: vt sunt cinnamomum, mastiche, zingiber,
Pondus. aut piper longum. Datur cum oxymelite scillitico, aut melle rosaceo, pondere
 drachmæ vnius, aut plus aut minus, pro sumentis viribus. Alterum genus Her-
 modactyli rotundi, foris nigram aut rubentem radicem obtinet. Atq; is est, qui
Colchicon. Croci flore per autumnum sese passim in pratis ostentat, & vulgò Hermoda-
 ctylus nuncupatur. Græcis vetustioribus Colchicon dicitur, vt tomo nostro-
 rum de Stirpium historia Commentariorum secundo copiosè admodum osten-
 dimus. Is intra corpus, vtpote venenatus, tutò haud sumitur. Sed Hermodacty-
 li historiam multo exquisitius altero nostrorum de Stirpium historia Com-
 mentariorum tomo tractauius, ad quem nunc lectorem ablegamus. Atque
 indè quam pueriliter Rondelitiùs, alioqui vir doctissimus, in sua pharmacopo-
 larum officina in pilulis foetidis, de Hermodactylo differuerit, omnibus pate-
 bit. Vt enim reliqua taceam, quis vnquam Græcorum Pentaphylli radices,
 Hermodactylos appellauit? Certè non credidissim virum hunc herbarum tam
 exiguum habere cognitionem, nisi id ipsum ex eiusdem annotationibus certè
 cognouissim.

DE TITHYMALO.

Caput CXV.

Esula. **E**tithymalorum genere est herba, quæ vulgò & officinis Esula vocatur.
 Quapropter pituitam & bilem elicit, quemadmodum alij Tithymali. Vi-
 rentes illorum ramuli, Actuario teste, fictili paulatim torrendi sunt, triticiq; cum
Vis. polenta scrupulorum ternum pondere, miscendi in aqua, & in potu præbendi:
Pondus. quippe quòd exiccati surculi impotentiores habeantur. Admiscenda tamen ijs
 erunt

erunt odorata aliqua medicamenta, & quæ eorum vehementiam frangere possunt. Sunt hodie, qui plus de Tithymalis in puluerē redactis quam drachmani unam exhibēt. Tutius tamen est, ut intra pondus ab Actuario, optimo autore, nobis præscriptum consistamus. Historiam & picturas omnium Tithymalorum, qui septem numero sunt, in tertio nostrorum de Stirpium historia Commentariorū tomo reperient studiosi: ut non sit necesse hic de ijs fusius tractare.

DE ELATERIO.

Caput XCVI.

Elaterium, ut supra quoque monstrauimus, est succus è fructu syluestris Cucumeris expressus. Modum autem exprimendi Dioscorides docet. Bilem & pituitam vacuat. Eius maximum pondus, autore Dioscoride, obolus est: minimum, semiobolus. Pueris tamen minus adhuc est dandum: chalcis nimirum duo, id est, grana quatuor. Actuarius ternos obolos, hoc est scrupulum unum & semis, cum lacte recens emulcto exhibet.

*Elaterium
quid.
Vis.
Pondus.*

DE THYMAELAEA.

Caput XCVII.

Thymalæa officinis Mezereon dicitur. Pituitam & aquam purgat, si viginti granorum interna bibantur, aut summum triginta, quemadmodum Actuarius placet. Verum quoniam adurentis sunt facultatis, ea præstat in catapotia cum melle cocto formare, aut vix acino, farina similiue quopiam inuoluere, ac simul hordei cremorem superbibere. Præstat etiam post hausta grana gnidia rosaceum aut melinum sorbere ne fauces inflammentur. Nemo tamen ijs, ut etiam catapotijs ex ipsis confectis facile, nisi in robustis, ac fortioribus corporibus uti debet. Hic finem libro primo imponemus: quod si quid adhuc desideretur, id in altero libro explicare studemus.

Thymalæa.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE